

Weg van representatieve burgerparticipatie

Een onderzoek naar de factoren die de participatie van belanghebbenden bij
gemeentelijke burgerparticipatieprojecten verklaren

Masterthesis

Teuntje Dijcks

Studentnummer 4458443

Faculteit der Managementwetenschappen

Bestuurskunde

Begeleidend docent: Prof. Dr. T. Brandsen

September 2017

Radboud Universiteit

Voorwoord

De kogel is door de kerk. Na maanden ploeteren, kan ik met trots zeggen dat mijn masterthesis voor de opleiding Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit in Nijmegen af is. Het bewijs hiervan ligt nu in uw handen of is te zien op uw computerscherm. Bloed, zweet en tranen heeft het gekost, misschien zelfs jaren van mijn leven. Maanden die voorbijvlogen en tegelijkertijd tergend langzaam gingen. Iedereen in mijn directe omgeving zal het bevestigen, het schrijven van deze scriptie was voor mij een zeer zware bevalling.

Achteraf gezien is het een zeer leerzame periode geweest, niet alleen op het wetenschappelijk vlak, maar ook voor mij persoonlijk. Na het lezen van de vorige alinea klinkt het misschien gek, maar uiteindelijk kijk ik met een goed gevoel terug op deze periode. Tegen iedereen die het maar wilde horen heb ik gezegd dat het schrijven van een scriptie een eenzaam proces is. Niemand kan je inhoudelijk echt helpen, je moet het alleen doen. Voor de onzekere perfectionist die ik was een moeilijke opgave. Zeker omdat het de kroon op mijn opleiding tot Bestuurskundige moest worden. Ik had de lat voor mezelf hoog gelegd. Zo hoog dat ik er zelf niet meer bij kwam, hoe hard ik ook probeerde. Bijkomend probleem van onzekere perfectionisten is dat ze hun werk niet aan anderen durven te laten zien, voordat het in hun ogen perfect is. Maar wat als het je niet lukt om die perfectie alleen te bereiken? Dan volgt een diep dal. Maar zoals vaak wordt gezegd zijn diepe dalen nodig om er uiteindelijk sterker uit te komen. En ja, dat gold ook in dit geval. De onzekere perfectionist heeft het veld moeten ruimen en plaatsgemaakt voor zelfverzekerde realist, die u met trots deze master thesis presenteert.

Het voorwoord is de plaats om de vele mensen die mij gesteund hebben tijdens dit proces te bedanken. Te bedanken voor hun geduld met mij, te bedanken voor hun feedback, te bedanken voor de schoppen onder mijn kont, te bedanken voor het kleine duwtje in de rug of te bedanken voor de broodnodige afleiding. Op de eerste plaats wil ik Britt Sjoerdsma ontzettend bedanken, zij heeft er hoogstpersoonlijk voor gezorgd dat ik het vertrouwen in mezelf weer heb teruggevonden. En ze heeft daarnaast ook nog de gehele thesis van waardevolle feedback voorzien. Vervolgens wil ik mijn vader, zus, broer, Lisette en Marjolein bedanken voor hun feedback op delen van het onderzoek en hun redactionele adviezen.

Ook mijn scriptiebegeleider Prof. Dr. T. Brandsen, hoogleraar Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit, wil ik bedanken voor zijn waardevolle feedback en zijn geduld wanneer ik voor de zoveelste keer mailde dat ik een begeleidingsgesprek wilde verzetten. De keren dat ik het gesprek niet heb afgezegd, ging ik na afloop altijd weg met een positief gevoel over mijn onderzoek. Hij heeft me gestimuleerd om zelfstandig antwoorden te zoeken op complexe vraagstukken en hij heeft richting gegeven aan het onderzoek. Met zijn feedback heeft hij bewust of onbewust een ‘wetenschapper’ van me gemaakt.

Tot slot wil ik alle medewerkers van de afdeling Wijkmanagement van de gemeente Nijmegen, en in het bijzonder Michiel ten Dolle en Birgit van Kerkoerle, hartelijk bedanken. Ten eerste voor de leerzame stageperiode, waar ik de kans heb gekregen om met iedereen binnen de afdeling mee te lopen. Op de tweede plaats wil ik Michiel, maar ook Birgit, bedanken voor hun geduld, vertrouwen en ondersteuning tijdens het proces. Ook voor het feit dat ze me de ruimte hebben gegeven om het onderzoek een bepaalde richting op te laten gaan. Birgit wil ik in het bijzonder bedanken voor de lees tip ‘Moed van de imperfectie’, die ik zou willen aanraden aan alle onzekere perfectionisten.

Teuntje Dijcks

Nijmegen, 19-09-2017

Samenvatting

In de gemeentelijke praktijk worden steeds meer besluiten genomen via burgerparticipatieprojecten. De publieke taak is steeds vaker een zaak van burgers en maatschappelijke organisaties (VNG, 2013). Echter blijkt dat bij veel burgerparticipatieprojecten niet alle relevante groepen participeren (Edelenbos, Klok & van Tatenhoven, 2009; Tonkens et al., 2015; e.a.). Het zijn vooral hoogopgeleiden, autochtonen en oudere mannen die meedoen aan burgerparticipatieprojecten. Burgers met een migratieachtergrond, vrouwen, laagopgeleiden en jongeren participeren minder vaak (Boele, Dekker & van Houwelingen, 2014; Tonkens et al., 2015; e.a.). Dit zorgt ervoor dat niet alle burgers bereikt worden, waardoor de burgers die deelnemen aan burgerparticipatieprojecten vaak niet representatief zijn voor de gehele groep belanghebbenden. Dit gaat ten koste van de legitimiteit van de gemeentelijke besluitvorming via burgerparticipatie. Niet representatieve burgerparticipatie kan daarom ten koste gaan van het draagvlak voor beleid en kan daarnaast zorgen voor weerstand bij de groep belanghebbenden die niet heeft geparticipeerd (de Graaf, 2007, 2009; Tonkens, 2009). In dit onderzoek is op zoek gegaan naar factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren. Er is onderzocht welke factoren de keuze van belanghebbenden, om al dan niet te participeren, beïnvloeden. Door zicht te krijgen op de factoren die de participatie van belanghebbenden beïnvloeden, kunnen bestuurders en beleidsmakers effectief sturen op het bereiken van verschillende groepen burgers. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

Welke factoren verklaren de participatie van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten?

In bestaande literatuur is op zoek gegaan naar factoren die de participatie van belanghebbenden kunnen verklaren. Deze factoren zijn gevonden in de rationele keuzetheorie, de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model. In deze theorieën zijn acht factoren naar voren gekomen, welke door middel van een survey en een vergelijkende casestudie getoetst zijn. Verwacht werd dat de volgende factoren van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden:

- De hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren in een burgerparticipatieproject
- De invloed die belanghebbenden hebben op de uitkomst van een burgerparticipatieproject
- De kwaliteit van de communicatie voorafgaand, tijdens en na afloop van een burgerparticipatieproject
- Het aansluiten bij de vaardigheden van de belanghebbenden van een burgerparticipatieproject
- Het inzetten van een combinatie van participatiemethoden en -technieken
- Het aansluiten bij de verschillende burgerschapsstijlen van de belanghebbenden
- De waardering die belanghebbenden van een gemeente krijgen voor hun participatie
- Het inschakelen van de formele ‘civil society’

Daarnaast zijn in de bestuurskundige literatuur nog een drietal institutionele randvoorwaarden naar voren gekomen, waarvan verwacht werd dat ze indirect van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden:

- Adequate institutionele inbedding van burgerparticipatie binnen een gemeente
- De kwaliteit van het procesontwerp dat een gemeente maakt voorafgaand en tijdens een burgerparticipatieproject
- De middelen die een gemeente beschikbaar stelt voor het uitvoeren van een burgerparticipatieproject

De laatste twee institutionele randvoorwaarden zijn onderzocht in de vergelijkende casestudie, waarin vier casus binnen de gemeente Nijmegen met elkaar vergeleken zijn. De eerste institutionele randvoorwaarde kon niet worden getoetst in dit onderzoek, omdat het onderzoek plaatsvond binnen één gemeente.

In dit onderzoek wordt geconcludeerd dat een kwalitatief goede projectopzet indirect van invloed is op de participatie van belanghebbenden. Een goede projectopzet zorgt op de eerste plaats dat de participatiemethoden en -technieken aansluiten bij de belanghebbenden die de gemeente wil bereiken. Uit de resultaten van dit

onderzoek blijkt dat de participatie van belanghebbenden toeneemt wanneer de gekozen participatie methoden en –technieken aansluiten bij de vaardigheden en de burgerschapsstijl(en) van de belanghebbenden die de gemeente wil bereiken. Op de tweede plaats draagt een goede projectopzet bij aan de kwaliteit van de communicatie richting belanghebbenden. In de resultaten van dit onderzoek zijn sterke aanwijzingen gevonden dat de kwaliteit van de communicatie van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Daarnaast wordt in dit onderzoek geconcludeerd dat de mate van waardering van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. De participatiebereidheid neemt af wanneer belanghebbenden het gevoel hebben dat hun inbreng niet wordt gewaardeerd. Een gebrek aan waardering gaat tevens ten koste van het vertrouwen in de gemeente en de bereidheid belanghebbenden om deel te nemen aan toekomstige burgerparticipatieprojecten. Daarnaast blijkt uit de resultaten van dit onderzoek dat er een verband zit tussen de kwaliteit van de communicatie tijdens en na afloop van een burgerparticipatieproject en de waardering die belanghebbenden ervaren. Hoe beter de kwaliteit van de communicatie, hoe meer waardering belanghebbenden ervaren voor hun participatie. In dit onderzoek wordt geconcludeerd dat de kwaliteit van de communicatie wordt beïnvloed door de hoeveelheid tijd die ambtenaren hebben om het burgerparticipatieproject uit te voeren. Als ambtenaren te weinig tijd hebben om het project uit te voeren, gaat dit ten koste van de kwaliteit van de communicatie.

Uit dit onderzoek blijkt dat de tijd die belanghebbenden moeten investeren in een burgerparticipatieproject niet de belangrijkste factor is bij de keuze om al dan niet te participeren. Alleen wanneer significant minder tijd van belanghebbenden wordt gevraagd, zoals bij een online enquête, is de benodigde tijdsinvestering van invloed op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Er zijn aanwijzingen gevonden dat de participatiebereidheid van belanghebbenden sterker wordt bepaald door de mate van invloed die ze verwachten te hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject. Wanneer belanghebbenden verwachten dat ze veel invloed hebben op de uitkomst van het project, zijn ze sneller bereid om te participeren. De ervaren invloed van belanghebbenden kan gedurende een project veranderen. Wanneer belanghebbenden tijdens een project ervaren dat ze weinig invloed hebben op de uitkomst, zijn ze minder snel bereid aan deel aan de overige participatieactiviteiten van het betreffende project. Maar wanneer belanghebbenden ervaren dat ze veel invloed hebben op de uitkomst van een project, dan zijn ze bereid om gedurende het project alsnog aan te sluiten. Tot slot is er in dit onderzoek geen bewijs gevonden dat het inschakelen van de formele ‘civil society’ de participatie van belanghebbenden kan verklaren. Wel zijn sterke aanwijzingen gevonden dat de informele ‘civil society’ van invloed is op de participatie van belanghebbenden, daarom wordt geconcludeerd dat het inschakelen van bewonersgroepen een verklarende factor is voor de participatie van belanghebbenden.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat de participatie van belanghebbenden verklaard kan worden vanuit de rationele keuze theorie, de sociaal kapitaal theorie, het civic voluntarism model en de gebruikte bestuurskundige literatuur. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat andere factoren de participatie van belanghebbenden verklaren. Echter komen niet alle factoren uit de gebruikte theorieën even sterk naar voren in dit onderzoek. De factor ‘tijdsinvestering van belanghebbenden’, die volgens de rationele keuze theorie en het civic voluntarism model de participatie van belanghebbenden beïnvloed, komt in dit onderzoek minder sterk naar voren. Daarnaast komt de factor ‘het inschakelen van de formele civil society’, die volgens de sociaal kapitaal theorie van invloed is op de participatie van belanghebbenden, niet naar voren in dit onderzoek. Tot slot blijkt uit de resultaten van dit onderzoek niet dat de beschikbare financiële middelen indirect van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden.

Om op weg te gaan naar representatieve burgerparticipatie is het belangrijk dat gemeenten beseffen dat de participatie van burgers een cyclisch proces is. Slechte prestaties van de gemeente bij het ene project, beïnvloeden de opkomst bij een volgend project. Daarnaast zijn maatwerk en een kwalitatief goede uitnodiging essentieel op de weg naar representatieve burgerparticipatie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	i
Samenvatting.....	ii
1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Probleemstelling	2
1.3 Werkwijze.....	3
1.4 Maatschappelijke relevantie	4
1.5 Wetenschappelijke relevantie	5
1.8 Leeswijzer.....	6
2. Theoretisch kader	7
2.1 Definitie van burgerparticipatie	7
2.2 Definitie van de afhankelijke variabele ‘participatie van belanghebbenden’	9
2.3 Theoretische stromingen die verklaringen bieden voor politieke participatie	11
2.3.1 Rationele keuze theorie	11
2.3.2 Sociaal Kapitaal theorie.....	12
2.3.3 Civic Voluntarism theorie	13
2.4 Verklarende factoren voor de participatie van belanghebbenden	15
2.4.1 De hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren	15
2.4.2 De mate van ervaren invloed van belanghebbenden	15
2.4.3 Kwaliteit van de communicatie	16
2.4.4 Benodigde vaardigheden van belanghebbenden.....	17
2.4.5 Combinatie van participatie methoden en technieken	17
2.4.6 Aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen.....	18
2.4.7 De mate van waardering van belanghebbenden	20
2.4.8 Inschakelen van de ‘civil society’	20
2.4.9 Tussentijds conceptueel model.....	21
2.5 Institutionele randvoorwaarden	22
2.5.1 Institutionaliseren burgerparticipatie binnen gemeente.....	22
2.5.2 De kwaliteit van het procesontwerp van het burgerparticipatieproject.....	22
2.5.3 De beschikbare middelen voor het burgerparticipatieproject	23
2.6 Conceptueel model	24
3. Methodologisch kader	25
3.1 Aard van het onderzoek	25
3.3 Survey	26
3.4 Vergelijkende casestudie	30
3.6 Operationalisering.....	35

3.7 Validiteit en betrouwbaarheid.....	38
4. Resultaten	40
4.1 Resultaten survey.....	40
4.1.1 De hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren	40
4.1.2 Mate van ervaren invloed van belanghebbenden.....	41
4.1.3 Vaardigheden van belanghebbenden	42
4.1.4 Combinatie van participatievormen.....	43
4.1.5 Aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen.....	44
4.1.6 Waardering van belanghebbenden en de kwaliteit van de communicatie	46
4.1.7 Betrekken van de ‘Civil society’	46
4.1.8 Samenvatting	47
4.2 Resultaten van het vergelijkend casestudie onderzoek	49
4.2.1 De participatie van belanghebbenden	49
4.2.2 Verklarende factoren	50
4.2.3 Proces factoren	49
4.2.4 Samenvatting beoordeling alle variabelen.....	74
5. Conclusie	82
5.1 De invloed van de onderzochte verklarende factoren op de participatie van belanghebbenden	82
5.2 De invloed van de institutionele randvoorwaarden op de participatie van belanghebbenden.....	85
5.3 Welke factoren verklaren het participeren van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten?	86
5.4 Representatieve burgerparticipatie model.....	87
6. Discussie	88
6.1 Aanbevelingen	89
6.2 Theoretische implicaties	92
6.3 Beperkingen en richtingen voor toekomstig onderzoek.....	94
<i>Literatuurlijst .....</i>	<i>96</i>
Bijlage 1: Vragenlijst survey.....	103
Bijlage 2 Documenten vergelijkende casestudie	110
Bijlage 3 Respondenten vergelijkende casestudie.....	114
Bijlagen 4 Interviewhandleidingen vergelijkende casestudie	115
Bijlage 5 Tabellen resultaten survey	121
Bijlage 6 Tabellen vergelijkende casestudie	127

1. Inleiding

Het is 24 maart 2016. Bewoners van de wijk Hees in de gemeente Nijmegen mogen tijdens een bewonersavond meepraten over de inhoud van het nieuwe wijkaanpakplan. Alle bewoners zijn door gemeente via een huis-aan-huis bezorgde flyer uitgenodigd om deel te nemen. In totaal gaat het om 1630 huishoudens. De avond begint om halfacht en om zeven uur zijn de tien professionals die de avond in goede banen moeten leiden aanwezig in het buurthuis. Dit zijn niet alleen ambtenaren van de gemeente Nijmegen, ook de wijkagent is aanwezig, een medewerker van het sociaal wijkteam en medewerkers van de welzijnsorganisatie die actief zijn in de wijk. De stoelen worden netjes in rijen achterelkaar gezet, de beamer wordt opgestart en de koffie opgewarmd. Vol spanning wacht iedereen de komst van de bewoners af. Langzaam komen er een aantal binnendruppelen. Het zijn de bekende gezichten van de vereniging Dorpsbelang, die actief is in de wijk. Het is bijna halfacht. Wanneer de projectleider de zaal rondkijkt ziet ze dat de rijen met stoelen, die zo netjes klaargezet waren, leeg zijn. Op de plekken die wel bezet zijn zitten veelal oude bekenden. Ze telt snel de hoofden. Het zijn er zestien in totaal. Nog geen 1% van de bewoners die zijn uitgenodigd om deel te nemen aan deze bewonersavond. De klok slaat halfacht, de deuren sluiten en de bewonersavond begint.

1.1 Aanleiding

Er is een kloof ontstaan tussen de Nederlandse bevolking en de overheid, wat problematisch is voor de Nederlandse democratie. Een grote groep burgers heeft steeds minder interesse en vertrouwen in de politiek (Edelenbos & Monnikhof, 2001; de Graaf, 2007; Huitema, Meijerink, Ragetlie & Steur, 2006; van Stokkom, 2006; Tonkens, Trappenburg, Hurenkamp & Schmidt, 2015). Volgens de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2012, p. 9) herkennen veel burgers zich onvoldoende in de politiek en de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB, 2010, p. 7) stelt zelfs dat er sprake is van een “legitimiteitscrisis”.

Directere vormen van democratie worden gezien als een oplossing om deze kloof tussen de bevolking en de overheid te dichten (Edelenbos & Monnikhof, 2001; ROB, 2010; van Stokkom, 2006; WRR, 2012). In de praktijk is dan ook terug te zien dat naast de representatieve democratie, directere vormen van democratie zijn ontstaan. Belangrijke veranderingen in de samenleving komen steeds vaker voort uit een samenspel tussen burgers, bedrijven, professionals en overheden (Denktank Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2013). Voorbeelden hiervan zijn inspraak, interactief beleid en burgerinitiatieven (Tonkens & de Wilde, 2013). De overkoepelende term die hiervoor wordt gebruikt is burgerparticipatie:

“Burgerparticipatie is een manier van beleidsvoering waarbij burgers, individueel of georganiseerd, direct of indirect de kans krijgen invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid” (Peeters, 2012, p. 5).

Echter blijkt dat bij veel burgerparticipatieprojecten niet alle relevante groepen participeren (Edelenbos, Klok & van Tatenhoven, 2009; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Michiels & de Graaf, 2010; Tonkens et al., 2015; e.a.). Het zijn vooral hoogopgeleiden, autochtonen en oudere mannen die meedoen aan burgerparticipatieprojecten. Etnische minderheden, vrouwen, laagopgeleiden en jongeren participeren minder vaak (Boele, Dekker & van Houwelingen, 2014; Denters, Bakker, Oude Vrielink & Boogers, 2013; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Tonkens et al., 2015; e.a.). Het gevolg hiervan is dat burgerparticipatie leidt tot onevenwichtige processen en resultaten (Edelenbos et al., 2009, p. 129). Wanneer niet alle burgers gehoord worden, zal dit leiden tot een lager vertrouwen in de overheid en een lagere kwaliteit van de democratie (Michiels & de Graaf, 2010). Burgerparticipatie zal in deze gevallen niet bijdragen aan het dichten van de kloof tussen overheid en burgers. Ook andere doelstellingen van burgerparticipatie zullen niet, of in mindere mate, bereikt worden. De WRR (2012) noemt het verontrustend en ondemocratisch dat slechts een beperkte groep burgers wordt bereikt.

Volgens de WRR (2012) is het echter wel mogelijk om alle burgers te betrekken bij burgerparticipatieprojecten. “Mensen willen en kunnen betrokken zijn indien de uitdaging op hun weg past bij hun behoeften – ‘wezenlijk’ is – en ze denken te beschikken over de toerusting die vereist is om passende antwoorden te vinden” (p. 131). Hiervoor is het belangrijk dat rekening gehouden wordt met de verschillende behoeften en kwaliteiten van burgers (Amnå, 2010; Edelenbos & Monnikhof, 1998, 2001; Lowndes, Pratchett, & Stoker, 2006a; WRR, 2012). Doordat de huidige burgerparticipatie methoden hier onvoldoende rekening mee houden en te veel gericht zijn op een bepaalde groep burgers, worden andere groepen niet bereikt of ze haken af (Ossewaarde, Moulijn, Ketner, Hermsen, Verkaik, & Bron, 2008; WRR, 2012).

Uit het voorgaande blijkt enerzijds dat bepaalde groepen burgers vaak niet deelnemen aan burgerparticipatie projecten en anderzijds blijkt dat deze groepen vaak wel bereid zijn om te participeren. De huidige aanpak van de overheid sluit niet aan bij alle burgers. Bepaalde groepen burgers worden niet bereikt of worden niet geprikkeld om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Het gevolg hiervan is dat bepaalde doelstellingen van burgerparticipatie niet bereikt kunnen worden. In het verleden is tevergeefs geprobeerd om de methoden van burgerparticipatie aantrekkelijker te maken voor een grotere groep burgers (WRR, 2012). De vraag kan gesteld worden op welke manier de overheid burgerparticipatieprojecten moeten vormgeven om ervoor te zorgen dat meer burgers participeren.

In dit onderzoek wordt op zoek gegaan naar factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren. Er wordt onderzocht welke factoren de keuze van burgers, om al dan niet te participeren, beïnvloeden. Door zicht te krijgen op deze factoren die de participatie van belanghebbenden beïnvloeden, kan er door bestuurders en beleidsmakers effectief gestuurd worden op het bereiken van verschillende groepen burgers. Dit onderzoek richt zich enkel op Nederlandse gemeenten. Andere overheidslagen worden niet meegenomen in dit onderzoek. Hiervoor is op de eerste plaats gekozen omdat er vooral op gemeentelijk niveau veel ervaring is met burgerparticipatie (Edelenbos & Monnikhof, 1998, 2001; Denters & Klok, 2005; de Graaf, 2007; Michiels, 2011; WRR, 2012). Daarnaast is de gemeente Nijmegen de opdrachtgever voor dit onderzoek, waardoor een onderzoek op gemeentelijk niveau een logische keus is.

1.2 Probleemstelling

Het doel van dit onderzoek is inzicht verkrijgen in de factoren die het participeren van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten verklaren, zodat gemeenten doelgericht kunnen sturen op de participatie van de belanghebbenden. Om het doel van dit onderzoek te bereiken wordt antwoord gezocht op de volgende hoofdvraag:

Welke factoren verklaren de participatie van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten?

Om tot een antwoord op de hoofdvraag te komen worden de volgende deelvragen beantwoord:

1. Wat wordt er in dit onderzoek verstaan onder een gemeentelijk burgerparticipatieproject?
2. Wat wordt er in dit onderzoek verstaan onder participatie van belanghebbenden?
3. Welke factoren kunnen in de huidige literatuur gevonden worden die de participatie van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten verklaren?
4. Op welke manier kan wetenschappelijk getoetst worden of de betreffende factoren de participatie van belanghebbenden verklaren?
5. In welke mate verklaren de getoetste factoren de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten?
6. Welke aanvullende factoren komen in het onderzoek naar voren die de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten mogelijk kunnen verklaren?

7. Welke aanbevelingen kunnen er aan gemeenten gedaan worden aangaande het doelgericht sturen op de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten?

1.3 Werkwijze

In het huidige onderzoek is op zoek gegaan naar de factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren, het onderzoek is op deductieve wijze uitgevoerd. Om het onderzoek goed uit te kunnen voeren is in het theoretisch kader allereerst een definitie gegeven van burgerparticipatie en is de afhankelijke variabele van dit onderzoek 'participatie van belanghebbenden' afgebakend. Door heldere definities van deze begrippen te geven is de scope van het onderzoek duidelijk.

In het theoretisch kader zijn acht factoren naar voren gekomen die de participatie van belanghebbenden mogelijk kunnen verklaren. Dit zijn de onafhankelijke variabelen die in dit onderzoek getoetst zijn. Daarnaast zijn er in het theoretisch kader drie institutionele randvoorwaarden naar voren gekomen, die volgens bestuurskundige literatuur de participatie van belanghebbenden indirect beïnvloeden. Dit zijn de mediërende variabelen die in dit onderzoek getoetst zijn. Het conceptuele model dat is voortgevloeid uit het theoretisch kader is vervolgens op twee manieren getoetst. Allereerst is er een kwantitatieve enquête gehouden onder burgers en daarnaast is er een vergelijkend casestudie onderzoek uitgevoerd met zowel kwalitatieve als kwantitatieve elementen.

In het kwantitatieve deel van dit onderzoek zijn alleen de verklarende factoren getoetst. Middels een enquête is een vragenlijst afgenomen bij 159 burgers. De afhankelijke variabele – participatie van belanghebbenden - is meetbaar gemaakt door aan burgers te vragen of ze hebben deelgenomen aan het laatste burgerparticipatieproject waarvoor ze door de gemeente zijn uitgenodigd. Vervolgens zijn de indicatoren uit de operationalisering aan hen voorgelegd. Op deze manier is getoetst of er verschillen zijn tussen de groep burgers die wel heeft deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waaraan ze hebben deelgenomen en burgers die niet hebben deelgenomen. Burgers die nog nooit gevraagd waren om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject hebben een andere vragenlijst ingevuld. Aan deze groep is gevraagd wanneer ze het snelst bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Ook deze vragen kwamen rechtstreeks voort uit de operationalisering van de variabelen.

Naast het afnemen van een enquête is ook een vergelijkend casestudieonderzoek uitgevoerd. In dit deel van het onderzoek zijn zowel de verklarende factoren als de institutionele randvoorwaarden getoetst. Hiervoor zijn vijf burgerparticipatieprojecten binnen de gemeente Nijmegen onderzocht. Om de kwaliteit van het onderzoek te vergroten is ervoor gezorgd dat de casus op de onafhankelijke variabelen van elkaar verschilden. De afhankelijke variabele is meetbaar gemaakt door te bekijken welk percentage van de uitgenodigde belanghebbenden heeft deelgenomen aan een casus. De onafhankelijke variabelen en mediërende variabelen zijn meetbaar gemaakt door via analyse van documenten en semigestructureerde interviews informatie te verzamelen over de geoperationaliseerde indicatoren. Door de resultaten van de verschillende casus met elkaar te vergelijken zijn de hypothesen uit het theoretisch kader getoetst.

1.4 Maatschappelijke relevantie

Burgerparticipatie is niet meer weg te denken in de huidige maatschappij. Tegenwoordig is de overheid niet meer altijd aan zet, maar is de publieke taak steeds vaker een zaak van burgers en maatschappelijke organisaties (VNG, 2013). In de gemeentelijke praktijk worden steeds meer besluiten genomen via burgerparticipatieprojecten. Daarom is het problematisch dat de participatiemethoden die gemeenten gebruiken vaak niet aantrekkelijk zijn voor alle burgers. Dit zorgt ervoor dat niet alle burgers bereikt worden, waardoor de burgers die deelnemen aan burgerparticipatieprojecten vaak niet representatief zijn voor de gehele groep belanghebbenden. De groepen die zijn oververtegenwoordigd bij burgerparticipatieprojecten hebben een onevenredig grote invloed op de gemeentelijke besluitvorming. Burgers die niet deelnemen aan burgerparticipatieprojecten zijn juist in mindere mate in staat om op te komen voor hun eigen belangen (WRR, 2012). Dit gaat ten koste van de legitimiteit van de gemeentelijke besluitvorming via burgerparticipatie. Niet representatieve burgerparticipatie kan daarom ten koste gaan van het draagvlak voor beleid en kan daarnaast zorgen voor weerstand bij de groep burgers die niet heeft geparticipeerd (de Graaf, 2007, 2009; Tonkens, 2009).

Door gemeenten inzicht te verschaffen in de factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren, ontstaat de mogelijkheid om beter te sturen op het bereiken van een representatieve groep belanghebbenden. Het wordt daarnaast mogelijk om participatie methoden te ontwikkelen die beter aansluiten bij de verschillende groepen burgers. De kans dat gemeenten een representatieve groep belanghebbenden bereiken met een burgerparticipatieproject wordt hierdoor vergroot. Inzicht in de factoren die de participatie van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten verklaren kan daarmee ten goede komen van de legitimiteit van beleid. Daarmee samenhangend kan dit het draagvlak voor beleid vergroten en de weerstand tegen beleid verkleinen. Uiteindelijk is het hierdoor mogelijk om de huidige kloof tussen politiek en maatschappij te verkleinen (Michiels, 2011). Het voorgaande maakt dat dit onderzoek maatschappelijk zeer relevant is.

Het bereiken van een representatieve groep belanghebbenden brengt daarnaast een tweetal effecten met zich mee die maatschappelijk voordeel op kunnen leveren. Op de eerste plaats zal deelname van een representatieve groep belanghebbenden ervoor zorgen dat er meer kennis, expertise en informatie beschikbaar komt waarop gemeentelijke besluitvorming gestoeld kan worden. Omdat burgers kennis, expertise, informatie en ervaring hebben die ambtenaren niet hebben zijn ze vaak in staat om het beleid te verrijken (Mayer et al., 2005; Michiels, 2011). Volgens de WRR (2012) moet er meer gebruik gemaakt worden van de ervaringskennis, de specifieke vakkennis en de vaardigheden van burgers. Wanneer een grotere groep burgers bereikt wordt met een burgerparticipatieproject vergroot dit de kans dat er burgers tussen zitten met waardevolle ervaringskennis of inhoudelijke kennis, wat ten goede zal komen van de kwaliteit van het beleid. De kennis uit dit onderzoek kan hieraan bijdragen.

Een tweede maatschappelijk effect dat kan optreden naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek is dat burgers zich op persoonlijk vlak ontwikkelen. Burgers kunnen door deelname aan burgerparticipatieprojecten zowel persoonlijke vaardigheden, als burgerschapsvaardigheden leren (Cornips, 2008, p. 35; Michiels, 2011; Michiels en de Graaf, 2010). Burgerparticipatie kan burgers democratische waarden leren en daarnaast kan het ervoor zorgen dat burgers zich meer betrokken voelen bij het publieke domein. Al deze vaardigheden zijn zeer relevant voor de maatschappij in zijn geheel, maar ook voor burgers individueel. Burgers die niet participeren lopen deze voordelen van burgerparticipatie mis, wat het relevant maakt om te onderzoeken hoe ervoor gezorgd kan worden dat deze burgers wel gaan deelnemen aan participatieprojecten.

1.5 Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek levert een bijdrage aan de empirische kennis over burgerparticipatie. Er wordt systematisch data verzameld om te kunnen toetsen welke factoren de participatie van belanghebbenden kunnen verklaren. Volgens de Graaf (2007) en Edelenbos en Monnikhof (2001) is systematisch empirisch onderzoek naar burgerparticipatie schaars. Er zijn maar weinig publicaties die op systematische wijze data verzameld en geanalyseerd hebben. De Graaf (2007) zegt dat in de meeste literatuur geen samenhangende uitspraken worden gedaan die dit verschijnsel kunnen verklaren. Volgens Edelenbos en Monnikhof (2001) zijn het meer veronderstellingen die gedaan worden en is er niet zozeer sprake van empirisch solide conclusies. Het meeste onderzoek dat gedaan is, is volgens deze auteurs ontwerpgericht en heeft een prescriptief en beschrijvend karakter. Daarnaast geven Edelenbos en Klijn (2006) aan dat onderzoek naar burgerparticipatie zich minder moet gaan richten op de normatieve discussie of het goed of slecht is, maar dat toekomstig onderzoek zich meer moet gaan richten op hoe op een bevredigende en efficiënte manier burgerparticipatie bereikt kan worden. Dit onderzoek zal hieraan bijdragen.

Vervolgens geeft de Graaf (2007) aan dat er in voorgaande onderzoeken vooral gekeken is hoe burgers deelnemen aan participatieprocessen en in hoeverre deze deelname representatief is. Er is door verschillende auteurs vastgesteld dat bij veel burgerparticipatieprojecten niet alle belanghebbenden deelnemen (Edelenbos & Monnikhof, 1998, 2001; Michiels & de Graaf, 2010; Tonkens et al., 2015; Verba, Schlozmann, & Brady, 1995; e.a.). Dit blijft echter vaak bij de vaststelling dat het niet representatief is en er wordt niet onderzocht waarom bepaalde burgers ervoor kiezen om niet te participeren. Ook wordt niet onderzocht wat kan bijdragen aan de participatie van belanghebbenden. Tussen de regels door geven verschillende auteurs wel mogelijke verklaringen waarom bepaalde burgers niet participeren, maar hier is geen grondig onderzoek naar gedaan.

Er zijn wel auteurs die onderzoek gedaan hebben naar de factoren die van invloed zijn op de participatie van burgers, het is echter de vraag of deze modellen wel een volledige verklaring bieden. Door Lowndes, Pratchett en Stoker (2006a) is het CLEAR-model ontwikkeld. In dit model worden vijf factoren benoemd die van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden. Dit zou een compleet model zijn om de participatie van burgers te kunnen verklaren. Maar volgens Huitema et al. (2006) is er ook kritiek op dit model. Het model zou te algemeen zijn en daardoor specifieke kenmerken van een land niet meenemen. Huitema et al. (2006) zeggen dat de werkelijkheid te diffuus is om maar één standaardmodel te hebben. Ook Amnå (2010) heeft kritiek op het CLEAR-model. In haar onderzoek vraagt ze zich af of het CLEAR-model wel alle motieven van burgers omvat om te participeren. Naar aanleiding van haar onderzoek voegt ze een extra factor toe die ook van invloed zou zijn op de participatie van belanghebbenden. Het is daarom de vraag of het CLEAR-model wel een volledige verklaring biedt voor de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten.

Door Nederlandse onderzoekers is het ACTIE-model ontwikkeld. In dit model komen factoren naar voren die de betrokkenheid van burgers bij burgerinitiatieven kunnen verklaren (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013). Dit model is deels gebaseerd op het CLEAR-model. Echter is dit model enkel bedoeld om de participatie bij burgerinitiatieven te verklaren en daarmee sluit het model niet aan bij de vraagstelling van dit onderzoek. Dit onderzoek richt zich namelijk op alle vormen van burgerparticipatie en niet enkel op burgerinitiatieven. Het is daarom de vraag of de factoren die van invloed zijn op de betrokkenheid van burgers bij burgerinitiatieven volledig overeenkomen met de factoren die de betrokkenheid van burgers verklaren bij interactieve beleidsvorming.

In dit onderzoek wordt er daarom getracht een nieuw model te ontwikkelen om de participatie van burgers te verklaren. Een model waarbij rekening gehouden wordt met de specifieke kenmerken van Nederland. Als uitgangspunt zullen hiervoor drie theoretische stromingen gebruikt worden: de rationele keuze theorie, de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model. Door Huitema et al. (2006) worden dit “de drie dominante verklaringmodellen van burgerparticipatie genoemd” (p. 86). Uit onderzoek blijkt dat geen van deze modellen

de participatie van burgers volledig kunnen verklaren, maar dat ze alle drie een rol spelen in het beïnvloeden van activisme bij burgers (Pattie et al., 2003; Huitema et al., 2006). Daarnaast zal andere relevante bestuurskundige literatuur worden meegenomen bij de ontwikkeling van dit nieuwe model. Daarmee wordt in dit onderzoek getracht een compleet beeld te krijgen van de factoren die de deelname van burgers aan gemeentelijke burgerparticipatieprojecten beïnvloeden.

1.8 Leeswijzer

In hoofdstuk twee van dit verslag is het theoretisch kader van het onderzoek terug te vinden. Hierin wordt allereerst de scope van dit onderzoek verduidelijkt. Daarna volgt er een beschrijving van de theoretische stromingen die gebruikt zijn om de participatie van belanghebbenden te verklaren. Hieruit vloeien vervolgens de verklarende factoren voort. Vervolgens worden de drie institutionele randvoorwaarden besproken. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt het conceptueel model weergegeven dat getoetst is in dit onderzoek. In hoofdstuk drie, het methodologisch kader, worden de methodologische keuzes die gemaakt zijn in dit onderzoek onderbouwd. In dit hoofdstuk wordt toegelicht waarom er gekozen is voor een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Er wordt besproken op welke manier de data verzameld is en hoe deze data vervolgens is geanalyseerd. Ook worden in dit hoofdstuk alle variabelen geoperationaliseerd. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek besproken. In hoofdstuk vier worden vervolgens de resultaten van dit onderzoek weergegeven, waarna in hoofdstuk vijf, de conclusie, antwoord gegeven wordt op de hoofdvraag van dit onderzoek. Tot slot volgt in hoofdstuk zeven een discussie over de resultaten van dit onderzoek en worden er enkele aanbevelingen gedaan.

2. Theoretisch kader

Zoals in de inleiding naar voren is gekomen, wordt onderzocht welke factoren de participatie van belanghebbenden verklaren bij gemeentelijke burgerparticipatie projecten. Om dit te kunnen onderzoeken is het noodzakelijk om het begrip burgerparticipatie te definiëren (§2.1). Vervolgens is het belangrijk om de afhankelijke variabele ‘participatie van belanghebbenden’ nader toe te lichten en in te kaderen (§2.2). Vervolgens zal het theoretisch fundament voor dit onderzoek gelegd worden (§2.3). In deze paragraaf worden achtereenvolgens drie verklaring modellen voor burgerparticipatie besproken: de rationele keuze theorie, de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model. Vervolgens worden de factoren besproken die volgens deze modellen en andere theoretische inzichten de participatie van belanghebbenden kunnen verklaren (§2.4). Dit zijn de onafhankelijke variabelen die in dit onderzoek getoetst worden. In §2.5 worden de procesvoorwaarden, die volgens theoretische inzichten ook van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden, besproken. In §2.6 wordt tot slot het conceptueel model weergegeven dat getoetst wordt in dit onderzoek.

2.1 Definitie van burgerparticipatie

In de literatuur zijn verschillende definities terug te vinden van burgerparticipatie (Bos, 2014, p. 5). Daarom is het van belang om te verduidelijken welke definitie gehanteerd wordt in dit onderzoek, zodat de scope van dit onderzoek duidelijk wordt.

De Amerikaanse Sherry Arnstein (1969) heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het definiëren van burgerparticipatie. Zij definieert burgerparticipatie in haar artikel ‘A Ladder of Citizen Participation’ als volgt: “It is the redistribution of power that enables the have-not citizens, presently excluded from the political and economic processes, to be deliberately included in the future” (p. 216). Zij stelt dat er acht niveaus van participatie en non-participatie zijn, die ze plaatst op de treden van een ladder. Hoe hoger op de ladder, hoe meer invloed burgers hebben op het eindproduct. De acht niveaus van burgerparticipatie zijn achtereenvolgens: ‘manipulation’, ‘therapy’, ‘informing’, ‘consultation’, ‘placation’, ‘delegated power’ en ‘citizen control’. Door Edelenbos en Monnikhof (2001) is deze ladder vertaald naar de Nederlandse situatie. Door hen worden vijf oplopende niveaus van burgerparticipatie onderscheiden: ‘informereren’, ‘raadplegen’, ‘adviseren’, ‘coproduceren’ en ‘meebeslissen’. Hoe hoger op de ladder, hoe interactiever de beleidsvorming.

De definitie die Edelenbos, Domingo, Klok en van Tatenhoven, J. (2006) hanteren is specifiek dan de definitie die gegeven wordt door Arnstein (1969). Volgens hen is burgerparticipatie de “deelname van burgers aan de politieke besluitvorming en de totstandkoming van het beleid” (p. 18). Hier wordt duidelijk benoemd dat het om deelname van burgers gaat, waardoor manipulatie, therapie, informereren en ook consulteren buiten de definitie van burgerparticipatie vallen. Verba, Schlozmann en Brady (1995) hanteren daarentegen weer een zeer ruime definitie van politieke participatie: “not only voting and other forms of electoral activity (for example working in campaigns, making financial contributions) but also contacting public officials, attending protests, and getting involved either formally or informally on local issues” (p. 272-273). Wanneer deze definitie van burgerparticipatie gevolgd wordt, vallen bijna alle activiteiten die in het publieke domein ondernomen worden onder burgerparticipatie.

Creighton (2005, p. 7) heeft de verschillende definities van het begrip burgerparticipatie bekeken, waarna hij geconcludeerd heeft dat de volgende vier elementen ten minste aanwezig zijn in elke definitie (geciteerd in Bos, 2014):

1. Burgerparticipatie heeft betrekking op bestuurlijke besluiten.

2. Burgerparticipatie houdt in dat er interactie plaatsvindt tussen de organisatie die het besluit neemt en burgers die willen participeren. Het informeren van burgers valt niet onder de definitie van burgerparticipatie.
3. Er is sprake van een georganiseerd proces om burgers te betrekken. Het gebeurt niet incidenteel of toevallig.
4. De participanten hebben een bepaalde mate van invloed op het te nemen besluit (p. 5).

Deze vier punten geven concrete handvaten om toe te werken naar een definitie van burgerparticipatie die bruikbaar is voor dit onderzoek. Opvallend is dat Creighton (2005) specifiek benoemd dat het informeren van burgers niet onder de definitie van burgerparticipatie valt, terwijl zowel Arnstein (1969) en Edelenbos en Monnikhof (2001) dit wel benoemen als één van de niveaus van burgerparticipatie. Daarnaast valt op dat burgerparticipatie volgens Creighton alleen betrekking heeft op bestuurlijke besluiten. Waarmee bepaalde zaken uit de definitie van Verba et al. (1995) ook buiten de definitie van burgerparticipatie komen te liggen.

Voor de definitie van burgerparticipatie die in dit onderzoek wordt gebruikt, is het belangrijk dat er vanuit de gemeente sprake is van een georganiseerd proces om burgers te betrekken, aansluitend bij het doel van dit onderzoek. Burgerparticipatieprojecten waarbij een gemeente niet zelf een bepaalde groep benaderd, vallen daarom buiten het onderzoeksgebied. Dit gezegd hebbende, is er voor gekozen om gebruik te maken van de definitie van burgerparticipatie van Peeters (2012). Hiervoor is gekozen omdat deze definitie voldoet aan alle vier de elementen die door Creighton (2005) benoemd worden en omdat het een zeer concrete definitie is. Om duidelijk te maken dat het in dit onderzoek alleen gaat om projecten waar een bepaalde groep burgers wordt uitgenodigd door de gemeente, worden er enkele zaken toegevoegd aan deze definitie.

“Burgerparticipatie is een manier van beleidsvoering waarbij burgers [op uitnodiging van de gemeente], individueel of georganiseerd, direct of indirect de kans krijgen invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid” (Peeters, 2012, p. 5).

Nu duidelijk is welke definitie van burgerparticipatie wordt gehanteerd in dit onderzoek, worden de drie verschillende vormen van burgerparticipatie besproken die in de literatuur naar voren komen: inspraak, interactief beleid en burgerinitiatieven. Deze verschillende vormen worden vaak beschreven als de drie generaties burgerparticipatie (van der Heijden, van Dam, van Noortwijk, Salverda & van Zanten, 2011; Lenos, Sturm & Vis, 2006; Tonkens & de Wilde, 2013). Het is belangrijk om te benoemen dat deze drie generaties elkaar niet vervangen, maar naast elkaar bestaan (Lenos et al., 2006). De drie generaties burgerparticipatie worden achtereenvolgens besproken, waarbij tevens wordt bekeken in hoeverre ze aansluiten bij de definitie van burgerparticipatie die wordt gehanteerd in het huidige onderzoek.

Inspraak wordt gezien als de eerste generatie burgerparticipatie. Door Pröpper en Steenbeek (2001) wordt inspraak beschreven als “een door de overheid georganiseerde gelegenheid voor burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven om hun mening te uiten over het beleid” (p. 48). Inspraak is vaak wettelijk verplicht (Lenos et al., 2006; WRR, 2012). Bij inspraak wordt een besluit voorbereid door de gemeente en hebben burgers de mogelijkheid om achteraf hun mening te geven. De mening van de burgers kan er vervolgens voor zorgen dat de plannen worden aangepast (Edelenbos & Monnikhof, 2001; Lenos et al., 2006; Pröpper & Steenbeek, 2001; Tonkens et al., 2015). Omdat een gemeente burgers actief uitnodigt om hun mening te geven over beleid en burgers de kans krijgen om invloed uit te oefenen op beleid, valt inspraak binnen het onderzoeksgebied.

Interactief beleid wordt gezien als de tweede generatie burgerparticipatie en wordt door Pröpper en Steenbeek (1998) als volgt gedefinieerd: “Interactief beleid is een beleidsproces waarin burgers, maatschappelijk organisaties, bedrijven en/of andere overheden in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken worden om in een open wisselwerking en/of samenwerking met hen tot de voorbereiding, de bepaling, de uitvoering en/of evaluatie

van beleid te komen” (p. 293). In tegenstelling tot inspraak krijgen burgers niet achteraf te mogelijkheid om hun mening te geven over beleid dat door de gemeente is voorbereid, maar worden ze in staat gesteld om al in een eerder beleidsstadium te participeren. De invloed die burgers kunnen uitoefenen op het beleid is daardoor groter bij interactief beleid, dan bij inspraak. De gemeente blijft echter de regie houden en bepaalt de onderwerpen waarover burgers mogen meepraten en de rol van de burgers in het proces (Van de Wijdeven, de Graaf & Hendriks, 2013). Vooral bij beleidsterreinen waar burgers of organisaties hinder machten hebben, wordt interactieve beleidsontwikkeling toegepast (Edelenbos & Monnikhof, 2001). Interactief beleid valt binnen het onderzoeksgebied, omdat duidelijk naar voren komt dat een gemeente burgers uitnodigt om invloed uit te oefenen op beleid.

Het burgerinitiatief wordt gezien als de derde generatie burgerparticipatie. In de literatuur zijn verschillende definities van het burgerinitiatief te vinden, die in sommige gevallen tegenstrijdig zijn (Blom, Bosdriesz, van der Heijden, van Zuylen & Schamp, 2010, p. 12). Volgens van Houwelingen, Boele en Dekker (2014) gaat het bij burgerinitiatieven “niet om het beïnvloeden van het beleid of om meer zeggenschap, maar verenigen burgers zich om zelf dingen te doen en zaken te regelen” (p. 20). Volgens Blom et al. (2010) is een burgerinitiatief “een initiatief van één of meer burgers dat onverplicht wordt opgestart ten behoeve van anderen of de samenleving” (p. 12). Door ProDemos (Bos, 2014) wordt een burgerinitiatief gedefinieerd als de “activiteiten van bewoners om vorm te geven aan hun straat, buurt of stad, waarbij de bewoners zelf bepalen wat er gebeurt en waarbij de gemeente een ondersteunende c.q. faciliterende rol heeft/kan hebben” (p. 5). Wanneer naar deze definities van het burgerinitiatief gekeken wordt, kan gesteld worden dat burgers bij een burgerinitiatief niet actief worden uitgenodigd door de gemeente en dat er daarnaast geen sprake is van beleidsbeïnvloeding. Daarom zou het burgerinitiatief niet binnen de scope van dit onderzoek vallen.

In de literatuur komen echter ook andere definities van het burgerinitiatief naar voren, waarbij er wel degelijk sprake lijkt te zijn van beleidsbeïnvloeding. Volgens Ossewaarde et al. (2008) is een burgerinitiatief namelijk “een initiatief dat burgers mogen indienen bij de gemeenteraad” en “ertoe kan leiden dat burgers mogen coproduceren” (p.19). Volgens de Raad voor het Openbaar Bestuur (2010) proberen burgers bij een burgerinitiatief een onderwerp dat ze belangrijk vinden op de politieke agenda te krijgen. Denters et al. (2013, p. 4) stellen dat een burger bij een burgerinitiatief een actie in het publieke domein onderneemt, waarbij het publieke belang in het geding moet zijn. Als er enkel gekeken wordt naar deze definities van een burgerinitiatief, kan worden geconcludeerd dat er wel degelijk sprake is van beleidsbeïnvloeding.

De vervolgvraag die gesteld moet worden, is of gemeenten burgers ook actief uitnodigen om deel te nemen aan de beïnvloeding van beleid. Volgens Ossewaarde et al. (2008, p. 19) zal een gemeente een burgerinitiatief alleen steunen wanneer er genoeg burgers achter staan. Hierbij kan de gemeente ervoor kiezen dat de initiatiefnemers zelf moeten aantonen dat er voldoende draagvlak is onder burgers. Wanneer dit het geval is, past het burgerinitiatief niet binnen de definitie van burgerparticipatie die gehanteerd wordt in dit onderzoek. Enkel wanneer de gemeente zelf een groep burgers benadert om hun mening te geven over het burgerinitiatief of om vorm te geven aan het burgerinitiatief, valt het burgerinitiatief binnen het onderzoeksgebied.

2.2 Definitie van de afhankelijke variabele ‘participatie van belanghebbenden’

In deze paragraaf wordt de afhankelijke variabele van dit onderzoek - participatie van belanghebbenden - onderzocht en toegelicht. Door dit begrip te verhelderen wordt duidelijk waarover in dit onderzoek een voorspelling wordt gedaan. Eerst wordt kort toegelicht wat in dit onderzoek wordt verstaan onder participatie. Vervolgens wordt beschreven wie in dit onderzoek bedoeld worden met belanghebbenden. Vanuit deze twee begrippen wordt een definitie gegeven van het begrip ‘participatie van belanghebbenden’.

Participatie wordt in dit onderzoek gezien als de deelname van burgers aan een burgerparticipatieproject. Er kunnen verschillende niveaus van participatie onderscheiden worden. Niet alle burgers participeren in dezelfde mate aan een burgerparticipatieproject. Er zijn burgers die veel tijd besteden aan het burgerparticipatieproject waaraan ze deelnemen en er zijn burgers die maar weinig tijd besteden. Daarnaast zijn er burgers die het voortouw nemen in een burgerparticipatieproject en burgers die alleen deelnemen aan de onderdelen die ze interessant vinden. Dit betekent dat verschillende gradaties van deelnamen gesignaleerd kunnen worden. In dit onderzoek worden de verschillen in de mate van participatie niet meegenomen. Er wordt enkel gekeken of burgers hebben deelgenomen aan een burgerparticipatieproject.

“Deelname van burgers aan een burgerparticipatieproject”.

Vervolgens is het belangrijk om het begrip ‘belanghebbenden’ te definiëren. Bij een burgerparticipatieproject is het namelijk niet noodzakelijk dat alle burgers participeren. Alleen burgers die een bepaald belang hebben bij het project zijn relevante deelnemers voor een gemeente. Burgers kunnen belanghebbend zijn omdat ze in een bepaald gebied wonen, omdat ze gebruik maken van bepaalde overheidsdiensten, omdat ze een economisch belang hebben of omdat ze bepaalde relevante kenmerken bezitten (Cornips, 2008; Edelenbos & Monnikhof, 2001; OECD, 2001, p. 42). Daarnaast zijn burgers belanghebbend wanneer ze vanwege hun standpunten, filosofie of voorkeuren waarde hechten aan de uitkomst van het burgerparticipatieproject (Cornips, 2008; Creighton, 2005; Edelenbos & Monnikhof, 2001). Volgens Cornips (2008) en Edelenbos en Monnikhof (2001) is het belangrijk dat de deelnemers aan een burgerparticipatieproject op alle relevante kenmerken een afspiegeling zijn van de gehele groep belanghebbenden. Daarnaast stellen vele auteurs dat het belangrijk is dat alle burgers met een belang de mogelijkheid hebben om te participeren, omdat besluiten anders nadelig kunnen uitvallen voor degenen die niet participeren (van der Arend, 2007; de Bruijn, ten Heuvelhof, in ‘t Veld, 2012; Edelenbos & Monnikhof, 1998, 2001; de Graaf, 2007; OECD, 2001; Schrijver, 2008, pp. 5-6; Thomes, 1995; Ossewaarde et al., 2008; VNG, 2003).

Uit het voorgaande kan worden gesteld dat in feite iedereen zich belanghebbend kan voelen bij een bepaald burgerparticipatieproject. Vooral omdat burgers ook belanghebbend kunnen zijn vanwege hun standpunten of voorkeuren. Dit zorgt ervoor dat het niet gaat om een duidelijk aanwijsbare groep burgers. Omdat het voor dit onderzoek moeilijk is te definiëren wie er allemaal belanghebbend zijn bij een bepaald burgerparticipatieproject, is ervoor gekozen om de definitie van het begrip belanghebbenden te versmallen.

“Belanghebbenden zijn burgers die door een gemeente zijn benaderd om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject”.

Volgens Edelenbos en Monnikhof (2001) beslist een gemeente bij burgerparticipatie namelijk over de breedte van het project. Hierbij gaat het over hoe open de toegang tot het proces is voor belanghebbenden. Een gemeente kan besluiten om het project alleen toegankelijk te maken voor een beperkt aantal belanghebbenden, of om bijvoorbeeld de gehele burgerpopulatie te betrekken. Om praktische redenen wordt ervoor gekozen om in dit onderzoek de nadruk te leggen op belanghebbenden die door de gemeente zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Hierdoor betreft het een duidelijk aanwijsbare groep burgers, waardoor de participatie van belanghebbenden meetbaar gemaakt kan worden.

Vervolgens is het mogelijk om de definitie van participatie en de definitie van belanghebbenden samen te voegen om zo te komen tot de definitie van de afhankelijke variabele van dit onderzoek. ‘Participatie van belanghebbenden’ wordt gedefinieerd als:

“De deelname van burgers, die door de gemeente zijn benaderd, aan een burgerparticipatieproject”.

2.3 Theoretische stromingen die verklaringen bieden voor politieke participatie

In dit onderzoek wordt op zoek gegaan naar de factoren die de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten verklaren. Na een uitgebreide literatuurstudie zijn er drie theoretische stromingen naar voren gekomen die verklaringen bieden voor de politieke participatie van burgers: de rationele keuze theorie, de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model. Door Huitema et al. (2006) worden dit “de drie dominante verklaringenmodellen van burgerparticipatie genoemd” (p. 86). Allereerst wordt in paragraaf 2.3.1 de rationele keuze theorie besproken. Het eigenbelang wordt in deze theorie als de belangrijkste verklarende factor van de politieke participatie van burgers gezien. Vervolgens wordt de sociaal kapitaal theorie besproken (§ 2.3.2). Deze theorie overstijgt het individuele niveau van de rationele keuze theorie. In de sociale kapitaal theorie wordt de participatie van burgers hoofdzakelijk verklaard door de aanwezigheid van vertrouwelijke sociale netwerken in een samenleving. De derde theoretische stroming waarmee de participatie van belanghebbenden verklaard kan worden is het civic voluntarism model (§ 2.3.3). Het civic voluntarism model overlapt deels met zowel de rationele keuze theorie, als de sociaal kapitaal theorie. Het model is gebaseerd op een socio-economisch model van participatie, maar breidt dit op belangrijke vlakken uit (Pattie, Seyd & Whiteley, 2003). Volgens dit model zijn er grofweg drie redenen waarom burgers niet participeren. Ze beschikken over te weinig hulpbronnen, ze willen niet of ze zijn niet gevraagd.

Op basis van deze drie theoretische stromingen en aanvullende bestuurskundige literatuur worden in paragraaf 2.4 acht factoren besproken die de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten mogelijk verklaren. Daarnaast is tijdens de literatuurstudie ook bestuurskundige literatuur gevonden die verwijst naar het belang van institutionele randvoorwaarden voor de participatie van belanghebbenden. Volgens deze literatuur is de institutionalisering van burgerparticipatie binnen een gemeente van invloed op de participatie van burgers, is de kwaliteit van het procesontwerp van invloed op de mate van participatie en zijn beschikbare middelen van invloed op de mate van participatie. Deze drie variabelen hebben niet direct invloed op de participatie van belanghebbenden, maar zijn van invloed op het verband tussen de verklarende factoren en de participatie van belanghebbenden. Deze mediërende variabelen worden in dit onderzoek de institutionele randvoorwaarden genoemd. Deze drie institutionele randvoorwaarden worden uitgebreid besproken in §2.5 van dit hoofdstuk.

2.3.1 Rationele keuze theorie

De oorsprong van de rationele keuze theorie ligt in economische theorieën (Wallace en Wolf, 1995). De belangrijkste assumptie van de rationele keuze theorie is dat economisch rationele actoren, bij activiteiten hun voordelen maximaliseren en hun kosten minimaliseren (Downs, 1957). Eigenbelang wordt door rationele keuze theoretici gezien als de motor achter menselijk handelen. Dit betekent dat mensen, wanneer ze voor een keuze gesteld worden, kiezen voor de optie die voor hen maximaal nut oplevert (Coleman, 1990). Hieruit volgt de aanname dat belanghebbenden alleen participeren wanneer de voordelen van deelname aan het burgerparticipatieproject groter zijn dan de nadelen (Huitema et al., 2006, p. 86; Pattie, Seyd & Whiteley, 2003, p. 443; Ultee, Arts & Flap, 2003). De voordelen van participatie moeten zo groot mogelijk zijn en de benodigde inspanning hiervoor moet zo laag mogelijk zijn (Huitema et al., 2006, p. 86).

Volgens het ‘general incentives’ model van Witheley en Seyd kan politieke participatie verschillende voordelen opleveren voor belanghebbenden (Pattie et al., 2003, p. 444). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen ‘collective benefits’, ‘selective benefits’ en ‘system benefits’. Voor de participatie van belanghebbenden is het belangrijk dat er niet enkel sprake is van collectieve voordelen. Door collectieve voordelen worden burgers namelijk niet geprikkeld om te participeren, omdat belanghebbenden ook van deze voordelen profiteren wanneer ze niet deelnemen aan het burgerparticipatieproject. Olson (1965) stelt dat er dan ‘free riding’ zal optreden. Participatie moet daarom voordelen opleveren die enkel opgaan voor de groep belanghebbenden die deelnemen aan het burgerparticipatieproject (Olson, 1965). Uit het voorgaande vloeit rechtstreeks voort dat het belangrijk is dat belanghebbenden voldoende invloed hebben op de uitkomst van een burgerparticipatieproject. Dit is

namelijk een voordeel dat enkel optreedt voor de groep belanghebbenden die deelnemen aan het project. Pattie et al. (2003) zeggen hier het volgende over: “the less likely it is that one rational actor’s participation will be crucial to the outcome, the less likely that individual is to participate at all” (p. 444). Een rationale actor zal enkel deelnemen wanneer hij verwacht voldoende invloed uit te kunnen oefenen op de uitkomst van het project.

Er kan geconcludeerd worden dat eigenbelang door rationele keuze theoretici gezien wordt als de belangrijkste verklarende factor voor de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten. Echter is het niet mogelijk om de participatie van belanghebbenden volledig te verklaren vanuit eigenbelang. In de dagelijkse praktijk blijkt dat burgers ook bereid zijn te participeren wanneer het eigenbelang niet in het geding is (Huitema et al., 2006, p. 86). Volgens Coleman (1990) is de stelling dat mensen alleen handelen vanuit eigenbelang empirisch niet houdbaar. Volgens hem is de sociale context ook van invloed op het handelen van de mens. Daarnaast benoemen Pattie et al. (2003, p.444) terecht dat wanneer burgers volledig rationeel zouden handelen, niemand zou deelnemen aan verkiezingen, omdat de kans zeer klein is dat één individuele stem het verschil gaat maken. De voordelen van deelname aan verkiezingen, kunnen daarom niet opwegen tegen de nadelen.

2.3.2 Sociaal kapitaal theorie

De sociaal kapitaal theorie biedt verklaringen voor de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten die het individuele niveau van de rationele keuze theorie overstijgen. Waar de rationele keuze theorie stelt dat belanghebbenden alleen participeren wanneer het eigenbelang in het geding is, stelt de sociaal kapitaaltheorie dat het handelen van mensen ook gebaseerd is op sociale componenten. De aanwezigheid van sociaal kapitaal in een samenleving zorgt ervoor dat burgers niet alleen handelen op basis van eigenbelang, maar ook handelen in het belang van de gemeenschap (Decoster, 2001). Bepaalde aspecten van sociale structuren kunnen zorgen voor collectieve actie op macroniveau (Decoster, 2001). Formele en informele netwerken en culturele elementen, zoals gezamenlijke normen en waarden, kunnen collectieve actie vergemakkelijken. Hiervoor is het belangrijk dat er vertrouwen en tolerantie is in de samenleving en dat burgers bereid zijn om samen te werken met diverse bevolkingsgroepen (Decoster, 2001).

Binnen de sociaal kapitaal theorie zijn er verschillende stromingen. Sommige theoretici kijken vanuit het perspectief van het individu, waar anderen zich focussen op de voordelen voor een gemeenschap in zijn geheel. Volgens Coleman (1988), een van de grote theoretici die de nadruk legt op de voordelen van sociaal kapitaal voor het individu, levert lidmaatschap van een bepaald netwerk of van een bepaalde sociale structuur voordelen op voor een individu. Het stelt mensen in staat hun eigen belangen te behartigen en hun doelen te behalen. Met zijn sociaal kapitaal theorie brengt Coleman sociale structuur aan in het rationele keuze paradigma (Decoster, 2001). Putnam (1993, 2000) is een belangrijke theoreticus die de nadruk legt op de voordelen van sociaal kapitaal voor de gemeenschap. Het kernidee van de sociaal kapitaal theorie van Putnam (1993) is dat samenwerking in een samenleving vergemakkelijkt wordt door de aanwezigheid van netwerken, gedeelde normen en vertrouwen. De sociale contacten die vanuit sociale netwerken ontstaan beïnvloeden volgens Putnam (2000, p. 19) de samenwerking in groepen. De sociaal kapitaal theorie van Putnam staat verder af van de rationele keuze theorie en wordt daarom centraal gesteld in dit onderzoek.

Er kan worden betoogd dat de aanwezigheid van sociaal kapitaal in een samenleving bijdraagt aan de participatiebereidheid van burgers bij burgerparticipatieprojecten. De aanwezigheid van sociaal kapitaal in een samenleving zorgt voor vertrouwen tussen mensen die elkaar niet kennen. Dit vertrouwen in de samenleving kan collectieve actie in gang zetten (Decoster, 2001). In een gemeenschap waar sprake is van vertrouwen tussen mensen die elkaar niet kennen, gaan mensen sneller sociale relaties met elkaar aan (Decoster, 2001). Het vertrouwen dat mensen hebben in de samenleving en daarmee het vertrouwen tussen mensen, kan leiden tot politiek vertrouwen (Putnam 1993, in Korsten en de Goede, 2006). Burgers die vertrouwen hebben in de politiek zijn sneller bereid om deel te nemen aan burgerparticipatieprojecten, dan burgers die weinig vertrouwen hebben

in de politiek. Weinig politiek vertrouwen zorgt voor een non-coöperatieve houding van burgers. Deze non-coöperatieve houding zorgt ervoor dat een overheid minder makkelijk dingen voor elkaar krijgt, wat burgers zal sterken in hun gevoel dat beloftes van de overheid niet serieus genomen moeten worden (Korsten en de Goede, 2006, p.5). Vertrouwen in de overheid is daarmee een belangrijke factor die de participatie van burgers bij participatieprojecten kan verklaren.

Daarnaast is het volgens Putnam (1993, p. 167) makkelijker om tot vrijwillige samenwerking te komen om collectieve problemen op te lossen wanneer er veel netwerken zijn in een samenleving. Mensen die in netwerken zitten zijn sneller bereid om anderen te helpen, omdat vertrouwen de samenwerking vergemakkelijkt (Korsten & de Goede, 2006, p. 6). Dit komt omdat mensen verwachten dat de hulp die ze nu aanbieden in de toekomst zal worden terugbetaald (Coleman, 1988). Er is sprake van voortdurende ruilrelaties tussen mensen in netwerken. Doordat deze ruilrelaties nooit in evenwicht zijn, zal een voordeel dat nu wordt toegekend in de toekomst worden terugbetaald (Decoster, 2001). In netwerken is er volgens Putnam (2000) vaak sprake van wederzijdse verplichtingen. Het vertrouwen dat leden van dergelijke netwerken in elkaar hebben kan mogelijk leiden tot veralgemeend vertrouwen in de samenleving (Decoster, 2001). In onderzoek van Dekker en de Hart (1999, p. 310) komt naar voren dat lidmaatschap van verenigingen zorgt voor een versterkte politieke participatie. Kort gezegd kan gesteld worden dat participatie in verenigingen leidt tot politiek vertrouwen en dat politiek vertrouwen leidt tot politieke participatie.

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de aanwezigheid van sociaal kapitaal een belangrijke bijdrage kan leveren aan de burgerparticipatie van burgers. Dit sociaal kapitaal kan verworven worden door lidmaatschap van verschillende netwerken. Niet alle burgers beschikken echter over dezelfde hoeveelheid sociaal kapitaal. Het is belangrijk om te benoemen dat burgers met een hoger opleidingsniveau vaak meer sociaal kapitaal bezitten dan burgers met een lager opleidingsniveau (Decoster, 2001). Dit zorgt ervoor dat hoger opgeleide burgers meer vertrouwen hebben in de samenleving. Hoger opgeleide burgers hebben een kleinere kans dat hun vertrouwen in de samenleving wordt geschaad dan lager opgeleiden burgers (Decoster, 2001). In de inleiding van dit onderzoek wordt beschreven dat hoger opgeleide burgers vaker deelnemen aan burgerparticipatieprojecten dan lager opgeleiden burgers. Dit verschil in participatie kan verklaard worden door de sociaal kapitaal theorie. Daarnaast blijkt dat autochtonen vaak over meer sociaal kapitaal beschikken van burgers met een migratieachtergrond. Het vertrouwen in de samenleving van burgers met een migratieachtergrond is lager om deze groep vaker teleurgesteld en gediscrimineerd wordt (Decoster, 2001). De sociaal kapitaal theorie kan daarmee ook een verklaring bieden voor het feit dat burgers met een migratieachtergrond minder vaak deelnemen aan burgerparticipatieprojecten.

Om het sociaal kapitaal in een samenleving te laten groeien is het belangrijk dat er meer contacten komen tussen verschillende sociale netwerken (Korsten en de Goede, 2006). Voor het sociaal kapitaal van een persoon, zijn namelijk vooral de contacten, die een brug kunnen vormen naar mensen buiten het netwerk belangrijk. Juist het vertrouwen dat mensen hebben in deze zogenoemde 'zwakke verbinden' en daarmee het schakelen tussen netwerken is belangrijk voor sociaal kapitaal (Putnam, 1993, p. 175). Mensen moeten elkaar daarvoor tegenkomen in vertrouwelijke omgevingen. Een individu dat in meer netwerken zit, die een groter sociaal vertrouwen heeft en die bepaalde normen in de samenleving tot zich neemt is sneller bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject.

2.3.3 Civic voluntarism theorie

Het civic voluntarism model is ontwikkeld door Verba, Schlozman en Brady (1995) en bedoeld om politieke participatie te verklaren. Het civic voluntarism model overlapt op verschillende punten met zowel de rationele keuze theorie als de sociaal kapitaal theorie. Het model beargumenteert dat bij politieke participatie zowel het eigenbelang een rol speelt als de sociale structuren die aanwezig zijn binnen een samenleving. Het model stelt

daarmee dat handelen van burgers zowel gebaseerd is op eigenbelang als op sociale componenten. Daarnaast biedt dit model ook nieuwe verklaringen voor burgerparticipatie (Pattie, Seyd & Whitheley, 2003). Het civic voluntarism model stelt dat drie elementen ervoor zorgen dat burgers *niet* politiek actief worden (Verba et al., 1995). Op de eerste plaats worden burgers volgens dit model niet politiek actief als ze over te weinig hulpbronnen beschikken. Daarnaast worden ze niet actief als ze niet gemotiveerd zijn om te participeren of als ze niet gevraagd zijn om te participeren. Achtereenvolgens worden de drie elementen die ervoor zorgen dat burgers niet gaan participeren besproken.

Zoals hiervoor beschreven gaan burgers niet participeren wanneer ze over te weinig hulpbronnen beschikken. Hierbij gaat het om hulpbronnen als tijd, geld en burgerlijke vaardigheden. Wanneer burgers over veel vrije tijd beschikken zal dit een hulpbron zijn die de politieke participatie van burgers kan vergroten (Verba et al., 1995). Burgers die veel tijd over hebben zijn sneller in de gelegenheid om te participeren. Deze hulpbron kan in verband worden gebracht met de rationele keuze theorie. Het is een rationele keuze van burgers of ze vinden dat ze voldoende tijd hebben om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Daarnaast zijn burgers met weinig burgerlijke vaardigheden volgens het civic voluntarism model minder snel bereid tot politieke participatie. Burgerlijke vaardigheden worden door Verba et al. (1995) onderverdeeld in communicatie- en organisatie vaardigheden, en worden gezien als de belangrijkste hulpbron voor politieke participatie. Deze vaardigheden leert men vooral bij verenigingen waar men actief is of op school. Opleidingsniveau wordt daarom ook gezien als een belangrijke hulpbron voor politieke participatie. Op dit punt zit overlap tussen het civic voluntarism model en het sociaal kapitaal model, waarin ook naar voren komt dat burgers met een lager opleidingsniveau minder snel participeren dan burgers met een hoger opleidingsniveau.

Daarnaast hebben burgers volgens het civic voluntarism model een bepaald niveau van motivatie nodig om politiek actief te worden. Burgers moeten willen participeren (Rubenson, 2000). Psychologische betrokkenheid bij de politiek, betrokkenheid bij een probleem en vertrouwen in de politiek zijn volgens dit model voorspellers van participatie (Barkan, 2004; Verba et al., 1995). Het civic voluntarism model stelt dat de kans op participatie groter is als burgers politieke interesse hebben, vertrouwen hebben in de politiek en erop vertrouwen dat ze invloed hebben op het proces. Op dit punt overlapt het civic voluntarism model met zowel de rationele keuze theorie, als de sociaal kapitaal theorie. Het verband tussen politiek vertrouwen en participatie wordt ook gelegd in de sociaal kapitaal theorie en het verband tussen de invloed die burgers verwachten te hebben op het proces en participatie komt sterk naar voren in de rationele keuze theorie.

Vervolgens stelt het civic voluntarism model dat het belangrijk is dat burgers gevraagd worden om voor politieke participatie (Barkan, 2004). Wanneer burgers over de juiste hulpbronnen beschikken en gemotiveerd zijn om te participeren, is het van belang dat ze deel uit maken van netwerken waarin men gevraagd kan worden om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. De participatie van burgers kan volgens Verba et al. (1995) gestimuleerd worden door hun sociale netwerk en door instanties. Overeenkomstig met de sociaal kapitaal theorie komt in het civic voluntarism model naar voren dat gemeenschappelijke netwerken belangrijk zijn. Contacten die burgers hebben met kennissen, vrienden en familie, zijn volgens het civic voluntarism model cruciaal voor politieke participatie (Verba et al., 1995, p. 17). Daarnaast veronderstellen Verba et al. (1995), net zoals de sociaal kapitaal theorie, dat politieke participatie grotendeels wordt bepaald door de betrokkenheid van burgers bij niet politieke organisaties, zoals hun werk, vrijwilligersorganisaties en kerkelijke organisaties. Burgers die actief zijn in dergelijke netwerken worden sneller gevraagd voor politieke activiteiten. Dergelijke netwerken zijn belangrijk omdat mensen hier bepaalde vaardigheden kunnen leren die van belang zijn bij politieke participatie, zoals communicatie en organisatie vaardigheden. Deze netwerken dragen daarmee ook bij aan de ontwikkeling van hulpbronnen, die volgens het civic voluntarism model ook een belangrijke rol spelen bij politieke participatie.

Er kan geconcludeerd worden dat het civic voluntarism model verschillende verklaringen biedt voor de participatiebereidheid van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten. Er kan gesteld worden dat burgers alleen zullen participeren wanneer ze denken over voldoende tijd te beschikken. Daarnaast zullen ze alleen participeren wanneer ze het gevoel hebben dat ze voldoende vaardigheden hebben om deel te kunnen nemen. Vervolgens zullen burgers alleen deelnemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze gemotiveerd zijn. Hiervoor is het belangrijk dat burgers vertrouwen hebben in de politiek en de verwachting hebben dat ze invloed kunnen uitoefenen op de uitkomst van het project. Tot slot zullen burgers sneller bereid zijn om te participatie wanneer ze deel uit maken van verschillende netwerken.

2.4 Verklarende factoren voor de participatie van belanghebbenden

In de vorige paragraaf is vooral gefocust op theoretische stromingen die kunnen verklaren waarom burgers niet deelnemen aan burgerparticipatieprojecten. In deze paragraaf zullen deze theoretische inzichten gebruikt worden om te komen tot concrete factoren die de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten kunnen verklaren. Hiervoor zal ook gebruik gemaakt worden van aanvullende bestuurskundige literatuur. Deze factoren zijn de onafhankelijke variabelen die in dit onderzoek getoetst worden, welke geformuleerd worden vanuit gemeentelijk perspectief. Dit betekent dat beschreven wordt wat een gemeente mogelijk kan doen om ervoor te zorgen dat de participatie van belanghebbenden wordt vergroot.

2.4.1 De hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren

De tijdsinvestering die van burgers wordt verwacht kan een motief zijn om niet deel te nemen aan een burgerparticipatieproject (Edelenbos & Monnikhof, 1998, 2001; van Woerkum, 1997). De meeste burgers besteden hun tijd namelijk liever niet aan politieke activiteiten, zeker niet als het betekent dat ze veel tijd en energie moeten investeren (Amnå, 2010; Lowndes et al., 2006a). Ook vanuit de rationele keuze theorie en vanuit het civic voluntarism model wordt verwacht dat de hoeveelheid tijd die burgers aan een burgerparticipatieproject moeten besteden de participatie van belanghebbenden beïnvloedt. Volgens de rationele keuze theorie zijn burgers sneller bereid om te participeren als de benodigde inspanning hiervoor laag is. Daarom wordt verwacht dat burgers sneller bereid zijn om te participeren wanneer ze weinig tijd kwijt zijn aan deelname. In het civic voluntarism model wordt vrije tijd gezien als één van de hulpbronnen voor burgerparticipatie. Wanneer mensen veel vrije tijd hebben zijn ze sneller bereid om te participeren. Daar staat tegenover dat mensen met weinig vrije tijd minder snel bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Daarmee samenhangend wordt verwacht dat burgers die weinig vrije tijd hebben, sneller bereid zijn te participeren wanneer deelname ze weinig tijd kost. Om dit te onderzoeken, wordt de volgende hypothese getoetst:

Hoe meer tijd belanghebbenden moeten investeren in een burgerparticipatieproject, hoe minder belanghebbenden zullen participeren.

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat in de praktijk bij burgerparticipatieprojecten vaak gedurende een lange periode veel tijd van burgers wordt gevraagd, terwijl burgers vaak juist een gebrek aan tijd hebben (Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2012; OECD, 2001; Pattie et al., 2003, p. 445; WRR, 2012).

2.4.2 De mate van ervaren invloed van belanghebbenden

Vanuit de rationele keuze theorie en het civic voluntarism model wordt daarnaast verwacht, dat de invloed die een belanghebbende heeft op de uitkomst van het burgerparticipatieproject, de mate van participatie deels kan verklaren. Volgens de rationele keuze theorie zal een belanghebbende minder snel geneigd zijn om te participeren wanneer hij verwacht geen invloed uit te kunnen oefenen op het resultaat. Volgens het civic voluntarism model is het belangrijk dat belanghebbenden erop vertrouwen dat ze voldoende invloed kunnen uitoefenen op het proces. Ook andere auteurs stellen dat de bereidheid van burgers om deel te nemen aan burgerparticipatieprojecten afneemt, wanneer ze het gevoel hebben dat er niets met hun inbreng wordt gedaan

(Edelenbos & Monnikhof, 1998, 2001; Michiels & de Graaf, 2010; OECD, 2001, p. 93; Schrijver, 2008, p. 108; van Woerkum, 1997; WRR, 2012). De mate van invloed die burgers verwachten te hebben is van belang bij hun keuze om al dan niet te participeren (Amnå, 2010; Edelenbos & Klijn, 2006, p. 423; Edelenbos & Monnikhof, 1998). Om dit te onderzoeken wordt de volgende hypothese getoetst:

Hoe groter de ervaren invloed is van belanghebbenden op de uitkomst van het burgerparticipatieproject, hoe meer belanghebbenden zullen participeren.

Uit onderzoek blijkt dat burgers juist vaak het gevoel hebben dat er niets met hun inbreng wordt gedaan en dat hun ideeën onvoldoende in het beleid naar voren komen (Edelenbos & Monnikhof, 2001; Hurenkamp et al., 2012; Mayar et al., 2005; Ossewaarde et al., 2008; van Stokkom, 2006; Thomes, 1995; Tonkens, 2009). Burgerparticipatieprojecten hebben vaak slechts beperkt invloed op de besluitvorming (Cornips, 2008; Edelenbos, 2000; Edelenbos & Monnikhof, 2001; van Tatenhove, Edelenbos & Klok, 2010, p. 622).

2.4.3 Kwaliteit van de communicatie

In het civic voluntarism model en het sociaal kapitaal model komt naar voren dat mobilisatie een verklarende factor is voor de participatie van belanghebbenden. Mensen zullen volgens Verba et al. (1995) niet deelnemen als ze zich niet bewust zijn van het belang van hun betrokkenheid of wanneer niemand geprobeerd heeft om hen te betrekken. Volgens Denters en Klok (2010, p. 583) draagt een weloverwogen mobilisatiecampagne bij aan het bereiken van een brede en representatieve participatie. Ook vele andere auteurs stellen dat burgers pas actief worden als ze daarvoor worden uitgenodigd (Edelenbos & Monnikhof, 2001; Edelenbos en Klijn, 2006; Hurenkamp et al., 2012, p. 139; Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006b; Pattie et al., 2003, p. 446; Tonkens, 2009; WRR, 2012).

In verschillende onderzoeken komt naar voren dat niet alle burgers evenveel kans hebben om gevraagd te worden om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Mensen die in het verleden actief zijn geweest worden vaker gevraagd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject (Verba et al., 1995). Mensen met een kleiner netwerk worden minder snel gevraagd om deel te nemen, omdat uitnodigingen voor een participatieproject vaak voortkomen vanuit werkrelaties, de kerk of andere organisaties waarbij burgers betrokken zijn (Tonkens, 2009, p. 158; Verba et al., 1995). Het belang van deelname aan verenigingen, groepen en netwerken komt uitgebreid naar voren bij de sociaal kapitaal theorie. Daarnaast blijkt ook dat burgers met een hoger opleidingsniveau een grotere kans hebben om gevraagd te worden (Hurenkamp et al., 2012, p. 139; Verba et al., 1995). Het is belangrijk dat de belanghebbenden voortdurend in kaart worden gebracht door een gemeente (Amnå, 2010; Creighton, 2005; Edelenbos & Monnikhof, 1998; OECD, 2001, p. 42; Thomas, 1995; WRR, 2012).

Daarnaast moet een gemeente goed voor ogen hebben hoe men verwacht alle belanghebbenden te bereiken (Edelenbos & Monnikhof, 1998; WRR, 2012). De effectiviteit van een burgerparticipatie is daarom afhankelijk van de communicatie van de gemeente (Ossewaarde et al., 2008; WRR, 2012). Duidelijke communicatie voor, tijdens en na afloop van het proces is volgens de WRR (2012) belangrijk om ontevredenheid bij burgers te voorkomen. Wanneer er niet meteen open gecommuniceerd wordt kan dit volgens Edelenbos en Monnikhof (1998) leiden tot wantrouwen bij burgers. Onvoldoende of onvolledige informatie kan ervoor zorgen dat de verwachtingen van burgers niet overeenkomen met de realiteit. Een tekort aan informatie wordt vaak geïnterpreteerd als een gebrek aan interesse en respect (Verhoeven en Tonkens, 2011, p. 434). Het is belangrijk dat een gemeente voorafgaand aan een burgerparticipatieproject informatie geeft over de rol van de participant in het proces (Bouwman, 2009; Edelenbos & Monnikhof, 1998; VNG, 2003; WRR, 2012). Bovendien moet een gemeente voorafgaand aan het proces goed communiceren over hoe de input van het burgerparticipatieproces gebruikt gaat worden (Edelenbos & Monnikhof, 1998; Michiels & de Graaf, 2010; Pol & Swankhuizen, 2004; Thomes, 1995). Helderheid in besluitvormingsprocedures kan teleurstelling over de uitkomst bij burgers voorkomen (van Pol & Swankhuizen, 2004). Vervolgens is het belangrijk dat na afloop van het project de

resultaten teruggekoppeld worden, omdat anders het idee kan ontstaan dat niets met de input is gedaan. Ook moet er gecommuniceerd worden wanneer en waarom bepaalde oplossingen niet zijn overgenomen (Edelenbos en Monnikhof, 1998). Om te onderzoeken of duidelijke communicatie werkelijk van invloed is op de participatie van belanghebbenden zal de volgende hypothese getoetst worden:

Hoe duidelijker de gemeente communiceert voorafgaand, tijdens en na afloop van het burgerparticipatieproject, hoe meer belanghebbende participeren.

2.4.4 Benodigde vaardigheden van belanghebbenden

Het civic voluntarism model stelt dat de hulpbronnen waarover belanghebbenden beschikken van invloed zijn op de participatie. Hierbij gaat het, naast geld en tijd, om zaken als organisatievaardigheden, een goed ontwikkelt vocabulaire en opleidingsniveau. Het hebben van deze vaardigheden bevordert volgens Verba et al. (1995) de politieke participatie. Lowndes et al. (2006b) en Plummer (2000) stellen dat de socio-economische bronnen waarover burgers beschikken het verschil in de mate van participatie verklaren. Ook andere auteurs stellen dat burgers genoeg kennis en vaardigheden nodig hebben voor deelname aan een burgerparticipatieproject (Amnå, 2010; Edelenbos & Monnikhof, 1998, 2001; Lowndes et al., 2006b; Ossewaarde et al., 2008; Putters, 2014).

Bij veel participatieprocessen worden vaardigheden verwacht, waar lang niet alle burgers over beschikken (Edelenbos & Monnikhof, 2001; Ossewaarde et al., 2008; WRR, 2012). Volgens de WRR (2012) zullen burgers niet deelnemen aan participatieprojecten wanneer onvoldoende rekening wordt gehouden met hun kwaliteiten. Burgers met minder vaardigheden voelen zich vaak overvraagd en burgers die zich overvraagd voelen participeren niet (WRR, 2012). Doordat niet alle burgers beschikken over de vaardigheden die nodig zijn om te participeren nemen hoogopgeleiden en assertieve burgers vaker deel aan dit soort projecten (Cornips, 2008, p. 58). Het vertrouwen dat burgers zelf hebben in hun eigen vaardigheden is zodoende van invloed op de mate van participatie (Denters & Klok, 2010; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Lowndes, 2006a; Pateman, 1970; Schrijver, 2008; Tonkens, 2009; van Woerkum, 1997). Wanneer burgers denken dat ze te laag opgeleid zijn of te weinig persoonlijke of sociale vaardigheden hebben, wordt vaak gekozen om niet te participeren. Om te onderzoeken of de vaardigheden van burgers van invloed zijn op de participatie, wordt de volgende hypothese getoetst:

Hoe meer een burgerparticipatieproject aansluit bij de vaardigheden van de belanghebbenden, hoe meer belanghebbenden zullen participeren.

2.4.5 Gebruik maken van een combinatie van participatie methoden en technieken

Er zijn verschillende auteurs die aangeven dat de vormgeving van het participatieproces van invloed is op de deelname van belanghebbenden (Edelenbos en Monnikhof, 2001; Ossewaarde et al., 2008; WRR, 2012). Omdat niet alle burgers op dezelfde manier bereikt kunnen worden is het volgens de WRR (2012) belangrijk dat gemeenten bij burgerparticipatieprojecten inspelen op de verschillen tussen burgers. Verschillende auteurs stellen dat extra maatregelen getroffen moeten worden in de vorm van aparte trajecten, bijzondere werkvormen of gerichte uitnodigingen, om kwetsbare en moeilijk bereikbare burgers te laten participeren (Edelenbos & Monnikhof, 1998, 2001; Huitema et al., 2006; Tonkens, 2009; WRR, 2012). De methoden die gebruikt worden zouden afhankelijk moeten zijn van de individuele situatie, om aan te sluiten bij de belanghebbenden (OECD, 2001). Via enquêtes en wijkshouwen worden bijvoorbeeld andere mensen bereikt dan via werkgroepen (Edelenbos & Monnikhof, 2001). Een combinatie van methoden en technieken van burgerparticipatie verhoogt de kans dat burgers betrokken worden (Edelenbos & Monnikhof, 2001; van OECD, 2001; Thomes, 1995; Woerkum, 1997; WRR, 2012). Om dit te onderzoeken wordt de volgende hypothese getoetst:

Hoe meer er bij de vormgeving van een burgerparticipatieproject gebruik wordt gemaakt van een combinatie van methoden en technieken, hoe meer belanghebbenden zullen participeren.

2.4.6 Aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen

Het civic voluntarism model gaat er ook vanuit dat de motivatie van burgers van invloed is op de participatie. Belanghebbenden die meer interesse hebben in politieke onderwerpen zijn volgens het civic voluntarism model sneller bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject (Barkan, 2004). Verba et al. (1995) zeggen hierover: “interest, information, efficacy and partisan intensity provide the desire, knowledge and self-assurance that impel people to be engaged by politics” (p. 354). Sommige burgers zijn dus eerder dan andere burgers geneigd om actief te worden.

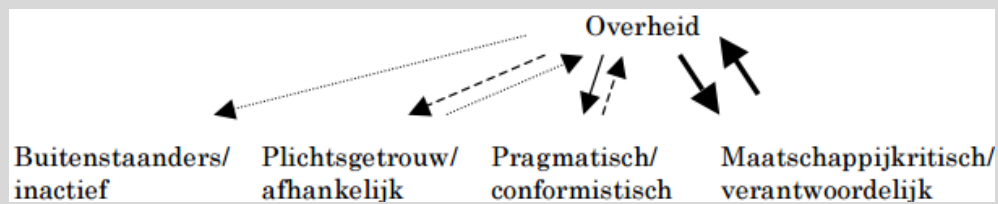
Verschillende auteurs geven aan dat burgers benaderd moeten worden vanuit hun eigen burgerschapsstijl (Motivaction, 2007a; Tops & Zouridis, 2000; WRR, 2012). Volgens Tops en Zouridis (2000, p. 31) is een burgerschapsstijl een relatief vast patroon waarin burgers zich met betrekking tot de publieke zaak organiseren. Er zijn verschillende onderverdelingen gemaakt van burgerschapsstijlen. Hurenkamp et al. (2012) maken onderscheid tussen ‘talkers’, ‘doers’ en ‘drivers’. De WRR (2012) maakt onderscheid tussen de ‘verantwoordelijke burgers’, de ‘volgzame burgers’, de ‘pragmatische burgers’ en de ‘kritische burgers’. Tot slot onderscheidt Motivaction (2007a) de ‘buitenstaanders’, de ‘plichtsgetrouwe’, de ‘pragmatici’ en de ‘verantwoordelijke’ burgers. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de burgerschapsstijlen die zijn opgesteld door Motivaction (2007a). Hiervoor is gekozen omdat er in de praktijk vaak met de burgerschapsstijlen van Motivaction (2007a) wordt gewerkt. In tekstbox 1 is een uitleg te vinden van de burgerschapsstijlen van Motivaction (2007a).

Volgens Tops en Zouridis (2000) speelt de overheid bij participatieprocessen nog te weinig in op de verschillende burgerschapsstijlen en worden burgers meestal op dezelfde manier benaderd. Om te onderzoeken of het aansluiten bij de burgerschapsstijl van invloed is op de participatie van belanghebbenden, wordt de volgende hypothese getoetst:

Hoe meer een burgerparticipatieproject aansluit bij de verschillende burgerschapsstijlen van belanghebbenden, hoe meer belanghebbenden zullen participeren.

Tekstbox 1: Uitleg burgerschapsstijlen Motivaction (2007a; 2007b).

Volgens Motivaction (2007a) bestaan er vier burgerschapsstijlen, met elk een verschillende afstand tot de overheid:

Er is volgens Motivaction (2007a) een grote groep buitenstaanders met een afzijdige houding naar de samenleving en de politiek. Desinteresse is de belangrijkste reden voor hun afzijdigheid. Ze hebben een passieve houding ten opzichte van de overheid. Om deze buitenstaanders te bereiken moet meer moeite worden gedaan, omdat ze maar weinig vertrouwen hebben in de overheid. Om deze groep te bereiken is het belangrijk om in te spelen op de voordelen van burgerparticipatie en is het belangrijk dat de boodschap een amusementswaarde heeft. Afzijdigen participeren vaak alleen als er sprake is van individueel voordeel (Motivaction, 2007a; ROB, 2010).

De groep met een plichtgetrouwe burgerschapsstijl heeft een diffuse houding ten opzichte van de samenleving. Ze ervaren een grote afstand tot de overheid, omdat ze moeite hebben met de complexiteit van de moderne tijd. Burgers met een plichtsgetrouwe burgerschapsstijl zijn vooral lokaal actief. Om ervoor te zorgen dat deze groep gaat participeren moet duidelijk zijn wat er van hen verwacht wordt en is persoonlijk contact belangrijk. De informatie moet helder en eenvoudig worden overgebracht. Deze groep heeft weinig affiniteit met nieuwe media (Motivaction, 2007a; ROB, 2010).

De meerderheid van de Nederlandse bevolking heeft een pragmatische burgerschapsstijl. Burgers met een pragmatische burgerschapsstijl komen in actie als hun eigen belang in het geding is en zullen niet snel zelf initiatieven ontplooiën. Pragmatische burgers zijn eerder geneigd om te participeren als de informatie pakkend, levendig en ter zake is, omdat hun aandacht anders snel geweken is. Deze groep is goed te bereiken via internet en mobiele telefoon. Voor deze groep moeten discussies niet te theoretisch zijn en moet het effect van hun bijdrage centraal staan (Motivaction, 2007a; ROB, 2010).

Tot slot hebben burgers met een verantwoordelijke burgerschapsstijl een verantwoordelijke houding ten opzichte van de samenleving. De verantwoordelijke burgers tonen initiatief en participeren makkelijk. Zowel eigenbelang als ideologische motieven zijn redenen voor deze groep om te participeren. Deze groep vindt het belangrijk dat de boodschap informatief is en ze zullen populariserende boodschappen niet waarderen. Informatieavonden en inspraakavonden sluiten aan bij deze groep burgers (Motivaction, 2007a; ROB, 2010). Motivaction (2007b) schrijft dat de verantwoordelijke burgerschapsstijl niet is teruggevonden bij allochtonen, waardoor er gesteld kan worden allochtonen niet vertegenwoordigd zijn in de groep met wie de overheid het meeste contact heeft. Er is extra inzet nodig om deze groepen bij een participatieproces te betrekken (Motivaction, 2007b).

2.4.7 De mate van waardering van belanghebbenden

Volgens de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model zijn burgers sneller bereid om te participeren als er een sterk gevoel van gemeenschap is en als er voldoende vertrouwen is tussen de instituties en in elkaar (Huiteima et al., 2006; Putnam, 1993 in Pattie et al, 2003, Rubenson, 2000). Vertrouwen leidt volgens Putnam (1995, p. 67) tot meer samenwerking in de samenleving. In samenlevingen waar veel vertrouwen is, nemen meer burgers deel aan vrijwilligersactiviteiten (Putnam, 1993 in Pattie et al., 2003). Ook andere auteurs geven aan dat vertrouwen belangrijk is voor burgerparticipatie (Breeman, 2006; Edelenbos & Klijn, 2007; Klijn, Edelenbos & Steijn, 2010; WRR, 2012). Burgers zouden makkelijker te mobiliseren zijn wanneer er sprake is van vertrouwen (Edelenbos & Monnikhof, 1998). Verschillende auteurs benoemen echter dat dit vertrouwen tussen overheid en burgers onder druk staat (Edelenbos & Klijn, 2007; ROB, 2010; Van Woerkum, 1995).

Om vertrouwen van burgers te creëren is het belangrijk dat burgers zich gewaardeerd voelen wanneer ze deelnemen aan burgerparticipatieprojecten. De waardering die belanghebbenden van de gemeente krijgen voor hun deelname aan een burgerparticipatieproject heeft invloed op de mate van participatie van belanghebbenden. Volgens verschillende auteurs voelen burgers zich vaak niet serieus genomen en hebben ze behoefte aan meer erkenning en waardering (Hurenkamp et al., 2012; Mayar, Edelenbos & Monnikhof, 2005, p.198; Schrijver, 2008, p.108.; Tonkens, 2009; Tonkens & de Wilde, 2013; Tonkens, 2009; WRR, 2012). Burgers hebben volgens de WRR (2012) vaak het gevoel dat ze niet als een gelijkwaardige gesprekspartner worden behandeld, maar juist als tegenstander. Volgens Hurenkamp et al. (2012) moedigen positieve ervaringen burgers aan om actief te blijven en worden burgers ontmoedigd door negatieve ervaringen. Eén negatieve ervaring kan genoeg zijn om burgers te ontmoedigen. Burgers haken af wanneer ze merken dat een politiek spelletje met ze gespeeld wordt en wanneer ze het gevoel hebben dat ze niet welkom zijn (Hurenkamp et al., 2012). Om te onderzoeken of de mate van waardering van invloed is op de participatie van belanghebbenden zal de volgende hypothese getoetst worden:

Hoe meer waardering belanghebbenden van de gemeente krijgen voor hun participatie, hoe meer belanghebbenden zullen participeren.

2.4.8 Het inschakelen van de ‘civil society’

Vanuit de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model wordt verwacht dat het inschakelen van de ‘civil society’ de participatie van belanghebbenden bevordert. Met de ‘civil society’ worden in dit onderzoek maatschappelijke organisaties bedoeld. Zoals gezegd stelt de sociaal kapitaal theorie dat het makkelijker is om tot vrijwillige samenwerking te komen wanneer er sprake is van netwerken van sociale betrokkenheid (Putnam, 1993, p. 167). Burgers die zich sterk aangetrokken voelen tot een groep zijn namelijk eerder geneigd om op te treden namens die groep (Huiteima et al., 2006; Putnam, 1993). Ook het civic voluntarism model onderstreept het belang van netwerken voor politieke participatie. Politieke participatie wordt volgens dit model grotendeels bepaald door de betrokkenheid van burgers bij niet politieke organisaties (Verba et al., 1995).

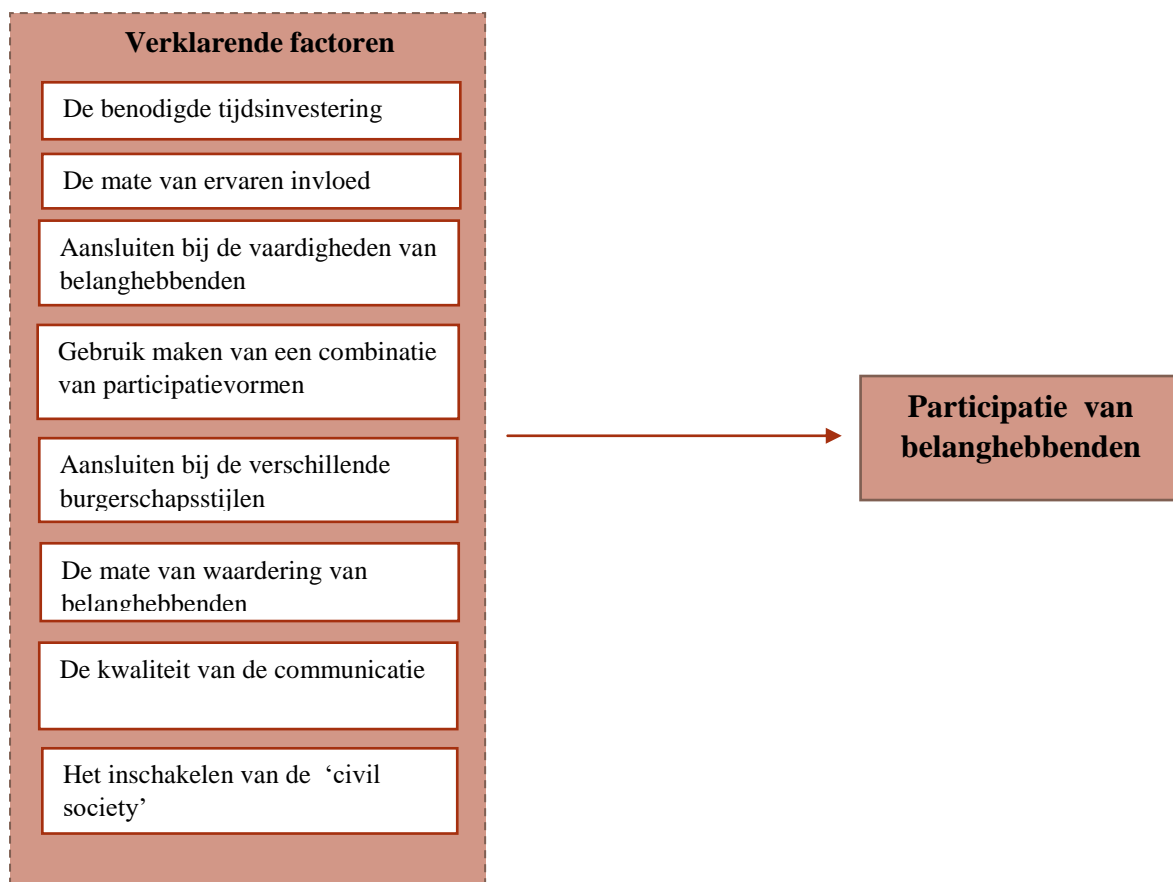
Naast deze twee verklaringmodellen voor burgerparticipatie zijn er verschillende andere auteurs die het belang van de ‘civil society’ voor burgerparticipatie aankaarten. Burgers zijn volgens verschillende auteurs eerder bereid om te participeren wanneer ze gevraagd worden door mensen die dicht bij hen staan en het gevoel hebben deel uit te maken van een gemeenschap (Amnå, 2010; Motivaction, 2007a; Patty et al., 2003). De directe leefomgeving speelt ook volgens Edelenbos en Monnikhof (2001) een rol bij de bereidheid om aan burgerparticipatie deel te nemen. Volgens hen is het belangrijk om te werken met tussenpersonen die het vertrouwen hebben van een bepaalde groep. De ‘civil society’ is volgens de Graaf (2007) in staat om vrijwillige inzet te organiseren en kan daarnaast burgers in staat stellen om te participeren. De inzet van de ‘civil society’ blijkt vooral van belang te zijn voor minder goed toegeruste burgers. Publieke, gemeenschaps- en vrijwilligersorganisaties kunnen volgens Lowndes (2006a) de socio-economische beperkingen van burgers

wegnemen en burgers uitrusten met vaardigheden en bronnen voor participatie. Minder goed toegeruste burgers zijn volgens de WRR (2012) afhankelijk van zogenaamde ‘verbinders’ om toegang te krijgen tot relevante netwerken. Verbinders zijn mensen die in verschillende groepen en netwerken zitten en die daardoor mensen in contact kunnen brengen met de juiste personen (WRR, 2012). Om te onderzoeken of het inschakelen van de georganiseerde ‘civil society’ de participatie van belanghebbenden bevordert, zal de volgende hypothese worden getoetst:

Hoe meer de gemeente de georganiseerde ‘civil society’ inschakelt bij burgerparticipatieprojecten, hoe meer belanghebbenden zullen participeren.

2.4.9 Tussentijds conceptueel model

De acht hypothesen die gesteld zijn vanuit de rationele keuze theorie, de civic voluntarism theorie en de sociaal kapitaal theorie worden samengevat in het volgende conceptuele model (Figuur 1):

Figuur 1 Tussentijds conceptueel model

2.5 Institutionele randvoorwaarden

Naast de verklarende factoren wordt verwacht dat er ook institutionele randvoorwaarden van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden. In de literatuur komen een aantal variabelen naar voren die niet direct invloed hebben op de participatie van belanghebbenden, maar die van invloed zijn op het verband tussen de verklarende factoren, die in de vorige paragraaf besproken zijn, en de participatie van belanghebbenden. Deze mediërende variabelen worden in dit onderzoek de institutionele randvoorwaarden genoemd. Hierbij gaat het erom dat de inrichting en uitvoering van het burgerparticipatieproject door een gemeente van invloed is op de participatie van belanghebbenden. Er wordt verwacht dat drie institutionele randvoorwaarden van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden: de institutionele inrichting van burgerparticipatie binnen gemeenten, het procesontwerp van een burgerparticipatieproject en de middelen die beschikbaar zijn voor de uitvoering van een burgerparticipatieproject. Deze drie institutionele randvoorwaarden worden achtereenvolgens besproken.

2.5.1 Institutionaliserings burgerparticipatie binnen gemeente

Verscheidene auteurs geven aan dat een adequate institutionele inbedding van burgerparticipatie van invloed is op het succes van burgerparticipatie. Bij institutionele inbedding van burgerparticipatie gaat het om de wijze waarop burgerparticipatie georganiseerd is binnen het gemeentelijke systeem. Is bijvoorbeeld vastgesteld op welke manier wordt gehandeld bij burgerparticipatieprojecten en bij welke projecten burgers, op welke manier, mogen participeren? Zijn er duidelijke taakomschrijvingen voor ambtenaren die belast zijn met burgerparticipatieprojecten en zijn er financiële afspraken gemaakt? De institutionele inbedding is van invloed op de capaciteit van gemeenten om goede burgerparticipatieprojecten op te zetten (Plummer, 2000). Door institutionele inbedding kan voldoende druk gecreëerd worden om een participatieproject goed te organiseren en kan ervoor gezorgd worden dat de uitkomsten van het project serieus genomen worden (Edelenbos et al., 2009).

Burgerparticipatie kan negatief beïnvloed worden als niet aan dergelijke randvoorwaarden wordt voldaan. Cornips (2008, p. 75) stelt zelfs dat adequate institutionele inbedding een voorwaarde is voor het slagen van een burgerparticipatieproject. Volgens Denters en Klok (2010, p. 587) is adequate institutionalisering een belangrijke mobilisatiefactor voor participatie van belanghebbenden. Een gebrek aan institutionalisering wordt gezien als een beperking voor de participatie van belanghebbenden (Robinson, 2007). Lowndes et al. (2006, p. 545) geven aan dat institutionalisering een cruciale factor is bij het mobiliseren van sociaal kapitaal voor politieke doeleinden. Om te onderzoeken of de institutionele inbedding binnen een gemeente van invloed is op de participatie van belanghebbenden wordt de volgende hypothese getoetst:

Hoe minder burgerparticipatie geïnstitutionaliseerd is binnen een gemeente, hoe kleiner het effect van de verklarende factoren op de participatie van belanghebbenden.

2.5.2 De kwaliteit van het procesontwerp van het burgerparticipatieproject

Daarnaast wordt verwacht dat het procesontwerp dat een gemeente voorafgaand en tijdens een burgerparticipatieproject maakt van invloed is op de mate van participatie van belanghebbenden. Een goed doordachte vormgeving van het proces is volgens vele auteurs van invloed op het succes van burgerparticipatie (Cornips, 2008, p. 14; Edelenbos, 2000; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Edelenbos et al., 2006; Thomes, 1995). Een goed georganiseerd proces zou bijdragen aan het bereiken van een brede en representatieve burgerparticipatie (Denters & Klok, 2010, p. 583) en leiden tot bevredigende uitkomsten (Edelenbos & Klijn, 2006, p. 417). Edelenbos en Klijn (2006) stellen dat het beste resultaat van het interactieve proces kan worden verwacht wanneer het procesontwerp goed georganiseerd is, flexibel is en zich focust op de specifieke situatie.

Het is volgens deze auteurs van belang dat vooraf wordt nagedacht over wat men wil bereiken en hoe dat moet worden bereikt. Ook is het volgens deze auteurs van belang dat het procesontwerp indien nodig tijdens het proces wordt aangepast, omdat burgerparticipatie steeds in beweging is. Ook Klinkers (2002, p. 45) stelt dat de

voorbereiding van het interactieve proces effect heeft op de kwaliteit van het proces. Een goed concept en een goede planning werpt volgens Klinkers in alle fasen zijn vruchten af. Volgens de OECD (2001) moeten de doelen die men wil bereiken, het publiek dat men wil bereiken en de beschikbare bronnen duidelijk zijn. Ook het procesmanagement wordt als een voorwaarde gezien voor succesvolle burgerparticipatie (van der Arend, 2007, p. 18; Edelenbos & Monnikhof, 2001). Volgens Lowndes et al. (2006b, p. 560) kunnen overheidsmanagers, leiders van maatschappelijke organisaties en politieke partijen een omgeving creëren waarin burgers hun keuze maken om te participeren (Lowndes et al., 2006b, p. 560). Om te onderzoeken of een goed doordachte vormgeving van het proces inderdaad van invloed is op de participatie van belanghebbende zal de volgende hypothese getoetst worden:

Hoe lager de kwaliteit van het procesontwerp, hoe kleiner het effect van de verklarende factoren op de participatie van belanghebbenden.

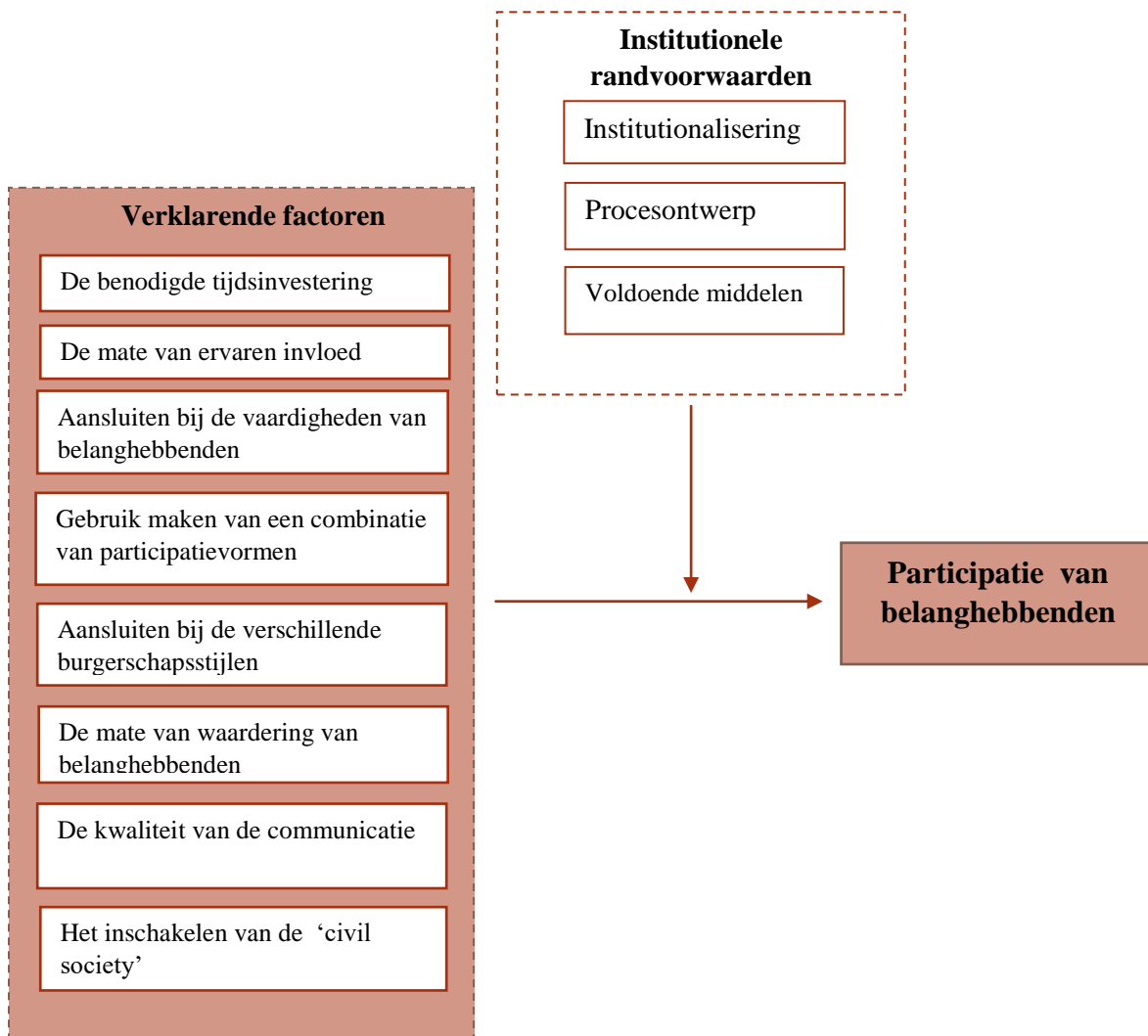
2.5.3 De beschikbare middelen voor het burgerparticipatieproject

Tot slot wordt verwacht dat de middelen die een gemeente tot haar beschikking heeft voor een burgerparticipatieproject van invloed zijn op de mate van participatie van belanghebbenden. Onder middelen worden financiële middelen en beschikbare tijd verstaan. Er wordt verwacht dat de hoogte van het budget voor het participatieproject van invloed is op het succes ervan. Robinson (2007) geeft aan dat onvoldoende financiële bronnen een beperking zijn voor burgerparticipatie. De effectiviteit van het burgerparticipatieproject hangt af van de hoeveelheid geld die er door de gemeente in gestoken wordt. Gemeenten moeten meer investeren als ze ervoor willen zorgen dat belanghebbenden participeren (Ossewaarde et al., 2008).

Behalve de financiële middelen wordt ook verwacht dat de hoeveelheid tijd die beschikbaar is voor een burgerparticipatieproject van invloed is op de participatie van belanghebbenden. De effectiviteit van een burgerparticipatieproject hangt af van de hoeveelheid tijd die erin gestoken wordt (Ossewaarde et al., 2008). Hierbij gaat het om de hoeveelheid tijd die het personeel kan besteden aan het project en hoeveel ambtenaren er beschikbaar zijn (OECD, 2001). De tijd die nodig is om een participatieproces te plannen, wordt vaak onderschat, waardoor plannen regelmatig moeten worden bijgesteld (Edelenbos & Monnikhof, 1998; Mayar et al., 2005, p. 197; Plummer, 2000). Burgerparticipatieprojecten mislukken vaak doordat ambtenaren te weinig tijd hebben voor het project (Edelenbos en Monnikhof, 1998). Ambtenaren moeten voldoende tijd besteden aan de zoektocht naar technieken die de representativiteit van burgerparticipatie vergroten (Thomes, 1995). Volgens Cornips (2008, p. 57) betaalt de hoeveelheid tijd die aan het begin van het proces wordt besteed, zich later in het proces terug. Uit het voorgaande wordt de volgende hypothese afgeleid:

Hoe meer middelen de gemeente beschikbaar stelt voor een burgerparticipatieproject, hoe groter het effect van de verklarende factoren op de participatie van belanghebbenden.

2.6 Conceptueel model

Figuur 2 Conceptueel model

3. Methodologisch kader

In het vorige hoofdstuk is op basis van bestaande theoretische inzichten een conceptueel model opgesteld waarmee de participatie van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten mogelijk verklaard kan worden. Dit conceptueel model is in dit onderzoek getoetst. In dit hoofdstuk worden de methodologische keuzes die gemaakt zijn toegelicht. In §3.1 wordt de aard van dit onderzoek besproken. In §3.2 wordt de survey besproken, waarna in §3.3 de vergelijkende casestudie besproken wordt. Achtereenvolgens komen in beide paragrafen de selectiestrategie, de dataverzameling en de data-analyse aan de orde. In §3.4 worden vervolgens de afhankelijke variabele, de verklarende factoren en de institutionele randvoorwaarden uit het conceptueel model geoperationaliseerd. Tot slot wordt in §3.5 de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek besproken.

3.1 Aard van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te bieden in de factoren die de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten verklaren. In het theoretisch kader wordt verondersteld dat elf factoren de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten beïnvloeden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de acht verklarende factoren, de onafhankelijke variabelen, en de drie institutionele randvoorwaarden, de zogenaamde mediërende variabelen. Deze variabelen zijn getoetst in de empirie (van Thiel, 2007). Door het toetsen van de hypothesen uit het theoretisch kader is meer kennis verworven over de factoren die de participatie van belanghebbenden kunnen verklaren. Het onderzoek is daarmee op deductieve wijze uitgevoerd (Bleijenbergh, 2013). Daarnaast is onderzocht of de theorieën uit het theoretisch kader afdoende verklaring bieden voor de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten. Hiervoor is bekeken of er in dit onderzoek ook andere factoren naar voren komen die de participatie van belanghebbenden mogelijk kunnen verklaren. Wetenschappelijke kennis is volgens van Thiel (2010) namelijk altijd voorlopige kennis.

Om een compleet beeld te krijgen van de factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren is gebruikt gemaakt van twee onderzoeksmethoden. Allereerst is er een kwantitatieve survey gehouden onder 159 belanghebbenden van burgerparticipatieprojecten. Daarnaast is er een vergelijkende casestudie uitgevoerd. Hiervoor zijn vier casus binnen de gemeente Nijmegen onderzocht. Door gebruik te maken van twee verschillende methoden van dataverzameling was het mogelijk om de participatie van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten volledig in kaart te brengen. Tekortkomingen van beide methoden van dataverzameling konden op deze manier gecompenseerd worden (Bleijenbergh, 2013). Enkel een kwantitatieve survey zou geen recht hebben gedaan aan de complexiteit van het sociale verschijnsel, omdat het zou hebben geleid tot versimpeling en reductie van informatie (van Thiel, 2007). Alleen een vergelijkende casestudie zou daarentegen ten koste zijn gegaan van de generaliseerbaarheid van het onderzoek, omdat slechts een beperkt aantal casus onderzocht konden worden.

Er is gekozen voor een survey en niet voor een experiment, omdat bij een experiment maar één kenmerk gemanipuleerd kan worden in een gecontroleerde situatie (Boeije et al., 2009; van Thiel, 2007). Om alle acht de verklarende factoren te toetsen was het noodzakelijk geweest om verschillende experimenten uit te voeren, wat erg ingewikkeld zou zijn geweest in dit onderzoek. Een survey was daarom in dit onderzoek een logische keuze. Door gebruik te maken van een survey was het mogelijk om feitelijke gegevens te verzamelen over de participatie van belanghebbenden bij een grote groep respondenten (Van Thiel, 2007). Ook maakte een survey het mogelijk om op zoek te gaan naar verschillen tussen twee groepen (Boeije, 't Hart & Hox, 2009). Hierdoor kon rechtstreeks aan respondenten worden gevraagd of ze in het verleden hebben deelgenomen aan een burgerparticipatieproject waarvoor ze door de gemeente waren uitgenodigd. Op deze manier was het mogelijk om de afhankelijke variabele van het onderzoek meetbaar te maken. Door te kijken naar verschillen op de onafhankelijke variabelen tussen de burgers die wel hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd en burgers die niet hebben deelgenomen, zijn de acht verklarende factoren

getoetst. Er is bij 159 respondenten cijfermateriaal verzameld, met als doel generieke uitspraken te doen over de factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren (Bleijenbergh, 2013).

De participatie van belanghebbenden is in de vergelijkende casestudie gedetailleerd beschreven binnen de context waarin het zich voordoet (Bleijenbergh, 2013; Flyvbjerg, 2006, p. 2; George & Bennet, 2005, p. 5). Door het verzamelen van talig materiaal zijn uitspraken gedaan over de participatie van belanghebbenden in de werkelijkheid (Bleijenbergh, 2013). Omdat het materiaal dat verzameld is veel informatie bevat, was het mogelijk om op basis van een klein aantal waarnemingen uitspraken te doen over de factoren die van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden (Bleijenbergh, 2013, p. 10). Een vergelijkende casestudie sloot goed aan bij het verklarende karakter van dit onderzoek (Yin, 1994). Door meerdere casus te onderzoeken was het mogelijk om te vergelijken, waardoor de verschillende hypothesen getoetst konden worden (Bleijenbergh, 2013; Boeije, 't Hart, Hox, 2009). Hierdoor werd het mogelijk om te onderzoeken op welke variabelen de casus van elkaar verschillen en in hoeverre deze verschillen een verklaring zijn voor de mate waarin belanghebbenden participeren. Op deze manier kon ontdekt worden of er een verband zit tussen de verschillende variabelen en het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan het burgerparticipatieproject (Bleijenbergh, 2013). Zo zijn patronen duidelijk geworden die samenhangen met een bepaald sociaal verschijnsel, in dit geval de participatie van belanghebbenden (Bleijenbergh, 2013, p. 38; Yin, 1994, p. 45).

Het was niet mogelijk om enkel een kwantitatieve survey uit te voeren, omdat de institutionele randvoorwaarden hierin niet konden worden meegenomen. Bij de institutionele randvoorwaarden staat het handelen van de gemeente, voorafgaand en tijdens het burgerparticipatieproject, centraal, waardoor deze variabelen alleen in de gemeentelijke praktijk onderzocht konden worden. Het was niet mogelijk om deze hypothesen te toetsen bij belanghebbenden. Het zou niet mogelijk zijn geweest om het gehele sociale verschijnsel in kaart te brengen wanneer enkel een kwantitatieve survey was uitgevoerd. Een survey maakte het echter mogelijk om de verklarende factoren te toetsen bij een grote groep belanghebbenden, wat niet mogelijk zou zijn geweest wanneer enkel een vergelijkende casestudie was uitgevoerd. De motieven van burgers om al dan niet te participeren zouden dan niet direct bij burgers getoetst kunnen worden, wat een gemiste kans zou zijn geweest voor dit onderzoek. Daar staat tegenover dat via een vergelijkende casestudie de participatie van belanghebbenden in de gemeentelijke praktijk onderzocht kon worden. Hierdoor kon beter onderzocht worden op welke manier de gemeentelijke aanpak de participatie van belanghebbenden beïnvloedt. Een vergelijkende casestudie maakte het daarnaast makkelijker om verbanden te zien tussen de verschillende variabelen, omdat een casus een compleet beeld gaf van een burgerparticipatieproject. Door zowel een survey en een vergelijkende casestudie uit te voeren werd het mogelijk om zowel de gemeentelijk praktijk, als de motieven van belanghebbenden om al dan niet te participeren te belichten. Omdat beide onderzoeksstrategieën vragen om verschillende methoden van analyse en interpretatie worden ze in aparte paragrafen behandeld.

3.3 Survey

Bij de kwantitatieve survey zijn de verklarende factoren getoetst. Het betreft de volgende acht variabelen: 'de hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren', 'de mate van ervaren invloed van belanghebbenden', 'kwaliteit van de communicatie', 'vaardigheden van belanghebbenden', 'combinatie van participatie methoden en technieken', 'aansluiten bij verschillende burgerschapstijlen', 'waardering van belanghebbenden' en 'betrekken van de civil society'. De institutionele randvoorwaarden zijn niet onderzocht in dit deel van het onderzoek.

3.3.1 Selectiestrategie

Omdat iedereen door een gemeente gevraagd kan worden om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject zijn alle Nederlandse burgers geschikte respondenten voor dit onderzoek. Alle burgers kunnen namelijk belanghebbende zijn bij een bepaald burgerparticipatieproject en daarmee voor de keuze komen te staan om al

dan niet te participeren. In de survey is allereerst onderscheid gemaakt tussen respondenten die nog nooit door een gemeente zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject en respondenten die wel in het verleden zijn uitgenodigd. Burgers die nog nooit zijn gevraagd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject kregen een andere vragenlijst dan de burgers die in het verleden wel zijn gevraagd. Het was niet mogelijk om de afhankelijke variabele, participatie van belanghebbenden, meetbaar te maken bij respondenten die nog nooit door de gemeente zijn gevraagd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Aan deze respondenten is daarom gevraagd wanneer ze bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Hierbij zijn de verschillende verklarende factoren aan hen voorgelegd. Op deze manier is meer data verzameld over de motieven van burgers om al dan niet deel te nemen aan een gemeentelijk burgerparticipatieproject. Bij de respondenten die in het verleden wel zijn gevraagd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject is onderscheid gemaakt tussen respondenten die wel hebben deelgenomen aan het project waarvoor ze waren uitgenodigd en respondenten die niet hebben deelgenomen.

Om tot een antwoord te komen op de hoofdvraag was het van groot belang dat een representatieve groep burgers heeft deelgenomen aan de survey. Alleen bij een representatieve deelnemersgroep zou het mogelijk zijn om generieke uitspraken te doen over de factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren. De survey is grotendeels uitgevoerd bij de stadswinkel van de gemeente Nijmegen. Alle bewoners van de gemeente Nijmegen moeten naar de stadswinkel om zaken te regelen met de gemeente, waardoor werd verwacht dat dit zou bijdragen aan het bereiken van een representatieve groep burgers. Een bijkomend voordeel was dat burgers in de stadswinkel moeten wachten totdat ze aan de beurt zijn, waardoor ze tijd hadden om deel te nemen aan het onderzoek. Er werd verwacht dat de non-respons hierdoor zou afnemen, waardoor de externe validiteit niet aangetast zou worden (van Thiel, 2007). Tot slot werd verwacht dat de fysieke aanwezigheid in de stadswinkel ervoor zou zorgen dat het voor burgers met een lagere socio-economische status makkelijker werd om deel te nemen aan het onderzoek, omdat er directe hulp ingeschakeld kon worden bij het invullen van de vragenlijst. Daarnaast is de vragenlijst verspreid via de verschillende facebookpagina's van de gemeente Nijmegen. Op deze manier is geprobeerd om een zo groot mogelijke groep respondenten te bereiken.

In totaal hebben 159 respondenten de gehele survey ingevuld. 103 respondenten waren nog nooit gevraagd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Bij deze groep was het daarom niet mogelijk om de afhankelijke variabele meetbaar te maken. 56 respondenten waren in het verleden wel uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Van de 56 respondenten die in het verleden zijn uitgenodigd heeft 44,6% deelgenomen aan het burgerparticipatieproject en 55,4% heeft niet deelgenomen. Om te onderzoeken of deze steekproef representatief is, zijn de variabelen geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en etniciteit vergeleken met gegevens over de Nederlandse bevolking van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Van de respondenten die de enquête volledig hebben ingevuld was 42,1% man en 57,9% vrouw. Uit de gegevens van het CBS komt naar voren dat in 2016 50,43% van de bevolking vrouw was en 49,57% van de bevolking man (CBS, 2017c). Daarmee wijkt de steekproef iets af van het landelijk gemiddelde. Wanneer de steekproef vergeleken wordt met de leeftijdsverdeling in Nederland (CBS, 2017a) moet geconcludeerd worden dat de respondenten in deze steekproef niet helemaal representatief zijn voor de Nederlandse bevolking. In de steekproef is vooral de leeftijdsgroep tussen de 21 en 30 jaar oververtegenwoordigd en de leeftijdsgroep ouder dan 70 ondervertegenwoordigd. Dit kan veroorzaakt worden door het feit dat de steekproef in Nijmegen is gehouden. De piek in de studentenleeftijd is typisch voor Nijmegen. Hierin verschilt de leeftijdspiramide sterk met die van Nederland (Nijmegen, 2017c). Daarnaast ligt het opleidingsniveau van de respondenten in deze steekproef veel hoger dan het opleidingsniveau van de gemiddelde Nederlandse burger. Het percentage van de Nederlandse bevolking dat een hbo-opleiding of een WO-opleiding heeft afgerond ligt op 29,2% (Onderwijs in Cijfers, 2017). In dit onderzoek ligt dit percentage op 61,6%. Hoogopgeleiden respondenten zijn daarmee oververtegenwoordigd in deze steekproef, waardoor de steekproef niet representatief is voor de totale

Nederlandse bevolking. Dit kan gedeeltelijk verklaard worden door het feit dat in Nijmegen het opleidingsniveau hoger ligt dan landelijk gemiddelde. De helft van de beroepsbevolking in Nijmegen heeft een hbo of WO-achtergrond (Nijmegen, 2017b). Tot slot blijkt dat de steekproef met betrekking tot etniciteit ook niet representatief voor de Nederlandse bevolking. 96,9% van de respondenten die heeft deelgenomen aan dit onderzoek is in Nederland geboren. Uit gegevens van het CBS (2017a) blijkt dat 11.21% van de Nederlandse bevolking een eerste generatie allochtoon is. In Nijmegen heeft een kwart van de bevolking een achtergrond buiten Nijmegen (Nijmegen, 2017a). Concluderend kan gesteld worden dat de steekproef van dit onderzoek niet representatief is op opleidingsniveau en etniciteit. Het is interessant om op te merken dat dit juist de groepen zijn die, zoals naar voren komt in de inleiding van dit onderzoek, vaak ondervertegenwoordigd zijn bij burgerparticipatieprojecten. Het feit dat deze groepen zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef kan van invloed zijn op de externe validiteit van dit onderzoek, wat tot gevolg heeft dat enige voorzichtigheid geboden moet worden met de conclusies die getrokken worden in dit onderzoek. Het is vooral problematisch dat burgers met een migratieachtergrond niet zijn vertegenwoordigd in de steekproef. Hierdoor kan niet met zekerheid gesteld worden dat de resultaten van de survey ook gelden voor burgers met een migratieachtergrond.

3.3.2 Dataverzameling

In de survey is gebruik gemaakt van een gestructureerde methode van dataverzameling. De formulering van de vragen, de volgorde van de vragen en de mogelijke antwoordcategorieën stonden van tevoren vast (Boeije, et al., 2009). Er is gebruik gemaakt van een vragenlijst in de vorm van een enquête. Hiervoor is gekozen omdat een enquête uitermate geschikt is voor het verzamelen van gegevens bij grote hoeveelheden onderzoekseenheden. Daarnaast zijn de gegevens uit een enquête door de hoge mate van standaardisatie gemakkelijk generaliseerbaar (van Thiel, 2007).

De vragenlijst, die gebruikt is voor het kwantitatieve deel van dit onderzoek, is terug te vinden in bijlage 1. Deze enquête is gemaakt met het programma 'qualtrics', wat ervoor heeft gezorgd dat respondenten de enquête online konden invullen. De vragen in de enquête zijn gebaseerd op het theoretisch kader van dit onderzoek en vloeien daarmee rechtstreeks voort uit de operationalisering. Er is zeer kritisch gekeken naar de vragen die zijn opgenomen in de enquête. De vragenlijst is zo kort en eenvoudig mogelijk gehouden, om de toegankelijkheid van de enquête te vergroten. Niet alle indicatoren uit de operationalisering zijn meegenomen in de enquête. De enquête zou dan te lang geworden zijn, wat ten koste zou zijn gegaan van het aantal respondenten en de representativiteit van de respondenten. In de enquête werd eerst een summier toelichting gegeven over het onderzoek. De vragen zijn op een logische volgorde gesteld aan de respondenten en voorzien van een duidelijke lay-out. De vragen over hetzelfde onderwerp zijn bij elkaar in de buurt geplaatst en per blok is kort toegelicht waarover de vragen gaan. Er is duidelijk aangegeven wanneer respondenten meerdere antwoorden mogen aankruisen. De enquête is afgesloten met een dankwoord. Daarnaast hadden respondenten de mogelijkheid om te reageren op de vragenlijst (van Thiel, 2007).

De enquête is, alvorens deze is uitgevoerd, getest bij vijf personen. Ambtenaren van de gemeente Nijmegen hebben feedback gegeven, maar ook een aantal leken, die inhoudelijk niet op de hoogte waren over de inhoud van dit onderzoek. Deze personen hebben niet alleen feedback gegeven op de inhoud van de vragenlijst, maar ook op de vormgeving van de vragenlijst. Omdat de vragenlijst ook online ingevuld kon worden was het van belang dat het voor respondenten duidelijk wat er van hen verwacht werd bij de verschillende vragen. Ook was het belangrijk dat de aangebrachte routing in de vragenlijst goed werkte. Naar aanleiding van de feedback zijn fouten opgespoord en is de opzet van de vragenlijst meermaals aangepast. De vragenlijst is daarnaast op onderzoekstechnische kwaliteit, zoals operationalisaties en antwoordcategorieën, beoordeeld door een deskundige in het onderzoeksgebied (van Thiel, 2007). Na goedkeuring van de enquête is hij geplaatst op de verschillende facebookpagina's van de gemeente Nijmegen en is hij afgenomen in de stadswinkel van de gemeente Nijmegen. Om te garanderen dat respondenten anoniem zijn, is er niet naar hun naam gevraagd.

3.3.3 Data-analyse

De enquête is geanalyseerd met behulp van statistische analysetechnieken, waarbij de analyse theorie gestuurd heeft plaatsgevonden (Bleijenbergh, 2013). Met de data van de 56 respondenten die in het verleden zijn gevraagd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject zijn de hypothesen uit het theoretisch kader, met behulp van SPSS, statistisch getoetst. De ingevulde enquêtes zijn direct ingevoerd in SPSS, zodat het mogelijk was om tussentijds analyses uit te voeren (van Thiel, 2007). Hierdoor is getracht zicht te houden op de representativiteit van de respondenten.

Voor de variabelen 'vaardigheden', 'waardering', 'communicatie' en 'burgerschapstijlen' zijn schaalbaarheidsanalyses uitgevoerd om te onderzoeken of de indicatoren behorende bij de betreffende variabele hetzelfde meten en daardoor samengevoegd konden worden. In dit onderzoek wordt er vanuit gegaan dat de vragen schaalbaar zijn vanaf een Cronbach's alpha van 0,6. Dan is er sprake van voldoende interne consistentie. Op basis daarvan is geconcludeerd dat de vragen behorende bij de variabelen 'vaardigheden' redelijk goed schaalbaar zijn (Cronbach's alpha 0,714). Opvallend is dat de drie vragen die gesteld zijn over waardering, in combinatie met de twee vragen die gesteld zijn over communicatie gezamenlijk redelijk schaalbaar zijn (Cronbach's alpha 0,642). Wanneer voor beide variabelen apart een schaalbaarheidsanalyse wordt uitgevoerd zijn de vragen niet schaalbaar. De drie vragen van waardering scoren samen een Cronbach's alpha van 0,275. De twee vragen over communicatie scoren samen een Cronbach's alpha van 0,578. Dit betekent dat de indicatoren behorende bij de variabelen 'communicatie' en 'waardering' hetzelfde meten. De vier verschillende burgerschapstijlen zijn gemeten met ieder twee indicatoren. Het blijkt dat voor geen enkele burgerschapstijl de betreffende indicatoren schaalbaar waren. De indicatoren van de vier burgerschapstijlen samen zijn wel redelijk schaalbaar (Cronbach's alpha 0,679). Daarom kan verondersteld worden dat de indicatoren niet onderscheidend genoeg waren.

Vervolgens is met chi-kwadrat statistische getoetst of er significante verschillen zijn tussen de respondenten die wel hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd en respondenten die niet waren hebben deelgenomen. Hierbij is telkens een significantieniveau van 0,1 aangehouden, wat betekent dat de betrouwbaarheidsinterval 90% is. Bij de variabele 'vaardigheden' is de vijfpuntschaal veranderd in een driepuntschaal. De keuzemogelijkheid 'helemaal oneens' is samengevoegd met de keuzemogelijkheid 'oneens' en de keuzemogelijkheid 'helemaal eens' is samengevoegd met de keuzemogelijkheid 'eens'. Hiervoor is gekozen omdat de resultaten op de vijfpuntschaal net boven het significantieniveau van 0,1 vielen en de resultaten op een driepuntschaal ruim binnen het significantieniveau van 0,1 vielen.

Vervolgens is de data geanalyseerd van de respondenten die nog nooit gevraagd zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Deze vragen zijn op verschillende manieren geanalyseerd, sommige variabelen zijn apart onderzocht en andere variabelen zijn door middel van rangordening gezamenlijk onderzocht. Bij de variabelen 'invloed' en 'tijd' is aan de hand van het cumulatief percentage bepaald of de bijbehorende hypothesen verworpen moesten worden. Alle overige variabelen zijn onderzocht via rangorden vragen. Via een friedman-toets is telkens bekeken of er significante verschillen zijn tussen de groepen. Met een friedman-toets kan onderzocht worden of er verschillen zijn tussen de gemiddelden van meer dan twee afhankelijke steekproeven. Daarnaast is telkens gekeken naar het gemiddelde en de modus van de verschillende keuzemogelijkheden. De variabelen 'vaardigheden', 'waardering' en 'communicatie' zijn gezamenlijk via rangorden vragen onderzocht. Ook de vier burgerschapstijlen zijn gezamenlijk op deze manier onderzocht. Bij de variabele 'combinatie van participatievormen' is de rangordening van de verschillende participatievormen bekeken. Bij de variabele 'inschakelen van de civic society' is gekeken naar de rangordening van de verschillende organisaties waardoor een burger uitgenodigd kan worden voor een burgerparticipatieproject.

Vervolgens is bekeken of er verschillen zijn tussen respondenten met verschillende achtergrond kenmerken. Hiervoor zijn chi-kwadraat toetsen uitgevoerd. Er is bijvoorbeeld bekeken of respondenten met een hoger opleidingsniveau de vraag behorende bij de variabele tijd anders hebben ingevuld dan respondenten met een laag opleidingsniveau. Tot slot is bij de statistische analyse de dataset van de survey uitgenut, waardoor eventuele nieuwe hypothesen gegenereerd konden worden en aanvullende hypothesen getoetst (van Thiel, 2007).

3.4 Vergelijkende casestudie

Bij de vergelijkende casestudie zijn zowel de verklarende factoren, als de procesvoorwaarden getoetst. Omdat het onderzoek is uitgevoerd binnen één gemeente was het niet mogelijk om de mediërende variabele ‘institutionalisering’ te onderzoeken. Alle casus kwamen uit de gemeente Nijmegen, waardoor verschillen in de mate van institutionalisering niet meetbaar gemaakt konden worden. De variabele ‘institutionalisering’ is daarom niet meegenomen in dit onderzoek. Alle andere verklarende factoren en institutionele randvoorwaarden zijn wel onderzocht in de vergelijkende casestudie.

3.4.1 Selectiestrategie

Bij de selectie van de casus is geprobeerd om theoretische argumenten zoveel mogelijk de boventoon te laten voeren (van Thiel, 2007). Het beste zou zijn om de hypothesen uit het theoretisch kader te toetsen bij zo veel mogelijk burgerparticipatieprojecten, omdat het doel is om algemeen geldende uitspraken te doen. Kwalitatief onderzoek is echter arbeidsintensiever dan kwantitatief onderzoek (Bleijenbergh, 2013). In verband met de beperkte omvang van dit onderzoek was het daarom niet mogelijk om grote aantallen burgerparticipatieprojecten met elkaar te vergelijken.

In totaal zijn vijf burgerparticipatieprojecten onderzocht binnen de gemeente Nijmegen. Het betreft twee projecten op het gebied van openbare ruimte; de casus ‘Rembrandtstraat’ en de casus ‘Mesdagstraat’. Bij beide casus mochten de bewoners van de straat meebeslissen over de nieuwe inrichting van de straat. Daarnaast is de totstandkoming van twee wijkaanpakprogramma’s (WAP) onderzocht; de casus ‘Hees’ en de casus ‘Centrum’. Bij deze casus heeft de gemeente Nijmegen in samenspraak met bewoners een agenda voor de wijk gemaakt. Tot slot is gekeken naar de casus ‘Kastelenbuurt’. Dit was een zeer intensief burgerparticipatieproject, waarbij onderzocht is wat er leeft aan problemen in de wijk en welke behoeften en kansen er in de wijk zijn. In tekstblok 2 worden de casus beschreven.

Er is getracht casus te selecteren die verschillen op de onafhankelijke variabelen. Variatie op de onafhankelijke variabelen maakt het gemakkelijker om een oorzaak-gevolgrelatie te identificeren (van Thiel, 2007). Selectie op de afhankelijke variabele heeft als risico dat de causaliteit niet overtuigend bewezen kan worden (van Thiel, 2007). Bij de selectie van de casus werd de onderzoeker echter beperkt door het aanbod van casus binnen de gemeente Nijmegen. Binnen het beschikbare aanbod is gepoogd vijf geschikte casus, met verschillen op de onafhankelijke variabelen, uit te kiezen.

De casus ‘Rembrandtstraat’ en ‘Mesdagstraat’ komen grotendeels met elkaar overeen op de onafhankelijke variabelen, maar zijn zeer verschillend ten opzichte van de overige drie casus. Deze verschillen zitten vooral op de variabelen ‘tijdsinvestering’, ‘mate van ervaren invloed’ ‘benodigde vaardigheden’ en ‘kwaliteit van de communicatie’. Ook verschillen deze twee casus op de mediërende variabelen van de casus ‘wijkaanpakprogramma Hees’ en ‘wijkaanpakprogramma Centrum’. Bij deze twee casus en ook bij de casus ‘Kastelenbuurt’ waren meer middelen beschikbaar en was er een duidelijker procesontwerp. De casus ‘Kastelenbuurt’ verschilt ten opzichte van de andere vier casus op de inzet van de ‘civil society’. Bij de casus ‘Kastelenbuurt’ is de ‘civil society’ zeer bewust ingeschakeld, wat bij de andere vier casus in mindere mate het geval is. Daarnaast is er binnen de casus ‘Rembrandtstraat’, ‘Mesdagstraat’ en ‘Kastelenbuurt’ gebruik gemaakt van verschillende participatiemethoden. Deze methoden verschillen ook op de onafhankelijke variabelen. Zo is

bij de casus 'Mesdagstraat' bijvoorbeeld gebruik gemaakt van bewonersavonden en een enquête. Bij de casus 'Kastelenbuurt' is er gebruik gemaakt van huisbezoeken en van bewonersavonden. Deze methoden verschillen onder andere op de variabelen 'tijdsinvestering', 'mate van ervaren invloed', 'benodigde vaardigheden' en 'aansluiten bij burgerschapsstijlen'. Opvallende verschillen in de mate van participatie binnen de verschillende casus zijn ook meegenomen in het onderzoek.

Voorafgaand aan het onderzoek werd verwacht dat alle casus voldeden aan de definitie van burgerparticipatie die gehanteerd wordt in dit onderzoek. Dit betekent dat verwacht werd dat bij alle casus belanghebbenden door de gemeente waren uitgenodigd om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid. Echter bleek dit niet het geval te zijn bij de casus 'WAP centrum'. Er zijn wel participatiemethoden gebruikt bij deze casus, maar belanghebbenden zijn niet actief uitgenodigd door de gemeente. Hierdoor was het niet mogelijk om de afhankelijke variabele van dit onderzoek meetbaar te maken bij deze casus. Daarom is ervoor gekozen om deze casus niet mee te nemen in dit onderzoek. Uiteindelijk is een vergelijkende casestudie uitgevoerd met de overige vier casus.

Tekstbox 2: beschrijving casus

Casus Wijkaanpakprogramma Hees

In de gemeente Nijmegen moet voor elke wijk een wijkaanpakprogramma (WAP) gemaakt worden. In een WAP, dat continu in ontwikkeling is, wordt door de bewoners bepaald wat de thema's van de wijk zijn. De gemeente wil op deze manier aansluiting vinden bij de wijken. Samenwerking tussen bewoners, organisaties in de wijk en gemeentelijke afdeling moet leiden tot "een uitdagend wijkprofiel, een dynamische wijkagenda, samenwerking in wisselende coalities op thema's, ruimte voor nieuwe ideeën en groepen en onderlinge feedback op ieders handelen in de wijk"¹. Met het opstellen van een WAP wordt gepoogd bewoners meer aan zet te krijgen en een faciliterende houding als overheid aan te nemen. De afdeling Wijkmanagement van de gemeente Nijmegen schrijft WAP's voor alle Nijmeegse wijken. De afdeling Wijkmanagement heeft in deze casus twee bewonersavonden georganiseerd om vorm te geven aan de inhoud van het WAP van Hees. Alle bewoners van de wijk Hees zijn via Flyers uitgenodigd voor deze bewonersavonden.

Casus Wijkaanpakprogramma Centrum

Net als voor de wijk Hees, moest ook voor de wijk Centrum een WAP worden opgesteld in samenwerking met de bewoners. Echter heeft de gemeente de opdracht voor het maken van dit WAP uitbesteed aan de organisatie 'Lentekracht'. In de offerte die Lentekracht heeft opgesteld voor de gemeente Nijmegen staat dat voor de totstandkoming van het WAP gesprekken gevoerd worden met diverse stakeholders en dat daarnaast bewoners en gebruikers betrokken worden. In diezelfde offerte staat dat ze bewoners willen betrekken door in te zetten geijkte methoden als een wijkschouw en het organiseren van een bewonersavond. Echter heeft nooit een bewonersavond plaatsgevonden en zijn de bewoners van het centrum niet actief uitgenodigd om deel te nemen aan dit burgerparticipatieproject. De projectleider van Lentekracht geeft aan dat ze bewoners op straat hebben gevraagd om input te geven voor WAP van het Centrum. Bewoners zijn niet vooraf hiervoor uitgenodigd.

Casus Herinrichting Rembrandtstraat

In de Rembrandtstraat moest het riool vervangen worden en naar aanleiding daarvan werd de openbare ruimte opnieuw ingericht. Het riool in de gehele Schildersbuurt moest volgens de wijkbeheerder van deze wijk al minimaal twintig jaar geleden vervangen worden. Al twee maal eerder is door de gemeente geprobeerd om het riool in deze buurt te vervangen, maar beide keren is het niet gelukt om tot een ontwerp te komen waar zowel de bewoners als de gemeente achter konden staan. Dit komt volgens de betrokken wijkbeheerder omdat de bewoners zeer gehecht zijn aan het straatbeeld en aan de historische waarde van de Schildersbuurt. Daarnaast wonen er volgens de wijkbeheerder veel hoogopgeleiden en mondige mensen in de Schildersbuurt. Voorgaande pogingen om het riool te vervangen zijn hierdoor stuk gelopen. Bewoners kwamen volgens de wijkbeheerder dan ook in opstand, omdat ze niet wilden dat er iets aan het straatbeeld zou veranderen. Vooral het behoud van de meer dan 100 jaar oude bomen zijn een gevoelige kwestie in de Schildersbuurt. Door de gemeente is vervolgens besloten om het riool enkel te vervangen in de straten waar het echt slecht was en de kans bestond dat ze gingen klappen. Dit gold voor een deel van de Rembrandtstraat en voor een deel van de Mesdagstraat. Bewoners mochten meebeslissen over de inrichting van de openbare ruimte. Hierbij heeft de gemeente zo min mogelijk randvoorwaarden gesteld, zodat het voor de bewoners mogelijk was om de uitstraling van het straatbeeld zo veel mogelijk terug te krijgen.

Herinrichting Mesdagstraat

De Mesdagstraat ligt net als de Rembrandtstraat in de Kastelenbuurt. De probleemstelling is in deze straat dan ook hetzelfde als in de Mesdagstraat. Ook hier moet het riool vervangen worden en naar aanleiding daarvan moet de openbare ruimte opnieuw worden ingericht. Echter is het probleem met de bomen in deze straat groter dan in de Rembrandtstraat. De bewoners van de Mesdagstraat hebben volgens de wijkbeheerder een emotionelere band met de bomen dan de bewoners van de Rembrandtstraat.

Project Kastelenbuurt

De Kastelenbuurt ligt in de Nijmeegse wijk Hatert. Hatert is een voormalige Vogelaarwijk en door het extra geld dat daardoor beschikbaar is gekomen is er een stijgende lijn te zien in de stads- en wijkenmonitor van de gemeente Nijmegen. Deze stijgende lijn is echter niet te zien in de Kastelenbuurt. Zowel de opbouwwerker als de projectleider van dit project geven in het interview aan dat de Kastelenbuurt in de leefbarometer oranje tot rood kleurde en dat de Kastelenbuurt op veel indicatoren de zwakste plek van Hatert was. Er zijn signalen over eenzaamheid, vervuiling van het straatbeeld, gedrag van hangjongeren en lage sociale cohesie. Door de gemeente Nijmegen, woningcorporatie Portaal en het Sociaal Wijkteam is toen besloten om extra te investeren in een deel van de Kastelenbuurt in de vorm van een buurtonderzoek. Het doel van het project Kastelenbuurt was de leefbaarheid van dit gebied naar het gemiddelde niveau van de wijk Hatert te krijgen. Daarnaast wilde men de kansen en zorgen van de bewoners inzichtelijk krijgen, het samenleven tussen bewoners bevorderen en hun kennis over voorzieningen en beroepskrachten in de wijk verhogen. Om deze doelstellingen te bereiken zijn er verspreid over twee jaar keukentafelgesprekken gevoerd met de bewoners van de Kastelenbuurt over de leefbaarheid, veiligheid, contacten, activiteiten en zorg en welzijn. Deze gesprekken zijn gevoerd door de verschillende partners. Daarnaast zijn er verschillende andere activiteiten georganiseerd om de resultaten van het project naar de bewoners te communiceren en te praten over vervolgstappen.

3.4.2 Dataverzameling

Het doel van de vergelijkende casestudie is om een compleet beeld te krijgen van de vier casus, zodat ze met elkaar vergeleken kunnen worden. Daarom is het belangrijk om zoveel mogelijk feitelijke informatie te verzamelen over de casus. Hiervoor zijn twee verschillende dataverzamelmethode gebruikt. De data is verzameld door middel van documenten analyse en half gestructureerde interviews, wat betekent dat er sprake is van triangulatie van methoden. Hierdoor was het mogelijk om de participatie van belanghebbenden in de diepte te onderzoeken en resultaten met elkaar te vergelijken (Bleijenbergh, 2013). Beide methoden van dataverzameling zullen achtereenvolgens worden besproken.

Documentanalyse

De data voor de vergelijkende casestudie is deels voorgekomen uit een documentanalyse. Hierbij gaat het om materiaal dat voor een ander doel geproduceerd is, maar dat gebruikt kan worden voor dit onderzoek. Het betreft onder andere schriftelijke bronnen, notulen en ambtelijke stukken (van Thiel, 2007). Daarnaast is gebruik gemaakt van informatie op projectpagina's van de verschillende casus, van uitnodigingen aan belanghebbenden en van mailverkeer tussen ambtenaren en andere betrokkenen bij de casus. In bijlage 2 is een lijst terug te vinden van de documenten die zijn gebruikt in dit onderzoek. Een voordeel van het gebruik van documenten is dat die een directe afspiegeling vormen van wat op een bepaald moment besloten of gezegd is (Bleijenbergh, 2013). Documenten zijn daarmee niet afhankelijk van het geheugen van respondenten. De onderzoekssituatie wordt niet verstoord, wat ten goede komt van de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek (van Thiel, 2007). In dit onderzoek is dit zeer belangrijk omdat wordt getracht het verloop van de casus te reconstrueren. Alleen wanneer achterhaald wordt hoe de casus feitelijk zijn verlopen is het mogelijk om tot een juiste vergelijking tussen te casus te komen.

Door doelgericht en systematisch documenten te verzamelen, was het mogelijk om een beeld te vormen van de factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren (Bleijenbergh, 2013). Bij het selecteren van documenten is aangesloten bij de doel- en vraagstelling van dit onderzoek (Bleijenbergh, 2013). Daarnaast is gelet op de context waarin de gegevens tot stand gekomen zijn en wie de producent van het materiaal is (van Thiel, 2007). Deze zaken kunnen namelijk de betrouwbaarheid en de validiteit van de documenten aantasten. Het feit dat de gemeente Nijmegen de opdrachtgever is voor dit onderzoek, gaf de onderzoeker de mogelijkheid om inzage te krijgen in zowel openbare, als vertrouwelijke documenten. Bij het selecteren van documenten is gebruik gemaakt van het sneeuwbaaleffect. Dit betekent dat wanneer er verwijzingen stonden in documenten naar andere relevante documenten, deze documenten ook zijn meegenomen in het onderzoek (Bleijenbergh, 2013).

Half gestructureerde interviews

Het andere deel van de kwalitatieve dataverzameling heeft plaatsgevonden via half gestructureerde interviews. Om zicht te krijgen op de factoren die de participatie van belanghebbenden verklaren zijn half gestructureerde interviews afgenomen bij professionals die betrokken waren bij de vijf casus. Voor iedere casus is met twee professionals gesproken. Het betreft professionals die werkzaam zijn voor de gemeente Nijmegen, maar ook een aantal professionals die werkzaam zijn voor andere organisaties. Daarnaast is voor iedere casus met een bewoner gesproken die heeft deelgenomen aan het burgerparticipatieproject. Hiervoor is gekozen zodat niet alleen het beeld van de professionals belicht werd, maar ook naar voren zou komen hoe bewoners het project ervaren hebben. Op deze manier werd het mogelijk om discrepantie tussen het beeld dat geschetst werd door de professionals en het beeld dat bewoners hadden op te sporen. Zo is getracht om alle feiten over de verschillende casus boven tafel te krijgen. In bijlage 3 is de lijst met respondenten terug te vinden, waarin de rol van de respondenten in het project wordt toegelicht.

Er is gekozen voor een gestructureerde interviewtechniek, omdat dit de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek ten goede komt (van Thiel, 2007). De gestelde interviewvragen waren gerelateerd aan het theoretisch

kader. De interviewvragen zijn voortgevloeid uit de geoperationaliseerde kernbegrippen. Daarnaast is gebruik gemaakt van een interviewhandleiding om ervoor te zorgen dat de interviews via een vast stramien zouden verlopen (van Thiel, 2007). De onderwerpen lagen voorafgaand aan het interview vast, de volgorde van de vragen kon echter door het verloop van het gesprek worden aangepast. Ook de mogelijke antwoorden die gegeven kunnen worden lagen vooraf gedeeltelijk vast (Boeije et al., 2009). Door algemene vragen te gebruiken kon de verkregen data beter met elkaar vergeleken worden. Ook is op deze manier voorkomen dat interviews hun eigen kant op gingen of de interesse van de onderzoeker weerspiegelen (George & Bennett, 2005). De vragen die gesteld werden waren niet te lang of ambigue. Daarnaast is getracht de vragen aan te laten sluiten bij de belevingswereld van de respondent (van Thiel, 2007). Voorafgaand aan de interviews is de vragenlijst besproken met de opdrachtgever en is een proefinterview gehouden met Michiel ten Dolle. Hij is wijkmanager binnen de gemeente Nijmegen en betrokken bij veel burgerparticipatieprojecten. Met hem is besproken of de vragen duidelijk, volledig en bruikbaar zijn en of alle vragen relevant zijn (Bryman, 2015; van Thiel, 2007).

Bij half gestructureerde interviews is de rol van de onderzoeker belangrijk. Het is belangrijk dat de onderzoeker adequaat reageert op wat de respondent zegt en dat er gelet wordt op de lichaamstaal van de respondent (Bryman, 2015). Daarnaast is het belangrijk dat de onderzoeker tijdens het gesprek een neutrale positie inneemt (van Thiel, 2007). Om voor een goed verloop van de interviews te zorgen is gebruik gemaakt van een interviewhandleiding, die bestaat uit een instructie, de vragen en een afsluiting (van Thiel, 2007). Deze interviewhandleiding is terug te vinden in bijlage 4. In de introductie is het doel en de werkwijze tijdens het gesprek uitgelegd. Tijdens het gesprek had de respondent ruimte voor vragen en opmerkingen.

De interviews met ambtenaren en andere professionals hebben plaatsgevonden in het stadhuis van de gemeente Nijmegen. De interviews met belanghebbenden hebben in hun thuissituatie plaatsgevonden. Alle interviews duurde ongeveer een uur. Wanneer een vraag niet goed begrepen werd tijdens het interview of wanneer een vraag ontweken werd, heeft de interviewer de vraag geherfraseerd (Mighelbrink, 2000, p. 92). Na afloop van het interview is een samenvatting van het transcript opgestuurd naar de respondent, zodat er een member check kan plaatsvinden. Op deze manier is gecontroleerd of de onderzoeker geen fouten heeft gemaakt (van Thiel, 2007).

3.4.3 Data-analyse

De verzamelde documenten en de transcripten die voort zijn gekomen uit de interviews zijn in dit deel van het onderzoek geanalyseerd. Dataverzameling en data-analyse afgewisseld. Doordat de data-analyse direct plaatvond nadat de eerste gegevens verzameld waren werd het een cyclisch proces (Boeije et al., 2009). Vooraf gestelde verwachtingen konden hierdoor worden bijgesteld en genuanceerd. Om ervoor te zorgen dat de resultaten van de vergelijkende casestudie betrouwbaar en valide zijn, is de data op een systematische wijze geanalyseerd (van Thiel, 2007).

Allereerst is de verzamelde data inhoudelijk geordend. Het doel van deze ordening was om zicht te krijgen op de data die relevant was voor het onderzoek. Per data-eenheid is een 'quick scan' uitgevoerd. De bruikbare data voor dit onderzoek is op basis van deze analyse geselecteerd (van Thiel, 2007). De operationalisering en de hypothesen zijn gebruikt bij de selectie van de data. Omdat het een deductief onderzoek betreft, is vooraf op basis van het theoretisch kader een codeerschema opgesteld. Deze codes zijn gelijk aan de begrippen die zijn voortgekomen uit de operationalisering. Doormiddel van de codering is structuur aangebracht aan de kwalitatieve data (van Thiel, 2007). De code geeft beknopt weer waar de data betrekking op heeft. Op deze manier zijn de gegevens ingedeeld en onderverdeeld, waardoor ze met elkaar vergeleken konden worden. Het codeerschema was leidend bij het coderen van de verzamelde documenten en de interviews (Bleijenbergh, 2013). De codering werd na ieder interview vergeleken met reeds verzamelde en gecodeerde data, zodat er patronen en relaties ontdekt konden worden. Aan begrippen die door respondenten werden aangedragen, maar die niet zijn opgenomen in de operationalisering, zijn nieuwe codes toegekend.

Vervolgens zijn aan de hand van de data-analyse scores toegekend aan alle indicatoren. Door te kijken naar de scores op de indicatoren behorende bij één variabele is een totaalscore toegekend. De totaalscores van de verschillende casus zijn vervolgens met elkaar vergeleken, waarbij telkens gekeken is naar het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan de casus. De data is per variabele met elkaar vergeleken zodat geconcludeerd kon worden welke factoren de participatie van belanghebbenden verklaren (Bleijenbergh, 2013; van Thiel, 2007).

3.6 Operationalisering

In de operationalisering zijn de ‘participatie van belanghebbenden’, verklarende factoren en de procesvoorwaarden uit het theoretisch kader meetbaar gemaakt. De operationalisering maakt inzichtelijk wat precies onderzocht is in dit onderzoek (van Thiel, 2007). De afhankelijke variabele, de onafhankelijke variabelen en de mediërende variabelen zijn gedefinieerd en meetbaar gemaakt door middel van indicatoren. Een goede operationalisering is belangrijk voor de kwaliteit van dit onderzoek. Een slechte operationalisering kan namelijk de geldigheid en de conclusies van het onderzoek aantasten. In tabel 1 is de operationalisering van de afhankelijke variabele terug te vinden, in tabel 2 staat de operationalisering van de verklarende factoren en in tabel 3 is de operationalisering van de procesvoorwaarden te zien. Zowel de enquête (bijlage 1) als de interviewvragen (bijlage 4) zijn gebaseerd op de indicatoren uit de operationalisering.

TABEL 1 OPERATIONALISERING AFHANKELIJKE VARIABELE

Definitie variabele	Dimensies	Indicatoren
Participatie belanghebbenden: De deelname van burgers die door de gemeente zijn benaderd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject	Participatie belanghebbenden	Percentage uitgenodigde belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan het burgerparticipatieproject

TABEL 2 OPERATIONALISERING VERKLARENDE FACTOREN

Definitie variabele	Dimensies	Indicatoren
Tijdsinvestering: De hoeveelheid tijd die burgers moeten investeren om te participeren in het burgerparticipatieproject	Tijdsinvestering	De hoeveelheid tijd die burger moeten investeren in één bijeenkomst/vergadering/invullen vragenlijst/ etc. Het aantal bijeenkomsten/vergaderingen/vragenlijsten/ etc. waaruit het burgerparticipatieproject bestaat. Hoeveel tijd kost de voorbereiding van één bijeenkomst/vergadering/invullen vragenlijst voor burgers (verdiepen in het onderwerp en lezen documenten) De hoeveelheid tijd die deelname aan het burgerparticipatieproject in totaal kost
Invloed: De invloed die burgers hebben wanneer ze participeren bij het burgerparticipatieproject	Invloed	De kwaliteit van de documentatie van de input van burgers tijdens het burgerparticipatieproject De mate waarin de gemeente concrete wijzingen heeft gemaakt in het plan n.a.v. het participatietraject
Vaardigheden: de vaardigheden die burgers nodig hebben om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject	Leesvaardigheden	De moeilijkheidsgraad van de uitnodiging van de gemeente en van de informatiebrieven van de gemeente ¹ De lengte van de uitnodiging van de gemeente en van de informatiebrieven van de gemeente Het aantal informatiebrieven die de burger heeft ontvangen Het aantal (beleids-)stukken die burgers moeten lezen om deel te kunnen nemen aan het burgerparticipatieproject
	Schrijfvaardigheden	Het aantal teksten die een burger moet schrijven tijdens de bijeenkomsten of bij online participatievormen De lengte van de teksten die burgers moeten schrijven tijdens de bijeenkomsten of bij online participatievormen

¹ De moeilijkheidsgraad van de uitnodigingen is beoordeeld door te kijken naar het aantal ambtelijke termen en door te kijken of een brief op B1 niveau geschreven is. Ongeveer 95% van de bevolking begrijpt teksten die op taalniveau B1 zijn geschreven (Rijksoverheid, 2017)

		De moeilijkheidsgraad van de teksten die de burgers moeten schrijven tijdens de bijeenkomsten of bij online participatievormen
	Debatvaardigheden	De bijeenkomsten zijn zo vormgegeven dat burgers in kleine groepen met elkaar moeten overleggen
		De bijeenkomsten zijn zo vormgegeven dat burgers in grote groepen met elkaar moeten overleggen
		De bijeenkomsten zijn zo vormgegeven dat burgers met professionals/ambtenaren moeten overleggen
		De bijeenkomsten zijn zo vormgegeven dat burgers alleen mondeling hun mening/visie kunnen geven.
		Naar aanleiding van de uitkomst van de gesprekken tijdens de bijeenkomst wordt een besluit genomen
		Burgers hebben de mogelijkheid om na afloop van het gesprek nog hun individueel hun mening/visie te geven.
		De mate waarin er extra maatregelen getroffen zijn voor burgers die niet goed kunnen debatteren (training/mentoring/ondersteuning)
	Kennis	Hebben burgers kennis over het onderwerp nodig om deel te kunnen nemen aan het burgerparticipatieproject
		Zijn er extra maatregelen getroffen voor burgers die onvoldoende kennis hebben over het onderwerp om deel te kunnen nemen aan het burgerparticipatieproject (training/mentoring/ondersteuning)
Combinatie van participatievormen: De mate dat er bij een burgerparticipatieproject gebruik wordt gemaakt van een combinatie van participatievormen	Combinatie van participatie-vormen	Het aantal verschillende participatievormen dat gebruikt is tijdens het burgerparticipatieproject
Waardering: De waardering die burgers krijgen voor hun deelname aan een burgerparticipatieproject	Waardering	De mate waarin de gemeente aan participanten duidelijk maakt hoe hun inbreng gebruikt gaat worden
		De mate waarin tijdens het proces de mening/visie van de burgers gedocumenteerd wordt
		Laat de gemeente aan burgers zien dat hun inbreng gedocumenteerd wordt
		Wordt de participant op de hoogte gehouden van de voortgang van het project
		De mate waarin participanten uitleg krijgen over hoe de beslissing gemaakt is en wat de rol van participanten daarin was
		De mate waarin de gemeente de participanten bedankt voor hun deelname aan het project
		Krijgen participanten de mogelijkheid om feedback te geven op het proces
Burgerschapsstijlen²: de mate waarin er rekening is gehouden met de verschillende burgerschapstijlen van burgers	Buitenstaanders	Hebben de uitnodiging en de informatiebrieven van de gemeente een amusementswaarde
		Worden de burgers benaderd via de massamedia
		Wordt het individueel voordeel van deelnemen aan het burgerparticipatieproject door de gemeente benadrukt
		Worden er extra moeite gedaan om buitenstaanders te betrekken bij het burgerparticipatieproject
		Krijgen de burgers de benodigde informatie gebruiksklaar aangeleverd door de gemeente
	Plichtsgetrouwe burgers	Maakt de gemeente duidelijk wat er concreet van de burgers verwacht wordt tijdens het burgerparticipatieproject
		Worden de burgers benaderd via lokale media, publieke zender of persoonlijke contacten
		Wordt de burger voorgelicht via media die informatie helder en eenvoudig overbrengen
		Wordt er voorafgaand, tijdens en na afloop van het burgerparticipatieproject

² Alle indicatoren die gebruikt worden om de verschillende burgerschapstijlen te meten zijn overgenomen van Motivaction (2007a).

		<p>persoonlijk contact gemaakt met de burgers</p> <p>Kunnen burgers dicht bij huis terecht voor persoonlijk contact met de overheid</p>
	Pragmatische burgers	<p>Benadrukt de gemeente dat het eigen belang van de burger in het geding is</p> <p>Worden de burgers benaderd via internet of via de mobile telefoon</p> <p>Wordt er van burgers verwacht dat ze zelf initiatieven ontplooiën (burgers met deze burgerschapsstijl zullen dan niet gaan participeren)</p> <p>Moeten burgers optreden als coproductant van beleid (burgers met deze burgerschapsstijl zullen dan niet gaan participeren)</p> <p>Wordt naar burgers gecommuniceerd wat het effect van hun bijdrage zal zijn</p> <p>Wordt er van burgers verwacht dat de intellectuele en theoretische discussies voeren</p>
	Maatschappijkritische burgers	<p>Worden er informatieavonden en inspraakavonden georganiseerd</p> <p>Worden burgers benaderd via internet of kranten</p> <p>Zijn de uitnodiging en de informatiebrieven inhoudelijk, intellectueel en prikkelend</p> <p>Wordt er van burgers verwacht dat ze zelf initiatieven ontplooiën</p> <p>Moeten burgers optreden als coproductant van beleid</p> <p>Wordt de boodschap van de gemeente populariserend overgebracht (burgers met deze burgerschapsstijl zullen dan niet gaan participeren)</p>
Communicatie: de mate van communicatie van de gemeente voorafgaand, tijdens en na afloop van een burgerparticipatieproject	Communicatie voorafgaand aan het project	<p>Het aantal communicatiekanalen (huis-aan-huis brief, mail, krant, wijkbladen, radio, tv, mobile telefoon, internet etc.) dat wordt ingezet om burgers op de hoogte te brengen over het burgerparticipatieproject</p> <p>Maakt de gemeente vooraf duidelijk wat de rol van participanten zal zijn tijdens het proces</p> <p>Maakt de gemeente duidelijk hoeveel invloed burgers hebben tijdens het proces</p> <p>Communiceert de gemeente wat het belang van deelname voor burgers is</p> <p>Informeert de gemeente burgers over het doel van het burgerparticipatieproject</p> <p>Wordt er voorafgaand aan het proces gecommuniceerd hoe de input van burgers gebruikt gaat worden</p> <p>Wordt voorafgaand aan het proces de besluitvormingsprocedure toegelicht</p>
	Communicatie tijdens het project	<p>Het aantal communicatiekanalen (huis-aan-huis brief, mail, krant, wijkbladen, radio, mobile telefoon, internet, tv etc.) dat wordt ingezet om burgers op de hoogte te houden over de ontwikkelingen van het project</p> <p>Het aantal keren dat de burgers tijdens het proces geïnformeerd worden over de voortgang van het burgerparticipatieproject</p> <p>Benoemt de gemeente tijdens het proces wat de rol van de participanten is</p> <p>Benoemt de gemeente tijdens het proces wat de invloed van de participanten is.</p> <p>Wordt de besluitvormingsprocedure toegelicht tijdens het proces</p>
	Communicatie na afloop van het project	<p>Het aantal communicatiekanalen (huis-aan-huis brief, mail, krant, wijkbladen, radio, tv, mobile telefoon, internet etc.) dat wordt ingezet om burgers te informeren over de uitkomst van het project</p> <p>Wordt er na afloop van het project gecommuniceerd hoe de input van burgers is gebruikt</p> <p>Wordt de besluitvormingsprocedure na afloop van het project toegelicht</p>
Georganiseerde civil society: de mate waarin de gemeente de georganiseerde civil society betreft bij een burgerparticipatieproject	Georganiseerde 'civil society'	<p>Het aantal maatschappelijke organisaties dat door de gemeente betrokken is bij het burgerparticipatieproject (denkt aan: welzijnsorganisaties/sociaal wijkteam/ vrijwilligersorganisaties/ sportclub/kerk/moskee/vakbond)</p> <p>Wordt er aan maatschappelijke organisaties gevraagd of hun 'achterban' willen stimuleren om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject</p> <p>Worden maatschappelijke organisatie gevraagd om het contact met hun 'achterban' te onderhouden (communicatie over het project)</p> <p>Worden maatschappelijke organisaties ingezet om de mening/visie van hun 'achterban' te achterhalen</p>

Worden er interne en externe verbinders ingezet om bepaalde groepen burgers te motiveren om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject
 Worden maatschappelijke organisaties door de gemeente gefaciliteerd om burgers te laten participeren

TABEL 3 OPERATIONALISERING PROCESVOORWAARDEN

Definitie variabele	Dimensies	Indicatoren
Voldoende middelen: de middelen die de gemeente beschikbaar heeft gesteld voor het uitvoeren van het burgerparticipatieproject	Geld	Was er voldoende geld beschikbaar om het project uit te voeren Was er een mogelijkheid om extra geld in te zetten indien dit nodig zou zijn
	Tijd	Was er voldoende tijd beschikbaar om het project uit te voeren Was er een mogelijkheid om extra tijd te investeren indien dit nodig zou zijn
	Personeel	Het opleidingsniveau van het personeel dat betrokken was bij het burgerparticipatieproject Het aantal jaren werkervaring binnen de gemeente van het personeel dat betrokken was bij het burgerparticipatieproject
Procesontwerp: de kwaliteit van het procesontwerp van het burgerparticipatieproces	Procesontwerp	Is er een procesontwerp gemaakt Is er een omgevingsanalyse gemaakt Is er een planning gemaakt Zijn er doelen gesteld Is de rol van belanghebbenden tijdens het proces beschreven Wordt de besluitvormingsprocedure beschreven in het procesontwerp Is er een communicatieplan opgesteld Is er een projectteam opgesteld Is er vooraf geïnventariseerd welke verschillende meningen/visies er belanghebbenden hebben

3.7 Validiteit en betrouwbaarheid

In dit onderzoek is getracht om generieke uitspraken te doen over de factoren die de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten verklaren. Daarom is de externe validiteit van dit onderzoek, waarbij gekeken wordt of de gevonden resultaten ook gelden in andere situaties, belangrijk (van Thiel, 2007, p. 57). Door gebruik te maken van twee verschillende onderzoeksmethoden is getracht om de externe validiteit van dit onderzoek te vergroten. Enkel een vergelijkende casestudie zou ten koste zijn gegaan van de externe validiteit, omdat er sprake is van een kleine steekproef (Boeije et al., 2014). Daarnaast hebben alle casus zich afgespeeld binnen de gemeente Nijmegen, waardoor niet met zekerheid gesteld kan worden of de resultaten van de vergelijkende casestudie ook gelden voor de rest van Nederland. Dit is grotendeels ondervangen door de verklarende factoren ook via een survey te onderzoeken. De verklarende factoren zijn op deze manier bij een grote groep burgers getoetst. Hierdoor is meteen gecontroleerd of de resultaten die gevonden zijn in de vergelijkende casestudie ook gevonden worden in een andere situatie. Dit heeft de externe validiteit van dit onderzoek vergroot. De institutionele randvoorwaarden zijn echter niet op twee verschillende manieren onderzocht, wat gevolgen kan hebben voor de externe validiteit van deze conclusies die getrokken zijn over deze variabelen. Zeker gezien juist de institutionele randvoorwaarden bij de gemeente Nijmegen kunnen verschillen ten opzichte van andere gemeenten. Het kan daarmee niet met zekerheid worden gezegd dat de resultaten van de mediërende variabelen ook gelden in andere Nederlandse gemeente. De externe validiteit van de verklarende factoren is hoger in dit onderzoek.

Voor de externe validiteit van de survey was het belangrijk om een groep respondenten te bereiken die representatief is voor de Nederlandse bevolking. Echter bleek tijdens de analyse dat de steekproef niet representatief is. Vooral lager opgeleiden en burgers met een migratieachtergrond zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef. Bij het opleidingsniveau is dit geen probleem, omdat er voldoende respondenten waren om statistische verschillen te onderzoeken tussen hoger en lager opgeleiden burgers. Vooral bij burgers met een migratieachtergrond is het problematisch, omdat deze groep vrijwel geheel ontbreekt in de steekproef. Hierdoor was het niet mogelijk om te onderzoeken of de participatiebereidheid van burgers met een migratieachtergrond verschilt van autochtone burgers. Daarmee kan niet met zekerheid gesteld worden dat de resultaten van dit onderzoek ook gelden voor burgers met een migratieachtergrond.

In dit onderzoek is ook getracht om de interne validiteit zo hoog mogelijk te houden. De interne validiteit is erg belangrijk, omdat het hierbij erom gaat of het onderzoek daadwerkelijk meet wat het wil meten (Bleijenbergh, 2013, p. 110; van Thiel, 2007, p. 56). De kwaliteit van de operationalisering is hiervoor belangrijk. De operationalisering moet een goede maatstaf zijn van het theoretisch construct dat is onderzocht (van Thiel, 2007). Om te controleren of de theoretische constructen op de juiste manier geoperationaliseerd zijn is ervoor gekozen om deze voorafgaand aan het onderzoek te laten bekijken door een expert. Deze expert heeft de vragenlijsten gecheckt op onderzoekstechnische kwaliteit zoals operationalisaties en antwoordcategorieën (van Thiel, 2007). Naar aanleiding van de verkregen feedback is de operationalisering aangepast. Daarnaast is ervoor gekozen om zowel de enquête als de interviewvragenlijst vooraf te testen. Door de vragenlijsten vooraf te testen, zijn fouten eruit gehaald en zijn onduidelijke vragen anders geformuleerd. Ook dit heeft de interne validiteit van het onderzoek verbeterd. Daarnaast vergroot de member check de interne validiteit van dit onderzoek, omdat respondenten de kans krijgen om aan te geven of informatie in het transcript juist is (Boeije et al., 2009). Door de vragenlijst anoniem te laten invullen en te voorzien van een duidelijke begeleidende instructie is geprobeerd te voorkomen dat respondenten sociaal wenselijke antwoorden gingen geven (van Thiel, 2007). De interne validiteit van dit onderzoek is ook vergroot door gebruik te maken van twee verschillende onderzoeksmethoden. Hierdoor kon gecontroleerd worden of de resultaten van de vergelijkende casestudie overeenkwamen met de resultaten van de survey.

Naast de interne en externe validiteit is ook geprobeerd om de betrouwbaarheid van het onderzoek zo hoog mogelijk te maken. Bij de betrouwbaarheid van een onderzoek gaat het om de nauwkeurigheid en de consistentie waarmee de variabelen gemeten worden. Wanneer er sprake is van nauwkeurig en consistent onderzoek is de kans groter dat de bevindingen van het onderzoek niet toevallig zijn (van Thiel, 2007). Nauwkeurigheid heeft vooral betrekking op de meetinstrumenten die gebruikt zijn in het onderzoek. In dit onderzoek is er zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gestructureerde methoden van dataverzameling, wat de betrouwbaarheid van dit onderzoek ten goede komt (van Thiel, 2007). Het onderzoek kan op deze manier gerepliceerd worden. Ook zijn de vragen zo neutraal mogelijk geformuleerd waardoor de respondenten tijdens het invullen van de enquête of tijdens het interview zo min mogelijk in een bepaalde richting werden geduwd. In de vergelijkende casestudie is daarnaast gebruik gemaakt van triangulatie van data, zodat een totaalbeeld gevormd kon worden van de casus. Dit is de betrouwbaarheid van de vergelijkende casestudie ten goede gekomen. Bij het analyseren van de data bij de vergelijkende casestudie zijn de uiteindelijke scores echter door de onderzoeker toegekend. Dit kan de betrouwbaarheid van het onderzoek aantasten. Het kan zijn dat een andere onderzoeker de informatie op een andere manier interpreteert. Door alle handelingen en gemaakte keuzes vast te leggen is er echter voor gezorgd dat alle gemaakte keuzes gecheckt kunnen worden en het onderzoek nog een keer op dezelfde manier uitgevoerd kan worden (Bryman, 2015; van Thiel, 2010).

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken. Eerst worden de resultaten van de survey besproken (§ 4.1). Vervolgens worden in §4.2 de resultaten van de vergelijkende casestudie besproken.

4.1 Resultaten survey

In dit deel van het onderzoek zijn de verklarende factoren die naar voren komen in het theoretisch kader statistisch getoetst. Allereerst worden de resultaten op de onafhankelijke variabelen besproken: ‘de hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren’, ‘de mate van ervaren invloed van belanghebbenden’, ‘kwaliteit van de communicatie’, ‘vaardigheden van belanghebbenden’, ‘combinatie van participatie methoden en technieken’, ‘aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen’, ‘waardering van belanghebbenden’ en ‘betrekken van de civil society’. De institutionele randvoorwaarden zijn niet onderzocht in dit deel van het onderzoek, gezien het feit dat deze alleen onderzocht kunnen worden in de gemeentelijke praktijk.

4.1.1 De hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren

Op twee verschillende manieren is gemeten of de hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren in een burgerparticipatieproject van invloed is op de mate van participatie van belanghebbenden. Allereerst is aan de respondenten die in het verleden uitgenodigd zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject gevraagd, hoeveel tijd ze verwachten dat deelname aan het burgerparticipatieproject per week zou kosten. Uit de analyse komt naar voren dat er geen significant verschil is tussen verwachtingen van de respondenten die wel hebben deelgenomen en de respondenten die niet hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject (zie tabel 1, bijlage 5). Dit betekent dat respondenten die niet hebben deelgenomen, niet de verwachting hadden dat ze meer tijd kwijt zouden zijn aan het project, dan respondenten die wel hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject ($p \leq 0,1$). Dit kan mogelijk betekenen dat de hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren in een burgerparticipatieproject niet van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden.

Daarnaast is aan alle respondenten gevraagd hoeveel tijd ze maximaal per week aan een burgerparticipatieproject willen besteden. In tabel 4 is te zien dat naarmate een burgerparticipatieproject minder tijd kost, meer respondenten bereid zijn om deel te nemen. Deze resultaten laten zien dat de hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren in een burgerparticipatieproject wel van invloed is op de participatiebereidheid.

TABEL 4: HOEVEEL TIJD ZOU U PER WEEK MAXIMAAL AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WILLEN BESTEDEN?

Tijd	Percentage	Cumulatief percentage
Meer dan 2 uur	3,4%	3,4%
Maximaal 2 uur	8,8%	12,2%
Maximaal 1 uur	23,1%	35,3%
Maximaal 30 minuten	25,9%	61,2%
Maximaal 15 minuten	26,5%	87,7%
Geen tijd	12,2%	100%

Een opvallend resultaat is dat respondenten met een mbo-achtergrond significant minder tijd aan een burgerparticipatieproject willen besteden dan respondenten met een HBO/WO-achtergrond ($p \leq 0,05$) (zie tabel 2, bijlage 5).

4.1.2 Mate van ervaren invloed van belanghebbenden

Op twee verschillende manieren is gemeten of de mate van invloed die belanghebbenden hebben tijdens een burgerparticipatieproject van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Allereerst is aan de respondenten die in het verleden zijn uitgenodigd om deel te nemen aan burgerparticipatieproject gevraagd hoeveel invloed ze verwachten te hebben op de uitkomst van het project. Opvallend is dat het merendeel van de respondenten voorafgaand aan het project verwachten dat ze weinig invloed zouden hebben op de uitkomst van het project. Het percentage respondenten dat verwacht (zeer)weinig invloed te hebben op het project ligt veel hoger dan het percentage respondenten dat verwacht (zeer)veel invloed te hebben op het burgerparticipatieproject (zie tabel 3, bijlage 5).

Uit de statistische analyse blijkt dat er geen significant verschil zit, in de verwachte mate van invloed, tussen respondenten die wel hebben deelgenomen en respondenten die niet hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd ($p \leq 0,1$). Dit betekent dat respondenten die wel hebben deelgenomen aan het project, niet vooraf verwachtten dat ze meer invloed zouden hebben op de uitkomst dan respondenten die niet hebben deelgenomen aan het project (zie tabel 3, bijlage 5). Wanneer enkel naar deze gegevens gekeken wordt, kan geconcludeerd worden dat de invloed die belanghebbenden verwachtten te hebben op de uitkomst van een project niet van invloed is op de participatiebereidheid.

Daarnaast is aan alle respondenten gevraagd hoeveel invloed ze minimaal willen hebben zodat ze bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. In tabel 5 is te zien dat de participatiebereidheid van belanghebbenden toeneemt naarmate ze meer invloed hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject. Wanneer er enkel naar deze resultaten gekeken wordt kan geconcludeerd worden dat de invloed die belanghebbenden hebben op de uitkomst van het project wel van invloed is op de participatiebereidheid.

TABEL 5: HOEVEEL INVLOED WILT U MINIMAAL HEBBEN VOORDAT U BEREID BENT OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT?

Invloed	Percentage	Cumulatief percentage
Zeer weinig invloed	2,6%	2,6%
Weinig invloed	12,3%	14,8%
Weinig nog veel invloed	33,55	48,4%
Veel invloed	49%	97,4%
Zeer veel invloed	2,6%	100%

Wanneer er alleen gekeken wordt naar de groep die niet heeft deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd, is er een significant verschil te zien tussen de invloed die deze groep verwachtte te hebben op de uitkomst van het project en de invloed die ze minimaal willen hebben zodat ze bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject ($p \leq 0,1$). Respondenten die niet hebben deelgenomen verwachtten vooraf dat ze minder invloed zouden hebben op de uitkomst van het project, dan de invloed die ze willen hebben voordat ze bereid zijn om deel te nemen (tabel 6). Mogelijk is dit een reden voor respondenten geweest om niet deel te nemen aan het project waarvoor ze waren uitgenodigd. Wanneer deze veronderstelling klopt kan geconcludeerd worden dat de invloed die belanghebbenden hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject de participatiebereidheid van belanghebbenden beïnvloedt.

TABEL 6: DE INVLOED DIE RESPONDENTEN DIE NIET HEBBEN DEELGENOMEN AAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT WAARVOOR ZE ZIJN UITGENODIGD VERWACHTTE TE HEBBEN, TEN OPZICHTE VAN DE INVLOED DIE ZE MINIMAAL WILLEN HEBBEN VOORDAT ZE BEREID ZIJN OM DEEL TE NEMEN.

		Verwachte invloed op de uitkomst van het participatieproject				
		Zeer weinig invloed	Weinig invloed	Weinig noch veel invloed	Veel invloed	Zeer veel invloed
Invloed die respondenten willen hebben voordat ze bereid zijn om deel te nemen	Weinig noch veel invloed	0%	4,2%	16,6%	8,3%	0%
	Veel invloed	16,6%	29,2%	20,8%	0%	4,2%
Sig.	0,061	Aantal respondenten		24		

Tot slot zijn er nog twee opvallende verschillen te zien met betrekking tot opleidingsniveau en de mate van invloed van belanghebbenden. Allereerst is er een significant verschil tussen het opleidingsniveau en de invloed die respondenten minimaal willen hebben zodat ze bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject ($p \leq 0,05$). Respondenten met een HBO/WO-opleiding willen meer invloed hebben voordat ze bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject dan respondenten met een mbo-opleiding (zie tabel 4, bijlage 5). Daarnaast is er een significant verschil tussen de invloed die respondenten met een mbo-opleiding verwachten te hebben op de uitkomst van een burgerparticipatieproject en de invloed die respondenten met een HBO/WO-opleiding verwachten te hebben ($p \leq 0,1$). Respondenten met een mbo-opleiding verwachten minder invloed te hebben op de uitkomst van een burgerparticipatieproject dan respondenten met een HBO/WO-opleiding (zie tabel 5, bijlage 5).

4.1.3 Vaardigheden van belanghebbenden

Op verschillende manieren is getoetst of de vaardigheden van respondenten van invloed zijn op de participatiebereidheid. Allereerst is aan de respondenten die in het verleden zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject gevraagd in welke mate ze verwachtten over bepaalde vaardigheden te beschikken die nodig zijn om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject. Opvallend is dat alle respondenten zeer positief oordelen over hun eigen vaardigheden. De meeste respondenten verwachten over voldoende vaardigheden te beschikken om deel te kunnen nemen aan een burgerparticipatieproject (zie tabel 6, bijlage 5).

Respondenten die wel hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd beoordelen hun vaardigheden niet significant anders dan respondenten die niet hebben deelgenomen ($p \leq 0,05$). Echter wanneer de vier stellingen behorende bij de variabele 'vaardigheden' apart geanalyseerd worden, zijn er bij twee stellingen wel significante verschillen waar te nemen tussen de twee groepen ($p \leq 0,1$). Respondenten die niet hebben deelgenomen vullen de stelling 'ik verwachtte dat ik genoeg kennis had om mee te praten' significant negatiever in dan respondenten die wel hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject (zie tabel 7, bijlage 5). Respondenten die niet hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject verwachtten in mindere mate dat ze voldoende kennis hadden om mee te praten dan respondenten die wel hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject. Ook de stelling 'ik verwachtte dat ik goed in staat zou zijn om mijn mening te laten horen aan andere burgers en professionals' is significant negatiever ingevuld door respondenten die niet hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject ($p \leq 0,1$). Respondenten die niet hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject verwachtten in mindere mate dat ze in staat waren om hun mening te laten horen aan andere burgers en professionals, dan respondenten die wel hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject (zie tabel 8, bijlage 5). Een opvallend resultaat is dat de respondenten met een mbo-opleiding significant lager scoren op de variabele vaardigheden dan de respondenten met een HBO/WO-opleiding ($p \leq 0,05$). Hoewel respondenten over het algemeen hun vaardigheden hoog inschatten, schatten respondenten met een mbo-opleiding hun vaardigheden lager in dan respondenten met een HBO/WO-opleiding

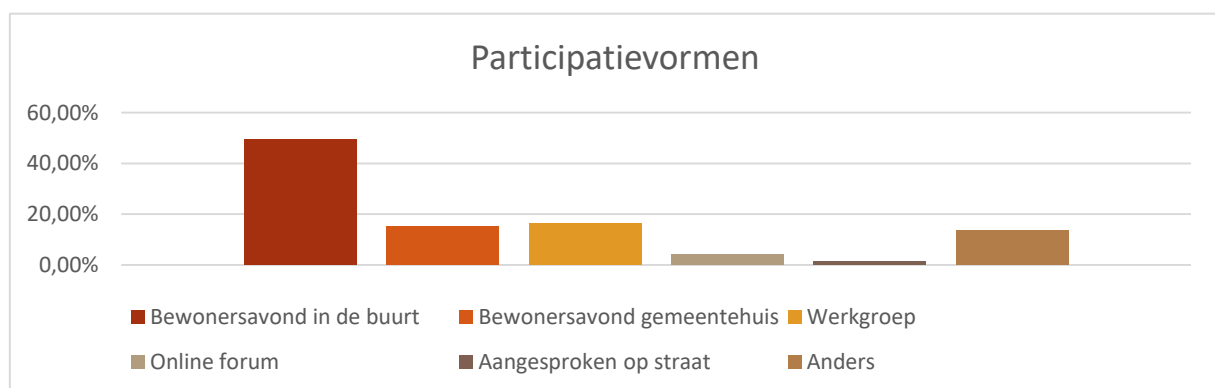
(zie tabel 9, bijlage 5). Lager opgeleiden respondenten verwachten dat ze over minder vaardigheden beschikken om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject dan hoger opgeleide respondenten.

In de enquête is aan de respondenten die nog nooit zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject gevraagd een aantal stellingen te rangschikken. Hierbij zijn stellingen voorgelegd die voortkomen uit de operationalisering van verschillende onafhankelijke variabelen. De belangrijkste resultaten van deze rangschik vragen, met betrekking tot de variabele vaardigheden, worden weergegeven. Bij de eerste rangschik vraag die aan de respondenten is voorgelegd hebben ze de stelling behorende bij de variabele vaardigheden (voldoende kennis) het vaakst op één gezet (zie tabel 10, bijlage 5). Respondenten zijn het snelst bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze voldoende kennis hebben. Echter komen de stellingen behorende bij de variabele vaardigheden bij de andere rangschik vraag niet als belangrijkste naar voren (zie tabel 11, bijlage 5). Vooral de stelling ‘... als de uitnodiging en informatiebrieven in makkelijke taal geschreven zijn’ scoort veel lager dan de andere stellingen. Voor de meeste respondenten lijkt de moeilijkheidsgraad van de uitnodiging en informatiebrief niet van grote invloed op hun participatiebereidheid. Wanneer naar de gemiddelden van de andere vier stellingen gekeken wordt, blijkt dat de onderlinge verschillen heel klein zijn.

Het blijkt echter wel dat respondenten met een mbo-opleiding het belangrijker vinden dan respondenten met een HBO/WO-opleiding dat de uitnodiging en de informatiebrieven in makkelijke taal geschreven zijn. De bijbehorende stelling wordt significant hoger gerangschikt door respondenten met een mbo-achtergrond dan door respondenten met een hbo en WO-achtergrond ($p \leq 0,05$) (zie tabel 12, bijlage 5).

4.1.4 Combinatie van participatievormen

Middels de enquête is onderzocht of er verschillen zijn waar te nemen in de participatiebereidheid van belanghebbenden ten opzichte van de participatievorm die gebruikt wordt door de gemeente. In **figuur 3** is te zien op welke participatievormen gebruikt zijn bij de burgerparticipatieprojecten waarvoor de respondenten waren uitgenodigd.

Figuur 3: Gebruikte participatievormen bij de burgerparticipatieprojecten waarvoor de respondenten waren uitgenodigd

Uit de analyse blijkt dat respondenten die zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een werkgroep significant vaker deelnemen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze zijn uitgenodigd dan respondenten die niet zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een werkgroep ($p \leq 0,05$) (zie tabel 13, bijlage 5). Daarnaast blijkt uit de analyse dat respondenten die zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een online forum significant vaker hebben deelgenomen, dan respondenten die zijn uitgenodigd voor andere participatievormen ($p \leq 0,1$) (zie tabel 14, bijlage 5). Bij alle andere participatievormen zijn er geen significante verschillen tussen de groep respondenten die wel heeft deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd en de respondenten die niet hebben deelgenomen.

Aan alle respondenten die de enquête hebben ingevuld is gevraagd om de verschillende participatievormen te rangschikken. Hierbij hebben ze de participatievorm waaraan ze het snelst aan zouden deelnemen op één gezet en de participatievorm waar ze het minst snel aan zouden deelnemen op nummer zeven gezet. De resultaten hiervan zijn terug te zien in tabel 7.

TABEL 7: BIJ WELKE PARTICIPATIEVORM ZIJN RESPONDENTEN HET SNELST BEREID OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT

	Bij welke participatievorm bent u het snelst bereid om deel te nemen	Gemiddelde	Modus
1.	Bewonersavond in de buurt	2,84	1
2.	Online enquête	3,25	1
3.	Online forum	4,05	2
4.	Werkgroep	4,28	3
5.	Bewonersavond gemeentehuis	4,29	5
6.	Gemeente komt thuis	4,62	7
7.	Op straat aangesproken	4,68	7

Opvallend is dat er een groot verschil zit tussen de gemiddelden van de bewonersavond in de buurt en de online enquête en de overige participatievormen. De bewonersavond in de buurt en de online enquête lijken voor de respondenten verreweg de populairste participatievormen. Hoewel uit het statistisch onderzoek bleek dat respondenten sneller bereid zijn om deel te nemen aan een online forum en aan een werkgroep, scoren deze twee participatievormen bij deze rangschikking minder hoog dan de online enquête en de bewonersavond in de buurt.

Uit de analyse blijkt dat vrouwen en mannen de participatievormen op een andere manier ordenen. Mannen zijn sneller bereid om deel te nemen aan een bewonersavond in de buurt dan vrouwen (zie tabel 15, bijlage 5). Mannen zetten op de vraag wanneer ze het snelst bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject de optie bewonersavond in de buurt significant vaker op één dan vrouwen ($p \leq 0,05$). Daarmee lijkt deze participatievorm beter aan te sluiten bij mannen dan bij vrouwen. Ook is er een significant verschil waar te nemen tussen mannen en vrouwen bij het rangschikken van de bewonersavond in het gemeentehuis (zie tabel 16, bijlage 5). Ook deze participatievorm wordt significant hoger gerangschikt door mannen dan door vrouwen ($p \leq 0,1$). Daarentegen rangschikken vrouwen de optie ‘aangesproken worden op straat’ significant hoger dan mannen ($p \leq 0,1$). Vrouwen zijn sneller dan mannen bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze worden aangesproken op straat (zie tabel 17, bijlage 5).

4.1.5 Aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen

Naar aanleiding van de analyse van de gegevens behorende bij de variabele burgerschapsstijlen moet geconcludeerd worden dat de gekozen onderzoeksmethoden in het kwantitatieve deel van dit onderzoek ongeschikt is om te onderzoeken of het aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Allereerst wordt dit veroorzaakt doordat de vragen op een onjuiste manier gesteld zijn aan de respondenten. Er is niet aan respondenten gevraagd om objectief te beoordelen of een bepaalde indicator aanwezig was bij het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd, maar er is gevraagd om een subjectieve mening. Door de vragen op deze manier voor te leggen aan de respondenten is de eigen burgerschapsstijl van de respondenten van invloed op hun antwoord. Buitenstaanders zullen naar alle waarschijnlijkheid de vragen behorende bij de maatschappijkritische burgerschapsstijl anders beoordelen dan respondenten met deze burgerschapsstijl. Omdat er geen zicht is op de burgerschapsstijl van de respondenten is het niet mogelijk om te controleren of de gegeven antwoorden van de respondenten samenhangen met hun eigen burgerschapsstijl.

Daarnaast blijkt uit de analyse dat de indicatoren behorende bij de vier burgerschapsstijlen niet onderscheidend genoeg zijn. Hierdoor is het niet mogelijk om de vragen die bij één burgerschapsstijl behoren samen te voegen. De burgerschapsstijlen kunnen hierdoor niet afzonderlijk meetbaar gemaakt worden. De acht vragen die de vier verschillende burgerschapsstijlen representeren blijken daarentegen samen wel redelijk schaalbaar te zijn, wat betekent dat ze hetzelfde meten. Daarom moet geconcludeerd worden dat de gestelde indicatoren niet geschikt zijn om de verschillende burgerschapsstijlen te meten. Hierdoor kan niet statistisch onderzocht worden of het aansluiten bij de verschillende burgerschapsstijlen van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden.

Respondenten die nog nooit zijn gevraagd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject hebben de stellingen behorende bij de vier verschillende burgerschapsstijlen gerangschikt. De resultaten van deze rangschikking zijn terug te zien in tabel 8 en 9. Voor de uitkomsten van deze rangschikking gelden ook de beperkingen die hiervoor besproken zijn. Wel komt er een beeld naar voren wat voor respondenten belangrijke overwegingen zijn bij deze keuze om al dan niet deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Het lijkt erop dat het bij de uitnodiging vooral belangrijk wordt geacht dat de informatie pakkend, levendig en ter zake is. Het gemiddelde van deze stelling is verreweg het laagst. De gemiddelden van alle andere stellingen liggen veel dichter bij elkaar.

TABEL 8: RANGORDENING VERSCHILLENDE BURGEERSCHAPSSTIJLEN

	Ik ben het snelst bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject	Burgerschapsstijl	Gemiddelde
1.	... als de uitnodiging en informatie die ik krijg pakkend, levendig en ter zake is	Pragmatische burger	1,93
2.	... als de gemeente de informatie helder en eenvoudig overbrengt	Plichtgetrouwe burger	2,53
3.	... als de uitnodiging en informatiebrieven inhoudelijk, intellectueel en prikkelend zijn	Maatschappijkritische burger	2,90
4.	... als ik met veel plezier de uitnodiging en informatiebrieven lees en als ze er leuk uitzien	Buitenstaander	2,91

TABEL 9: RANGORDENING VERSCHILLENDE BURGERSCHAPSSTIJLEN

	Ik ben het snelst bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject	Burgerschapsstijl	Gemiddelde
1.	... als ik dicht bij huis terecht kan voor persoonlijk contact met de gemeente	Plichtsgetrouwe burger	2,32
2.	... als deelname voor mij persoonlijk voordeel oplevert	Buitenstaander	2,38
3.	... als mijn eigen belang in het geding is	Pragmatische burger	2,43
4.	... als er informatieavonden en inspraakavonden georganiseerd worden	Maatschappijkritische burger	2,87

Wederom zijn er significante verschillen waar te nemen wanneer gekeken wordt naar de achtergrond kenmerken van de respondenten. Zo lijken vrouwen het belangrijker te vinden dan mannen dat de uitnodiging er leuk uit ziet en met veel plezier te lezen is (zie tabel 18, bijlage 5). Vrouwen rangschikken de bijbehorende stelling significant hoger dan mannen ($p \leq 0,05$). Daarnaast zit er een significant verschil op het kenmerk leeftijd in de rangschikking van de bereidheid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer de gemeente actief naar hen luistert ($p \leq 0,1$). Het lijkt erop dat respondenten tussen de 20 en 40 jaar het belangrijker vinden dan oudere respondenten dat de gemeente actief naar hen luistert (zie tabel 19, bijlage 5).

4.1.6 Waardering van belanghebbenden en de kwaliteit van de communicatie

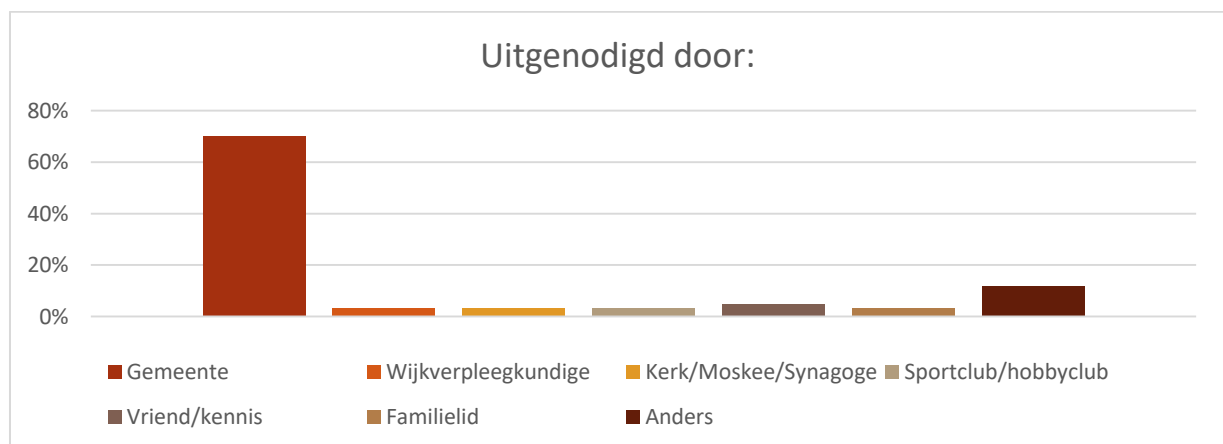
Uit de analyse is gebleken dat de indicatoren die in dit onderzoek gebruikt worden om de verklarende factoren ‘waardering van belanghebbenden’ en ‘de kwaliteit van de communicatie’ te toetsen, niet onderscheidend genoeg zijn. Zowel de indicatoren die gebruikt zijn voor de variabele ‘waardering van belanghebbenden’ als de indicatoren die gebruikt zijn voor de variabele ‘kwaliteit van de communicatie’ zijn niet schaalbaar. Echter blijkt uit de analyse dat de indicatoren, behorende bij beide variabelen, samen wel schaalbaar zijn. Er zit voldoende interne consistentie bij de antwoorden die gegeven zijn op de vragen behorende bij deze twee variabelen. Daarom is ervoor gekozen deze twee variabelen samen te bespreken.

Wanneer de vragen behorende bij beide vragen samen geanalyseerd worden blijkt dat er geen significant verschil zit tussen de antwoorden van de groep respondenten die heeft deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd en de respondenten die niet hebben deelgenomen. Ook wanneer de verschillende vragen apart geanalyseerd worden zijn er geen significante verschillen waar te nemen tussen deze twee groepen.

Aan respondenten die nog nooit zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject is gevraagd om stellingen behorende bij de variabelen ‘vaardigheden van belanghebbenden’, ‘waardering van belanghebbenden’ en ‘de kwaliteit van de communicatie’ te rangschikken. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in tabel 10 en 11, bijlage 5. Voor deze resultaten gelden dezelfde beperkingen zoals eerder besproken. Opvallend is dat de twee stellingen behorende bij waardering bij de eerste rangschik vraag het laagst scoren, terwijl de twee stellingen behorende bij waardering bij de tweede rangschik vraag het hoogst scoren. De vragen behorende bij de variabele communicatie scoren bij beide rangschik vragen gemiddeld.

4.1.7 Betrekken van de ‘Civil society’

In het theoretisch kader komt de volgende hypothese naar voren: *Hoe meer de gemeente de ‘civil society’ betreft bij burgerparticipatieprojecten, hoe meer belanghebbenden zullen participeren.* Er is onderzocht door welke organisatie(s) respondenten zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. In **figuur 4** zijn de resultaten te zien.

Figuur 4: Door wie bent u uitgenodigd om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject?

Opvallend is dat het merendeel is uitgenodigd door de gemeente. De respondenten die ‘anders’ hebben ingevuld geven aan dat ze door de volgende organisaties gevraagd zijn: woningcorporatie, buurtbewoner, school van de kinderen, DAR³. Er zit geen significant verschil tussen de deelname van respondenten die door de gemeente zijn uitgenodigd en de respondenten die door de ‘civil society’ of door vrienden en familie zijn uitgenodigd (zie tabel 21, bijlage 5). Op basis van deze resultaten zou de hypothese verworpen moeten worden. Respondenten blijken

³ Organisatie voor ‘duurzaam afvalbeheer en beheer openbare ruimte’ in de gemeente Nijmegen

niet sneller bereid te zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze gevraagd worden door de ‘civil society’.

Aan alle respondenten is vervolgens gevraagd welke organisatie of persoon hen moet uitnodigen om ervoor te zorgen dat ze het snelst bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Deze resultaten zijn terug te vinden in tabel 10. Opvallend is dat na familie en vrienden, de gemeente het hoogste scoort. De formele ‘civil society’ scoort lager dan de gemeente. Dit is het tegenovergestelde resultaat dan wat op basis van de hypothese verwacht zou worden.

TABEL 10 WELKE ORGANISATIE MOET RESPONDENTEN UITNODIGEN OM ERVOOR TE ZORGEN DAT ZE HET SNELST BEREID ZIJN OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT.

	Ik ben het snelst bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject	Gemiddelde
1.	Als een vriend of kennis mij vraagt	2,24
2.	Als een familielid mij vraagt	2,47
3.	Als de gemeente mij vraagt	3,26
4.	Als de wijkverpleegkundige/opbouwwerker/jongerenwerker mij vraagt	3,77
5.	Als de sportclub/hobbyclub mij vraagt	3,83
6.	Als de kerk/moskee/synagoge mij vraagt	5,43

Opvallend is dat er een significant verschil is tussen hoe mannen en vrouwen de optie ‘wijkverpleegkundige/opbouwwerker/jongerenwerker’ hebben gerangschikt ($p \leq 0,1$). Vrouwen rangschikken deze optie gemiddeld hoger dan mannen (zie tabel 22, bijlage 5).

Daarnaast is er een significant verschil tussen de leeftijd van de respondenten en de bereidheid om deel te nemen wanneer ze worden uitgenodigd door de wijkverpleegkundige/opbouwwerker/jongerenwerker ($p \leq 0,05$). Oudere respondenten zijn sneller bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze worden uitgenodigd door de wijkverpleegkundige/ opbouwwerker/jongerenwerker dan jongeren respondenten (Zie tabel 23, bijlage 5). Ook is er een significant verschil tussen de leeftijd van respondenten en hun bereidheid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze worden gevraagd door een vriend of kennis ($p \leq 0,1$). Jongere respondenten zijn eerder bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze gevraagd worden door een vriend of kennis dan oudere respondenten (zie tabel 24, bijlage 5). Ook is er een significant verschil tussen de leeftijd van respondenten en hun bereidheid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze worden gevraagd door hun sportclub of hobbyclub ($p \leq 0,05$). Jongere respondenten zijn eerder bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze gevraagd worden door hun sportclub of hobbyclub dan oudere respondenten (zie tabel 25, bijlage 5).

4.1.8 Samenvatting

De hoeveelheid tijd die burgers moeten investeren in een burgerparticipatieproject lijkt van invloed te zijn op de participatiebereidheid. Hoewel statistisch niet is aangetoond dat respondenten die niet hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject de verwachting hadden dat het project meer tijd zou kosten dan respondenten die wel hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject, blijkt wel dat meer respondenten bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject naarmate ze hier minder tijd aan hoeven te besteden.

Ook de invloed die respondenten hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject lijkt de participatiebereidheid van belanghebbenden te beïnvloeden. Hoewel wederom dit niet statistisch kon worden aangetoond, blijkt uit de resultaten dat meer respondenten bereid zijn om deel te nemen wanneer de invloed die ze op de uitkomst hebben toeneemt. Ook blijkt dat de respondenten die niet hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd, vooraf verwachtten minder invloed te hebben op de

uitkomst van het project, dan de invloed die ze willen hebben voordat ze bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject.

De vaardigheden van respondenten lijken ook van invloed te zijn op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Respondenten die niet hebben deelgenomen aan het project waarvoor ze waren uitgenodigd hadden vooraf de verwachting dat ze minder kennis hadden en in mindere mate in staat waren hun mening te laten horen dan respondenten die wel hebben deelgenomen. Respondenten met een mbo-opleiding schatten hun vaardigheden lager in dan respondenten met een HBO/WO-opleiding. Respondenten met een mbo-opleiding vinden het belangrijker dan respondenten met een HBO/WO-opleiding dat de uitnodiging in makkelijke taal geschreven is.

Uit de resultaten van de enquête lijkt ook naar voren te komen dat een combinatie van participatievormen van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Uit de resultaten blijkt dat respondenten significant vaker hebben deelgenomen wanneer ze waren uitgenodigd voor een werkgroep en voor een online enquête. Daarnaast blijkt dat vrouwen en mannen andere voorkeuren hebben met betrekking tot de participatievorm die ze het aantrekkelijkst vinden. Mannen lijken sneller bereid te zijn om deel te nemen aan bewonersavonden dan vrouwen. Vrouwen zijn daarentegen sneller dan mannen bereid om deel te nemen wanneer ze worden aangesproken op straat.

Tot slot lijkt het betrekken van de formele ‘civil society’ niet van invloed op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Respondenten hebben niet vaker deelgenomen aan een burgerparticipatieproject wanneer ze gevraagd waren door de formele ‘civil society’. Het lijkt er wel op dat respondenten sneller bereid zijn om te participeren wanneer ze gevraagd worden door familie, vrienden of kennissen. Door beperkingen van deze survey kan niet worden vastgesteld of het aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen, de waardering van belanghebbenden en de kwaliteit van de communicatie van invloed zijn op de participatiebereidheid van belanghebbenden.

4.2 Resultaten van het vergelijkend casestudie onderzoek

In dit deel van het onderzoek zijn zowel de verklarende factoren als de mediërende factoren onderzocht. In deze paragraaf is allereerst het resultaat van de afhankelijke variabele 'participatie van belanghebbenden' besproken (§ 4.2.1). Hierin is beschreven welk percentage van de uitgenodigde belanghebbenden heeft deelgenomen aan de vier casus. Vervolgens worden achtereenvolgens de resultaten van de verklarende factoren (§ 4.2.2) en de mediërende factoren (§ 4.2.3) besproken. Allereerst zijn van alle casus de scores op de indicatoren besproken en bij sommige variabelen zijn daarnaast de scores op de dimensies besproken. Aan de hand hiervan is voor iedere casus een eindscore bepaald op de betreffende variabele. Deze eindscores zijn vervolgens vergeleken met het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan de casus. Aan de hand van deze vergelijking is bekeken of de gestelde hypothesen uit het theoretisch kader verworpen moeten worden. In §4.2.4 zijn de resultaten van de vergelijkende casestudie samengevat. Tevens zijn in deze paragraaf de resultaten van elke variabelen vergeleken met de resultaten van de survey.

4.2.1 De participatie van belanghebbenden

Op basis van de documentenanalyse is in kaart gebracht welk percentage van de uitgenodigde belanghebbenden heeft deelgenomen aan de casus. Bij alle casus zijn verschillende activiteiten georganiseerd waaraan belanghebbenden konden deelnemen. Per participatieactiviteit is bekeken welk percentage van de uitgenodigde belanghebbenden heeft deelgenomen. Vervolgens is berekend welk percentage van de uitgenodigde belanghebbenden gemiddeld heeft deelgenomen.

Het participatiepercentage was het laagst bij de casus WAP Hees. In totaal zijn 1630 belanghebbenden uitgenodigd om deel te nemen aan dit project. Gemiddeld heeft 1,5% van deze belanghebbenden deelgenomen aan deze casus (tabel 1, bijlage 6). Dit percentage wordt geclassificeerd als *zeer laag*. Er zijn twee bewonersavonden georganiseerd. Tijdens de eerste bewonersavond mochten belanghebbenden input geven op de verschillende thema's van de wijkagenda. Aan deze bewonersavond heeft 1,9% van de uitgenodigde belanghebbenden deelgenomen. Aan de tweede bewonersavond heeft 0,98% deelgenomen. Tijdens deze avond werd het concept WAP besproken. Het verschil in deelname tussen de twee bewonersavonden lijkt procentueel niet groot, maar in absolute aantallen was de opkomst bij de eerste bewonersavond twee keer zo hoog dan bij de tweede bewonersavond.

Voor de casus project Kastelenbuurt waren 209 belanghebbenden uitgenodigd. Aan dit project heeft gemiddeld 18,74% van de belanghebbenden deelgenomen (tabel 2, bijlage 6). Dit wordt geclassificeerd als *gemiddeld*. Allereerst hebben er huisbezoeken plaatsgevonden, welke in dit project 'keukentafelgesprekken' genoemd worden. Hieraan heeft 50% van de uitgenodigde belanghebbenden deelgenomen. Vervolgens zijn de resultaten hiervan gepresenteerd bij een bus die in de wijk stond, 0,95% van de uitgenodigde belanghebbenden heeft deelgenomen aan deze activiteit. Tot slot is een bewonersmiddag georganiseerd, waarbij de resultaten gepresenteerd werden en daarnaast de vervolgstappen werden besproken. Aan deze bewonersmiddag heeft 5,26% van de uitgenodigde belanghebbenden deelgenomen. Bij deze casus is het verschil in deelname tussen de verschillende participatieactiviteiten zeer groot.

De casus herinrichting Mesdagstraat was een kleinschalig project. In totaal waren 36 belanghebbenden uitgenodigd. Gemiddeld heeft 36,11% van de belanghebbenden deelgenomen aan dit project (tabel 3, bijlage 6). Dit wordt geclassificeerd als *hoog*. Het is belangrijk om te vermelden dat dit project ten tijde van het onderzoek nog niet was afgerond. Op het moment van het onderzoek waren drie bewonersavonden georganiseerd. Aan de eerste bewonersavond, waarin het participatieniveau werd vastgesteld, heeft 30,56% van de belanghebbenden deelgenomen. Aan de tweede bewonersavond, tijdens welke input voor de randvoorwaarden gegeven mocht worden, heeft 50% van de belanghebbenden deelgenomen. Aan de derde bewonersavond, waarin het

schetsontwerp besproken werd, heeft 27,77% van de belanghebbenden deelgenomen. Ook bij deze casus zitten er grote verschillen in deelname tussen de verschillende participatieactiviteiten.

Het participatiepercentage was gemiddeld het hoogst bij de casus herinrichting Rembrandtstraat. Ook dit was een kleinschalig project, waar in totaal 32 belanghebbenden voor waren uitgenodigd. Het participatiepercentage was gemiddeld 43,67% (tabel 4, bijlage 6). Dit wordt geclassificeerd als *zeer hoog*. Er zijn in totaal zes bewonersavonden georganiseerd en daarnaast is een enquête gehouden. Tijdens de eerste bewonersavond werd het participatieniveau vastgesteld, 28% van de belanghebbenden heeft hieraan deelgenomen. Aan de tweede bewonersavond, waarbij bewoners input mochten geven voor de te formuleren randvoorwaarden, heeft 44% van de belanghebbenden deelgenomen. De volgende twee bewonersavonden waren ‘ontwerpsessies’. Aan deze avonden heeft respectievelijk 31% en 41% van de belanghebbenden deelgenomen. Vervolgens is het ontwerp vastgesteld via een enquête. Aan deze participatieactiviteit heeft 84% van de belanghebbenden deelgenomen. Hierna zijn nog twee ontwerpsessies georganiseerd. Aan de derde ontwerpsessie heeft 34% van de belanghebbenden deelgenomen. Het is niet bekend hoeveel belanghebbenden hebben deelgenomen aan de vierde ontwerpsessie. Deze participatieactiviteit wordt daarom niet meegenomen in dit onderzoek. Wederom zijn er grote verschillen waar te nemen in deelname tussen de verschillende participatieactiviteiten. In tabel 11 is een samenvatting te zien van het gemiddelde participatiepercentage van de vier casus.

TABEL 11 SAMENVATTING PARTICIPATIE PERCENTAGES VERSCHILLENDE CASUS.

Casus	Gemiddelde percentage deelname	Score
WAP Hees	1,5%	Zeer laag
Project Kastelenbuurt	18,74%	Gemiddeld
Herinrichting Mesdagstraat	36,11%	Hoog
Herinrichting Rembrandtstraat	43,67%	Zeer hoog

4.2.2 Verklarende factoren

4.2.2.1 De hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren.

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus vastgesteld hoeveel tijd belanghebbenden hebben moeten investeren om deel te nemen aan alle participatieactiviteiten. Per activiteit is gekeken naar de duur van een bijeenkomst en is een inschatting gemaakt van de voorbereidingstijd en de reistijd.

Deelname aan de casus WAP Hees heeft belanghebbenden in totaal drie uur en vijftig minuten gekost. Daarmee wordt de tijdsinvestering bij deze casus geclassificeerd als *laag*. In tabel 5 (bijlage 6) is de berekening van de tijdsinvestering terug te vinden. Deelname aan de casus project Kastelenbuurt heeft in totaal drie uur en tien minuten gekost. De tijdsinvestering bij deze casus wordt ook geclassificeerd als *laag*. In tabel 6 (bijlage 6) is de berekening van de tijdsinvestering terug te vinden. Wanneer belanghebbenden volledig hebben deelgenomen aan de casus herinrichting Mesdagstraat zijn ze hier zeven uur en vijftig minuten aan kwijt geweest. Dit wordt geclassificeerd als *gemiddeld*. In tabel 7 (bijlage 6) is de berekening van de tijdsinvestering terug te vinden. Tot slot heeft deelname aan de casus herinrichting Rembrandtstraat in totaal vijftien uur en vijf minuten gekost. Dit wordt geclassificeerd als *hoog*. In tabel 8 (bijlage 6) is de berekening van de tijdsinvestering terug te vinden. In tabel 12 wordt per casus de benodigde tijdsinvestering en het percentage belanghebbenden dat geparticipeerd heeft samengevat.

TABEL 12 SAMENVATTING BENODIGDE TIJDSINVESTERING PER CASUS

Casus	Totale tijdsinvestering	Score	Participatie percentage
WAP Hees	3 uur en 50 min	Laag	1,5%
Project Kastelenbuurt	3 uur en 10 minuten	Laag	18,74%
Herinrichting Mesdagstraat	7 uur en 50 min	Gemiddeld	36,11%
Herinrichting Rembrandtstraat	15 uur en 5 min	Hoog	43,67%

Het is opvallend dat bewoners de meeste tijd hebben moeten investeren in de casus Rembrandtstraat en dat de deelname aan deze casus het hoogst was. Daarnaast was de participatie bij de casus WAP Hees het laagst, terwijl de tijdsinvestering, die van burgers bij deze casus gevraagd werd, wordt geclassificeerd als laag. Tevens valt op dat het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan de casus project Kastelenbuurt veel hoger ligt dan het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan de casus WAP Hees, terwijl belanghebbenden ongeveer evenveel tijd hebben moeten investeren om deel te kunnen nemen aan dit burgerparticipatieproject. Daarnaast ligt de deelname aan de casus herinrichting Mesdagstraat veel hoger dan de deelname aan de casus project Kastelenbuurt, terwijl belanghebbenden veel meer tijd hebben moeten investeren in de casus herinrichting Mesdagstraat. Al het voorgaande komt niet overeen met de gestelde hypothese dat minder belanghebbenden zullen deelnemen aan het burgerparticipatieproject, wanneer ze hierin meer tijd moeten investeren.

Daarnaast is bekeken of er tussen de verschillende participatieactiviteiten die binnen een casus zijn georganiseerd verschillen zijn waar te nemen tussen het participatiepercentage en de tijd die bewoners hebben moeten investeren. Bij de casus WAP Hees valt op dat het participatiepercentage het hoogst was bij de bewonersavond die het langst duurde (tabel 5, bijlage 6). Daarnaast ligt bij de casus herinrichting Rembrandtstraat de opkomst bij de tweede bewonersavond 16% hoger dan de opkomst bij de eerste bewonersavond, terwijl de tweede bewonersavond veertig minuten langer duurde dan de eerste bewonersavond (tabel 8, bijlage 6). Bij de casus project Kastelenbuurt was de tijdsinvestering het laagst bij de 'bus in de wijk', terwijl de opkomst hierbij verreweg het laagst was (tabel 6, bijlage 6). Al deze waarnemingen ontkrachten de gestelde hypothese.

Echter bij de enquête die gehouden is tijdens de casus herinrichting Rembrandtstraat ligt het participatiepercentage op 84%. Bewoners hebben slecht vijftien minuten hoeven te investeren om deel te nemen aan deze participatie activiteit (tabel 8, bijlage 6). Dit percentage ligt ver boven het gemiddelde participatiepercentage bij deze casus en de tijd die belanghebbenden hebben moeten investeren ligt ver onder de tijd die belanghebbenden moesten investeren in de overige participatieactiviteiten. Deze waarneming bekrachtigt de gestelde hypothese.

4.2.2.2 De mate van ervaren invloed van belanghebbenden op de uitkomst van het project

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus vastgesteld hoeveel invloed belanghebbenden hadden op de uitkomst van het project. Aan de hand van drie indicatoren is beoordeeld hoe groot de invloed van belanghebbenden was. Deze beoordeling op deze indicatoren wordt achtereenvolgens besproken, waarna voor iedere casus een eindscore op deze variabele gegeven wordt.

Allereerst is gekeken naar het niveau op de participatieladder waarop belanghebbenden mochten participeren⁴. Het participatieniveau was het laagst bij de casus project Kastelenbuurt. Bij de keukentafelgesprekken zijn de belanghebbenden *geraadpleegd* als deskundigen van de buurt. Er is aan hen gevraagd hoe het is om te wonen in de Kastelenbuurt en wat er beter kan. Tijdens de middag met de bus en de bewonersmiddag werden bewoners

⁴ Bij het bepalen van het participatie niveau is gebruik gemaakt van de participatieladder van Edelenbos en Monnikhof (2001). Door hen worden vijf oplopende niveaus van burgerparticipatie onderscheiden: 'informereren', 'raadplegen', 'adviseren', 'coproduceren' en 'meebeslissen'. Hoe hoger op de ladder, hoe interactiever de beleidsvorming.

voornamelijk geïnformeerd over de resultaten van het project. Bij de casus WAP Hees mochten belanghebbenden de gemeente *adviseren*. Bewoners hadden de verwachting dat alles in het WAP aangepakt zou worden door de gemeente. “Maar de gemeente pakt weinig aan, dat was een teleurstelling” (Voorzitter Dorpsbelang Hees). “Ze zeggen eigenlijk ... komt u maar met initiatieven ... en dan zullen wij kijken of we kunnen faciliteren, eigenlijk leggen ze weinig echt vast” (Bewoner Hees). Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat mochten bewoners *meebeslissen*. Bij beide casus mochten bewoners zelf beslissen op welk niveau van de participatieladder men wilde participeren. De gemeente is met een blanco blaadje deze projecten ingestapt. Er werden slechts enkele randvoorwaarden gesteld. Bewoners mochten een rol spelen in alle stappen die genomen moesten worden in het proces. Ze hadden de regie over het proces. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat is het gehele ontwerp tot stand gekomen in samenspraak met bewoners. Bewoners hebben zelf besloten dat een ontwerp zou worden uitgevoerd als twee derde van de bewoners van de straat hiermee akkoord was. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat hebben bewoners tijdens de tweede bewonersavond zelf een ontwerp ingediend voor de nieuwe inrichting van de straat. Dit ontwerp is vervolgens als uitgangspunt genomen bij een ontwerpssessie.

Vervolgens is beoordeeld hoe goed de input van bewoners door de gemeente werd gedocumenteerd. De kwaliteit van de documentatie was *goed* bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat zijn van alle bewonersavonden verslagen gemaakt. Deze verslagen konden bewoners inzien via de projectpagina's op de website van de gemeente Nijmegen. Daarnaast kregen bewoners, die hun mailadres hadden achtergelaten, alle verslagen toegestuurd. Bewoners hadden de mogelijkheid om wijzigingen aan te brengen in de verslagen. Ook alle input die de projectleider ontvangen heeft via de mail is goed gedocumenteerd. Deze input werd meegenomen in de eerstvolgende bewonersavond. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat zijn de resultaten van de enquête goed gedocumenteerd in een Excel bestand. Ook bij de casus project Kastelenbuurt was de kwaliteit van de documentatie *goed*. Tijdens de keukentafelgesprekken zijn alle antwoorden van bewoners genoteerd op de vragenlijsten. Alles is zo letterlijk mogelijk opgeschreven. Ook is gedocumenteerd waarom sommige bewoners niet wilden deelnemen aan het project. Alle verslagen van de keukentafelgesprekken zijn verzameld en verwerkt tot een uitgebreid evaluatieverslag. De kwaliteit van de documentatie wordt bij de casus WAP Hees daarentegen beoordeeld als *slecht*. De input van bewoners werd tijdens beide bewonersavonden gedocumenteerd op grote flappen. De aantekeningen op deze flappen zijn zeer beknopt en beperkt. Na afloop van de eerste bewonersavond hebben de workshopleiders de input van bewoners naar de projectleider gemaild. In enkele zinnen of woorden wordt de input van bewoners samengevat. Eén workshopleider geeft in de mail aan dat hij niet meer paraat heeft wat precies de input van bewoners was. Aan de hand van deze aantekeningen heeft de projectleider vervolgens een verslag gemaakt van de eerste bewonersavond. Op basis van de verslaglegging van de eerste bewonersavond is vervolgens het concept WAP opgesteld.

Tot slot is gekeken naar het aantal wijzigingen dat is doorgevoerd naar aanleiding van het burgerparticipatieproject. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat zijn *veel* wijzigingen doorgevoerd naar aanleiding van het project. Bij beide projecten is het ontwerp in grote lijnen tot stand gekomen op basis van de input van bewoners. Bewoners hadden alleen geen invloed op de randvoorwaarden die door de gemeente gesteld werden. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat zijn tijdens het project zelfs deze randvoorwaarden aangepast. Tijdens de derde bewonersavond is door de wethouder toegezegd dat de werkgrens werd uitgebreid, om tegemoet te komen aan de wensen van bewoners. Ook de randvoorwaarde dat het riool vervangen moest worden is aangepast, zodat het grootste deel van de 100 jaar oude bomen in de straat kon blijven staan. Het aantal wijzigingen dat is doorgevoerd naar aanleiding van het project Kastelenbuurt wordt beoordeeld als *redelijk*. Naar aanleiding van de keukentafelgesprekken is een aantal dingen direct aangepakt. Zo is de beveiliging rondom het Cruijff court aangescherpt en is het omwonendenoverleg rondom het

Cruijff court weer opgepakt. Daarnaast heeft de wijkagent, naar aanleiding van signalen tijdens de keukentafelgesprekken, vaker snelheidscontroles laten uitvoeren. Ook zijn naar aanleiding van het project drie werkgroepen opgericht. Ten tijde van dit onderzoek was dit nog niet gecommuniceerd richting bewoners. Volgens de geïnterviewde bewoners van de Kastelenbuurt is er naar aanleiding van het project niets zichtbaar veranderd: *“Iedere keer denk je weer vol goede moed, wordt er dan eindelijk iets veranderd, uiteindelijk kom je toch weer van de koude kermis thuis, want er gebeurt gewoon niks en je hoort weer niks”*. Tot slot wordt het aantal wijzigingen dat is doorgevoerd naar aanleiding van de casus WAP Hees beoordeeld als *weinig*. Hoewel de hele wijkagenda in het WAP gebaseerd is op de input van bewoners tijdens de bewonersavonden, zijn zowel de gemeente als de bewoners niet aan de slag gegaan met de punten die genoemd worden in de wijkagenda.

In tabel 9 (bijlage 6) wordt een overzicht gegeven van de scores op de verschillende indicatoren. Op basis van de scores op de verschillende indicatoren is per casus een eindscore bepaald. In tabel 13 wordt per casus weergegeven hoeveel invloed belanghebbenden hadden op de uitkomst van het project. Daarnaast wordt het gemiddelde participatiepercentage weergegeven.

TABEL 13 SAMENVATTING MATE VAN ERVAREN INVLOED BIJ DE VERSCHILLENDE CASUS

Casus	Score	Participatie percentage
WAP Hees	Weinig	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	Zeer veel	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	Zeer veel	36,11%
Project Kastelenbuurt	Redelijk	18,74%

Het valt op dat bij de twee casus waar de belanghebbenden zeer veel invloed hadden op de uitkomst van het project, het participatiepercentage veel hoger is dan bij de casus waar de respondenten weinig en redelijk veel invloed hadden op de uitkomst van het project. Bij de casus project Kastelenbuurt zijn zowel de mate van invloed als het participatiepercentage hoger dan bij de casus WAP Hees. Deze waarnemingen komen overeen met de gestelde hypothese dat de participatie van belanghebbenden toeneemt als ze meer invloed hebben op de uitkomst van het project.

Wanneer gekeken wordt naar de mate van invloed die belanghebbenden hadden bij de participatieactiviteiten binnen de verschillende casus, valt ook een aantal zaken op. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat werd door middel van de enquête een besluit genomen over het ontwerp van de straat. Bij de participatieactiviteit was daarmee de invloed het grootst. Het participatiepercentage ligt bij deze activiteit ver boven het gemiddelde. Bij de casus WAP Hees was het participatiepercentage bij de tweede bewonersavond, waar bewoners minder invloed hadden, lager dan bij de eerste bewonersavond. Bij de casus project Kastelenbuurt wordt dezelfde waarneming gedaan. Bij keukentafelgesprekken wordt input aan bewoners gevraagd, bij de overige participatieactiviteiten worden bewoners vooral geïnformeerd over de behaalde resultaten. Bij de keukentafelgesprekken was het participatiepercentage veruit het hoogst. Al deze waarnemingen bevestigen de gestelde hypothese.

4.2.2.3 Vaardigheden

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus vastgesteld hoeveel vaardigheden belanghebbenden nodig hadden bij de verschillende casus. Er is gekeken naar de benodigde lees-, schrijf- en debatvaardigheden en naar de kennis die respondenten nodig hadden om te kunnen participeren. Aan de hand van verschillende indicatoren zijn deze vier dimensies beoordeeld. Alle dimensies worden achtereenvolgens besproken, waarna voor iedere casus een eindscore op deze variabele gegeven wordt.

Leesvaardigheden

Aan de hand van vier indicatoren zijn de leesvaardigheden die belanghebbenden nodig hadden om deel te nemen aan de verschillende casus beoordeeld. Op de eerste plaats is gekeken naar het aantal uitnodigingen en

informatiebrieven dat verstuurd is naar de belanghebbenden. Naar de belanghebbenden van de casus WAP Hees en herinrichting Rembrandtstraat worden twee uitnodigingen/informatiebrieven gestuurd. Dit wordt beoordeeld als *gemiddeld*. Naar belanghebbenden van de casus herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt worden vier uitnodigingen/informatiebrieven verstuurd. Dit wordt beoordeeld als *veel*. Daarna is gekeken naar de lengte van deze uitnodigingen en informatiebrieven. Er zijn weinig verschillen waar te nemen in de lengte van de verschillende informatiebrieven en uitnodigingen, deze indicator wordt bij alle casus beoordeeld als *gemiddeld*.

Er zijn wel verschillen waar te nemen in de moeilijkheidsgraad van de uitnodigingen en informatiebrieven. Hiervoor is gekeken of de brieven op B1 niveau geschreven zijn en naar het gebruik van ambtelijke termen in de brieven. De uitnodigingen en informatiebrieven die verstuurd zijn naar de belanghebbenden van de casus project Kastelenbuurt en WAP Hees worden beoordeeld als *makkelijk*. In deze brieven worden geen ambtelijke termen gebruikt. In de uitnodigingen die verstuurd zijn naar de belanghebbenden van de casus WAP Hees is de belangrijkste informatie twee keer vermeld. Op de voorkant is dikgedrukt vermeld wat, waar, wanneer en waarom gaat plaatvinden. Dit is op de achterzijde van de brief herhaald. Hoewel de moeilijkheidsgraad van de brieven die verstuurd zijn naar de belanghebbenden van de casus project Kastelenbuurt wordt beoordeeld als makkelijk, geeft de geïnterviewde bewoonster aan dat de uitnodigingen voor sommige bewoners te moeilijk waren: “*Hier in de rij wonen ook mensen en die zijn gewoon echt Nederlands, maar gewoon niet begrijpen wat er staat*”. De moeilijkheidsgraad van de uitnodigingen en informatiebrieven die verstuurd zijn naar de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt beoordeeld als *gemiddeld*. De uitnodigingen zijn grotendeels niet op B1 niveau geschreven, maar er zijn geen ambtelijke termen gebruikt. De geïnterviewde bewoner van de Mesdagstraat geeft aan dat het niet om makkelijke uitnodigingen gaat: “*Na een hele lange werkdag komt zo’n brief, nou dan moet ik ook extra moeite doen om hem nog een keer te lezen*”.

Vervolgens is bekeken hoeveel (beleids-)stukken belanghebbenden bij elke casus hebben moeten lezen. Om deel te nemen aan de casus project Kastelenbuurt hoefden belanghebbenden *geen* (beleids-)stukken te lezen. Voor deelname aan de casus WAP Hees moesten bewoners het concept WAP lezen en twee sfeerverslagen van de bewonersavonden. Dit wordt beoordeeld als *gemiddeld*. Het aantal (beleids-)stukken dat gelezen moest worden voor de casus herinrichting Rembrandtstraat wordt beoordeeld als *veel*. In totaal hebben belanghebbenden zes verslagen van de bewonersavonden moeten lezen en een verslag waarin de uitgangspunten voor het ontwerp beschreven staan. Het aantal stukken dat belanghebbenden moesten lezen bij de casus herinrichting Mesdagstraat wordt beoordeeld als *zeer veel*. Bewoners hebben zes verslagen moeten lezen, een bewonersvoorstel en een ‘boomeffecten analyse’. In tabel 10 (bijlage 6) is de beoordeling van de dimensie leesvaardigheden terug te vinden.

Schrijfvaardigheden

Aan de hand van drie indicatoren zijn de schrijfvaardigheden die belanghebbenden nodig hadden om deel te nemen aan de verschillende casus beoordeeld. Allereerst is gekeken naar het aantal teksten dat belanghebbenden hebben moeten schrijven om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject. Bij de casus WAP Hees, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt hebben belanghebbenden *geen* teksten hoeven te schrijven. Bij de casus WAP Hees hadden bewoners de mogelijkheid om tijdens de bewonersavond zelf aantekeningen te maken op de flappen, maar dit was niet noodzakelijk. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat was het ook mogelijk om schriftelijk input te geven, maar ook dit was niet noodzakelijk. Het aantal teksten dat belanghebbenden hebben moeten schrijven bij de casus herinrichting Rembrandtstraat wordt beoordeeld als *weinig*. Het enige moment dat bewoners moesten schrijven bij dit burgerparticipatieproject was toen ze via de mail hebben doorgegeven of ze akkoord waren met het schetsontwerp. Wanneer bewoners niet akkoord waren met het schetsontwerp werd er een toelichting gevraagd. Alle andere indicatoren kunnen alleen gescoord worden bij de casus herinrichting Rembrandtstraat. De lengte van de tekst die belanghebbenden moesten schrijven wordt beoordeeld als *kort* en de moeilijkheidsgraad van de tekst wordt beoordeeld als *makkelijk*. Bewoners hoefden

alleen kort te vermelden of ze akkoord waren met de schetsontwerpen. Alleen als ze niet akkoord waren werd een toelichting gevraagd. In tabel 11 (bijlage 6) is de beoordeling van de dimensie leesvaardigheden terug te vinden.

Debatvaardigheden

Aan de hand van zeven indicatoren zijn de debatvaardigheden beoordeeld. Er is beoordeeld in welke mate het overleg plaatsvond in kleine groepen, in welke mate plenair overlegd moest worden, hoe vaak er overlegd moest worden met professionals, hoe vaak een besluit genomen werd naar aanleiding van de uitkomst van een debat, of bewoners de mogelijkheid hadden om individueel hun mening te geven en of er extra maatregelen getroffen waren voor bewoners die niet goed kunnen debatteren. Deze indicatoren worden, voor de leesbaarheid van het stuk, door elkaar besproken.

Bij alle casus moesten belanghebbenden *meestal* mondeling hun mening of visie geven. Wel zijn ze, in meer of mindere mate, in de gelegenheid gesteld om voorafgaand of na afloop van een bewonersavond of huisbezoek schriftelijk hun mening te geven via de mail. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt is dit expliciet gecommuniceerd naar bewoners. Bij de casus WAP Hees is dit tijdens de bewonersavond niet expliciet benoemd, maar is dit wel benoemd toen het concept WAP gedeeld werd op de Facebookpagina en de website van de gemeente Nijmegen. Alleen bij de casus herinrichting Rembrandtstraat is, door middel van een enquête, gebruik gemaakt van een aparte participatieactiviteit waar de belanghebbenden schriftelijk hun mening konden geven.

Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt vond het overleg *meestal* plaats in kleine groepen en *soms* moesten bewoners plenair met elkaar in gesprek. Bij de casus WAP Hees zijn beide bewonersavonden gestart met een plenair gedeelte. Daarna was voor elk thema een workshop georganiseerd, onder leiding van een professional. Hieruit blijkt dat bij deze casus belanghebbenden *altijd* moesten overleggen met professionals. Bij beide bewonersavonden is na afloop een borrel georganiseerd, waarbij een individueel gesprek met een professional, op een laagdrempelige manier, mogelijk werd gemaakt. Het was daarmee *altijd* mogelijk om na afloop van de bewonersavond individueel nieuwe input te geven. Dit is de enige maatregel die bij deze casus getroffen is voor bewoners die niet goed kunnen debatteren. Bij deze casus werd het besluit echter *nooit* meteen na afloop van de bewonersavonden genomen. Bewoners hebben verschillende mogelijkheden gekregen om feedback te geven op het concept WAP. De tweede bewonersavond was hiervoor georganiseerd en bewoners hadden nog enkele weken de tijd om feedback te geven op het concept WAP.

Bij de casus project Kastelenbuurt waren de keukentafelgesprekken de belangrijkste participatieactiviteit. Hierbij vond overleg plaats in zeer kleine groepen, aangezien de bewoners individueel rechtstreeks in gesprek gingen met twee professionals. Tijdens de bewonersmiddag werd plenair een presentatie gehouden, waarna bewoners met elkaar in gesprek moesten onder leiding van een gespreksleider. Het overleg vond in deze casus *altijd* plaats met professionals. Tijdens dit project zijn *veel* extra maatregelen getroffen voor belanghebbenden die niet goed kunnen debatteren. De keukentafelgesprekken worden hierbij gezien als een belangrijke maatregel die door de gemeente getroffen is. Daarnaast hadden belanghebbenden na afloop van de bewonersmiddag en tijdens de nieuwjaarsborrel, de mogelijkheid om individueel in gesprek te gaan met professionals. Hierdoor hadden belanghebbenden *altijd* de mogelijkheid om individueel hun mening te geven. De geïnterviewde bewoonster van de Kastelenbuurt geeft aan dat het plenaire overleg tijdens de bewonersmiddag haar tegenhield om dingen te zeggen: “Omdat ik dan zoiets heb van waarschijnlijk heeft niet iedereen dezelfde mening als ik ... ik heb dan gewoon geen zin dan nog met ze in discussie te gaan”. Er is bij deze casus *nooit* direct een besluit genomen naar aanleiding van een debat.

Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat vond het overleg *soms* plaats in kleine groepen, maar *meestal* moesten bewoners plenair met elkaar overleggen. Bij deze twee casus moesten

belanghebbenden *meestal* overleggen met professionals. Tijdens sommige bewonersavonden zijn bewoners in groepjes bij elkaar gebracht om vervolgens plenair een terugkoppeling te geven. Er werd dan *“met 25 tot 30 mensen de dialoog gevoerd voor dat ontwerp”* (Stedenbouwkundige). Bij beide projecten hadden belanghebbenden die verbaal minder sterk zijn *altijd* de mogelijkheid om individueel in gesprek te gaan met de aanwezige professionals. Ook was het *altijd* mogelijk om op een later tijdstip individueel, via de mail of telefonisch, nieuwe input te geven. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat zijn daarnaast zeer bewust maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden de gelegenheid hadden om input te geven. De eerste bewonersavond werd gedomineerd door een groep bewoners, waardoor een aantal andere mensen niet aan het woord kwam. Tijdens de tweede bewonersavond is daarom gebruik gemaakt van de c.o.n.s.e.n.t.-methode⁵, waarbij rondes waren ingesteld waarin iedereen mocht aangegeven wat hij of zij van het ontwerp vond. De extra maatregelen getroffen voor belanghebbenden die niet goed kunnen debatteren worden bij de casus herinrichting Mesdagstraat straat daarom beoordeeld als *veel* en bij de casus herinrichting Rembrandtstraat als *gemiddeld*. Bij beide casus werd *soms* naar aanleiding van een debat een besluit genomen. Echter kunnen deze casus gezien worden als een incrementeel proces. Elke bewonersavond werden kleine stappen gezet naar een ontwerp voor de straat. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat is pas door middel van de enquête een besluit genomen over het ontwerp. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat was ten tijde van het onderzoek nog geen besluit genomen over het ontwerp. In tabel 12 (bijlage 6) is de beoordeling van de dimensie leesvaardigheden terug te vinden.

Kennis

Aan de hand van twee indicatoren is de kennis die belanghebbenden nodig hadden om deel te nemen aan de verschillende casus beoordeeld. Op de eerste plaats is gekeken of belanghebbenden kennis nodig hadden om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject. Belanghebbenden bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt hadden *geen* kennis nodig om deel te kunnen nemen en belanghebbenden van de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat hadden *veel* kennis nodig. Bij de casus WAP Hees hoefden belanghebbenden alleen te vertellen wat er volgens hen beter kon in de wijk en op welke gebieden er actie ondernomen moest worden. Hierbij gaat het om de mening van bewoners. Ook bij de casus project Kastelenbuurt is gevraagd naar de mening van bewoners over de buurt. Bewoners moesten vertellen wat er volgens hen goed ging in de wijk, wat nog beter kon of ze zich thuis voelden in de wijk en waar ze zich zorgen over maakten. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat hadden bewoners wel kennis nodig om deel te kunnen nemen. Er komt veel kijken bij het vervangen van een riolering en het opnieuw inrichten van een straat *“Het is zo complex dat het bijna niet uit te leggen is en dan heb je hier nog te maken met een hoogopgeleiden buurt”* (Projectleider herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat). Er moesten moeilijke beslissingen genomen worden *“waar je best wel wat kennis voor nodig hebt om daar iets zinnigs over te zeggen”* (Wijkbeheerder Altrade). Bewoners hadden verschillende documenten nodig om zich te verdiepen in de materie. De geïnterviewde bewoner van de Rembrandtstraat zegt hierover: *“Je vraagt mensen om mee te beslissen over dingen die ze eigenlijk inhoudelijk niet kunnen beoordelen, dat maakt het wel een beetje tricky”*. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat hadden bewoners kennis nodig om te kunnen begrijpen waarom het zeer ingewikkeld was om de bomen in de straat te behouden. Tijdens beide casus zijn *meestal* extra maatregelen getroffen voor bewoners die onvoldoende kennis hadden. Tijdens de bewonersavonden is de complexe materie makkelijk en visueel uitgelegd door de Stedenbouwkundige. In *“Jip en Janneke taal”* is de materie uitgelegd en via animaties is getracht zaken te verhelderen (Projectleider herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat). Bij de casus herinrichting Mesdagstraat heeft ‘het rondje door de straat’ volgens de geïnterviewde bewoner geholpen bij het visueel inzichtelijk maken van de materie bij de bewoners. Bij dit

⁵ De c.o.n.s.e.n.t.- methode geeft iedereen gelijkwaardige ruimte en verantwoordelijkheid om vanuit eigenheid, kwaliteit en inspiratie bij te dragen aan het bereiken van een gezamenlijk doel. Bij deze methode komt iedereen aan het woord en moet iedereen op een gegeven moment zeggen dat hij ‘consent’ is met bepaald voorstel.

rondje door de straat is aan bewoners uitgelegd wat wel en wat niet kon. In tabel 13 (bijlage 6) is de beoordeling van de dimensie leesvaardigheden terug te vinden.

Samenvatting

In tabel 14 wordt per casus de benodigde vaardigheden en het percentage belanghebbenden dat geparticipeerd heeft samengevat.

TABEL 14 SAMENVATTING BENODIGDE VAARDIGHEDEN BIJ DE VIER CASUS

Casus	Lees-vaardigheden	Schrijf-vaardigheden	Debat-vaardigheden	Kennis	Totale Score	Participatie percentage
WAP Hees	Laag/Gemiddeld	Zeer laag	Gemiddeld	Zeer laag	Laag	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	Gemiddeld/Hoog	Laag	Hoog	Hoog	Gemiddeld/Hoog	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	Hoog	Zeer laag	Hoog	Hoog	Gemiddeld/Hoog	36,11%
Project Kastelenbuurt	Laag	Zeer laag	Laag	Zeer laag	Zeer Laag	18,74%

De resultaten van de variabele vaardigheden komen niet overeen met de gestelde hypothese dat de participatie van belanghebbenden toeneemt als een burgerparticipatieproject aansluit bij de vaardigheden van belanghebbenden. De participatie was het hoogst bij de twee casus waar belanghebbenden veel vaardigheden nodig hadden om te kunnen participeren. Hierbij moet een nuance worden aangebracht. Zowel de Rembrandtstraat als de Mesdagstraat liggen in een buurt in Nijmegen met een hoog percentage hoogopgeleide bewoners (Wijkbeheerder, Projectleider herinrichting Mesdagstraat en Rembrandtstraat, Stedenbouwkundige). Hierdoor kan het zijn dat de vereiste vaardigheden geen belemmering waren voor de belanghebbenden bij deze projecten. Daar staat tegenover dat ook de casus WAP Hees plaatsvond in een buurt waar veel hoogopgeleide mensen wonen (Wijkmanager Hees). Bij deze casus hadden de belanghebbenden weinig vaardigheden nodig om deel te kunnen nemen en het participatiepercentage ligt juist erg laag.

4.2.2.4 Combinatie van participatievormen

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus vastgesteld hoeveel participatievormen gebruikt zijn bij de verschillende casus. Bij de casus WAP Hees is één participatievorm gebruikt. Dit wordt beoordeeld als *weinig*. Bewoners konden alleen participeren door deel te nemen aan de bewonersavonden. Daarnaast hadden bewoners na afloop van de tweede bewonersavond de mogelijkheid om inspraak te hebben op het stuk. Bewoners die niet aanwezig waren op de bewonersavond kregen op deze manier nog enkele weken de tijd om feedback te geven op het concept WAP. Het concept WAP is op de website van de gemeente gezet, op de facebookpagina en verspreid via de vereniging Dorpsbelang. Bewoners zijn echter niet direct uitgenodigd om hieraan deel te nemen, daarom wordt deze participatieactiviteit niet meegenomen in dit onderzoek. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat zijn in totaal drie participatievormen gebruikt. Dit wordt beoordeeld als *veel*. Bewoners konden allereerst deelnemen aan bewonersavonden. Om ervoor te zorgen dat bewoners die niet aanwezig waren op de bewonersavonden wel een stem kregen is er door middel van een enquête aan alle bewoners gevraagd of ze akkoord waren met het ontwerp. Tot slot hadden bewoners de mogelijkheid om via de mail of telefonisch input te geven. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat zijn in totaal twee verschillende participatievormen gebruikt. Dit wordt beoordeeld als *gemiddeld*. Bewoners konden participeren door aan te sluiten bij de bewonersavonden. Daarnaast konden bewoners ook participeren door via de mail of telefonisch input te leveren. Voor een selecte groep bewoners was het mogelijk om aan te sluiten bij de ontwerpmiddag. Tot slot is er nog een rondje door de straat georganiseerd. Ook hier mochten niet alle bewoners aan deelnemen, maar werden de uitkomsten wel weer teruggekoppeld aan alle bewoners. Omdat bij de laatste twee participatieactiviteiten niet alle bewoners waren uitgenodigd, worden deze niet meegenomen in dit onderzoek. Bij de casus project Kastelenbuurt zijn in totaal drie verschillende participatievormen gebruikt. Dit wordt

geclassificeerd als *veel*. Bewoners konden allereerst participeren via een keukentafelgesprek. Vervolgens konden bewoners participeren door naar de bus te gaan die in de wijk geparkeerd stond. Tot slot is een bewonersmiddag georganiseerd tijdens dit project. In tabel 15 wordt per casus het aantal gebruikte participatievormen en het percentage belanghebbenden dat geparticipeerd heeft samengevat.

TABEL 15 SAMENVATTING AANTAL INGEZETTE PARTICIPATIEVORMEN BIJ DE VERSCHILLENDE CASUS

Casus	Aantal participatievormen	Score	Participatie percentage
WAP Hees	1	Weinig	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	3	Veel	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	2	Gemiddeld	36,11%
Project Kastelenbuurt	3	Veel	18,74%

Bij de casus WAP Hees, waar de minste participatievormen gebruikt zijn, is het participatiepercentage veruit het laagst. Dit komt overeen met de verwachting dat het participatiepercentage toeneemt als meer participatievormen gebruikt worden. Echter worden bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en project Kastelenbuurt evenveel participatievormen gebruikt, maar ligt het participatiepercentage bij de casus project Kastelenbuurt veel lager. Dit resultaat komt niet overeen met de gestelde hypothese dat het participatiepercentage toeneemt, naarmate er mee participatievormen gebruikt worden.

Daarnaast is het opvallend dat de participatiepercentages verschillen bij de verschillende participatievormen die gebruikt zijn. Zo is het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan de enquête, die georganiseerd werd bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, veel hoger dan het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan alle ander participatievormen. Bij de casus project Kastelenbuurt is het opvallend dat het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan de keukentafelgesprekken velen malen hoger ligt dan het percentage belanghebbenden dat heeft deelgenomen aan de middag met de bus en de bewonersmiddag.

4.2.2.5 De mate van waardering van belanghebbenden

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus de mate van waardering vastgesteld. Aan de hand van zeven indicatoren zijn de casus beoordeeld. Alle indicatoren worden achtereenvolgens besproken, waarna voor iedere casus een eindscore op deze variabele gegeven wordt. Als eerste is beoordeeld of de gemeente duidelijk maakt hoe de inbreng van bewoners gebruikt gaat worden. Bij de casus WAP Hees wordt dit *slecht* duidelijk gemaakt aan bewoners. In beide uitnodigingen wordt hier niet over gecommuniceerd. Tijdens de bewonersavonden is dit wel naar bewoners gecommuniceerd, maar uit het interview met een bewoner van Hees en de voorzitter van het Dorpsbelang Hees blijkt dat het voor bewoners niet duidelijk was dat ze zelf aan de slag moesten met de wijkagenda. *“Ik geloof niet dat dat helemaal overkomt ... de gemeente pakt weinig aan, dat was een teleurstelling”* (Voorzitter dorpsbelang Hees). Bij het project Kastelenbuurt wordt *redelijk* duidelijk gemaakt hoe de input van bewoners gebruikt gaat worden. Wederom wordt in de uitnodiging niet hierover gecommuniceerd. Dit wordt pas tijdens de keukentafelgesprekken duidelijk gemaakt. Op de bewonersmiddag is aan bewoners toegezegd dat aan de slag wordt gegaan met de evaluatie van het project. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt *goed* gecommuniceerd hoe de input van bewoners gebruikt gaat worden. In de eerste uitnodiging wordt gezegd dat bewoners tijdens de eerste bewonersavond mochten bepalen welke rol ze in het proces wilden hebben. Tijdens de eerste bewonersavond is hier uitgebreid met bewoners over gesproken. Ook tijdens de andere bewonersavonden is gecommuniceerd op welke manier de input van bewoners gebruikt gaat worden. Vervolgens is bekeken of de mening/visie van belanghebbenden bij de verschillende casus goed gedocumenteerd is. Deze indicator is ook gebruikt om de mate van invloed te beoordelen. Uit de resultaten blijkt dat de kwaliteit van de documentatie *goed* was bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt. Bij de casus WAP Hees is de kwaliteit van de documentatie beoordeeld als *slecht*.

Hierna is gekeken of de gemeente aan bewoners heeft laten zien dat hun input gedocumenteerd werd. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat heeft de gemeente dit *goed* laten zien. Bij deze casus heeft de gemeente van elke bewonersavond een verslag gemaakt. Dit verslag is vervolgens gedeeld met alle bewoners die hun emailadres hadden achtergelaten en de verslagen zijn gedeeld op de projectpagina's. De projectleider van beide casus geeft aan dat ze van een zeer grote groep bewoners de emailadressen had. Ook heeft de gemeente laten zien dat de input die via de mail binnen kwam goed gedocumenteerd werd. In de PowerPoints van verschillende bewonersavonden is te zien dat input die via de mail is binnengekomen, besproken wordt tijdens de eerstvolgende bewonersavond. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat heeft de gemeente laten zien dat de uitkomst van de enquête goed gedocumenteerd is. Ook dit is vastgelegd in een document dat toegankelijk was voor alle bewoners. Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt heeft de gemeente *redelijk* goed laten zien dat de input gedocumenteerd werd. Bij de casus WAP Hees zien bewoners dat hun input al dan niet gedocumenteerd wordt op flappen. Daarnaast is het sfeerverslag gemaild naar bewoners die hun emailadres hadden achtergelaten. Dit betreft een zeer selecte groep bewoners. Dit verslag is niet op andere manieren gedeeld met bewoners. Bij de casus project Kastelenbuurt is tijdens de keukentafelgesprekken duidelijk aan bewoners laten zien dat hun input goed gedocumenteerd werd. Alle input van bewoners werd direct genoteerd op de vragenlijst die professionals bij zich hadden. Bewoners hebben echter geen verslag ontvangen van dit gesprek. Tijdens de bewonersmiddag heeft de gemeente ook laten zien dat de input van bewoners goed gedocumenteerd was. Tijdens deze middag is de evaluatie van de keukentafelgesprekken gedeeld met bewoners. Echter heeft de gemeente niet laten zien dat de input van deze bewonersmiddag goed gedocumenteerd is. Na afloop van deze bewonersmiddag is er geen contact meer geweest tussen de gemeente en de aanwezige bewoners.

Om tot een beoordeling van de variabele waardering te komen is daarna bekeken in welke mate bewoners op de hoogte gesteld werden van ontwikkelingen tijdens het project. Bij de casus WAP Hees, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt werden bewoners *redelijk* op de hoogte gehouden van ontwikkelingen tijdens het project. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat werden bewoners *goed* op de hoogte gehouden van ontwikkelingen. Bij de casus WAP Hees zijn alleen de bewoners die hun mailadres hadden achtergelaten tijdens de eerste bewonersavond, op de hoogte gehouden van ontwikkelingen tussen de eerste en de tweede bewonersavond. Zij hebben het sfeerverslag en een aankondiging voor de tweede bewonersavond via de mail gekregen. Door het organiseren van de tweede bewonersavond zijn alle bewoners op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. In de uitnodiging wordt beschreven dat naar aanleiding van de eerste bewonersavond een concept WAP is opgesteld en dat de gemeente dit concept met de bewoners wil bespreken. Na afloop van de tweede bewonersavond hebben de bewoners die hun emailadres hadden achtergelaten wederom een sfeerverslag ontvangen. Daarnaast is het concept WAP verspreid via diverse kanalen. Bewoners zijn echter niet individueel op de hoogte gesteld hiervan, ze moesten zelf actief op zoek naar het concept WAP. Bij de casus project Kastelenbuurt zijn er verschillende participatieactiviteiten gehouden om bewoners op de hoogte te houden van ontwikkelingen en zijn bewoners via een kerstkaart op de hoogte gehouden. Tot de bewonersmiddag werden bewoners goed op de hoogte gehouden van ontwikkelingen tijdens het project. Echter heeft de gemeente na deze bewonersmiddag de aanwezige bewoners beloofd om nog één en ander terug te koppelen. Ondertussen hebben bewoners al ruim anderhalf jaar niets meer van de gemeente gehoord. De geïnterviewde bewoonster van de Kastelenbuurt zegt hier het volgende over: *“Nu heb je dan zo'n hele mooie afsluiting van het project, een bewonersavond, waar mooie plannen uit zijn gekomen, maar waar vervolgens niets mee gedaan wordt”*. *“Ik denk dat er wel tien mensen zitten die achter een computer zitten en verhaaltjes typen, dus er is er vast wel eentje die dan ook even zo'n brief kan opstellen of een mailtje van goh jongens, we zijn er mee bezig maar alles duurt nu eenmaal lang want en daar heb ik ook begrip voor, als ik er dan maar iets van terug hoor”*. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat komt eenzelfde situatie naar voren. Ook daar worden bewoners in het begin goed op de hoogte gehouden van ontwikkelingen. Maar na de laatste bewonersavond hebben bewoners niets meer van de

gemeente gehoord. Ten tijde van het onderzoek hadden de bewoners van de Mesdagstraat zelf contact opgenomen met de gemeente, om te informeren over de stand van zaken. De geïnterviewde bewoner van de Mesdagstraat zegt hier het volgende over: *“Ze zijn nou weer bezig om daar zelf weer krediet te verspelen en voor mijn part dat je meldt eens in de twee maanden van jongens we zijn er mee bezig nog geen tussenresultaat, geen nieuws is ook nieuws”*. De geïnterviewde stedenbouwkundige zegt hierover: *“het is nu wel weer een tijdje geleden dat we naar de mensen van de Mesdagstraat zijn gegaan, ik kan me wel voorstellen dat die beginnen te piepen van het wordt eens tijd dat er weer eens wat gebeurd en dat is wel zo”*. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat zijn bewoners wel goed op de hoogte gehouden van ontwikkelingen. Bewoners werden via de projectpagina en via de mail op de hoogte gehouden van ontwikkelingen. Er werd steeds een terugkoppeling gegeven van de vorige bijeenkomst en een vooruitblik op de volgende.

Bij de casus project WAP Hees en Kastelenbuurt werd *redelijk* goed aan belanghebbenden uitgelegd hoe de beslissing genomen werd en wat de rol van de participanten hierin was. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en Mesdagstraat was deze uitleg *goed*. Bij het WAP Hees heeft de gemeente in de uitnodiging van de tweede bewonersavond gecommuniceerd dat de wijkagenda in het concept WAP is gebaseerd op de input van bewoners tijdens de eerste bewonersavond. De wijkmanager van Hees geeft aan dat de input van belanghebbenden bijna één op één terugkomt in het WAP. De gemeente heeft dit echter niet gecommuniceerd naar bewoners. Bij de casus project Kastelenbuurt hoefden in eerste instantie geen beslissingen genomen te worden. Het doel van het project was om informatie op te halen in de buurt, vervolgens zou bekeken worden of deze informatie aanleiding gaf voor actie. Er is aan de hand van de input van bewoners tijdens de keukentafelgesprekken een evaluatie gemaakt. Tijdens de bewonersmiddag is deze evaluatie met bewoners gedeeld. Bewoners kregen tijdens die middag te horen dat naar aanleiding van de evaluatie drie werkgroepen worden opgericht. Dit is niet gecommuniceerd naar de bewoners die niet aanwezig waren. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is gedurende het proces helder gecommuniceerd over hoe beslissingen genomen worden en wat de rol van de participant hierin is. Bij beide projecten communiceert de gemeente duidelijk dat, buiten enkele randvoorwaarden, bewoners zelf het proces mogen inrichten. *“Wat we geprobeerd hebben is wel inzichtelijk te maken van waarom dingen wel en niet kunnen en ik hoop dat we daardoor ze hebben mee kunnen nemen in ja de keuzes die gemaakt zijn, die dan tot het eindresultaat hebben geleid”* (Stedenbouwkundige herinrichting Rembrandtstraat en Mesdagstraat). Bewoners hadden invloed op de besluitvormingsprocedure. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat hebben bewoners besloten dat een ontwerp wordt uitgevoerd als twee derde van de belanghebbenden ermee akkoord is. Bij de herinrichting Mesdagstraat was dit ten tijde van het onderzoek nog niet vastgelegd, maar wordt bewoners deze mogelijkheid ook in het vooruitzicht gegeven. Tijdens de ontwerpsessie zijn drie bewoners meegenomen in de moeilijke beslissingen die genomen moesten worden. Uit het verslag dat door de geïnterviewde bewoners van de Mesdagstraat gemaakt is blijkt dat hierdoor voor bewoners inzichtelijk werd hoe de beslissing werd genomen *“We hebben gezien hoe alle partijen zich inspinnen, om de wensen van de bewoners te kunnen realiseren. Zeker wat betreft de bomen, is dit geen gemakkelijke (bijna onmogelijke) opdracht”*.

Vervolgens is beoordeeld in welke mate bewoners worden bedankt voor hun deelnemen aan het burgerparticipatieproject. Bij de casus WAP Hees, herinrichting Rembrandtstraat en project Kastelenbuurt worden bewoners *goed* bedankt voor hun deelname en bij de casus herinrichting Mesdagstraat worden bewoners *redelijk* bedankt voor hun deelname. Bij het WAP Hees zijn bewoners aan het begin en aan het einde van beide bewonersavonden bedankt voor hun komst. Daarnaast werd aan het einde van beide bewonersavonden een borrel gehouden. Volgens de wijkmanager van Hees was dit een manier om waardering uit te spreken voor de deelname van bewoners. Ook bij de casus herinrichting Rembrandtstraat zijn bewoners uitgebreid bedankt voor hun deelname aan het project. Aan het einde van dit project is, als dank voor de samenwerking, een openingsfeest gehouden. *“We hebben zo intensief met elkaar samengewerkt, dus dat verdiend een*

openingsfeestje” (Projectleider herinrichting Rembrandtstraat). Bij het project Kastelenbuurt zijn bewoners ook uitgebreid bedankt voor hun deelname aan de keukentafelgesprekken. In de uitnodiging voor de keukentafelgesprekken wordt gezegd dat de professionals als dank iets lekkers voor bij de koffie zouden meenemen. In de kerstkaart die naar bewoners is gestuurd, worden ze nogmaals bedankt voor hun deelname. Na afloop van de bewonersmiddag wordt een nieuwjaarborel gehouden, die er ook toe diende om bewoners te bedanken voor hun deelname. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat zijn bewoners alleen tijdens de bewonersavonden mondeling bedankt voor hun deelname.

Tot slot is gekeken naar de mate waarin belanghebbenden de mogelijkheid hadden om feedback te geven aan de gemeente. Bij de casus WAP Hees, herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt deze indicator beoordeeld als *slecht* en bij de casus project Kastelenbuurt wordt deze indicator beoordeeld met *goed*. Bij de casus WAP Hees is tijdens of na afloop van de bewonersavonden niet aan de aanwezige bewoners om feedback gevraagd. Na afloop van de tweede bewonersavond heeft de wijkmanager van Hees wel aan bewoners gevraagd wat volgens hen de oorzaak van de lage opkomst was. De gemeente heeft de vereniging dorpsbelang voorafgaand aan het project wel gevraagd of ze feedback wilde geven op de uitnodiging. Bij de casus Rembrandtstraat en Mesdagstraat hadden bewoners de mogelijkheid om via de mail feedback te geven over het project. In alle brieven wordt vermeld dat bewoners contact op konden nemen met de projectleider, maar er wordt niet expliciet gezegd dat ze feedback kunnen geven over het project. Bij de casus project Kastelenbuurt wordt er wel expliciet feedback gevraagd aan bewoners. Aan het einde van de keukentafelgesprekken werd door professionals gevraagd aan bewoners wat ze van het gesprek vonden. Ook werd aan bewoners gevraagd of ze nog tips hadden. De geïnterviewde opbouwwerker geeft aan dat het voor bewoners duidelijk was dat ze feedback konden geven aan de professionals over hun aanpak. De projectleider heeft ook feedback gevraagd aan de bewonerscommissie: *“Ik heb wel een keer met de bewonerscommissie om tafel gezeten en hun afgetapt over de methodiek”*. In tabel 14 (bijlage 6) is de beoordeling van de indicatoren behorende bij de variabele waardering terug te vinden. In tabel 16 wordt per casus het aantal gebruikte participatievormen en het percentage belanghebbenden dat geparticipeerd heeft samengevat.

TABEL 16 SAMENVATTING BEOORDELING MATE VAN WAARDERING VAN DE VIER CASUS

Casus	Score	Participatie percentage
WAP Hees	Slecht/redelijk	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	Redelijk/goed	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	Redelijk	36,11%
Project Kastelenbuurt	Redelijk	18,74%

Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat wordt de waardering van belanghebbenden het hoogst beoordeeld en bij deze casus was het participatiepercentage ook het hoogst. Bij de casus WAP Hees wordt de waardering van belanghebbenden het laagst beoordeeld en bij deze casus was het participatiepercentage het laagst. Deze bevindingen komen overeen met de gestelde hypothese dat meer belanghebbenden gaan participeren, naarmate ze meer waardering van de gemeente krijgen voor hun participatie.

4.2.2.6 Burgerschapstijlen

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus vastgesteld in welke mate er aangesloten wordt bij de vier verschillende burgerschapstijlen. Achtereenvolgens is bekeken in welke mate de casus aansluiten bij ‘buitenstaanders’, bij ‘plichtsgetrouwe burgers’, bij ‘pragmatische burgers’ en bij ‘maatschappijkritische burgers’. Aan de hand van verschillende indicatoren is aan iedere burgerschapstijl een score toegekend. Vervolgens is bekeken in welke mate de casus aansluiten bij de verschillende burgerschapstijlen.

Buitenstaanders

Aan de hand van zes indicatoren is beoordeeld in welke mate de casus aansloten bij ‘buitenstaanders’. Allereerst is hiervoor gekeken naar de amusementswaarde van de uitnodigingen. De uitnodigingen die gestuurd zijn naar

de belanghebbenden van de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat hadden *geen* amusementswaarde. Dit waren allemaal officiële brieven van de gemeente Nijmegen. De uitnodigingen die verstuurd zijn naar de belanghebbenden van de casus project Kastelenbuurt hadden een *redelijke* amusementswaarde. Bij de uitnodiging voor de keukentafelgesprekken is de amusementswaarde nog laag, maar de overige uitnodigingen hebben een redelijke amusementswaarde. Op al deze uitnodigingen wordt gebruik gemaakt van plaatjes, ook staat overal een kleurrijk logo op. De uitnodiging voor de middag met de bus heeft een pakkende titel *“Leuke bijeenkomst voor de bewoners van de Kastelenbuurt”*. Van de uitnodigingen die verstuurd zijn naar belanghebbenden van de casus WAP Hees was de amusementswaarde *hoog*. Op de eerste uitnodiging staan foto’s van het dorpsfeest, waar de gemeente de eerste informatie voor het WAP heeft opgehaald en op de tweede uitnodiging staan foto’s van de eerste bewonersavond. Daarnaast wordt er een prijsvraag gesteld in de tweede uitnodiging. Bewoners mogen een titel voor het WAP bedenken en de winnaar krijgt een presentje. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt worden belanghebbenden *nooit* benaderd door massamedia. Bij de casus WAP Hees worden bewoners *soms* benaderd door massamedia, zoals Facebook.

Vervolgens is gekeken in welke mate de gemeente het individueel voordeel van deelname benadrukt. In de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt wordt *vaak* het voordeel van deelname voor belanghebbenden benadrukt en in de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt dit *nooit* benadrukt. Bij de casus WAP Hees wordt in de eerste uitnodiging duidelijk wat inhoudelijk het voordeel van deelname is, maar in de tweede uitnodiging wordt dit niet duidelijk gecommuniceerd. In beide uitnodigingen wordt wel benoemd dat de avond wordt afgesloten met een borrel, waarmee het individueel voordeel van deelname wordt benadrukt. Ook in de casus project Kastelenbuurt wordt het voordeel van deelname vaak benoemd. In de uitnodiging voor de keukentafelgesprekken staat *“Wat vindt u belangrijk in de wijk? Daar willen wij ons op gaan richten in ons werk”*. Daarnaast wordt in deze uitnodiging expliciet benoemd dat bewoners als dank voor hun deelname iets lekkers krijgen voor bij de koffie. In de uitnodiging voor de middag met de bus staat het volgende *“We gaan me elkaar kijken welke leuke dingen we voor de Kastelenbuurt op kunnen zetten en hoe u daarbij kunt helpen”*. Dit kan door bewoners als een voordeel of als een nadeel gezien worden. Bewoners die geen zin hebben om ‘leuke dingen’ op te zetten en daarbij te helpen, zullen niet naar deze middag komen. In de uitnodiging voor de nieuwjaarsborrel wordt expliciet het voordeel van deelname benadrukt *“daarom nodigen we u graag uit voor een nieuwjaarsborrel met een hapje en een drankje”*. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt in de eerste uitnodiging gezegd dat de gemeente graag van bewoners wil horen op welke manier ze betrokken willen worden bij het opstellen van het ontwerp. Bewoners worden uitgenodigd om mee te denken en hun ideeën naar voren te brengen. In de informatiebrief over de enquête, die gestuurd is naar de bewoners van de Rembrandtstraat, wordt ook impliciet duidelijk wat het voordeel van deelname is *“graag willen we horen of u als bewoner van deze straat kunt instemmen met dit nieuwe ontwerp”*. Ook in de uitnodiging voor de tweede bewonersavond van de Mesdagstraat wordt het voordeel impliciet benoemd: *“dit biedt mogelijkheden om wensen en ideeën in de nieuwe inrichting mee te nemen”*. In de uitnodiging voor de derde bewonersavond van de Mesdagstraat wordt het voordeel van deelname niet benoemd *“gemeente heeft samen met ingehuurde expertise en enkele vertegenwoordigers uit uw straat een schetsontwerp opgesteld. Deze willen we graag met u bespreken”*. Bij deze twee casus wordt dus wel impliciet het voordeel van deelname benoemd, maar dit wordt *nooit* expliciet benadrukt.

Bij de casus WAP Hees, herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt *geen* extra moeite gedaan om buitenstaanders te betrekken. Alleen bij de casus project Kastelenbuurt wordt er *vaak* extra moeite gedaan om buitenstaanders te betrekken. Bij dit gehele project is getracht om buitenstaanders te betrekken, omdat bewoners in dit deel van de wijk nooit deelnemen aan participatieactiviteiten. Daarom is ervoor gekozen om bij de bewoners langs te gaan. Wanneer er bij de keukentafelgesprekken een tolk nodig was, zijn

professionals een andere keer teruggekomen, zodat ook de input van deze bewoners meegenomen kon worden. Bewust brieven kort krachtig en makkelijke taal. “*De eerste bijeenkomst was bewust niet op het wijkcentrum, maar gewoon met zo’n bus en soep*” (Projectleider).

Bij de casus WAP Hees en herinrichting Mesdagstraat werd de benodigde informatie *soms* gebruiksklaar aangeleverd. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat was dit *vaak* het geval en bij de casus Kastelenbuurt was dit *altijd* het geval. Bij de casus WAP Hees moesten bewoners zich tijdens de tweede bewonersavond verdiepen in het concept WAP. Dit concept kregen ze pas op de avond zelf te zien. Tijdens de workshops is het bijbehorende thema van de wijkagenda op a3 formaat opgehangen. Ook bij de casus herinrichting Mesdagstraat werd informatie *som* gebruiksklaar aangeleverd. De informatie wordt *soms* gebruiksklaar aangeleverd, maar de voor dit project belangrijke boomeffecten analyse werd niet gebruiksklaar aangeleverd. Hiervan is geen samenvatting gemaakt en de belangrijkste punten worden niet beknopt weergegeven. Dit document is wel besproken tijdens de bewonersavond, maar is niet samengevat in het verslag. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat is de benodigde informatie *vaak* gebruiksklaar aangeleverd. Ook bij deze casus zijn bewoners op de projectpagina zeer beknopt op de hoogte gehouden over het project, is er een document waar zeer beknopt de uitgangspunten beschreven worden en zijn de verslagen kort en bondig. Bij de casus project Kastelenbuurt hoefden bewoners geen documenten te lezen. In tabel 15 (bijlage 6) is de beoordeling van de indicatoren terug te vinden.

Plichtsgetrouwe burgers

Aan de hand van vier indicatoren is beoordeeld in welke mate de casus aansloten bij ‘plichtsgetrouwe burgers’. Allereerst is gekeken of de gemeente duidelijk maakt wat er concreet van bewoners verwacht wordt. Bij de casus project Kastelenbuurt maakt de gemeente *soms* duidelijk wat er van bewoners verwacht wordt. Bij de casus WAP Hees wordt *vaak* duidelijk gemaakt wat er concreet verwacht wordt. Bij het project Kastelenbuurt wordt in de uitnodigingen voor de keukentafelgesprekken en de middag met de bus duidelijk wat van bewoners verwacht wordt, maar in de uitnodiging voor de nieuwjaarsborrel niet. Daar wordt enkel gezegd “*we zullen ingaan op de resultaten van het project en de vervolgstappen*”. Bij de casus WAP Hees wordt in de eerste uitnodiging redelijk concreet besproken wat van bewoners verwacht wordt. Er wordt benoemd welke thema’s besproken gaan worden en dat bewoners de mogelijkheid hebben om hier hun mening over te geven. Ook bij de tweede uitnodiging is redelijk concreet besproken wat er van bewoners verwacht wordt. De gemeente schrijft dat er speedmeetrondes gehouden worden, waarin de hoofdthema’s van het WAP besproken worden. Het is alleen niet geheel duidelijk welke input er van bewoners verwacht wordt tijdens deze speedmeetrondes. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat maakte de gemeente *altijd* duidelijk wat er van bewoners verwacht wordt.

Bij de casus WAP Hees en herinrichting Mesdagstraat zijn bewoners *nooit* uitgenodigd via lokale media, publieke zender of persoonlijke contacten. Bij de casus project Kastelenbuurt zijn bewoners *soms* persoonlijk benaderd. Professionals hebben de bewoners die men kende in de wijk persoonlijk benaderd. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat zijn de bewoners *meestal* uitgenodigd door persoonlijke benadering. Alleen voor de eerste bewonersavond zijn de bewoners uitgenodigd door de gemeente. Vanaf de tweede bewonersavond hebben de bewoners zelf de communicatie in de straat verzorgd.

Vervolgens is bekeken of de informatie richting bewoners helder en eenvoudig is overgebracht. Bij de casus WAP Hees is de informatie *altijd* helder en eenvoudig overgebracht. In beide uitnodigingen wordt de belangrijkste informatie twee keer naar bewoners gecommuniceerd. In de brief is benoemd wat, waar, wanneer en waarom gaat plaatsvinden. Dit is groot en dikgedrukt herhaald op de voorkant van de uitnodiging. Bij de casus project Kastelenbuurt is de informatie *meestal* helder en eenvoudig overgebracht. Bij uitnodiging voor de nieuwjaarsborrel is ook dikgedrukt benadrukt waar, wat, wanneer en waarom gaat plaatsvinden. Bij de

uitnodiging voor de keukentafelgesprekken wordt dit niet gedaan. Maar dit is ook niet nodig, omdat de gemeente naar de bewoners toe komt. De uitnodiging voor de middag met de bus bestaat slechts uit een paar regels waarin wordt verteld hoe laat de bus waar staat en wat het doel van de middag is. Echter wordt in deze uitnodiging niet aangegeven tot hoe laat deze bijeenkomst duurt. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt de informatie *soms* helder en eenvoudig overgebracht. In de uitnodigingen die de gemeente heeft gestuurd wordt niet duidelijk aangegeven waar, wat, wanneer en waarom gaat plaatsvinden. Dit staat in de lopende tekst, bewoners moeten hiervoor de hele brief lezen. Op de projectpagina's wordt de informatie wel helder en eenvoudig overgebracht.

Bij alle casus wordt *altijd* persoonlijk contact gemaakt met bewoners. Bij de casus WAP Hees hadden de bewoners tijdens de borrel, na afloop van de bewonersavonden, de gelegenheid om een praatje te maken met de professionals. Bij de casus project Kastelenbuurt hadden bewoners tijdens de keukentafelgesprekken ruimschoots persoonlijk contact met professionals. Daarnaast was na afloop van de bewonersmiddag een nieuwjaarsborrel georganiseerd waar bewoners individueel in gesprek konden met professionals. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat zijn na afloop van de bewonersavonden geen momenten gepland waarop bewoners persoonlijk contact konden hebben met professionals. Omdat dit zeer kleinschalige projecten waren was er wel volop persoonlijk contact mogelijk tussen de professionals en de aanwezige belanghebbenden. Beide geïnterviewde bewoners geven aan dat de projectleider zeer benaderbaar was. Daarnaast had de projectleider bij deze casus via de mail persoonlijk contact met een grote groep bewoners. De projectleider zegt dat het contact met de bewoners van de Rembrandtstraat zo goed was dat de zesde bewonersavond bijna een *"theeleut avond"* werd.

Bij de casus project Kastelenbuurt was er *altijd* sprake van persoonlijk contact dicht bij huis. Tijdens de keukentafelgesprekken kwamen de professionals letterlijk naar de bewoners toe. De middag met de bus vond plaats in de buurt en ook de bewonersmiddag vond plaats in het wijkcentrum dat in de Kastelenbuurt ligt. Bij de casus WAP Hees was er *meestal* persoonlijk contact dicht bij huis. Omdat Hees zelf geen wijkcentrum heeft vond de eerste bewonersavond plaats in de basisschool van Hees. De tweede bewonersavond kon hier niet plaatsvinden en werd daarom gehouden in het wijkcentrum in Heseveld. Hoewel dit wijkcentrum dichtbij Hees ligt, kan er door bewoners een afstand gevoeld zijn, omdat het niet in Hees zelf was. De projectleider denkt dat dit een mogelijke oorzaak was voor de lage opkomst tijdens de tweede bewonersavond. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat was er *meestal* sprake van persoonlijk contact dicht bij huis. Hoewel alle bewonersavonden hebben plaatsgevonden in het gemeentehuis, hadden bepaalde bewoners de communicatie zelf op zich genomen. Dicht bij huis konden bewoners daarom terecht met vragen over het project. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat is de eerste bewonersavond georganiseerd in een wijkcentrum in de buurt, de beide andere bewonersavonden zijn georganiseerd in het gemeentehuis. Er was daarmee *soms* sprake van persoonlijk contact dicht bij huis. In tabel 16 (bijlage 6) is de beoordeling van de indicatoren terug te vinden.

Pragmatische burgers

Aan de hand van zeven indicatoren is beoordeeld in welke mate de casus aansloten bij 'pragmatische burgers'. Allereerst is bekeken of het eigenbelang van deelname wordt benadrukt. Bij geen enkele casus wordt dit gedaan. In de uitnodigingen wordt nergens benoemd dat het eigenbelang van bewoners in het geding is. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt *soms* benadrukt dat het eigenbelang van bewoners in het geding is. Bij deze casus is het belang van bewoners erg groot. Dit is voor bewoners duidelijk zonder dat dit benadrukt wordt door de gemeente. *"Hier is het belang echt heel groot, het is voor je deur wat er verandert en dan doen ze wel mee"* (Projectleider herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat).

Vervolgens is bekeken in welke mate bewoners zijn benaderd via het internet en via de mobiele telefoon. Bij de casus project Kastelenbuurt worden bewoners *nooit* benaderd via het internet of de telefoon. Bij de casus WAP

Hees worden bewoners *soms* benaderd via het internet. Bewoners worden uitgenodigd via Facebook en de uitnodiging is geplaatst op de website van Dorpsbelang Hees. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat en herinrichting Rembrandtstraat worden bewoners *altijd* benaderd via het internet. Alle informatie komt steeds te staan op de projectpagina's op de website van de gemeente en daarnaast is er veel mailcontact tussen de projectleider en de bewoners.

Voorts is gekeken in welke mate burgers zelf initiatieven moesten ontplooiën. Pragmatische burgers zijn **niet** geneigd om hieraan bij te dragen. Bij de casus WAP Hees is het moeilijk om te beoordelen of bewoners zelf initiatieven moeten ontplooiën. Het is de bedoeling dat bewoners zelf aan de slag gaan met de wijkagenda die ze hebben opgesteld tijdens de bewonersavonden en dat de gemeente bewoners hierin faciliteert. Echter wordt dit in de uitnodigingen niet duidelijk naar bewoners gecommuniceerd. Tijdens de eerste bewonersavond was dit voor veel bewoners dan ook niet duidelijk. Zij hadden de verwachting dat de gemeente aan de slag zou gaan met de wijkagenda. Omdat bewoners voorafgaand aan de bewonersavonden niet de verwachting hadden dat ze zelf initiatieven moesten ontplooiën wordt deze indicator beoordeeld met *nooit*. Bij de casus project Kastelenbuurt moeten bewoners *soms* zelf initiatieven ontplooiën. Tijdens de middag met de bus, mogen bewoners meedenken over "*leuke dingen*" die opgezet kunnen worden voor de Kastelenbuurt en wordt gekeken hoe bewoners daarbij kunnen helpen. Bij de overige participatieactiviteiten hoeven bewoners niet zelf initiatieven te ontplooiën. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat moeten bewoners *soms* zelf initiatieven ontplooiën. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat hebben de bewoners ervoor gekozen om zelf de communicatie op zich te nemen. Daarnaast zijn bewoners na afloop van dit project het groen in de straat gaan onderhouden. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat wordt een grote bewonersinbreng van de gemeente verwacht, omdat besloten is het werkgebied uit te breiden "*bijvoorbeeld in het onderhoud van het groen, maar ook in het meedenken naar slimme oplossingen, zodat met het beschikbare budget zoveel mogelijk kwaliteit voor de straat kan worden geleverd*" (Tekst voor de wethouder derde bewonersavond).

Vervolgens is beoordeeld in welke mate bewoners moesten optreden als coproductant van beleid. Het optreden als coproductant van beleid sluit **niet** aan bij burgers met een pragmatische burgerschapsstijl. Zij zullen dan niet actief worden. Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt hoefden bewoners *nooit* op te treden als coproductant van beleid. Bij de casus WAP Hees geven bewoners input voor de wijkagenda. Het is de bedoeling dat deze wijkagenda door bewoners zelf uitgevoerd gaat worden, het is geen gemeentelijk beleid. Bij de casus project Kastelenbuurt worden bewoners geraadpleegd over wat er speelt in de wijk en wat er volgens hen anders moest. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat moesten de bewoners *altijd* optreden als coproductant van beleid. In beide casus is samen met bewoners een nieuw ontwerp gemaakt voor de straat.

Bij de casus WAP Hees, herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt het effect van de bijdrage van bewoners *soms* benoemd. In de eerste uitnodiging van het WAP Hees wordt niet benoemd wat de gemeente met de input van bewoners gaat doen. In de tweede uitnodiging wordt wel benoemd wat de gemeente heeft gedaan met de input van de eerste bewonersavond. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt *soms* in de uitnodigingen benoemd wat het effect van de bijdrage van bewoners zal zijn. Bij beide casus komt dit in de eerste uitnodiging niet naar voren. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat wordt dit in de tweede uitnodiging ook niet gecommuniceerd. Er wordt alleen gezegd dat wensen en ideeën van bewoners worden opgehaald. In de derde uitnodiging wordt hier wel over gecommuniceerd, daarin wordt gezegd dat op basis van de input van de vorige bewonersavond een schetsontwerp is opgesteld. In de uitnodiging voor de enquête van de Rembrandtstraat wordt duidelijk gecommuniceerd dat het ontwerp wordt uitgevoerd als twee derde van de bewoners ermee instemt. Bij de casus project Kastelenbuurt wordt het effect van de bijdrage van burgers *altijd* benoemd. In de uitnodiging van de keukentafelgesprekken staat "*zo kunnen wij vanuit onze organisaties doen waar u in de Kastelenbuurt het meeste behoefte aan heeft*". Ook in de

uitnodiging voor ‘de bus in de wijk’ wordt benoemd dat bewoners tijdens de bijeenkomst “leuke dingen” gaan opzetten voor de buurt. Ook in de kerstkaart wordt het effect van de bijdrage benoemd “*Er is waardevolle informatie opgehaald waar wij hard mee aan de slag gaan. Denk hierbij aan activiteiten, hulpaanbod, bekendheid van organisaties en andere zaken*”. De nieuwjaarsborrel is georganiseerd om bewoners te informeren over het effect van hun bijdrage.

Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt hoeven bewoners *nooit* intellectuele en theoretische discussies te voeren. Bij deze casus hoeven bewoners alleen hun mening te geven over hun eigen leefomgeving. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat moeten bewoners *meestal* intellectuele en theoretische discussies voeren. Er zijn bij deze casus pittige discussies gevoerd over het ontwerp van de straat. Om deel te kunnen nemen aan deze discussies hadden bewoners kennis nodig. In tabel 17 (bijlage 6) is de beoordeling van deze dimensie terug te vinden.

Maatschappijkritische burgers

Aan de hand van zes indicatoren is beoordeeld in welke mate de casus aansloten bij ‘maatschappijkritische burgers’. Allereerst is beoordeeld in welke mate gebruik is gemaakt van informatie- en inspraakavonden. Bij het WAP Hees is hier *altijd* gebruik van gemaakt. Er zijn alleen twee bewonersavonden georganiseerd. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt *meestal* gebruik gemaakt van bewonersavonden. Naast bewonersavonden wordt bij de casus herinrichting Rembrandtstraat ook gebruik gemaakt van een enquête. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat is een rondje door de straat georganiseerd en een ontwerpessie. Bij de casus project Kastelenbuurt wordt er *soms* gebruik gemaakt van bewonersmiddagen. De kern van het project waren de keukentafelgesprekken die individueel met bewoners gevoerd zijn. De projectleider geeft aan dat bewust gekozen is om weinig bewonersavonden te organiseren, omdat de bewoners niet makkelijk hun deur uit komen. Er is wel een bewonersmiddag georganiseerd om de resultaten van het project te presenteren.

Belanghebbenden van de casus project Kastelenbuurt zijn *nooit* benaderd via internet of kranten. Belanghebbenden van de casus WAP Hees zijn *soms* benaderd via internet. Ze zijn uitgenodigd via Facebook en de uitnodiging heeft op de website van het Dorpsbelang Hees gestaan. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat zijn de belanghebbenden *altijd* benaderd via het internet. Alle verslagen, documenten en uitnodigingen waren te vinden op de projectpagina op de website van de gemeente.

De uitnodigingen die verstuurd zijn naar de belanghebbenden van de casus project Kastelenbuurt en WAP Hees waren *nooit* inhoudelijk, intellectueel en prikkelend. Er wordt zo beknopt en eenvoudig mogelijk gecommuniceerd richting de bewoners. De uitnodigingen die verstuurd zijn naar de belanghebbenden van de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat waren wel *meestal* inhoudelijk, intellectueel en prikkelend. De uitnodigingen zijn formeel en er wordt inhoudelijk over het project gecommuniceerd.

Ook bij deze burgerschapsstijl is bekeken in welke mate belanghebbenden zelf initiatieven moeten ontplooiën en in welke mate bewoners moeten optreden als coproductent van beleid. Deze twee indicatoren sluiten wel aan bij burgers met een maatschappijkritische burgerschapsstijl. De beoordeling hiervan is terug te lezen onder het kopje pragmatische burgers.

Tot slot is gekeken naar de mate waarin de boodschap populariserend wordt overgebracht. Dit sluit **niet** aan bij burgers met een maatschappijkritische burgerschapsstijl. Zij zullen dan niet actief worden. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt de boodschap *nooit* populariserend overgebracht. Bij de casus WAP Hees wordt de boodschap *soms* populariserend overgebracht. In de uitnodigingen wordt veel gebruik gemaakt van foto’s en daarnaast is er een prijsvraag gehouden over de titel van het WAP. Bij de casus project Kastelenbuurt wordt de boodschap *vaak* populariserend overgebracht. Er wordt

getracht om de boodschap op een leuke, informele en eenvoudige manier aan de bewoners over te brengen. “Leuke bijeenkomst voor bewoners van de Kastelenbuurt” (uitnodiging middag met de bus). In tabel 18 (bijlage 6) is de beoordeling van de indicatoren terug te vinden.

Samenvatting

In tabel 17 wordt per casus de scores op de verschillende burgerschapsstijlen samengevat. Daarnaast wordt aangegeven in welke mate de casus aansloten bij de verschillende burgerschapsstijlen en wordt het percentage belanghebbenden dat aan elke casus heeft deelgenomen benoemd.

TABEL 17 BEOORDELING AANSLUITING VIER CASUS BIJ DE VIER VERSCHILLENDE BURGERSCHAPSSTIJLEN

Casus	Buitenstaanders	Plichtsgetrouwe burgers	Pragmatische burgers	Maatschappijkritische burgers	Eindscore	Participatiepercentage
WAP Hees	Redelijk	Goed	Redelijk	Slecht	Redelijk	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	Slecht	Goed	Redelijk	Goed	Redelijk/Goed	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	Zeer slecht	Redelijk	Redelijk	Goed	Redelijk	36,11%
Project Kastelenbuurt	Redelijk/Goed	Redelijk/Goed	Redelijk	Zeer slecht	Redelijk	18,74%

De casus herinrichting Rembrandtstraat sloot net iets beter aan bij de verschillende burgerschapsstijlen dan de overige casus. Bij deze casus was het participatiepercentage het hoogst. Dit sluit aan bij de hypothese dat meer belanghebbenden gaan participeren naarmate de aanpak beter aansluit bij de verschillende burgerschapsstijlen. Echter zijn er tussen de andere casus geen verschillen waar te nemen. Dat is niet in overeenstemming met de gestelde hypothese. Het valt op dat de casus meestal slecht aansloten bij één burgerschapsstijl. Dit zijn of de ‘buitenstaanders’ en de ‘maatschappijkritische burgers’. Alle casus sloten redelijk tot goed aan bij de ‘plichtsgetrouwe burgers’ en de ‘pragmatische burgers’.

Vervolgens is gekeken naar de burgerschapsstijlen van de belanghebbenden van de verschillende casus. Van de wijken waarin de vier casus speelden, is bekend welk percentage van de bewoners welke burgerschapsstijl heeft (Nijmegen, 2016). Hierdoor kan achterhaald worden of de gekozen aanpak van de gemeente aansloot bij de burgerschapsstijl van de belanghebbenden. De casus WAP Hees vond plaats in de wijk Hees. In Hees zijn 21% van de bewoners plichtsgetrouwe burgers, 14% zijn pragmatici, 54% zijn maatschappijkritische burgers en 10% van de burgers zijn buitenstaanders. De meerderheid van de bewoners van Hees zijn maatschappijkritische burgers. Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie blijkt echter dat de aanpak van de gemeente het slechts aansloot bij belanghebbenden met deze burgerschapsstijl. De aanpak van de gemeente sloot het beste aan bij de 21% plichtsgetrouwe burgers. De casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat vonden plaats in de wijk Altrade. In deze wijk heeft 2% van de bewoners de plichtsgetrouwe burgerschapsstijl, 45% zijn pragmatici, 47% zijn maatschappijkritisch en 6% is buitenstaander. Beide casus sloten goed aan bij de maatschappijkritische burgers en redelijk aan bij de pragmatische burgers. De aanpak van de gemeente sloot dus redelijk goed aan bij de burgerschapsstijlen van de belanghebbenden. Het project Kastelenbuurt vond plaats in Hatert. 25% van de bewoners van Hatert is plichtsgetrouw, 27% is pragmatisch, 24% is maatschappijkritisch en 23% is buitenstaander. Hierbij moet gezegd worden dat het aantal buitenstaanders in het deel van de Kastelenbuurt waar het project heeft plaatsgevonden hoger lag dan het gemiddelde voor de hele wijk Hatert. Bij de aanpak is daarom ook gefocust op deze groep belanghebbenden. Uit de resultaten blijkt dat de aanpak ook redelijk tot goed aansloot bij plichtsgetrouwe en pragmatische burgers. De aanpak sloot alleen slecht aan bij maatschappijkritische burgers.

De aanpak bij de casus herinrichting Rembrandtstraat sloot het beste aan bij de burgerschapsstijlen van de belanghebbenden. Bij deze casus is het participatiepercentage het hoogst. De aanpak bij de casus WAP Hees sloot het slechtst aan bij de burgerschapsstijlen van de belanghebbenden. Bij deze casus was het

participatiepercentage het laagst. Naarmate het burgerparticipatieproject beter aansluit bij de burgerschapsstijl(en) van de belanghebbenden neemt het participatiepercentage toe.

4.2.2.7 *Kwaliteit van de communicatie*

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus de kwaliteit van de communicatie vastgesteld. Hiervoor is gekeken naar de kwaliteit van de communicatie voorafgaand, tijdens en na afloop van het project. Aan de hand van verschillende indicatoren is aan iedere dimensie een score toegekend. Alle dimensies worden achtereenvolgens besproken, waarna voor iedere casus een eindscore op deze variabele gegeven wordt.

Communicatie voorafgaand aan het project

Aan de hand van zeven indicatoren is de kwaliteit van de communicatie voorafgaand aan het project beoordeeld. Allereerst is gekeken naar het aantal communicatiekanalen dat is ingezet om bewoners op de hoogte te stellen over het burgerparticipatieproject. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt is van *weinig* communicatiekanalen gebruik gemaakt. Bij de casus WAP Hees is van *veel* communicatiekanalen gebruik gemaakt. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt zijn bewoners voorafgaand aan het project alleen geïnformeerd via een huis-aan-huis verspreide brief. Bij de casus WAP Hees zijn bewoners ook benaderd door een huis-aan-huis bezorgde brief, maar daarnaast zijn ze uitgenodigd via Facebook en heeft het Dorpsbelang Hees de uitnodiging op hun website gezet.

Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en WAP Hees maakt de gemeente voorafgaand aan het proces *redelijk* duidelijk wat de rol van bewoners is tijdens het project. In de uitnodigingen gebruikt bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt gecommuniceerd dat de bewoners tijdens de eerste bewonersavond mogen meepraten over de rol die ze in het proces willen hebben. In de brief is niet expliciet uitgelegd wat dit betekent. De wijkbeheerder geeft aan dat de eerste bewonersavonden heel belangrijk zijn geweest, omdat tijdens deze avonden samen met bewoners de spelregels zijn vastgesteld. In de uitnodiging wordt niet duidelijk gecommuniceerd dat deze avond zo belangrijk was voor het proces. Bij de casus WAP Hees wordt verteld dat de gemeente met bewoners het gesprek over de wijkagenda wil hervatten en verdiepen en dat tijdens de bewonersavond eerst een korte inleiding wordt gegeven, waarna er in workshops over de verschillende thema's wordt gesproken. Er wordt echter niet precies verteld hoe de input van bewoners gebruikt gaat worden. Bij de casus project Kastelenbuurt wordt de rol van bewoners *goed* duidelijk gemaakt in de uitnodiging. In de uitnodiging wordt duidelijk gezegd welke rol er van bewoners verwacht wordt en daarnaast wordt er ook vermeld wat de organisaties gaan doen met de input van bewoners. *“Zo kunnen wij vanuit onze organisaties doen waar u in de Kastelenbuurt het meeste behoefte aan heeft”*.

In alle casus wordt vooraf *niet* duidelijk gemaakt hoeveel invloed bewoners hebben. Nergens wordt expliciet vermeld hoeveel invloed bewoners daadwerkelijk hebben bij het burgerparticipatieproject. Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt wordt alleen naar bewoners gecommuniceerd dat ze input mogen geven, maar er wordt niet gecommuniceerd hoe deze input gebruikt gaat worden. In de uitnodigingen die verstuurd zijn naar de bewoners van de Rembrandtstraat en de Mesdagstraat wordt niet duidelijk gecommuniceerd hoeveel invloed bewoners maximaal mogen hebben op het ontwerp. Ook wordt niet duidelijk dat bewoners tijdens deze eerste bewonersavond heel veel invloed hebben op de vormgeving en het verloop van het proces. Zo wordt bij de casus herinrichting Rembrandtstraat bij de eerste bijeenkomst de besluitvormingsprocedure vastgelegd, wordt besloten dat bewoners samen met de gemeente een ontwerp willen maken en dat bewoners de communicatie op zich nemen. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat wordt tijdens de eerste bijeenkomst juist besloten dat bewoners niet samen met de gemeente een ontwerp willen maken, maar dat ze willen dat de gemeente verschillende ontwerpen maakt waaruit ze kunnen kiezen, ook wordt besloten dat de bewoners niet zelf de communicatie op zich willen nemen.

Bij *geen* enkele casus communiceert de gemeente voorafgaand aan het burgerparticipatieproject wat het belang van deelname voor bewoners is. Zoals gezegd was het bij het WAP Hees voor veel bewoners tijdens de eerste bewonersavond niet duidelijk wat een WAP precies is. Als dit voor bewoners niet duidelijk was, dan hadden bewoners zeker niet het idee dat hun eigenbelang in het geding was. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt alleen naar bewoners gecommuniceerd dat bewoners mogen meedenken over hoe ze betrokken willen worden bij het opstellen van het ontwerp. Waarbij gezegd moet worden dat het bij deze projecten niet nodig was om te benoemen dat het eigenbelang in het geding was, omdat de straat voor hun deur werd opgebroken. Bij de casus project Kastelenbuurt wordt vooral gecommuniceerd dat het in het belang van de organisaties is dat bewoners meedoen “*Wij hebben uw mening hard nodig!*”.

Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt wordt vooraf *redelijk* gecommuniceerd over het doel van het burgerparticipatieproject. Bij de casus WAP Hees is wel goed gecommuniceerd over het feit dat er samen met bewoners een wijkagenda voor het WAP zal worden opgesteld, maar het doel van die wijkagenda is niet naar bewoners gecommuniceerd. Daardoor was het voor bewoners niet duidelijk dat ze zelf met de wijkagenda aan de slag moesten. Bij de casus project Kastelenbuurt is het volgende in de uitnodiging richting bewoners gecommuniceerd “*zo kunnen wij vanuit onze organisatie doen waar u in de Kastelenbuurt het meeste behoefte aan hebt*”. Dit is niet concreet. De projectleider geeft aan dat het ook niet concreet kon, omdat ze hun aanpak zouden aanpassen aan de uitkomst van de gesprekken. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt *goed* gecommuniceerd wat het doel was van het burgerparticipatieproject. Het was vooraf duidelijk dat de straten opnieuw ingericht zouden worden en dat de bewoners mochten beslissen in welke mate ze daarbij betrokken wilden worden. Bij *geen* enkele casus wordt vooraf gecommuniceerd hoe de input van bewoners gebruikt gaat worden. Ook wordt bij *geen* enkele casus voorafgaand de besluitvormingsprocedure toegelicht. In tabel 19 (bijlage 6) is de beoordeling van deze dimensie terug te vinden.

Communicatie tijdens het project

Aan de hand van vijf indicatoren is de communicatie tijdens het project beoordeeld. Allereerst is gekeken naar het aantal communicatiekanalen dat wordt ingezet om bewoners op de hoogte te houden van ontwikkelingen. Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt worden *weinig* communicatiekanalen ingezet. Bij de casus WAP Hees is er tussen de eerste en tweede bewonersavond alleen via de mail contact geweest met de bewoners die aanwezig waren op de eerste bewonersavond. Zij hebben het sfeerverslag toegestuurd gekregen. Op initiatief van het Dorpsbelang Hees zijn delen van dit sfeerverslag ook in het verenigingsblad gezet. Daarnaast zijn bewoners door middel van de tweede bewonersavond op de hoogte gehouden tijdens het proces. Tijdens deze avond is het concept WAP gepresenteerd. Bij de casus project Kastelenbuurt zijn bewoners op de hoogte gehouden door het organiseren van de middag met de bus en door het organiseren van de bewonersmiddag. Beide participatieactiviteiten zijn georganiseerd om bewoners op de hoogte te brengen van de informatie die was opgehaald tijdens de keukentafelgesprekken. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat zijn *veel* communicatiekanalen ingezet om bewoners op de hoogte te houden van ontwikkelingen. Bij beide casus zijn bewoners op de hoogte gehouden via een projectpagina op de website van de gemeente en via mailcontact met de projectleider. De projectleider geeft aan dat ze van ongeveer driekwart van de bewoners het emailadres had. Daarnaast zijn bewoners van de Rembrandtstraat op de hoogte gehouden van ontwikkelingen door straatgenoten. Bij de Mesdagstraat hebben bewoners voor elke bewonersavond een uitnodiging gekregen.

Vervolgens is gekeken naar het aantal keren dat bewoners geïnformeerd worden over de ontwikkelingen. Bij de casus project Kastelenbuurt en herinrichting Rembrandtstraat worden bewoners *goed* op de hoogte gehouden van ontwikkelingen. Na afloop van de keukentafelgesprekken wordt aan bewoners verteld hoe het vervolg van het proces eruit zal zien. Als bewoners niet thuis waren hebben ze een flyer in de bus gekregen waarop stond dat de professionals nog een keer zouden komen. Vervolgens zijn bewoners via brieven uitgenodigd voor de middag met de bus, ook dit was een manier om bewoners op de hoogte te houden van ontwikkelingen. Daarnaast zijn

bewoners via de kerstkaart geïnformeerd over ontwikkelingen tijdens het project. Ook tijdens de bewonersmiddag zijn bewoners op de hoogte gesteld van ontwikkelingen. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat worden bewoners gedurende de gehele looptijd van het project goed op de hoogte gehouden. Op de eerste plaats door straatgenoten. Daarnaast werden ze via de projectpagina en de mail continu op de hoogte gehouden. Bij de casus Mesdagstraat zijn bewoners *redelijk* geïnformeerd over de ontwikkelingen tijdens het proces. In de eerste periode verliep de communicatie op dezelfde manier als bij de Rembrandtstraat. Maar na afloop van de derde bewonersavond zijn bewoners niet meer geïnformeerd. Ten tijde van het onderzoek had de geïnterviewde bewoner zelf contact opgenomen met de gemeente om de huidige stand van zaken te achterhalen. Bij de casus WAP Hees zijn bewoners *in beperkte mate* geïnformeerd over ontwikkelingen tijdens het proces. Bij deze casus zijn bewoners die niet aanwezig waren op de eerste bewonersavond, niet op de hoogte gehouden tussen de eerste en tweede bewonersavond. Deze bewoners hebben het sfeerverslag niet ontvangen. De tweede bewonersavond kan gezien worden als een manier om te communiceren over de ontwikkelingen tijdens het project.

Bij de casus WAP Hees, herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat maakt de gemeente tijdens het proces *goed* duidelijk wat de rol van bewoners is. Bij de casus WAP Hees wordt dit toegelicht tijdens de eerste bewonersavond. Ook in de uitnodiging voor de tweede bewonersavond wordt de rol van bewoners besproken. *“Graag willen we dit concept met u bespreken”*. Tijdens de tweede bewonersavond is tegen bewoners gezegd dat ze moesten kijken naar het concept WAP en aangeven of ze nog dingen missen of dat ze nog ergens zaken wilden aanvullen. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is gedurende het proces steeds duidelijk gemaakt wat de rol van bewoners is. Bewoners hebben hun rol in het proces mogen bepalen. Bij de casus project Kastelenbuurt is *redelijk* duidelijk gemaakt wat de rol van bewoners is in het proces. Tijdens de keukentafelgesprekken wordt de rol van bewoners benoemd. Ook in de uitnodiging voor de middag met de bus werd de rol van burgers benoemd. In de uitnodiging voor de nieuwjaarsborrel wordt niet de rol van bewoners benoemd. Er wordt alleen gezegd dat bewoners geïnformeerd worden over de resultaten van het project. Ze hebben echter wel een actieve rol tijdens deze middag.

Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt wordt tijdens het proces *redelijk* gecommuniceerd over de invloed van participanten. Bij het WAP Hees wordt tijdens de eerste bewonersavonden gecommuniceerd hoe de input van bewoners gebruikt gaat worden. In de uitnodiging voor de tweede bewonersavond wordt vermeld dat de input uit de eerste bewonersavond gebruikt is om de wijkagenda van het WAP te schrijven. In deze uitnodiging wordt niet benoemd hoeveel invloed bewoners hebben tijdens de tweede bewonersavond. Bij de casus project Kastelenbuurt is tijdens de keukentafelgesprekken naar bewoners gecommuniceerd dat ze geraadpleegd zullen worden. Aan het einde van de keukentafelgesprekken is tegen bewoners gezegd dat uit het gesprek de hoofdpunten worden gehaald, dat deze worden vergeleken met de hoofdpunten uit andere gesprekken en dat de organisaties vervolgens met de hoofdpunten aan de slag gaan om de leefbaarheid van de wijk te verbeteren. In de uitnodiging met de bus en de uitnodiging voor de bewonersmiddag wordt niet duidelijk hoeveel invloed bewoners hebben. De projectleider zegt dat hij tijdens de bewonersmiddag wel duidelijk heeft aangegeven hoeveel invloed participanten hebben *“Het kan zijn dat u niet uw eigen punt direct helemaal herkent omdat we een selectie moeten maken ... als één iemand iets roept en de rest niet dan gaan we het niet overnemen”*. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt tijdens het proces *goed* duidelijk gemaakt hoeveel invloed participanten hebben. Er is duidelijk gecommuniceerd dat de gemeente slechts enkele randvoorwaarden stelt en dat de belanghebbenden voor de rest zelf mogen bepalen hoe het ontwerp eruit komt te zien.

Tot slot is beoordeeld in welke mate de besluitvormingsprocedure is toegelicht tijdens het proces. Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt is tijdens het proces de besluitvormingsprocedure *redelijk* toegelicht. Bij de casus WAP Hees is de input van bewoners vrij direct in het WAP terug gekomen, maar dit is tijdens de eerste

bewonersavond niet gecommuniceerd richting bewoners. In de uitnodiging voor de tweede bewonersavond en tijdens de tweede bewonersavond wordt dit wel benoemd. Bij de casus Kastelenbuurt wordt aan het einde van de keukentafelgesprekken aan bewoners gecommuniceerd dat niet alles wat bewoners gezegd hebben direct wordt overgenomen, maar dat er gekeken wordt naar onderwerpen die veel in de gesprekken met bewoners naar voren komen. Dit is ook benoemd tijdens de bewonersmiddag. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat wordt de besluitvormingsprocedure *goed* toegelicht. Tijdens de eerste bewonersavond is samen met bewoners vastgesteld op welke manier het besluit genomen gaat worden. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat is de besluitvormingsprocedure tijdens het project juist *slecht* toegelicht. Er is niet vastgelegd op welke manier het besluit genomen gaat worden. De geïnterviewde bewoner geeft aan dat het voor hem nog steeds onduidelijk was op welke manier de beslissing genomen zou gaan worden. In tabel 20 (bijlage 6) is de beoordeling van deze dimensie terug te vinden.

Communicatie na afloop van het project

Aan de hand van vier indicatoren is de communicatie na afloop van het project beoordeeld. De casus herinrichting Rembrandtstraat is niet meegenomen in deze beoordeling, omdat deze casus ten tijde van het onderzoek nog niet was afgerond. Allereerst is beoordeeld hoeveel communicatiekanalen er worden ingezet om bewoners te informeren over de uitkomst van het project. Bij de casus project Kastelenbuurt worden *weinig* communicatiemiddelen ingezet om bewoners te informeren over de uitkomst van het project. Bij deze casus worden bewoners alleen tijdens de bewonersmiddag geïnformeerd over de uitkomst van het project. Bij de casus WAP Hees worden *redelijk* veel communicatiekanalen ingezet. Na afloop van de tweede bewonersavond is het concept WAP gedeeld op Facebook, op de website van de gemeente en op de website van de het Dorpsbelang. Het definitieve WAP is op de website van de gemeente geplaatst, gedeeld op de facebookpagina van het Dorpsbelang en er is in ‘de stenen bank’ gecommuniceerd over het WAP. Daarnaast hebben bewoners waarvan de gemeente het emailadres had, het definitieve WAP toegestuurd gekregen. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat worden *veel* communicatiemiddelen ingezet om bewoners te informeren over de uitkomst van het project. De projectleider heeft de bewoners via de mail op de hoogte gesteld, daarnaast zijn bewoners geïnformeerd via de projectpagina. Bewoners hebben ook nog een brief ontvangen waarin wordt vermeld wanneer de uitvoering van het project zou starten. Daarnaast hebben bewoners elkaar op de hoogte gesteld van de uitkomst bij dit project.

Bij de casus WAP Hees is na afloop van het project *niet* expliciet gecommuniceerd hoe de input van bewoners gebruikt is. Ook bij de casus project Kastelenbuurt is *niet* gecommuniceerd hoe de input van bewoners gebruikt is. Dit was wel toegezegd aan de bewoners die aanwezig waren op de bewonersmiddag. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat wordt *goed* gecommuniceerd over hoe de input van bewoners gebruikt is. Bij deze casus was het voor bewoners zeer duidelijk dat het ontwerp tot stand is gekomen met hun input.

Bij de casus project Kastelenbuurt is de besluitvormingsprocedure na afloop van het project *niet* toegelicht. Bij de casus WAP Hees is de besluitvormingsprocedure na afloop van het project *redelijk* toegelicht. Aan het einde van de tweede bewonersavond is gezegd dat het concept WAP zou worden aangepast naar aanleiding van de input van die avond en dat vervolgens alle bewoners nog enkele weken de tijd kregen om feedback te geven op het WAP en dat het vervolgens zou worden vastgesteld door de Wethouder. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat is de besluitvormingsprocedure *goed* toegelicht. Na afloop van de enquête zijn de bewoners geïnformeerd over de resultaten. In tabel 21 (bijlage 6) is de beoordeling van deze dimensie terug te vinden.

Samenvatting

In tabel 18 wordt per casus de scores op de kwaliteit van de communicatie samengevat. Vervolgens wordt een eindscore gegeven en wordt het percentage belanghebbenden dat aan elke casus heeft deelgenomen benoemd.

TABEL 18 SAMENVATTING BEOORDELING KWALITEIT COMMUNICATIE

Casus	Communicatie voorafgaand	Communicatie tijdens	Communicatie na afloop	Totaal score	Participatie percentage
WAP Hees	Slecht/Redelijk	Slecht/Redelijk	Slecht/Redelijk	Slecht/Redelijk	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	Slecht	Goed	Goed	Redelijk/Goed	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	Slecht	Redelijk/goed		Redelijk	36,11%
Project Kastelenbuurt	Slecht	Redelijk	Zeer slecht	Slecht	18,74%

Allereerst is het opvallend dat de kwaliteit van de communicatie voorafgaand aan de burgerparticipatieprojecten bij alle casus laag wordt beoordeeld. De kwaliteit van de communicatie wordt het hoogst beoordeeld bij de casus herinrichting Rembrandtstraat. Daarna is de beoordeling het hoogst bij de casus herinrichting Mesdagstraat. Bij deze casus was het participatiepercentage ook het hoogst. Dit komt overeen met de hypothese dat meer belanghebbenden participeren naarmate de kwaliteit van de communicatie hoger is. Echter wordt de kwaliteit van de communicatie bij de casus project Kastelenbuurt lager beoordeeld dan bij de casus WAP Hees, terwijl het participatiepercentage bij het project Kastelenbuurt veel hoger is dan bij het WAP Hees. Dit komt niet overeen met de gestelde hypothese.

4.2.2.8 *Inschakelen 'Civil society'*

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus beoordeeld in welke mate de 'civil society' is ingeschakeld. Aan de hand van zes indicatoren zijn de casus beoordeeld. Alle indicatoren worden achtereenvolgens besproken, waarna voor iedere casus een eindscore op deze variabele gegeven wordt.

Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt zijn *veel* maatschappelijke organisaties betrokken geweest. Bij de casus WAP Hees zijn de volgende organisaties betrokken: woningcorporatie Talis, de welzijnsorganisaties Tandum en de politie. Deze organisaties waren niet betrokken bij het organiseren van de bewonersavonden, maar hadden alleen een actieve rol tijdens de bewonersavonden. Vertegenwoordigers ervan waren ingedeeld als workshopleiders. Daarnaast is de bewonersorganisatie Dorpsbelang Hees actief betrokken geweest bij dit project. Zij hebben op sommige momenten de gemeente geadviseerd over de organisatie van de bewonersavonden. Bij de casus project Kastelenbuurt zijn de volgende organisaties betrokken geweest: Woningcorporatie Portaal, Politie, Hatert Werkt, Tandum, Jongerenwerk en het sociaal Wijkteam. Deze organisaties waren allemaal vertegenwoordigd in het projectteam. Voor de keukentafelgesprekken zijn steeds professionals van twee verschillende organisaties bij de bewoners langsgegaan. Ook zijn bewonersverenigingen actief betrokken bij dit project. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat zijn *geen* maatschappelijke organisaties betrokken geweest. Hiervoor is bewust gekozen omdat het zeer kleinschalige projecten waren. Voor deze casus kunnen als gevolg daarvan de meeste indicatoren niet gemeten worden.

Bij de casus WAP Hees wordt *soms* aan maatschappelijke organisaties gevraagd of ze hun 'achterban' willen motiveren om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject. Er is aan het Dorpsbelang gevraagd de aankondiging van de bewonersavonden op hun website te zetten. De voorzitter van het dorpsbelang geeft aan dat ze deze uitnodigingen inderdaad op hun website hebben gezet. Andere verenigingen en organisaties zijn niet gevraagd of ze hun achterban willen stimuleren om deel te nemen aan de bewonersavonden. Bij de casus project Kastelenbuurt wordt *vaak* aan maatschappelijke organisaties gevraagd of ze hun achterban willen motiveren om deel te nemen. Er is bij dit project gebruik gemaakt van het netwerk dat er al was. Aan de verschillende organisaties is gevraagd welke personen uit de wijk eventueel mee zouden kunnen doen. "*Mensen die ik bijvoorbeeld al kende in die buurt, of ouders van de school die in de buurt wonen heb ik echt actief benaderd*" (Opbouwwerker Kastelenbuurt).

Bij de casus WAP Hees worden maatschappelijke organisaties *vaak* gevraagd om het contact met hun 'achterban' te onderhouden. Het dorpsbelang heeft tijdens het project de informatie steeds teruggekoppeld naar hun achterban. Dit is soms op de website gedaan, soms via Facebook en er is ook in 'De stenen bank', het

wijkblad van Hees, een stuk geplaatst over het WAP. *“Er zitten hier ongeveer 1500 huishoudens en daarvan zijn er 700 lid van de vereniging ... bewoners zullen eerder naar de vereniging lopen dan rechtstreeks naar de gemeente”* (Voorzitter dorpsbelang Hees). Bij de casus project Kastelenbuurt is ook vaak aan maatschappelijke organisaties gevraagd om contact te onderhouden met hun achterban. Er was afgesproken dat als professionals mensen in hun netwerk op de hoogte zouden houden van wat er gaande was. De opbouwwerker geeft in het interview aan dat hij contacten met zijn eigen netwerk heeft onderhouden *“dat netwerkje van bewoners dat ik heb, daar hou ik wel tussendoor contact mee”*.

Bij de casus WAP Hees zijn maatschappelijke organisaties soms ingezet om de mening/visie van hun ‘achterban’ te achterhalen. Tijdens het dorpsfeest is een aantal thema’s geselecteerd voor de wijkagenda. De projectleider heeft met het Dorpsbelang overlegd of zij zich konden vinden in deze thema’s. *“Er is veel over gemaald ... hierbij dit en hierbij dat ... naar het bestuur en dan weer terug”* (Voorzitter Dorpsbelang Hees). De projectleider van het WAP Hees geeft aan dat het Dorpsbelang bij hun input rekening heeft gehouden met wat andere bewoners willen. Het is hun leefomgeving, dus zij weten het beste waar ze last van hebben. Bij de casus project Kastelenbuurt zijn maatschappelijke organisaties vaak ingezet om de mening/visie van hun achterban te achterhalen. Voorafgaand aan het project is door verschillende organisaties nagedacht over wat iedereen al wist over de bewoners van dit deel van de Kastelenbuurt. In de projectopzet wordt hierover het volgende gezegd: *“We weten met alle betrokken organisaties waarschijnlijk al meer over de bewoners van het buurtje”*. De projectleider heeft de bewonersgroep Kastelenbuurt gedurende het project regelmatig om input gevraagd, zoals over manieren van communiceren. Ook heeft de projectleider *“een keer met de bewonerscommissie om tafel gezeten en hun afgetapt over de methodiek”* (Projectleider).

Alleen bij de casus project Kastelenbuurt zijn maatschappelijke organisaties gefaciliteerd om burgers te laten participeren. De opbouwwerker is door de gemeente gefinancierd voor dit project. De professionals konden het niet allemaal *“in hun reguliere tijd doen, daarom heeft W. [opbouwwerker] extra uren gehad”* (Projectleider Kastelenbuurt). In de offerte van Tandum staat hier het volgende over *“De extra opbouwwerk inzet zit vooral in het organiseren van twee collectieve terug koppelmomenten (ronde 1,23 en ronde 4,5,6) en het eindfeest”*.

Tot slot is beoordeeld in welke mate er bij de verschillende projecten interne en externe verbinders zijn ingezet om bepaalde groepen burgers te motiveren. Bij de casus WAP Hees zijn soms externe verbinders ingezet om bepaalde groepen burgers te motiveren. De vereniging Dorpsbelang heeft in deze casus gefungeerd als externe verbinder. Er zijn bij deze casus geen interne verbinders ingezet. Bij de casus project Kastelenbuurt zijn vaak interne en externe verbinders ingezet. Alle betrokken organisaties hebben opgetreden als externe verbinders in dit project. Daarnaast is binnen de projectbuurt op zoek gegaan *“naar mogelijke trekkers en naar mensen die anderen willen en kunnen helpen en stimuleren”* (Projectopzet Kastelenbuurt). Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat zijn vaak interne verbinders ingezet om bewoners te motiveren om deel te nemen. Dit komt omdat de bewoners de communicatie van het project zelf op zich hebben genomen. In het verslag van de eerste bewonersavond staat hier het volgende over: *“De aanwezige bewoners gaan langs bij de niet-aanwezigen om hen bij te praten en uit te nodigen voor de volgende bijeenkomst”*. Uit het verslag van de vierde bewonersavond blijkt dat bij de enquête bewoners zelf langs de deuren zijn gegaan *“om de ontwerpen af te leveren en toe te lichten”*. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat was er sprake van zelforganisatie in de straat. De contacten tussen bewoners zijn beter geworden door het project. *“Er was al enige sprake van contact tussen de burens en dat is nu wat sterker geworden ook door het project”* (Bewoner Rembrandtstraat). Voor de geïnterviewde bewoner van de Rembrandtstraat was het feit dat zijn buurman naar een bewonersavond ging voor hem een reden om niet te gaan *“Ik vind mijn buurman een hele slimme, weldenkende man, als hij erbij zit dan komen er geen gekke dingen uit ... dan is voor mij de drang om te gaan iets kleiner”*. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat is geen gebruik gemaakt van interne verbinders. Wel heeft het project ook in die straat gezorgd voor zelforganisatie. Er is een bewonersgroep ontstaan, die een alternatief herinrichtingsplan heeft gemaakt.

“Dat zorgde voor een stukje zelforganisatie, inclusief emailgroep en WhatsApp verkeer” (Bewoner Mesdagstraat). Twee derde van de bewoners was op de één of andere manier hierbij aangehaakt. Het samen maken van een plan heeft gezorgd voor groepsvorming “dan bedoel ik cohesie het wij-gevoel” (Bewoner Mesdagstraat). “Daar is nu wel een bepaalde kern van mensen dat zich echt betrokken voelt” (Bewoner Mesdagstraat). In tabel 22 (bijlage 6) is de beoordeling van alle indicatoren van de variabele ‘civil society’ terug te vinden. In tabel 19 wordt de mate waarin de ‘civil society’ is ingezet en het percentage belanghebbenden dat geparticipeerd heeft samengevat.

TABEL 19 SAMENVATTING BEOORDELING INSCHAKELEN ‘CIVIL SOCIETY’

Casus	Score	Participatie percentage
WAP Hees	Gemiddeld	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	Laag	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	Nooit	36,11%
Project Kastelenbuurt	Hoog	18,74%

Bovenstaande resultaten komen niet overeen met de gestelde hypothese. Bij de casus waarbij de ‘civil society’ niet wordt ingeschakeld is het participatie percentage het hoogst. Informele ‘civil society’ lijkt wel een rol te spelen. Bij zowel de herinrichting Rembrandtstraat en Mesdagstraat was er sprake van veel onderling contact tussen bewoners. Er zijn bewonersgroepen ontstaan en de bewoners hebben bij de casus herinrichting Rembrandtstraat zelf de communicatie naar andere bewoners verzorgd. Bij andere projecten was niet sprake van een sterke informele ‘civil society’. Opvallend is dat bij de casus herinrichting Rembrandtstraat de opkomst bij de eerste bewonersavond een stuk lager was dan de opkomst van alle overige bewonersavonden. Bij de eerste bewonersavond zijn de bewoners alleen door de gemeente uitgenodigd om deel te nemen, bij alle overige bewonersavonden zijn bewoners niet alleen door de gemeente gevraagd, maar ook door de groep bewoners die de communicatie op zich had genomen.

4.2.3 Proces factoren

4.2.3.1 Voldoende middelen

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus beoordeeld of er voldoende middelen beschikbaar waren om de burgerparticipatieprojecten goed uit te voeren. Hiervoor is gekeken naar de beschikbare financiële middelen, de beschikbare tijd van de betrokken professionals en naar het beschikbare personeel. Aan de hand van verschillende indicatoren is aan iedere dimensie een score toegekend. Alle dimensies worden achtereenvolgens besproken, waarna voor iedere casus een eindscore op deze variabele gegeven wordt.

Beschikbare financiële middelen

Aan de hand van twee indicatoren is beoordeeld of er voldoende financiële middelen beschikbaar waren bij de verschillende casus. Bij alle casus was er *voldoende* geld beschikbaar om het project uit te voeren. De wijkmanager van het WAP Hees geeft aan dat zij een werkbudget had van waaruit dit participatieproject gefinancierd kon worden. Het gaat niet om grote bedragen, “*maar daar kun je wel als het nodig is iets extra’s uit doen, die avonden organiseren dat doen we daaruit*”. De wijkmanager heeft de vrijheid om de benodigde middelen in te zetten. “*Zo’n mailing huis aan huis, dat is best duur, maar we hebben toch gevonden dat dat goed zou zijn omdat je anders met zo’n select groepje in gesprek bent*”. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat zitten de middelen het participatiedeel in de totale projectkosten. Alles wat aan participatie uitgegeven wordt kan niet buiten op straat uitgegeven worden. De keuze voor een intensief participatieproject zorgt ervoor dat je “*minder budget overhoudt, terwijl je in praktijk meer budget nodig hebt*” (Projectleider herinrichting Rembrandtstraat en Mesdagstraat). Vooraf is niet bepaald welk percentage van de projectkosten aan het bevorderen van de participatie van burgers wordt uitgegeven. Ook bij de casus project Kastelenbuurt was er voldoende geld beschikbaar om het project uit te voeren. De opbouwwerker zegt dat ze “*een beetje in een luxepositie zaten*”. De gesprekken die professionals hebben gevoerd met bewoners hebben

vooral plaatsgevonden in de eigen tijd. Het project betrof voor een deel ook de uitvoering van regulier beleid, vandaar dat de gesprekken in eigen uren plaatsvonden. *“In het project zelf zitten dus geen kosten, maar de uitkomsten van de gesprekken kunnen wel tot nadere kosten leiden”* (Memo PO project Kastelenbuurt).

Bij alle casus was het *mogelijk* om extra geld in te zetten indien dit nodig zou zijn. De wijkmanager van Hees zegt hierover *“Er is ook nog een keer flexibel wijkbudget ... waar je in geval van nood op terug kunt vallen”*. De projectleider herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat zegt dat mensen op een moment makkelijker worden met budgetten, omdat dit projecten met een voorgeschiedenis zijn *“onze beheerder is allang blij als straks dat riool vervangen is, dat hij er vanaf is, dus als dat dan 20.000 euro extra kost interesseert hem niet”*. Ook bij de casus project Kastelenbuurt was het mogelijk om extra geld in te zetten. Dit is op een gegeven moment ook gebeurd. De opbouwwerker heeft extra uren gekregen voor dit project. *“Wanneer het nodig is kan bij het MT Hatert activiteitengeld aangevraagd worden”* (Projectopzet Kastelenbuurt). In tabel 23 (bijlage 6) is de beoordeling van de indicatoren terug te vinden.

Beschikbare tijd betrokken professionals

Aan de hand van twee indicatoren is beoordeeld of de professionals voldoende tijd hadden om het burgerparticipatieproject uit te voeren. Bij de casus WAP Hees en herinrichting Rembrandtstraat hadden professionals *altijd voldoende* tijd beschikbaar om het burgerparticipatieproject uit te voeren. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt hadden professionals *meestal voldoende* tijd beschikbaar om het burgerparticipatieproject uit te voeren. De projectleider van het WAP Hees geeft aan dat ze voldoende tijd heeft gehad, maar de wijkmanager van Hees geeft aan dat ze misschien dingen uitgebreider had gedaan als ze meer tijd had gehad. *“Dan ga je misschien wel aanbellen bij mensen en enquêtes houden ... Maar het is hier meer de vraag, wat is goed genoeg en dan denk ik dat het prima was zoals het was”*. De projectleider van de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat geeft aan: *“Van deze projecten wist ik op voorhand dat het qua participatie heel erg intensief ging worden, dus heb ik al wel mijn uren behoorlijk geraamd”*. Ze had voldoende tijd om het project goed te organiseren. Ook de stedenbouwkundige vindt dat hij voldoende tijd had voor dit project. Complicerend was het feit dat de projectleider tijdens het project Mesdagstraat met zwangerschapsverlof is gegaan. Haar taken zijn toen overgenomen door een andere projectleider. De Stedenbouwkundige zegt hierover *“en toen heeft W. het overgenomen en W. zat gewoon overvol met werk”*. Aan het einde van de casus herinrichting Mesdagstraat was er onvoldoende tijd beschikbaar om het project goed uit te voeren. Bij de casus project Kastelenbuurt hadden professionals voldoende tijd om de keukentafelgesprekken te voeren. Soms gingen professionals wel twee of drie keer langs bij een adres, ook in de avonduren. De opbouwwerker geeft aan dat hij voldoende uren had om het project goed uit te voeren. Vooral nadat er extra uren beschikbaar waren gesteld. De projectleider geeft aan dat hij zelf niet altijd genoeg tijd had om het project goed uit te voeren. Dat is ook één van de redenen waarom hij nog geen contact heeft opgenomen met de bewoners die aanwezig waren op de laatste bewonersmiddag. *“Het liep niet zo soepel qua capaciteit, maar de intentie is nog steeds om die 20 mensen even een berichtje te sturen”*.

Bij alle casus was het *mogelijk* om extra tijd te investeren indien dit nodig zou zijn. De projectleider van het WAP Hees geeft aan dat ze de mogelijkheid had om extra tijd te investeren als dit nodig zou zijn. De wijkmanager geeft aan dat zij meer verlegen zat om tijd: *“het heeft ook te maken met bijvoorbeeld ik heb maar weinig tijd”*. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat had de projectleider vooraf al extra tijd uitgetrokken om deze burgerparticipatieprojecten te organiseren. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat had de nieuwe projectleider, die aan het eind betrokken was bij het project, deze ruimte niet. Bij de casus project Kastelenbuurt was het mogelijk om extra tijd te investeren. Van deze mogelijkheid is ook gebruik gemaakt. De opbouwwerker geeft aan dat hij het project, mede omdat er extra tijd beschikbaar kwam, goed heeft kunnen uitvoeren. In tabel 24 (bijlage 6) is de beoordeling van de indicatoren terug te vinden.

Beschikbare personeel

Aan de hand van twee indicatoren is de kwaliteit van het beschikbare personeel beoordeeld bij de onderscheidene casus. Bij alle casus is het opleidingsniveau van het betrokken personeel hoog. Alle betrokken professionals hadden minimaal een hbo-opleiding, maar de meeste professionals hadden een WO-opleiding afgerond. Er zijn verschillen waar te nemen in de werkervaring van het betrokken personeel. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt was personeel betrokken met veel ervaring. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is bewust gekozen voor professionals met ervaring. *“Als je weet dat het zo'n lastig project wordt ... dan zorg je dat je mensen hebt die dat ook kunnen draaien”* (Projectleider herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat). Bij de casus project Kastelenbuurt gingen alleen professionals langs de deuren die al langer werkzaam waren in de buurt. *“De meeste waren gepokt en gemazeld”* (Projectleider Kastelenbuurt). Dat was volgens de projectleider een bewust criterium. *“We vonden onszelf ... met de verschillende expertises en ervaringen die er waren capabel genoeg”* (Opbouwwerker Kastelenbuurt). Bij de casus WAP Hees waren professionals betrokken met weinig ervaring met burgerparticipatieprojecten. De projectleider was net afgestudeerd, en was werkzaam op een werkervaringsplek. De projectleider geeft in het interview aan *“mijn kennis was natuurlijk niet zoals projectleider en wijkmanager was ... nog steeds niet trouwens, wat dat betreft weten die gewoon veel meer over de wijk en wat er speelt en hoe en wat”*. De wijkmanager zat pas net in deze functie. Ze had wel in haar vorige functie ervaring opgedaan met burgerparticipatieprojecten. Omdat zowel de wijkmanager als de projectleider weinig ervaring hadden met het opzetten van een WAP hebben ze tijdens het project vaak advies gevraagd aan meer ervaren medewerkers binnen de afdeling wijkmanagement. *“Dat je even kunt spiegelen van zijn we de goede dingen aan het doen”* (Wijkmanager Hees). In tabel 25 (bijlage 6) is de beoordeling van de indicatoren terug te vinden.

Samenvatting

In tabel 20 worden per casus de scores op de beschikbare middelen en het percentage belanghebbenden dat geparticipeerd heeft samengevat.

TABEL 20 SAMENVATTING BEOORDELING BESCHIKBARE MIDDELEN

	Beschikbare financiële middelen	Beschikbare tijd	Beschikbaar personeel	Totaal score	Participatie percentage
WAP Hees	Goed	Goed	redelijk	Ruim voldoende	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	Goed	Goed	Goed	Goed	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	Goed	Redelijk/Goed	Goed	Ruim voldoende	36,11%
Project Kastelenbuurt	Redelijk	Redelijk/Goed	Goed	Ruim voldoende	18,74%

Opvallend is dat bij alle casus ruim voldoende middelen beschikbaar waren om het project uit te voeren. Ook bij de casus WAP Hees, waar het participatiepercentage zeer laag was, waren voldoende middelen beschikbaar om het burgerparticipatieproject goed uit te voeren. Dit komt niet overeen met de gestelde hypothese.

4.2.3.2 Procesontwerp

Op basis van de documentenanalyse en de interviews is per casus het procesontwerp beoordeeld. Aan de hand van negen indicatoren zijn de casus beoordeeld. Alle indicatoren worden achtereenvolgens besproken, waarna voor iedere casus een eindscore op deze variabele gegeven wordt.

Allereerst is gekeken of er een projectplan is opgesteld. Bij de casus project Kastelenbuurt is een *goed* projectplan op papier gezet. In dit projectplan zijn de start- en einddatum van het project vastgelegd, worden evaluatiemomenten gepland en is vastgelegd dat men in zes tranches steeds een ander deel van de buurt wil benaderen. Er is zeer precies vastgelegd welke stappen er worden genomen in het proces. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is een *redelijk* goed projectplan op papier gezet. Er

is een projectplan gemaakt voor de deelopdracht riolering. Dit betekent dat er niet voor elke casus apart een projectplan is opgesteld, maar voor meerdere projecten samen. In dit projectplan wordt beschreven dat bewoners bij de start van het project betrokken worden, *“nog voor een ontwerp getekend is”*. Ook wordt beschreven dat de gemeente bewoners zo veel mogelijk wil betrekken bij de werkzaamheden in hun wijk. De projectleider van de casus herinrichting Rembrandtstraat en Mesdagstraat zegt dat er geen echt projectplan op papier is gezet, maar dat er wel veel over is gesproken. Dat voor de individuele projecten geen projectplan is opgesteld heeft ook te maken met het feit dat de gemeente in beide projecten met een ‘blanco blaadje’ naar bewoners is toegestapt. Bewoners mochten meebeslissen over de vormgeving van het project en over hun eigen rol in het project. Tijdens het proces zou pas blijken hoeveel bewonersavonden er nodig waren. Bij de casus WAP Hees is het projectplan mondeling tot stand gekomen in bilaterale overleggen tussen de wijkmanager van Hees en de projectleider. Daarin is volgens de wijkmanager van Hees het volgende besproken *“Wie moeten erbij zijn, wat gaan we precies doen, welke onderwerpen gaan we behandelen”*. De wijkmanager geeft dat ze het ook niet nodig vond om een projectplan te maken *“Het had niet de grote en de complexiteit om hier een heel plan van aanpak op te gaan maken ... als je even een schetsje met elkaar op papier maakt, dan heb je hem ook in beeld”*. *“Het riep niet per se om een hele gestructureerde opzet”*.

Vervolgens is gekeken of er een projectteam is samengesteld. Bij alle casus is er een projectteam samengesteld. Bij de casus project Kastelenbuurt is er echter het duidelijkst sprake van een projectteam. In de projectopzet staat dat het projectteam bestaat uit een projectleider vanuit de gemeente, de opbouwwerker, de teamleider van het sociaal wijkteam, de coördinator van Hatert Werkt en de gebiedsadviseur van Portaal. Dit team is vijf keer bij elkaar gekomen om zaken rondom het project te bespreken. Bij de casus WAP Hees vormden de projectleider en de wijkmanager van Hees het projectteam. Zij hebben met zijn tweeën het hele proces uitgedacht. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is er ook een projectteam samengesteld. Er heeft tijdens deze projecten een aantal team overleggen plaatsgevonden, waaruit telkens actielijsten zijn voortgekomen.

Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt is een *goede* omgevingsanalyse gemaakt. De projectleider van de herinrichting Rembrandtstraat en Mesdagstraat zegt dat altijd gekeken wordt tot waar het riool vervangen moet worden. Dan worden die bewoners uitgenodigd alsmede de bewoners van de hoekhuizen. Daarnaast is er bij deze casus vooraf rekening gehouden met het type bewoners in deze buurt. Uit voorgaande projecten is gebleken dat het een mondige buurt met hoogopgeleide bewoners betreft. De aanpak is aangepast op deze doelgroep. Bij de casus project Kastelenbuurt is voorgaand aan het proces een omgevingsanalyse gemaakt. Op basis van die analyse is het gebied afgebakend en ook is *“op basis van die gegevens gezegd we gaan buurtgesprekken doen”* (Opbouwwerker Kastelenbuurt). Er is gekozen voor het stuk in de Kastelenbuurt dat het laagst scoort op de stads- en wijkenmonitor, omdat er bij aanpak de meeste winst verwacht werd bij dit stuk. Bij onderzoek en statistiek, bij de corporaties, bij welzijn en bij de politiek is gecheckt of het een goed idee zou zijn om in deze buurt een gezamenlijke aanpak te doen. Bij de casus WAP Hees is een *slechte* omgevingsanalyse gemaakt. De belanghebbenden bij deze casus waren wel duidelijk, maar er is niet bekeken welke aanpak het beste aan zou sluiten bij de doelgroep. Er is wel aan het Dorpsbelang Hees gevraagd op welke manier bewoners het beste benaderd konden worden. De vereniging adviseerde om een huis-aan-huis folder te verspreiden of een flyer, dit is *“waarschijnlijk de beste manier om iedereen te bereiken, we hebben er goede ervaringen mee”* (Voorzitter Dorpsbelang Hees).

Vervolgens is bekeken of er een communicatieplan is opgesteld. Alleen bij de casus project Kastelenbuurt is een *goed* communicatieplan opgesteld. Communicatie stond altijd op de agenda bij de vergaderingen. *“Die kerstkaart, wel of niet in de wijkkrant, wie communiceert met de bewonerscommissie, dat soort dingen”* (Projectleider Kastelenbuurt). In de interviewgide staat precies beschreven op welke manier professionals moeten communiceren met bewoners tijdens de keukentafelgesprekken. Er is letterlijk uitgeschreven wat

professionals moeten zeggen aan het begin van het gesprek. Ook is tegen professionals gezegd dat ze niet in de rol van hulpverlener langs de deuren moesten gaan. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is een *redelijk* goed communicatieplan opgesteld. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat zijn de afdelingen communicatie en wijkmanagement betrokken geweest. Aan hen is advies gevraagd over de communicatie richting bewoners. De afdeling communicatie is ook aanwezig geweest bij de eerste bewonersavond. Bij deze casus is geen plan op papier gezet. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat zijn de afdelingen communicatie en wijkmanagement niet betrokken geweest. Bij deze casus is voor dezelfde aanpak gekozen als bij de herinrichting Rembrandtstraat *“De Rembrandtstaat was goed verlopen en toen is de Mesdagstraat eigenlijk erachteraan gekomen”* (Projectleider herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat). Bij de casus WAP Hees is *geen* een communicatieplan opgesteld. In het proces is met elkaar besproken op welke manier er richting bewoners gecommuniceerd zou worden. Er is vooraf niet nagedacht hoe de doelgroep het beste bereikt kon worden. *“Bij wijkmanagement doen ze zo vaak al van die bewonersavonden”* (Wijkmanager Hees).

Bij de casus WAP Hees is er *geen* planning gemaakt op papier. *“Er was niet echt een hele duidelijke planning van deze week gaan we dit doen ... het was wel zo uitgestippeld van dan en dan moet het hele traject wel klaar zijn”* (Wijkmanager Hees). Ook bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is *geen* planning gemaakt. Dat was bij deze projecten niet mogelijk omdat de bewoners leidend waren in het proces. *“Als je het op deze manier doorloopt dan moet je niet van tevoren je vast leggen op drie avonden ... want je gaat het proces met bewoners doorlopen”*. De planning is aangepast aan de situatie, er was wel een streefdatum waarop iets bereikt moest zijn. Om deze reden is deze indicator niet beoordeeld voor deze projecten. Bij de casus project Kastelenbuurt is er een *uitgebreide* planning gemaakt. In de projectopzet wordt de planning van het project besproken. Alle huizen waren opgedeeld in blokken en per blok waren de huizen toebedeeld aan de professionals. De gemaakte planning is volgens de projectleider Kastelenbuurt niet altijd gehaald.

Bij alle casus worden doelen gesteld, alleen zijn die doelen vaak niet op papier gezet en is ook niet beschreven op welke manier men de doelen wil bereiken. Alleen bij de casus project Kastelenbuurt zijn de doelen vooraf *goed* op papier gezet, deze zijn beschreven in het projectplan. Er wordt niet beschreven hoe de doelen bereikt moeten worden. In de projectopzet is wel beargumenteerd waarom dit niet gedaan is *“We kiezen voor een projectaanpak waarbij we optimaal aan kunnen sluiten op hetgeen we bij bewoners gaan tegenkomen. Daarom kan voor dit project niet op voorhand een strakke opdracht geformuleerd worden met te behalen doelen (met nul- en eindmeting)*. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat wordt de kwaliteit van de gestelde doelen beoordeeld als *redelijk*. Vooraf zijn geen concrete doelen op papier gezet. Het was wel duidelijk dat het doel van de projecten was om de straat opnieuw in te richten, waarbij de bewoners zoveel mogelijk betrokken zouden worden. Daarnaast zijn er ook doelen vastgesteld voorafgaand aan iedere bewonersavond. In de agenda van de bewonersavond is telkens het doel van de avond besproken. Bij de casus WAP Hees is vooraf tot doel gesteld om samen met bewoners tot een wijkagenda van Hees te komen. Dit doel is niet vastgesteld op papier. Ook is niet beschreven op welke manier men het doel wilde bereiken. De kwaliteit van de gestelde doelen wordt beoordeeld als *slecht*.

Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is vooraf *niet* geïnventariseerd welke meningen/visies belanghebbenden hebben. Bij de casus herinrichting Rembrandtstaat en herinrichting Mesdagstraat was vooraf duidelijk dat het een straten betrof waar bewoners mondig waren, maar er is niet bekeken welke meningen en visies bewoners hadden. Bij de casus WAP Hees en project Kastelenbuurt is voorafgaand aan het project *wel* geïnventariseerd welke meningen/visies bewoners hadden. Bij de casus WAP Hees zijn tijdens het dorpsfeest in Hees de thema's voor de wijkagenda opgehaald. Daar is geïnventariseerd wat er speelt in de wijk en wat voor bewoners belangrijke thema's zijn. Met deze thema's is men toen aan de slag gegaan tijdens de bewonersavonden. Bij de casus project Kastelenbuurt is ook getracht om vooraf zicht te

krijgen op de meningen en visies van bewoners. In de projectopzet staat hier het volgende over “*We weten met alle betrokken organisaties waarschijnlijk al veel over de bewoners van het buurtje. Hoe meer we boven tafel krijgen, hoe gericht de aanpak op straat kan zijn*”.

Bij de casus WAP Hees, herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat is *niet* beschreven op welke manier belanghebbenden bereikt kunnen worden. Bij de casus project Kastelenbuurt is *goed* nagedacht over hoe belanghebbenden bereikt kunnen worden. In de projectopzet is beschreven dat bewoners moeilijk hun huizen uit komen en dat bewoners uit deze buurt niet aanwezig zijn op bewonersavonden. Daarom is ervoor gekozen om bij bewoners langs te gaan. Veel bewoners gaven aan dat ze dit op prijs stelden en dat ze het fijn vonden om hun ei kwijt te kunnen. Dat is positief in een buurt waar mensen geneigd zijn om het vertrouwen in de gemeente en andere instituties op te geven (Opbouwwerker Kastelenbuurt).

Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en project Kastelenbuurt is de rol van belanghebbenden *duidelijk* beschreven. Bij de casus herinrichting Mesdagstraat en herinrichting Rembrandtstraat is voorafgaand aan het proces duidelijk afgesproken dat bewoners zelf mochten bepalen welke rol ze wilden hebben in het proces. De gemeente had alleen enkele randvoorwaarden vastgesteld, de rest is allemaal in overleg met bewoners tot stand gekomen. Bij de casus project Kastelenbuurt is in de interview guide duidelijk de rol van bewoners beschreven. Bij de casus WAP Hees is de rol van bewoners tijdens het proces *niet* beschreven. Het was voor bewoners tijdens de eerst bewonersavond dan ook niet duidelijk wat hun rol was. Ze wisten niet dat ze de dingen die in de wijkagenda kwamen te staan zelf moesten uitvoeren en dat de gemeente daarbij alleen zou faciliteren. In tabel 26 (bijlage 6) is de beoordeling van de indicatoren terug te vinden. In tabel 21 wordt per casus de score op het procesontwerp gegeven en het percentage belanghebbenden dat geparticipeerd heeft samengevat.

TABEL 21 SAMENVATTING BEOORDELING PROCESONTWERP

Casus	Score	Participatie percentage
WAP Hees	Slecht	1,5%
Herinrichting Rembrandtstraat	Redelijk/Goed	43,67%
Herinrichting Mesdagstraat	Redelijk/Goed	36,11%
Project Kastelenbuurt	Goed	18,74%

De projectopzet was veruit het beste bij het project Kastelenbuurt. Het participatiepercentage was niet het hoogste bij dit project. Echter is dit vooral veroorzaakt door de opzet van bewonersavonden die georganiseerd zijn bij dit project. Het participatiepercentage van de keukentafelgesprekken lag veel hoger. De projectopzet is ook vooral gefocust op de keukentafelgesprekken, dit was het belangrijkste onderdeel van dit project. Daarnaast is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat het een buurt betreft waarvan de bewoners in het verleden helemaal niet actief participeerden. Terwijl de Rembrandtstraat en de Mesdagstraat in een buurt liggen waar de bewoners veelal hoogopgeleid zijn en vaker meedoen aan burgerparticipatieprojecten. Daarnaast valt op dat de casus WAP Hees het slechtst scoort op projectopzet en dat het participatiepercentage hier ook veruit het laagst was. Dit ligt in lijn met de gestelde hypothese.

4.2.4 Samenvatting beoordeling alle variabelen

Bij de variabele tijd komt het overgrote deel van de waarnemingen in de casestudie niet overeen met de gestelde hypothese dat minder belanghebbenden gaan participeren als er meer tijd in het burgerparticipatieproject geïnvesteerd moet worden. In de meeste gevallen is het participatiepercentage het hoogst bij de participatieactiviteiten die de meeste tijd van belanghebbenden hebben gevraagd. Alleen bij de enquête, die gehouden is bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, is dit niet het geval. De tijdsinvestering voor belanghebbenden is bij deze participatieactiviteit het kortst en het participatiepercentage het allerhoogst. Bij de survey is niet statistisch aangetoond dat de verwachte tijdsinvestering van invloed is op de participatiebereidheid

van belanghebbenden. Wel bleek uit de survey dat meer belanghebbenden bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject naarmate ze hier minder tijd aan hoeven te besteden.

De resultaten van de vergelijkende casestudie komen overeen met de gestelde hypothese dat de participatie toeneemt als belanghebbenden meer invloed hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject. Zowel uit de vergelijking van de vier casus, als bij de vergelijking van de participatieactiviteiten binnen een casus, blijkt dat het participatiepercentage hoger is, naarmate belanghebbenden meer invloed hebben op de uitkomst van het project. In de survey is dit niet statistisch aangetoond. Echter blijkt uit de survey wel dat meer belanghebbenden bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer de invloed die ze hebben op de uitkomst toeneemt. Daarnaast blijkt dat de respondenten die niet hebben deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd, vooraf verwachtten minder invloed te hebben op de uitkomst van het project, dan de invloed die ze willen hebben voordat ze bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject.

Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie blijkt niet dat het participatiepercentage toeneemt als een burgerparticipatieproject aansluit bij de vaardigheden van de belanghebbenden. Bij de casus waar belanghebbenden de minste vaardigheden nodig hadden om te kunnen participeren, was het participatiepercentage het laagst. Opgemerkt moet worden dat bij de conclusie rekening moet worden gehouden met de vaardigheden en het opleidingsniveau van de belanghebbenden van het burgerparticipatieproject. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, herinrichting Mesdagstraat en WAP Hees waren de belanghebbenden gemiddeld hoger opgeleid dan de belanghebbenden bij de casus project Kastelenbuurt.

Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie blijkt niet direct dat het participatiepercentage toeneemt als meer gebruik wordt gemaakt van een combinatie van methoden en technieken. Bij de casus WAP Hees zijn zowel het participatiepercentage, als het aantal gebruikte participatievormen het laagst, dit komt overeen met de gestelde hypothese. Maar bij de casus herinrichting Mesdagstraat zijn minder participatievormen gebruikt dan bij de casus project Kastelenbuurt, terwijl het participatiepercentage bij deze casus hoger ligt. Dit komt niet overeen met de gestelde hypothese. Bij de casus project Kastelenbuurt en herinrichting Rembrandtstraat zijn evenveel participatievormen gebruikt, maar het participatiepercentage ligt veel hoger bij de casus herinrichting Rembrandtstraat. Ook dit komt niet overeen met de gestelde hypothese. Uit de resultaten van de survey lijkt juist naar voren te komen dat het gebruik van een combinatie van participatievormen wel van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. In zowel de vergelijkende casestudie als de survey komt naar voren dat bepaalde participatievormen beter lijken aan te sluiten bij bepaalde groepen belanghebbenden.

De resultaten van de vergelijkende casestudie lijken te bevestigen dat het participatiepercentage toeneemt naarmate belanghebbenden meer waardering krijgen. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat wordt de waardering van belanghebbenden het hoogst beoordeeld en bij deze casus was het participatiepercentage ook het hoogst. Bij de casus WAP Hees wordt de waardering van belanghebbenden het laagst beoordeeld en bij deze casus was het participatiepercentage het laagst. Deze hypothese kon, door beperkingen van het onderzoek, niet getoetst worden bij de survey.

Uit de resultaten van de casestudie blijkt niet direct dat het participatiepercentage toeneemt naarmate een burgerparticipatieproject meer aansluit bij de verschillende burgerschapsstijlen. Alle casus sloten in ongeveer even grote mate aan bij de verschillende burgerschapsstijlen, maar de participatiepercentages verschillen enorm tussen de casus. Wel blijkt uit de resultaten dat meer belanghebbenden participeren als de aanpak aansluit bij de burgerschapsstijlen die het meest voorkomen in de wijk waar het burgerparticipatieproject gehouden wordt. Door beperkingen van het onderzoek, kon deze hypothese niet getoetst worden bij de survey.

Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie blijkt dat niet altijd meer belanghebbenden gaan participeren naarmate de kwaliteit van de communicatie beter is. Bij de twee casus met het hoogste participatiepercentage

was de kwaliteit van de communicatie het hoogst. Dit komt overeen met de gestelde hypothese. Echter was de kwaliteit van de communicatie hoger bij de casus WAP Hees dan bij de casus Kastelenbuurt, terwijl het participatiepercentage bij de casus WAP Hees lager was. Bij de survey is deze variabele, door beperkingen van het onderzoek, niet beoordeeld.

De resultaten op de variabele ‘civil society’ komen niet overeen met de gestelde hypothese. Het participatiepercentage is niet het hoogst in de casus waar de ‘civil society’ het meest is ingeschakeld. De informele ‘civil society’ lijkt wel invloed te hebben op het participatiepercentage. Bij de twee casus waar een grote mate van zelforganisatie was in de buurt, is het participatiepercentage het hoogst. Ook in de survey komt naar voren dat het betrekken van de formele ‘civil society’ niet van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden, maar dat de informele ‘civil society’ wel van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden.

Tot slot blijkt uit de resultaten van het onderzoek dat de beschikbare middelen niet van invloed zijn op het participatiepercentage. Bij alle casus waren de beschikbare middelen ruim voldoende, terwijl de participatiepercentages verschillen. De procesopzet was het slechts bij de casus WAP Hees, waar ook het participatiepercentage het laagst was. Dit komt overeen met de gestelde hypothese. Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat was de projectopzet redelijk tot goed. De projectopzet was het beste bij de casus project Kastelenbuurt, maar het participatiepercentage was hier niet het hoogst. In tabel 22 is een samenvatting te vinden van de beoordeling van alle variabelen.

TABEL 22 SAMENVATTING BEOORDELING ALLE VARIABLEN

	WAP Hees	Herinrichting Rembrandtstraat	Herinrichting Mesdagstraat	Project Kastelenbuurt
‘Participatie belanghebbenden’	Zeer laag	Zeer hoog	Hoog	Gemiddeld
Tijdinvestering	Laag	Hoog	Gemiddeld	Laag
Mate van ervaren invloed	Weinig	Heel veel	Heel veel	Redelijk
Benodigde vaardigheden	Laag	Gemiddeld/Hoog	Gemiddeld/Hoog	Zeer laag
Combinatie van participatievormen	Weinig	Veel	Gemiddeld	Veel
Mate van waardering	Slecht/Redelijk	Redelijk/Goed	Redelijk	Redelijk
Aansluiten bij burgerschapsstijlen	Redelijk	Redelijk/goed	Redelijk	Redelijk
Kwaliteit van de communicatie	Slecht/Redelijk	Redelijk/goed	Redelijk	Slecht
Inschakelen ‘civil society’	Gemiddeld	Laag	Nooit	Hoog
Beschikbare middelen	Ruim voldoende	Goed	Ruim voldoende	Ruim voldoende
Kwaliteit procesontwerp	Slecht	Redelijk/Goed	Redelijk/Goed	Goed

5. Conclusie

In dit onderzoek is tot doel gesteld om inzicht te verkrijgen in de factoren die het participeren van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten verklaren, zodat gemeenten doelgericht kunnen sturen op de participatie van de belanghebbenden. Om het doel van dit onderzoek te bereiken is antwoord gezocht op de volgende hoofdvraag: Welke factoren verklaren het participeren van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten? In de conclusie is een antwoord gegeven op deze hoofdvraag. Hiervoor zijn allereerst alle verklarende factoren (§ 5.1) en institutionele randvoorwaarden (§ 5.2), die in het theoretisch kader naar voren komen, individueel besproken. Vervolgens is in § 5.3 een antwoord gegeven op de hoofdvraag, waarbij de factoren in samenhang bekeken worden. Tot slot is in § 5.4 het representatieve burgerparticipatie model weergegeven.

5.1 De invloed van de onderzochte verklarende factoren op de participatie van belanghebbenden

5.1.1 De hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren

Vanuit de rationele keuze theorie en het civic voluntarism model wordt verwacht dat de tijd die belanghebbenden moeten investeren in een burgerparticipatieproject van invloed is op de participatiebereidheid. Verwacht wordt dat minder belanghebbenden participeren naarmate meer tijd geïnvesteerd moet worden in een burgerparticipatieproject. In de resultaten van dit onderzoek komt geen eenduidig beeld naar voren over de invloed van de tijdsinvestering. In de survey is niet statistisch aangetoond dat er een verschil zit in de verwachte tijdsinvestering tussen de groep belanghebbenden die wel heeft deelgenomen aan het project waarvoor ze waren uitgenodigd en de groep die niet heeft deelgenomen. Belanghebbenden die niet hebben deelgenomen hadden niet de verwachting dat het project meer tijd zou kosten, dan belanghebbenden die wel hebben deelgenomen. Ook in de vergelijkende casestudie laten de meeste waarnemingen zien dat de benodigde tijdsinvestering niet van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Het participatiepercentage was het hoogst bij de twee casus waar belanghebbenden de meeste tijd in hebben moeten investeren. Ook bij de participatieactiviteiten die binnen een casus werden georganiseerd, was het participatiepercentage in de meeste gevallen het hoogst bij de activiteiten die de meeste tijd hebben gekost. Wanneer enkel naar deze resultaten gekeken wordt, moet geconcludeerd worden dat de hoeveelheid tijd die belanghebbenden moeten investeren in een burgerparticipatieproject, niet van invloed is op de participatiebereidheid.

In de resultaten van de survey komt echter naar voren dat de participatiebereidheid toeneemt als belanghebbenden minder tijd moeten investeren in een burgerparticipatieproject. In de praktijk lijken belanghebbenden hier echter meestal niet naar te handelen. Alleen bij de enquête, die gehouden is bij de casus herinrichting Rembrandtstraat, komt naar voren dat meer belanghebbenden participeren wanneer deelname zeer weinig tijd van hen vraagt. De tijdsinvestering bij deze online enquête ligt ver onder de gemiddelde tijdsinvestering. Geconcludeerd wordt dat belanghebbenden eerder bereid zijn om te participeren wanneer deelname *zeer weinig tijd* kost. Dit komt overeen met de gedachte uit de rationele keuze theorie, dat burgers sneller bereid zijn om te participeren als de benodigde inspanning hiervoor laag is. Omdat de benodigde tijdsinvestering niet altijd van invloed is op de participatiebereidheid wordt verwacht dat er in de praktijk vaak andere factoren een belangrijkere rol spelen in de participatiebereidheid van belanghebbenden.

5.1.2 De mate van ervaren invloed van belanghebbenden

Vanuit de rationele keuze theorie en het civic voluntarism model wordt verwacht dat de ervaren invloed van belanghebbenden op de uitkomst van een burgerparticipatieproject, van invloed is op de participatiebereidheid. Verwacht wordt dat belanghebbenden sneller bereid zijn om te participeren wanneer ze verwachten meer invloed te hebben op de uitkomst van een burgerparticipatieproject. In de survey is naar voren gekomen dat belanghebbenden die niet hebben deelgenomen, niet de verwachting hadden dat ze minder invloed hadden op de

uitkomst van het burgerparticipatieproject, dan belanghebbenden die wel hebben deelgenomen. Wel blijkt dat de belanghebbenden die niet hebben deelgenomen, verwachtten dat ze minder invloed hadden op de uitkomst, dan de invloed die ze willen hebben voordat ze bereid zijn om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Daarnaast blijkt uit de resultaten van de survey dat meer belanghebbenden bereid zijn om deel te nemen, naarmate de ervaren invloed op de uitkomst van een project toeneemt. In de resultaten van de vergelijkende casestudie komt sterk naar voren dat de ervaren invloed van belanghebbenden op de uitkomst van een burgerparticipatieproject de participatiebereidheid beïnvloedt. Zowel uit de vergelijking van de vier casus, als uit de vergelijking van de participatieactiviteiten binnen een casus, blijkt dat het participatiepercentage hoger is naarmate belanghebbenden meer invloed verwachten te hebben op de uitkomst van het project. Deze resultaten bevestigen de gestelde hypothese. Uit de resultaten blijkt dat er een dynamisch element zit in de ervaren invloed van belanghebbenden gedurende een burgerparticipatieproject. Wanneer belanghebbenden tijdens een project ervaren dat ze weinig invloed hebben op de uitkomst, zijn ze minder snel bereid aan deel aan de overige participatieactiviteiten van het betreffende project. Maar als belanghebbenden ervaren dat ze veel invloed hebben op de uitkomst van een project, zijn ze bereid om gedurende het project alsnog aan te sluiten. Geconcludeerd wordt dat de mate van ervaren invloed de participatiebereidheid van belanghebbenden beïnvloedt. De ervaren invloed van belanghebbenden op de uitkomst van een burgerparticipatieproject lijkt een grotere rol te spelen bij de participatie van belanghebbenden, dan de benodigde tijdsinvestering.

5.1.3 Kwaliteit van de communicatie

In het civic voluntarism model en de sociaal kapitaal theorie komt naar voren dat mobilisatie een verklarende factor is voor de participatie van belanghebbenden. Verwacht wordt dat belanghebbenden niet deelnemen als ze zich niet bewust zijn van het belang van hun betrokkenheid of als niemand geprobeerd heeft ze te betrekken. De communicatie van een gemeente is hierin een belangrijk factor. Daarom is onderzocht of de participatiebereidheid toeneemt naarmate de gemeente voorafgaand, tijdens en na afloop van het burgerparticipatieproject goed communiceert. Door beperkingen van de survey was het niet mogelijk om vast te stellen of de kwaliteit van de communicatie van invloed is op de participatiebereidheid. De bevindingen van de casestudie lijken te bevestigen dat de kwaliteit van de communicatie van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Niet alle bevindingen uit de casestudie komen overeen met de hypothese, maar er zijn wel sterke aanwijzingen gevonden dat de kwaliteit van de communicatie van invloed is op de participatiebereidheid.

5.1.4 Benodigde vaardigheden van belanghebbenden

In het civic voluntarism model komt naar voren dat de hulpbronnen waarover belanghebbenden beschikken, van invloed zijn op de participatiebereidheid. Verwacht wordt dat meer belanghebbenden participeren wanneer een burgerparticipatieproject aansluit bij de lees-, schrijf- en debatvaardigheden van de belanghebbenden en bij de kennis van belanghebbenden. Uit de resultaten van de survey kan men afleiden dat de kennis en de debatvaardigheden van belanghebbenden de participatiebereidheid beïnvloeden. Uit het statistisch onderzoek blijkt daarnaast dat belanghebbenden met een lager opleidingsniveau, hun vaardigheden lager inschatten dan respondenten met een hoger opleidingsniveau. Ook verwachten belanghebbenden met een lager opleidingsniveau dat ze minder invloed hebben op de uitkomst van een project. Dit kan mogelijk verklaren waarom lager opgeleide belanghebbenden tot op heden zijn ondervertegenwoordigd bij burgerparticipatieprojecten. Ze verwachten niet dat ze over voldoende vaardigheden beschikken om deel te kunnen nemen. Belanghebbenden met een lager opleidingsniveau vinden het daarnaast belangrijk dat de uitnodigingen die ze ontvangen in makkelijke taal geschreven zijn.

Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie blijkt echter niet dat het participatiepercentage toeneemt als belanghebbenden minder vaardigheden nodig hebben om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject. Ook niet wanneer alleen gekeken wordt naar de debatvaardigheden en kennis. Bij de casus waar belanghebbenden de minste vaardigheden nodig hadden, was het participatiepercentage het laagst en bij de casus waar

belanghebbenden de meeste vaardigheden nodig hadden was het participatiepercentage het hoogst. Echter was het opleidingsniveau in de straten waar deze participatieprojecten zijn uitgevoerd hoog. Het lijkt dus geen probleem te zijn dat een burgerparticipatieproject veel vaardigheden vraagt van belanghebbenden, als de belanghebbenden hoogopgeleid zijn. Dit sluit aan bij de hypothese dat het burgerparticipatieproject moet aansluiten bij de vaardigheden van belanghebbenden. Verder kan verondersteld worden dat niet alleen minder belanghebbenden gaan participeren wanneer ze niet over de vereiste vaardigheden beschikken, maar ook wanneer de vaardigheden van belanghebbenden hoger zijn dan de vaardigheden die vereist worden bij een burgerparticipatieproject. Dit kan een oorzaak zijn voor het lage participatiepercentage bij de casus WAP Hees. Het opleidingsniveau van de belanghebbenden was hier hoog en de benodigde vaardigheden om deel te nemen waren laag. Er is echter meer onderzoek nodig om deze hypothese te bevestigen.

5.1.5 Combinatie van participatie methoden en technieken

In het theoretisch kader komt naar voren dat niet alle burgers op dezelfde manier bereikt kunnen worden en dat extra maatregelen getroffen moeten worden om kwetsbare en moeilijk bereikbare burgers te laten participeren. Verwacht wordt dat meer belanghebbenden participeren als gebruik wordt gemaakt van een combinatie van participatie methoden en technieken. In de resultaten van de survey blijkt uit een aantal zaken dat het zinvol is om gebruik te maken van een combinatie van participatievormen. Sommige participatievormen sluiten beter aan bij bepaalde groepen burgers. Zo zijn mannen sneller dan vrouwen bereid om deel te nemen aan bewonersavonden, vrouwen zijn daarentegen sneller dan mannen bereid om deel te nemen wanneer ze worden aangesproken op straat. Daarnaast zijn belanghebbenden met een hoger opleidingsniveau bereid om meer tijd aan een burgerparticipatieproject te besteden. Participatievormen die veel tijd vragen sluiten daarom beter aan bij hoger opgeleide belanghebbenden. Daarnaast willen hoger opgeleide belanghebbenden meer invloed hebben, voordat ze bereid zijn om te participeren dan lager opgeleide belanghebbenden. Participatievormen waar belanghebbenden veel invloed hebben op de uitkomst sluiten daarom beter aan bij hoger opgeleide belanghebbenden. Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie blijkt niet direct dat het participatiepercentage toeneemt als meer gebruik wordt gemaakt van een combinatie van methoden en technieken. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat het aantal gebruikte participatievormen van invloed is op de participatiebereidheid. Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie blijkt wel dat sommige participatievormen beter aansluiten bij bepaalde groepen belanghebbenden. Er kan geconcludeerd worden dat de participatie niet direct toeneemt wanneer meer participatievormen gebruikt worden, maar dat de participatie toeneemt wanneer de gebruikte participatievormen aansluiten bij de groep belanghebbenden die een gemeente wil bereiken.

5.1.6 Aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen

Belanghebbenden die meer interesse hebben in politieke onderwerpen zijn volgens het civic voluntarism model sneller bereid om deel te nemen aan burgerparticipatieprojecten. Om ervoor te zorgen dat belanghebbenden gaan participeren is het belangrijk dat ze worden benaderd vanuit hun eigen burgerschapsstijl. Er wordt verwacht dat meer belanghebbenden participeren, wanneer bij een burgerparticipatieproject wordt aangesloten bij de verschillende burgerschapsstijlen. Door beperkingen van de survey was het niet mogelijk om vast te stellen of het aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen van invloed is op de bereidheid van belanghebbenden om te participeren. Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie blijkt niet dat het participatiepercentage toeneemt naarmate een burgerparticipatieproject meer aansluit bij verschillende burgerschapsstijlen. Er zijn echter aanwijzingen gevonden dat het belangrijk is om aan te sluiten bij de burgerschapsstijl(en) van de groep belanghebbenden die men wil bereiken. De gemeentelijke aanpak hoeft niet aan te sluiten bij alle burgerschapsstijlen, maar de aanpak moet aansluiten bij de burgerschapsstijl(en) van de doelgroep die men wil bereiken. Uit de analyse van de casus kan geconcludeerd worden dat het participatiepercentage toeneemt naarmate het burgerparticipatieproject beter aansluit bij de burgerschapsstijl(en) van de belanghebbenden.

5.1.7 De mate van waardering van belanghebbenden

Volgens de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model zijn burgers sneller bereid om te participeren als er voldoende vertrouwen is tussen de instituties en in elkaar. In samenlevingen waar veel vertrouwen is, nemen meer burgers deel aan vrijwilligersactiviteiten. Om vertrouwen van burgers te creëren is het belangrijk dat burgers zich gewaardeerd voelen wanneer ze deelnemen aan burgerparticipatieprojecten. Verwacht wordt dat de participatiebereidheid van belanghebbenden toeneemt, naarmate ze van de gemeente meer waardering krijgen voor hun participatie. Door beperkingen van de survey was het niet mogelijk om vast te stellen of de waardering die belanghebbenden krijgen van de gemeente van invloed is op de participatiebereidheid. In de resultaten van de vergelijkende casestudie zijn wel aanwijzingen te vinden dat de waardering van belanghebbenden van invloed is op de participatiebereidheid. Het participatiepercentage was het hoogst bij de casus waar belanghebbenden de meeste waardering voor hun deelname kregen en het participatiepercentage was het laagst bij de casus waar belanghebbenden de minste waardering voor hun deelname kregen. Daarmee kan de voorzichtige conclusie getrokken worden dat de participatiebereidheid toeneemt, naarmate belanghebbenden meer waardering krijgen voor hun deelname.

5.1.8 Inschakelen ‘civil society’

Vanuit de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model wordt verwacht dat het inschakelen van de formele ‘civil society’ de participatie van belanghebbenden bevordert. Er wordt gesteld dat het makkelijker is om tot vrijwillige samenwerking te komen wanneer sprake is van netwerken van sociale betrokkenheid. Burgers die zich sterk aangetrokken voelen tot een groep zijn eerder geneigd om op te treden namens die groep. Verwacht wordt dat hoe meer de gemeente de formele ‘civil society’ inschakelt bij burgerparticipatieprojecten, hoe meer belanghebbenden zullen participeren. Uit de resultaten van de survey blijkt dat er geen significant verschil zit in deelname tussen de groep belanghebbenden die door de gemeente is uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject en de groep belanghebbenden die door de formele ‘civil society’ is uitgenodigd. Dit resultaat spreekt tegen dat belanghebbenden sneller bereid zijn om te participeren wanneer de formele ‘civil society’ betrokken wordt. Daarnaast blijkt uit de resultaten van de survey dat belanghebbenden het snelst bereid zijn om deel te nemen als ze gevraagd worden door de informele ‘civil society’ en daarna wanneer ze gevraagd worden door de gemeente. De formele ‘civil society’ scoort lager dan de gemeente. Op basis van deze resultaten moet de gestelde hypothese verworpen worden. Ook in de vergelijkende casestudie zijn geen aanwijzingen gevonden dat belanghebbenden sneller bereid zijn om te participeren wanneer de formele ‘civil society’ wordt betrokken. Het participatiepercentage was het hoogst bij de casus waar de formele ‘civil society’ niet betrokken was. In de vergelijkende casestudie zijn wel aanwijzingen gevonden dat de informele ‘civil society’ van invloed is op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Geconcludeerd kan worden dat het inschakelen van de formele ‘civil society’ de participatiebereidheid niet bevordert, maar wel het inschakelen van de informele ‘civil society’.

5.2 De invloed van de institutionele randvoorwaarden op de participatie van belanghebbenden

5.2.1 De kwaliteit van het procesontwerp van het burgerparticipatieproject

Er wordt verwacht dat het procesontwerp dat de gemeente voorafgaand en tijdens een burgerparticipatieproject maakt, van invloed is op de mate van participatie van belanghebbenden. In de bestuurskundige theorie komt naar voren dat een goed georganiseerd proces bijdraagt aan het bereiken van een brede en representatieve burgerparticipatie. Deze variabele is alleen onderzocht in de vergelijkende casestudie. De resultaten van de vergelijkende casestudie komen grotendeels overeen met deze verwachting. De projectopzet was het slechtst bij de casus waar het participatiepercentage het laagst was. Bij de overige casus was de projectopzet redelijk goed. In de resultaten van de vergelijkende casestudie komt duidelijk naar voren dat het maken van een goede projectopzet loont. Het draagt bij aan de participatie van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten.

5.2.2 De beschikbare middelen voor het burgerparticipatieproject

Tot slot wordt verwacht dat de middelen die beschikbaar zijn voor een burgerparticipatieproject van invloed zijn op de mate van participatie van belanghebbenden. Onvoldoende financiële middelen en onvoldoende beschikbare capaciteit zouden een beperking zijn voor burgerparticipatie. Verwacht wordt dat de mate van participatie toeneemt naarmate de gemeente meer middelen beschikbaar stelt. Deze hypothese is alleen onderzocht via de vergelijkende casestudie. Uit de resultaten van de vergelijkende casestudie kan niet geconcludeerd worden dat de beschikbare middelen van invloed zijn. Bij alle casus waren ruim voldoende middelen beschikbaar om het project uit te voeren. Daarmee kan niet geconcludeerd worden dat de mate van participatie beïnvloed wordt door de middelen die de gemeente beschikbaar stelt. In de vergelijkende casestudie komt wel naar voren dat de beschikbare tijd van ambtenaren van invloed is op de kwaliteit van de communicatie tijdens het burgerparticipatieproject.

5.3 Welke factoren verklaren het participeren van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten?

Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat tijd niet de belangrijkste beweegreden van belanghebbenden is om al dan niet deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Er lijken andere factoren een grotere invloed te hebben op de participatiebereidheid van belanghebbenden. Belanghebbenden zijn sneller bereid om deel te nemen als ze veel invloed hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject. Belanghebbenden lijken de benodigde tijdsinvestering af te wegen tegen de invloed die ze hebben op de uitkomst van het project en daarin een rationele keuze te maken. Weegt de tijdsinvestering op tegen de mate van ervaren invloed die ze hebben op de uitkomst.

Daarnaast zijn in dit onderzoek sterke aanwijzingen gevonden dat de mate van waardering en de kwaliteit van de communicatie de participatie van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten verklaren. In de survey komt naar voren dat de indicatoren behorende bij de mate van waardering en de kwaliteit van de communicatie hetzelfde meten. Dit kan verklaard worden doordat er niet alleen gekeken is naar de kwaliteit van de communicatie voorafgaand aan een burgerparticipatieproject, maar ook naar de kwaliteit van de communicatie tijdens en na afloop. Wanneer de communicatie tijdens en na afloop van een project slecht is, hebben belanghebbenden het idee dat hun input niet gewaardeerd wordt hetgeen het vertrouwen in de gemeente schaadt. Dit verlies van vertrouwen in de gemeente leidt tot een domino-effect, omdat belanghebbenden hierdoor in de toekomst minder snel bereid zijn om te participeren. Burgerparticipatie kan alleen bijdragen aan het dichten van die kloof tussen overheid en burgers als tijdens dergelijke projecten het vertrouwen van burgers niet geschaad wordt. Daarvoor is het belangrijk dat de communicatie met burgers op een goede manier wordt vormgegeven, zodat belanghebbenden het gevoel hebben dat hun participatie gewaardeerd wordt. Het valt op dat de kwaliteit van de communicatie voorafgaand aan het burgerparticipatieproject bij alle casus zeer laag wordt beoordeeld. Belanghebbenden worden niet goed bewust gemaakt van het belang van hun betrokkenheid. Wanneer de aanwijzingen kloppen dat de kwaliteit van de communicatie van invloed is op de participatie van belanghebbenden, kan op dit gebied nog veel gewonnen worden.

Vervolgens zijn in dit onderzoek sterke aanwijzingen gevonden dat het aansluiten op de van belang zijnde kenmerken van de belanghebbenden die de gemeente wil bereiken een belangrijke factor is bij het verklaren van de participatie van belanghebbenden. De factoren vaardigheden, burgerschapsstijlen en combinatie van participatievormen worden daarom gezamenlijk besproken. Uit de analyse van de casus volgt dat het alleen zinvol is om gebruik te maken van een combinatie van participatievormen, wanneer sprake is van een gemêleerde groep belanghebbenden. Bovendien is het alleen zinvol om gebruik te maken van een combinatie van participatievormen, als de gekozen participatievormen aansluiten bij de groep belanghebbenden die men wil

bereiken. Door het maken van een goede projectopzet kan een gemeente zicht krijgen op de kenmerken van de belanghebbenden die bereikt moeten worden.

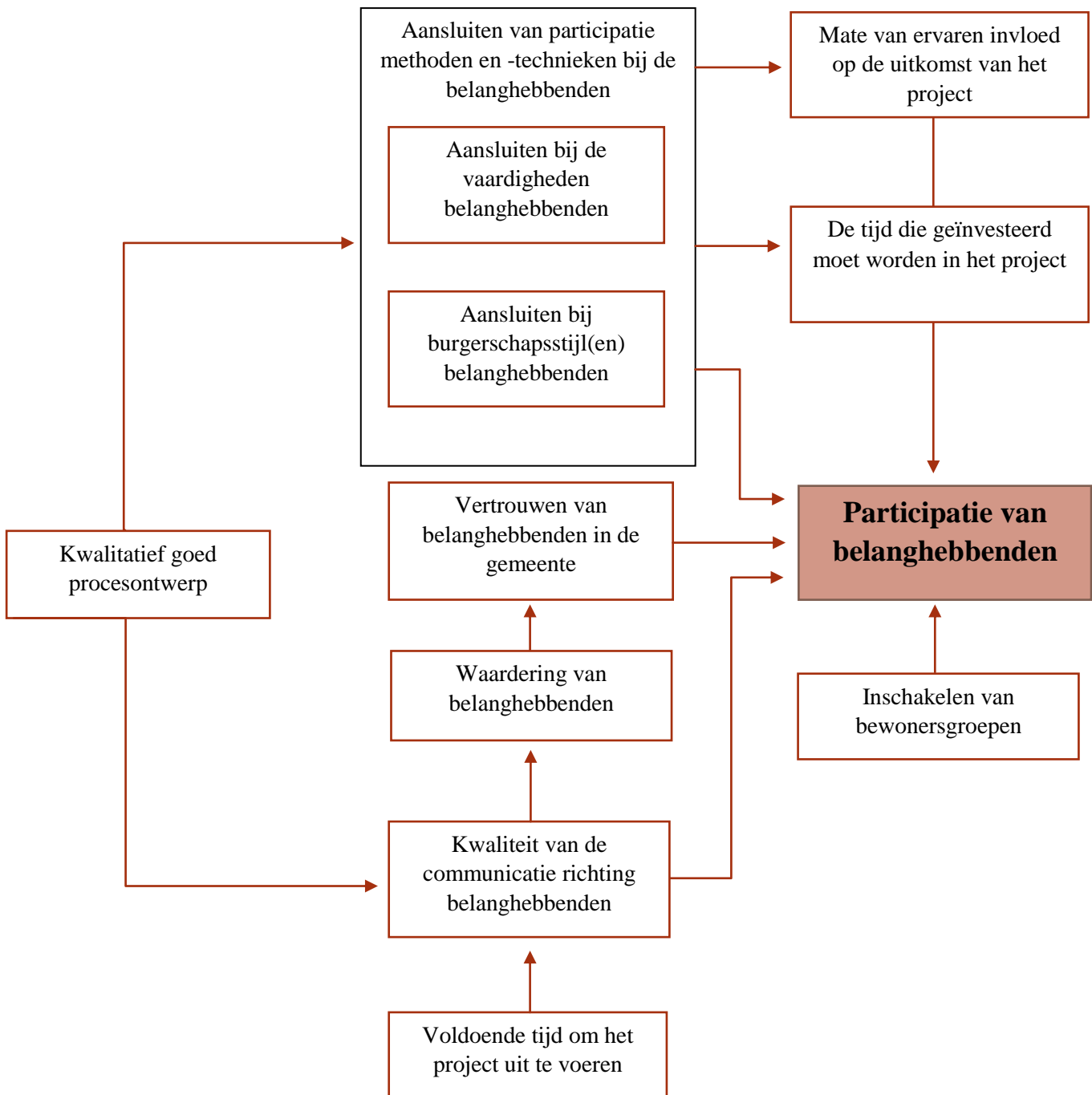
Daarnaast kan een goede projectopzet, door een gestructureerde aanpak, zorgen voor een kwalitatief goede communicatie en daarmee voor een gevoel van waardering bij belanghebbenden. Er worden minder snel fouten gemaakt, wanneer vooraf in een projectopzet is vastgelegd op welke momenten tijdens het project belanghebbenden waarover geïnformeerd moeten worden. In dit onderzoek wordt dan ook geconcludeerd dat het maken van een goede projectopzet een verklarende factor is voor de participatie van belanghebbenden. De projectopzet lijkt van invloed te zijn op de kwaliteit van de communicatie en het aansluiten bij de belanghebbenden die de gemeente wil bereiken. Verder zijn in dit onderzoek aanwijzingen gevonden dat de beschikbare tijd indirect van invloed is op de kwaliteit van de communicatie. Tot slot zijn in dit onderzoek geen aanwijzingen gevonden dat het inschakelen van de formele ‘civil society’ een verklarende factor is voor de participatie van belanghebbenden. Het inschakelen van informele bewonersgroepen lijkt daarentegen wel van invloed te zijn op de participatiebereidheid van belanghebbenden.

De belangrijkste conclusie van dit onderzoek is dat burgerparticipatie maatwerk is. Eén aanpak gebruiken voor alle burgerparticipatieprojecten zal niet werken. Er moet maatwerk geboden worden. Waarbij het van essentieel belang is om vooraf goed te kijken naar de kenmerken van de groep belanghebbenden die de gemeente wil bereiken.

5.4 Representatieve burgerparticipatie model

In het figuur 5 worden de conclusies van dit onderzoek overzichtelijk weergegeven in het representatieve burgerparticipatie model (RBP model). In dit onderzoek is het conceptueel model, dat in § 2.6 van het theoretisch kader besproken is, getoetst. Er werd verwacht dat acht verklarende factoren direct van invloed waren op de participatie van belanghebbenden en dat drie institutionele randvoorwaarden van invloed waren op het verband tussen de verklarende factoren en de participatie van belanghebbenden. Op basis van de resultaten van dit onderzoek is een nieuw model ontwikkeld, waarin de verbanden die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen worden weergegeven. Verbanden die in dit onderzoek niet naar voren zijn gekomen worden in dit model niet weergegeven. Het RBP model is specifiekier dan het conceptueel model uit het theoretisch kader. Het laat ook de verbanden zien tussen de verschillende variabelen.

In het model is te zien dat een zestal factoren de participatie van belanghebbenden direct beïnvloeden: de ervaren invloed op de uitkomst, de tijd die geïnvesteerd moet worden in het project, het aansluiten van participatie methoden en –technieken bij belanghebbenden, het vertrouwen van belanghebbenden in de gemeente, de kwaliteit van de communicatie en het inschakelen van bewonersgroepen. Verder laat het model zien dat de mate van ervaren invloed van invloed is op de tijd die belanghebbenden bereid zijn te investeren in het project. Wanneer belanghebbenden veel invloed ervaren, zijn ze bereid meer tijd te investeren in een burgerparticipatieproject. Daarnaast is er een verband tussen het aansluiten van participatie methoden en –technieken bij de belanghebbenden en de mate van invloed en de tijdsinvestering. Hoger opgeleide belanghebbenden willen meer invloed hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject en zijn bereid om meer tijd te investeren in het project dan lager opgeleide belanghebbenden. Daarmee moet rekening gehouden worden bij het vinden van geschikte participatie methoden en –technieken. Verder is in het model te zien dat de kwaliteit van de communicatie van invloed is op de waardering van belanghebbenden en dat de mate van waardering van invloed is op het vertrouwen van belanghebbenden in de gemeente. Tot slot laat het model zien dat een kwalitatief goed procesontwerp van invloed is op het aansluiten van de participatie methoden en –technieken bij de belanghebbenden en op de kwaliteit van de communicatie. De tijd die beschikbaar is om het project uit te voeren is ook van invloed op de kwaliteit van de communicatie.

Figuur 5. RBP model

6. Discussie

De discussie is opgedeeld in drie delen. Allereerst zijn op basis van de bevindingen van dit onderzoek aanbevelingen gedaan over hoe Nederlandse gemeenten doelgericht kunnen sturen op het participeren van belanghebbenden bij burgerparticipatieprojecten (§6.1). Vervolgens zijn de bevindingen in dit onderzoek vergeleken met de theoretische stromingen die in dit onderzoek gebruikt zijn (§6.2). Tot slot zijn de beperkingen van dit onderzoek beschreven en zijn aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek (§6.3).

6.1 Aanbevelingen

Op grond van de uitkomsten van dit onderzoek kan een aantal aanbevelingen worden gedaan aan gemeenten om effectief te sturen op de participatie van belanghebbenden. Een wondermiddel om ervoor te zorgen dat ondervertegenwoordigde groepen gaan participeren kan helaas niet gegeven worden. Er is gekozen om in een notendop weer te geven aan welke voorwaarden een gemeente moet voldoen om een participatieproject zo aantrekkelijk mogelijk te maken voor een zo breed mogelijke groep belanghebbenden. Hiervoor zal de weg geschetst worden die een gemeente moet bewandelen om tot representatieve burgerparticipatie te komen. Alle stappen die beschreven worden zijn van invloed op de participatiebereidheid van belanghebbenden en kunnen worden gezien als kruispunten op deze weg. De drie kruispunten die besproken worden zijn: de projectopzet, het uitnodigen van belanghebbenden en de waardering van de belanghebbenden. Wanneer de gemeente bij deze kruispunten de juiste afslag neemt zal representatieve burgerparticipatie in zicht komen.

De projectopzet

Het eerste kruispunt dat een gemeente tegenkomt op de weg naar representatieve burgerparticipatie is de kwaliteit van de projectopzet. Het is belangrijk dat voorafgaand aan een burgerparticipatieproject een duidelijk procesontwerp wordt gemaakt. Maar wat wordt verstaan onder een goede projectopzet? Allereerst is het van groot belang dat de gemeente **vooraf** zicht heeft op de doelgroep van het burgerparticipatieproject. Wie wil de gemeente bereiken? Vooraf moet bekeken worden welk type bewoners wonen in de wijk, buurt of straat waar het project georganiseerd wordt. Burgers hebben verschillende burgerschapsstijlen en voor iedere burgerschapsstijl werkt een andere aanpak het beste. In wijken, buurten of straten waar burgers wonen met uiteenlopende burgerschapsstijlen is het belangrijk om gebruik te maken van een combinatie van participatie methoden en technieken. Wanneer er enkel een bewonersavond georganiseerd wordt in een buurt waar veel ‘buitenstaanders’ wonen zal de opkomst laag zijn. Een buurtfeest of andere participatievorm met een element van entertainment past beter bij deze groep. Echter zullen bewoners met een verantwoordelijke burgerschapsstijl niet gecharmeerd zijn van dergelijke bijeenkomsten. Voor hen is het juist belangrijk dat de bijeenkomsten informatief zijn. Op dit moment sluiten de gebruikte participatie methoden vaak niet aan bij alle burgerschapsstijlen. De gebruikte participatie methoden zijn vooral aantrekkelijk voor burgers met een verantwoordelijke burgerschapsstijl, waardoor vooral buitenstaanders en burgers met een migratieachtergrond buiten de boot vallen.

Bij de projectopzet moet niet alleen gekeken worden naar de burgerschapsstijl, maar ook naar de vaardigheden van de belanghebbenden die de gemeente wil bereiken. Burgers hebben kennis en vaardigheden nodig om te kunnen participeren. Niet alle burgers beschikken over de vaardigheden die vaak tijdens burgerparticipatieprojecten van hen verwacht worden. Burgers hebben vaak niet de kennis om inhoudelijk mee te praten over bepaalde onderwerpen. Daarnaast is spreken in het openbaar of het lezen van beleidsstukken niet voor iedereen weggelegd. Hierdoor nemen hoogopgeleide burgers vaker deel aan burgerparticipatieprojecten. Het is daarom belangrijk dat de gemeente bij de opzet van het project rekening houdt met de behoeften en kwaliteiten van de belanghebbenden die men wil bereiken. Niet alle burgers kunnen op dezelfde manier bereikt worden. Er zijn extra maatregelen nodig, in vorm van aparte trajecten en bijzondere werkvormen, om kwetsbare en moeilijk bereikbare burgers te laten participeren.

Pas wanneer een gemeente helder voor ogen heeft WIE men wil bereiken, kan worden nagedacht over HOE deze groep te bereiken. Bij de vormgeving van het project is het allereerst belangrijk om na te denken over een aantal factoren. De tijd die belanghebbenden moeten investeren in een project is een eerste factor waarover moet worden nagedacht. In de regel geldt dat burgers sneller geneigd zijn deel te nemen aan een burgerparticipatieproject wanneer het *zeer weinig* tijd van hen vraagt. Vaak zijn er belangrijkere en leukere dingen waaraan burgers hun spaarzame vrijetijd willen besteden. Dit is echter niet altijd het geval, zeker wanneer het eigenbelang voor burgers groot is en wanneer ze veel invloed hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject zijn ze bereid tijd te investeren in een participatieproject. Denk tijdens het procesontwerp na hoeveel tijd het gehele project van een burger vraagt. Misschien zijn er alternatieven te bedenken die minder tijdrovend zijn voor burgers. Zo is het mogelijk om burgers voorafgaand aan een bewonersavond of werkgroep input te laten leveren via de mail. Hierdoor kunnen ze invloed uitoefenen zonder daadwerkelijk aanwezig te zijn. Of tussentijds kan een enquête georganiseerd worden, waarmee de uitkomst van de bewonersavond(en) of de werkgroep geverifieerd kan worden bij de overige belanghebbenden. Burgers hoeven op deze manier niet aanwezig te zijn op de bewonersavond of bij een werkgroep om toch invloed uit te oefenen op de uitkomst van het project. De input kan geleverd worden, tussen het naar bed brengen van de kinderen en de grote mand te strijken wasgoed die nog in de kamer staat.

Daarnaast is het belangrijk om vooraf na te denken over de invloed die burgers kunnen uitoefenen op de uitkomst van het burgerparticipatieproject. Burgers zijn sneller bereid om deel te nemen wanneer ze veel invloed hebben op de uitkomst van het project. Het is belangrijk in de uitnodiging die verspreid wordt duidelijk te vermelden hoeveel invloed belanghebbenden kunnen uitoefenen op de uitkomst van het project. Daarnaast is het belangrijk om te vermelden op welke manier de besluitvorming wordt vormgegeven en op welk moment in het proces bepaalde besluiten worden genomen. Belanghebbenden moeten altijd de mogelijkheid hebben om tijdens het project nog te gaan deelnemen. Sommige burgers hebben geen interesse in lange bewonersavonden, maar vinden het wel belangrijk erbij te zijn wanneer spijkers met koppen worden geslagen. Deze bewoners moeten de kans krijgen om tussentijds aan te sluiten. Daarvoor is het belangrijk dat vooraf duidelijk is hoe en wanneer de besluiten genomen worden en dat dit helder gecommuniceerd wordt aan belanghebbenden. Ook moeten alle belanghebbenden op de hoogte gehouden worden van ontwikkelingen tijdens het project. Dit kan via de mail, via een projectpagina op de gemeentelijke website, via buurtbewoners of via de zogenaamde verbinders (uitleg hierover volgt bij het volgende kruispunt). Op deze manier kan teleurstelling bij burgers voorkomen worden. Voor de kwaliteit van de communicatie richting burgers is het belangrijk dat ambtenaren voldoende tijd hebben om het burgerparticipatieproject vorm te geven.

Maatwerk is essentieel voor representatieve burgerparticipatie!

Uitnodigen van belanghebbenden

Nadat de gemeente goed heeft nagedacht over het procesontwerp, belanden we bij het volgende kruispunt op de weg naar representatieve burgerparticipatie. Een essentieel element voor de opkomst bij een burgerparticipatieproject: de kwaliteit van de uitnodiging. Het is belangrijk om de uitnodiging via diverse kanalen te verspreiden. Hierbij kan gedacht worden aan een huis-aan-huis bezorgde brief, maar ook aan sociale media, de website van de gemeente, wijkbladen, verenigingsbladen of een oproep op de lokale televisie. Op deze manier kan een zo breed mogelijke groep belanghebbenden bereikt worden. Daarnaast is het waardevol om gebruik te maken van bewonersgroepen die actief zijn in de buurt of wijk waar het burgerparticipatieproject gaat plaatsvinden. Burgers zijn namelijk eerder bereid om te participeren wanneer ze gevraagd worden door mensen die dicht bij hen staan. Bewonersgroepen kunnen belanghebbenden met minder vaardigheden ook in staat stellen om te participeren, doordat ze in staat zijn socio-economische beperkingen weg te nemen. Zeker bij Nederlanders met een migratieachtergrond is het zinvol om de netwerken waarin ze betrokken zijn in te zetten

als een verbindende factor. Door ervoor te zorgen dat de actieve buurtbewoners de communicatie over het project richting de rest van de buurt op zich nemen, kan de participatie ook vergroot worden.

Vaak zijn de uitnodigingen die de gemeente verspreidt te moeilijk voor een grote groep burgers. Zij haken af bij de eerste zin en komen er nooit achter dat het project belangrijk of interessant voor hen is. Zorg er daarom voor dat de uitnodiging altijd op B1 niveau geschreven is. Ook hoger opgeleiden vinden het prettiger als een uitnodiging op B1 niveau geschreven is. Wanneer mensen thuiskomen van een lange dag werken hebben ze vaak geen zin meer om lange ingewikkelde brieven te lezen. Start daarom altijd met de kernboodschap. De vier W's: Wat, Wanneer, Waar en Waarom. Communiceer in de uitnodiging kort en krachtig hoeveel invloed belanghebbenden hebben op de uitkomst, wat hun rol is, hoe hun input gebruikt wordt en hoe het besluitvormingsproces is vormgegeven. Geef ook aan waarom het in het belang van de burger zelf is om deel te nemen aan het project. Wanneer belanghebbenden denken dat ze geen invloed kunnen uitoefenen op de uitkomst van het project zullen ze niet deelnemen. Ook de vormgeving van de uitnodiging is belangrijk. Maak het persoonlijk en niet te formeel. Zorg altijd dat de brief wordt ondertekend door één bestuurder of één ambtenaar en geef belanghebbenden de mogelijkheid om telefonisch en via de mail direct contact op te nemen met een in de brief genoemde contactpersoon. Wanneer de gemeente te maken heeft met belanghebbenden die een maatschappijkritische burgerschapsstijl hebben is het wel aan te raden om een inhoudelijk uitnodiging te sturen. Deze groep stelt dit vaak wel op prijs. Zorg er in dit geval voor dat de vier W's op de voorzijde kort en krachtig vermeld worden, zodat de brief ook aantrekkelijk blijkt voor de overige belanghebbenden. Of schrijf een eenvoudige brief en verwijst belanghebbenden die behoefte hebben aan meer informatie door naar een projectpagina op de gemeentelijke website.

Een kwalitatief goede uitnodiging is essentieel voor representatieve burgerparticipatie!

Waardering van belanghebbenden

Het derde en tevens laatste kruispunt op de weg naar representatieve burgerparticipatie betreft het handelen van gemeenten tijdens burgerparticipatieprojecten, maar ook tijdens andere contact momenten met burgers. Dit is het meest ingewikkelde kruispunt, omdat het te maken heeft met het vertrouwen dat burgers hebben in de gemeente en in andere overheidsinstellingen. Veel burgers hebben weinig vertrouwen in de overheid en zijn om die reden niet bereid om deel te nemen aan burgerparticipatieprojecten. De gemeente kan tijdens burgerparticipatieprojecten een aantal dingen doen om het vertrouwen van burgers te vergroten. Vaak voelen burgers zich niet serieus genomen tijdens burgerparticipatieprojecten. Ze hebben behoefte aan meer erkenning en waardering voor de input die ze leveren. Burgers hebben vaak het gevoel dat ze door de gemeente als tegenstander worden benaderd, i.p.v. als gesprekspartner. Zonder respect voor de burger mag er geen participatie van hen verwacht worden. Positieve ervaringen moedigen burgers aan om actief te blijven, maar één negatieve ervaring is vaak genoeg om burgers te ontmoedigen. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard!

Het is daarom van groot belang dat de gemeente de input die participerende belanghebbenden leveren waardeert. Deze waardering zit in kleine dingen. Tijdens het project is het belangrijk dat belanghebbenden die verbaal minder sterk zijn niet over het hoofd worden gezien. Vaak wordt er geluisterd naar de burgers die het hardst schreeuwen. Om ervoor te zorgen dat iedereen aan het woord komt kan er gebruik gemaakt worden van de c.o.n.s.e.n.t-methode, die ervoor zorgt dat een bepaalde oplossing pas gekozen wordt als geen enkele aanwezige principiële bezwaren heeft. Zorg dat plenaire discussies vermeden worden, en dat er in plaats daarvan gewerkt wordt in kleine groepen. Burgers durven dan sneller hun mening te geven. Daarnaast is het belangrijk dat belanghebbenden door de gemeente goed op de hoogte worden gehouden tijdens het project. De gemeente moet alle belangrijke informatie direct delen met belanghebbenden, zodat ze achteraf niet voor verrassingen komen te staan. Ook moeten belanghebbenden op de hoogte worden gesteld van de uitkomst van het project. Dit wordt vaak vergeten, wat zorgt voor frustraties. Het is belangrijk dat belanghebbenden ervan op de hoogte gesteld

worden als er lange tijd geen nieuws is, want geen nieuws is ook nieuws. Een gebrek aan informatie wordt vaak geïnterpreteerd als een gebrek aan interesse en respect. Bedank belanghebbenden tijdens en na afloop van een project direct en indirect voor de input die ze geleverd hebben. Laat de deelnemers weten dat hun input gewaardeerd wordt. Sluit een participatieproject bijvoorbeeld af met een feestelijk bijeenkomst. Vaak wordt tijdens burgerparticipatieprojecten niet voldaan aan voorgaande vereisten. Hierdoor raken burgers die geparticipeerd hebben teleurgesteld en zijn ze niet meer bereid om deel te nemen aan een volgend participatieproject. Om ervoor te zorgen dat burgers zich gewaardeerd voelen is het belangrijk dat burgerparticipatie goed is ingebed in de gemeentelijke praktijk. Hiermee zijn we weer terug bij het eerste kruispunt op de weg naar representatieve burgerparticipatie en is de cirkel rond.

Participatie van burgers is een cyclisch proces, slechte prestaties van de gemeente bij het ene burgerparticipatieproject, beïnvloeden de opkomst bij een volgend project!

6.2 Theoretische implicaties

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van drie theorieën om de participatie van belanghebbenden bij gemeentelijke burgerparticipatieprojecten te verklaren. De rationele keuze theorie, de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model. Daarnaast is in dit onderzoek gebruik gemaakt van bestuurskundige literatuur waar het belang van de institutionele randvoorwaarden beschreven wordt. Allereerst is bekeken of de gebruikte theorieën een volledige verklaring bieden voor de participatie van belanghebbenden. Vervolgens is bekeken in welke mate de resultaten van dit onderzoek overeenkomen met het CLEAR model van Lowndes, Pratchett en Stoker (2006a) en het ACTIE model van Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013), twee modellen waarin uitspraken worden gedaan over de deelname aan burgerparticipatieprojecten.

In dit onderzoek is binnen de rationele keuze theorie, de sociaal kapitaal theorie en het civic voluntarism model op zoek gegaan naar factoren die de participatie van belanghebbenden kunnen verklaren. Uit de resultaten blijkt dat alle drie de theorieën de participatie van belanghebbenden deels kunnen verklaren. Daarmee sluiten de resultaten aan bij de veronderstelling van Pattie et al. (2003) en Huitema et al. (2006), dat alle drie de modellen een rol spelen bij het activisme van burgers. Echter komen niet alle factoren uit deze theorieën even sterk naar voren in dit onderzoek. Vanuit het civic voluntarism model wordt verwacht dat de participatie beperkt wordt door de beschikbare vrije tijd van belanghebbenden. In dit onderzoek komt de beschikbare tijd niet naar voren als de belangrijkste overweging van burgers bij hun keuze om al dan niet te participeren. De benodigde tijdsinvestering lijkt de participatie van belanghebbenden alleen te beïnvloeden wanneer er *zeer weinig* tijd van hen gevraagd wordt. Dit sluit beter aan bij de assumptie van de rationele keuze theorie, dat burgers de voordelen willen maximaliseren en de nadelen willen minimaliseren. Ook komt in dit onderzoek niet naar voren dat het inschakelen van de formele ‘civil society’ de participatie van belanghebbenden beïnvloedt. Vanuit de gedachte van de sociaal kapitaal theorie van Putnam (1993) wordt verwacht dat het inschakelen van netwerken leidt tot meer participatie, maar dit verband is, voor wat betreft de formele ‘civil society’, niet gevonden in dit onderzoek. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt enkel dat het inschakelen van de informele ‘civil society’ de participatie van belanghebbenden bevordert. Tot slot komt in dit onderzoek niet naar voren dat de financiële middelen die een gemeente beschikbaar stelt van invloed zijn op de participatie. Robinson (2007) geeft aan dat onvoldoende financiële bronnen een beperking zijn voor burgerparticipatie. Bij alle casus die onderzocht zijn waren voldoende financiële middelen beschikbaar. Dit kan verklaren waarom deze factor niet naar voren is gekomen in dit onderzoek. Hierdoor was het namelijk niet mogelijk om een causaal verband vast te stellen. Er zijn in dit onderzoek geen aanwijzingen gevonden dat er nog andere factoren van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden. De drie gebruikte theorieën, plus de Bestuurskundige literatuur over institutionele randvoorwaarden, lijken daarmee het sociale verschijnsel ‘participatie van belanghebbenden’ volledig te kunnen verklaren.

In de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek zijn het CLEAR model en het ACTIE model naar voren gekomen als modellen die burgerparticipatie kunnen verklaren. Het CLEAR model zou echter te algemeen zijn en daardoor specifieke kenmerken van een land niet meenemen (Huiteima et al., 2006). Daarnaast is niet zeker of het CLEAR model alle motieven van burgers om te participeren omvat (Amnå, 2010). Het is de vraag of dit een compleet model is om de participatie van belanghebbenden binnen Nederlandse gemeenten te verklaren. Ook het ACTIE model is besproken in de wetenschappelijke relevantie. In dit model komen factoren naar voren die de betrokkenheid van burgers bij burgerinitiatieven kunnen verklaren (Denters et al., 2013). Het is de vraag of dit model ook toepasbaar is op andere vormen van burgerparticipatie. Zowel het CLEAR model als het ACTIE model zijn daarom vergeleken met de resultaten van dit onderzoek.

Het CLEAR model overlapt grotendeels met de resultaten van dit onderzoek. Alleen de factor 'enabled to' komt in dit onderzoek minder sterk naar voren. Deze factor van het CLEAR model stelt dat maatschappelijke organisaties burgers in staat stellen om te participeren en dat gemeenten de participatie kunnen vergroten door maatschappelijke organisaties te faciliteren en te subsidiëren (Huiteima et al., 2006). In dit onderzoek is niet aangetoond dat meer belanghebbenden gaan participeren als maatschappelijke organisaties betrokken worden. Daarnaast komen in dit onderzoek een paar factoren naar voren die niet genoemd worden in het CLEAR-model. In het CLEAR model komt niet naar voren dat het voor de participatie belangrijk is om aan te sluiten bij de burgerschapsstijlen van belanghebbenden. De factor 'can do' focust op de sociaaleconomische status van burgers, maar kijkt niet naar de invloed van burgerschapsstijlen. De factor 'like to' stelt dat de binding met de politieke entiteit waar participatie moet plaatsvinden, belangrijk is. Hierbij wordt gesteld dat participatie vergroot kan worden als de sociale cohesie in een gemeenschap vergroot wordt, maar wordt niet gekeken naar het effect van burgerschapsstijlen op de participatie. Ook de invloed van de benodigde tijdsinvestering en de mate van ervaren invloed op de uitkomst van het project komen niet naar voren in het CLEAR model. Tot slot het belang van de een projectopzet en de beschikbare tijd van ambtenaren komt niet naar voren in het CLEAR model. De veronderstelling van Huiteima et al. (2006), dat het CLEAR model te algemeen is, lijkt te kloppen. In dit onderzoek komen ook andere factoren naar voren die van invloed zijn op de participatie van belanghebbenden.

Vervolgens zijn de resultaten van dit onderzoek vergeleken met het ACTIE model. Ook de factoren uit het ACTIE model overlappen grotendeels met de uitkomst van dit onderzoek. Wederom moet vastgesteld worden dat er één factor is die niet in dit onderzoek naar voren komt, maar wel in het ACTIE model. In het ACTIE model wordt gesteld dat het succes van een burgerinitiatief sterk wordt beïnvloed door de contacten van initiatiefnemers met relevante organisaties. Zoals gezegd, komt in dit onderzoek niet naar voren dat het betrekken van de formele 'civil society' van invloed is op de participatie van belanghebbenden. Bij de factor 'Animo' komt naar voren dat burgers sneller bereid zijn om deel te nemen aan burgerinitiatieven als het eigenbelang in het geding is. Deze factor is in dit onderzoek niet onderzocht. Het eigen belang komt wel naar voren bij de burgerschapsstijl 'pragmatische burgers', waarbij gesteld wordt dat pragmatische burgers sneller gaan participeren als het eigen belang in het geding is. Er is niet onderzocht of het eigenbelang ook van invloed is op de participatiebereidheid van burgers met andere burgerschapsstijlen. In het ACTIE model wordt gesteld dat, naast vaardigheden, kennis en tijd, de hulpbron geld van invloed is op het succes van een burgerinitiatief. Deze factor is niet meegenomen in dit onderzoek. Deze factor lijkt ook niet relevant te zijn voor eerste en tweede generatie burgerparticipatieprojecten. Ook de factor 'inbedding' uit het ACTIE model lijkt niet aan te sluiten bij 'inspraak' en 'interactieve beleidsvorming'. Gesteld wordt dat het succes van een burgerinitiatief afhankelijk is van de inbedding van burgerinitiatieven binnen een gemeente, zodat burgers zich geen weg hoeven te banen in het 'bestuurlijke oerwoud'. Bij de eerste en tweede generatie burgerparticipatie is dit ook niet nodig. Geconcludeerd kan worden dat het ACTIE-model niet geheel toegepast kan worden bij eerste en tweede generatie burgerparticipatieprojecten.

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat het RBP model, dat naar aanleiding van dit onderzoek tot stand is gekomen, een welkome aanvulling is op de huidige theorie over burgerparticipatie. Het model is uitgebreider dan het CLEAR model en sluit daarnaast beter dan het ACTIE model aan op de participatie van burgers bij eerste en tweede generatie burgerparticipatieprojecten.

6.3 Beperkingen en richtingen voor toekomstig onderzoek

Beide onderzoeksmethoden die zijn gebruikt in dit onderzoek kennen enkele beperkingen, die de resultaten van dit onderzoek mogelijk beïnvloed hebben. Allereerst worden de beperkingen van de survey besproken. Vervolgens worden de beperkingen van de vergelijkende casestudie besproken. Waar nodig zijn aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

De eerste beperking van de survey is de omvang en de representativiteit van de steekproef. De steekproef van belanghebbenden die in het verleden zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject was, met 56 respondenten, zeer beperkt. Daar komt bij dat de steekproef niet representatief is voor de Nederlandse bevolking. Beide zaken kunnen de resultaten van de steekproef hebben beïnvloed. In de survey is bijvoorbeeld geen statistisch bewijs gevonden dat de invloed die belanghebbenden hebben op de uitkomst van invloed is op de participatiebereidheid, terwijl dit verband sterk naar voren komt in de vergelijkende casestudie. Daarom wordt aanbevolen om in vervolgonderzoek, een verbeterde versie van de survey, uit te voeren bij een grotere groep belanghebbenden die representatief is voor de Nederlandse bevolking.

Het is vooral problematisch dat burgers met een migratieachtergrond niet zijn vertegenwoordigd in de steekproef. Hierdoor kan niet gesteld worden dat de factoren die uit de survey zijn gekomen ook gelden voor belanghebbenden met een migratieachtergrond. Het was als gevolg daarvan niet mogelijk om te achterhalen of de participatiemotieven van burgers met een migratieachtergrond verschillen met de motieven van autochtone burgers. Aangezien in het onderzoek van Motivaction (2007b) naar voren komt dat de burgerschapsstijlen van burgers met een migratiegrond verschillen van de burgerschapsstijlen van autochtonen, is het ook aannemelijk dat de participatiemotieven verschillen. Daarom wordt aanbevolen om in vervolgonderzoek te kijken of het RBP-model ook de participatie van belanghebbenden met een migratieachtergrond kan verklaren.

Daarnaast konden de variabelen ‘aansluiten bij de verschillende burgerschapsstijlen’, ‘de mate van waardering’ en ‘de kwaliteit van de communicatie’ niet onderzocht worden in de survey omdat de operationalisering van onvoldoende kwaliteit was. De formulering van de vragen over burgerschapsstijlen aan respondenten had sterker gekund. Er is niet aan respondenten gevraagd om objectief te beoordelen of een bepaalde indicator aanwezig was bij het burgerparticipatieproject waarvoor ze waren uitgenodigd, maar er is gevraagd om een subjectieve mening. Door de vragen op deze manier voor te leggen aan de respondenten was de eigen burgerschapsstijl van de respondenten van invloed op hun antwoord. Om te onderzoeken of het aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen van invloed is op de participatie van belanghebbenden is het belangrijk dat naar feitelijke informatie wordt gevraagd, zodat de eigen burgerschapsstijl niet van invloed is op het antwoord van de respondent. Een volgende beperking was dat uit de schaalbaarheidsanalyse bleek dat er teveel interne consistentie zat tussen de indicatoren behorende bij de verschillende burgerschapsstijlen. Voor vervolgonderzoek is het daarom belangrijk om op zoek te gaan naar andere indicatoren, die specifiek zijn voor de verschillende burgerschapsstijlen. Ook bij de variabelen ‘kwaliteit van de communicatie’ en ‘mate van waardering’ bleek uit de schaalbaarheidsanalyse dat er teveel interne consistentie zat tussen de indicatoren behorende bij deze twee variabelen. Dit kan veroorzaakt worden door het feit dat deze variabelen met elkaar samenhangen. Zulks komt sterk naar voren in de vergelijkende casestudie. Om dit te kunnen concluderen is het voor vervolgonderzoek aan te bevelen om gebruik te maken van meer of andere indicatoren om deze twee variabelen te meten. Het is belangrijk om toe te voegen dat het voorgaande de interne validiteit niet heeft aangetast, omdat de resultaten van de survey op deze variabelen niet zijn meegenomen in het onderzoek.

Ook de vergelijkende casestudie kent enkele beperkingen. Op de eerste plaats zijn slechts vier casus binnen de gemeente Nijmegen onderzocht. Omdat het onderzoek plaatsvond binnen de gemeente Nijmegen was het niet mogelijk om te onderzoeken of de variabele ‘institutionalisering’ de participatie van belanghebbenden beïnvloedt. Daarom wordt allereerst aanbevolen om het onderzoek te herhalen waarbij gebruik wordt gemaakt van casus uit verschillende gemeenten. Daarnaast bleek tijdens de analyse dat het soms moeilijk was om de casus met elkaar te vergelijken, omdat de scores bij sommige variabelen dicht bij elkaar lagen. Dit maakt het moeilijker om een causaal verband aan te tonen. Deze beperking kwam het sterkst naar voren bij de variabelen ‘aansluiten bij verschillende burgerschapsstijlen’ en ‘de beschikbare middelen voor het burgerparticipatieproject’. Er wordt aanbevolen om bij vervolgonderzoek een groter aantal casus met elkaar te vergelijken. Dit zal ten goede komen van de interne validiteit van het onderzoek. Voor vervolgonderzoek is het belangrijk om casus te selecteren die verschillen op alle variabelen. In dit onderzoek werd de onderzoeker beperkt door de beschikbare casus binnen de gemeente Nijmegen en de beperkte capaciteit van het onderzoek.

Vervolgens wordt aanbevolen om verder onderzoek te doen naar de invloed van het inschakelen van de formele ‘civil society’ op de participatie van belanghebbenden. In de sociaal kapitaal theorie, het civic voluntarism model, het CLEAR-model en het ACTIE-model komt de formele ‘civil society’ naar voren als een verklarende factor voor de participatie van belanghebbenden. Verwacht wordt daarom dat de beperkte omvang van dit onderzoek het resultaat van de variabele heeft beïnvloed. Het is nodig om het onderzoek op grotere schaal te herhalen om uitspraken te doen over de rol van de formele ‘civil society’ bij de participatie van belanghebbenden. Ook is onderzoek op grotere schaal nodig om enkele andere verbanden die in dit onderzoek naar voren komen nader te onderzoeken. In dit onderzoek worden voorzichtige conclusies getrokken over verbanden tussen de volgende variabelen:

- De invloed van een kwalitatief goed procesontwerp op het aansluiten van de participatie methoden en technieken bij de belanghebbenden
- De invloed van een kwalitatief goed procesontwerp op de kwaliteit van de communicatie richting belanghebbenden
- De invloed van de beschikbare tijd om het project uit te voeren op de kwaliteit van de communicatie richting belanghebbenden
- De invloed van de te bereiken belanghebbenden op de gewenste mate van ervaren invloed op de uitkomst van het project
- De invloed van de te bereiken belanghebbenden op de gewenste tijdsinvestering in het project

Er is meer onderzoek nodig om deze voorzichtige aannames te bevestigen. Tot slot wordt aanbevolen om in vervolgonderzoek te kijken naar de invloed van eigenbelang op de mate van participatie van belanghebbenden. Dit verband is niet onderzocht, maar komt in het ACTIE model naar voren als één van de factoren die de deelname aan burgerinitiatieven kan verklaren. Het lijkt aannemelijk dat deze factor ook een rol speelt bij de participatie van belanghebbenden bij de eerste en de tweede generatie burgerparticipatie. Om deze aanname te staven is verder onderzoek nodig.

Literatuurlijst

- Adkins, L. (2008). Social Capital Put to the Test. *Sociology Compass*, 2(4), 1209-1227.
- Amnå, E. (2010). *New forms of citizen participation: normative implications*. Baden-Baden: Nomos
Verslagsgesellschaft.
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 4(35),
216-224.
- Barkan, S.E. (2004). *Explaining Public Support for the Environmental Movement: a Civic Voluntarism Model*.
Maine: University of Maine.
- Blom, R., Bosdriesz, G., Heijden, J. van der, Zuylen, J. van, & Schamp, K. (2010). *Help een burgerinitiatief!*
Den Haag: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Boele, A., Dekker, P., & Houwelingen, P. van (2014). *Burgermacht op eigen kracht?: een brede verkenning van
ontwikkelingen in burgerparticipatie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Bos, D. (2014). *Monitor burgerparticipatie: een inventarisatie van gemeentelijk beleid en activiteiten op het
gebied van burgerparticipatie*. Den Haag: ProDemos.
- Bouwmans, H. (2009). *8 ergernissen van burgers over inspraak en participatie*. Geraadpleegd op 12 November
2015, van <http://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/nieuws/8-ergernissen-van-burgers-over-inspraak-en.129814.lynkx>
- Breeman, G. (2006). *Cultivating trust: how do public policies become trusted?* Rotterdam: Optima Grafische
Communicatie
- Bruijn, H. de., Heuvelhof, E. ten, Veld, R. in 't. (2012). *Procesmanagement: over procesontwerp en
besluitvorming*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017a). *Eerste generatie allochtoon*. Geraadpleegd op 13 maart 2017, van
<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37325&D1=a&D2=a&D3=0&D4=a&D5=0-10&D6=17-20&HDR=G5&STB=G1,G2,G3,G4,T&VW=T>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017b). *Leeftijdsverdeling*. Geraadpleegd op 13 maart 2017, van
<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=7461BEV>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017c). *Verhouding man/vrouw*. Geraadpleegd op 13 maart 2017, van
[http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37296ned&D1=a&D2=0,10,20,30,40,50,60,\(1-1\),1&HD=130605-0924&HDR=G1&STB=T](http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37296ned&D1=a&D2=0,10,20,30,40,50,60,(1-1),1&HD=130605-0924&HDR=G1&STB=T)
- Creighton, J.L. (2005). *The public participation handbook: Making Better Decisions Through Citizen
Involvement*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Coleman, J.S. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cornips, J. (2008). *Invloed in interactie: een onderzoek naar de relatie tussen instituties en invloed in lokale interactieve beleidsprocessen*. Enschede: PrintPartners.
- Decoster, K. (2001). *Implicaties van een sociaal kapitaal – concept voor politieke sociologen*. Geraadpleegd op 1 juni 2017, van https://www.researchgate.net/publication/242146347_Implicaties_van_een_sociaal_kapitaal-concept_voor_politieke_sociologen
- Denktank Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2013). *Van eerste overheid naar eerst de burger: over maatschappelijke initiatieven die de lokale overheid uitdagen*. Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
- Denters, S.A.H., Bakker, J.H.M., Oude Vrielink, M.J., & Boogers, M.J.G.J.A. (2013). *Burgerinitiatieven in Overijssel: een inventarisatie*. Geraadpleegd op 12 augustus 2016, van http://doc.utwente.nl/87786/1/burgerinitiatieven_in_overijssel_rapport_final.pdf
- Denters, B., & Klok, P.-J. (2010). Rebuilding Roombeek: Patterns of Citizen Participation in Urban Governance. *Urban Affairs Review*, 45(5), 583-607.
- Denters, B., Tonkens, E.H., Verhoeven, I. & Bakker, J.H.M. (2013). *Burgers maken hun buurt*. Den Haag: Platform 31.
- Deth, J.W. van. (2003). Measuring social capital: Orthodoxies and continuing controversies. *International Journal of Social Research Methodology*, 6(1), 79-92.
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: HarperCollins.
- Edelenbos, J. (2000). *Proces in vorm: procesbegeleiding van interactieve beleidsvorming over lokale ruimtelijke projecten*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Edelenbos, J., Domingo, A., Klok, J., & Tatenhoven, J. van. (2006). *Burgers als beleidsadviseurs*. Amsterdam: instituut voor Publiek en Politiek
- Edelenbos, J., Klaassen, H.L., & Schaap, L. (2005). *Burgerparticipatie zonder verantwoordelijkheid*. Rotterdam: Centre for Local Democracy & Centre for Public Management (Faculteit Sociale Wetenschappen, Erasmus Universiteit)
- Edelenbos, J., & Klijn, E. (2006). Managing Stakeholder Involvement in Decision Making: A comparative analysis of six interactive processes in the Netherlands. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16(3), 417-446.

- Edelenbos, J., & Klijn, E. (2007). Trust in complex decision-making networks: A theoretical and empirical exploration. *Administration and society*, 39(1).
- Edelenbos, J., Klok, P.-J., & Tatenhove, J. van. (2009). The institutional embedding of interactive policy making: Insights from a comparative research based on eight interactive projects in the Netherlands. *The American review of public administration*, 39(2), 125-148.
- Edelenbos, J., & Monnikhof, R. (1998). *Spanning in interactie: een analyse van interactief beleid in lokale democratie*. Amsterdam: Instituut voor publiek en politiek.
- Edelenbos, J., & Monnikhof, R. (2001). *Lokale interactieve beleidsvorming: een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie*. Utrecht: uitgeverij LEMMA BV.
- George, A.L., & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. Cambridge: MIT Press.
- Graaf, L.J. de. (2007). *Gedragen beleid: een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid en draagvlak in de stad Utrecht*. Delft: Eburon.
- Graaf, L.J. de. (2009). Is interactief beleid nu een instrument of is het democractisch?. *Bestuurswetenschappen*, 54(2), 52-59.
- Graaf, L.J. de, Ostaaijen, J.J.C. van., & Hendriks, P.M.A. (2010). *Noties voor participatie nota's?: een verkennende analyse van lokale participatiedocumenten in 31 Nederlandse gemeenten*. Den Haag: Cluster Democratie en Burgerschap, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Heijden, J. van der, Dam, R. van, Noortwijk, R. van, Salverda, I., & Zanten, I. van (red.). (2011). *Van Doe-het-zelf naar Doe-het-samen Maatschappij Experimenteren met burgerinitiatief*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Howlett, M., Ramesh, M. & Perl, A. (2009). *Studying Public Policy: policy Cycles & Policy Subsystems*. Oxford/New York: Oxford University Press.
- Huitema, D., Meijerink, S., Ragetlie, J. & Steur, B. (2006). *De boel bij elkaar houden: essays naar aanleiding van het festival der bestuurskunde 3.0*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Hurenkamp, M., Tonkens, E., & Duyvendak, J-W. (2012). *Crafting Citizenship: Negotiating Tensions in Modern Society*. Hampshire/New York: Palgrave Macmillan.
- Klijn, E-H., Edelenbos, J., & Steijn, B. (2010). Trust in Governance Networks: its impact on outcomes. *Administration and Society*, 42(2) 193-221.

- Klijn, E-H., & Koppenjan, J. (1999). De politiek en de interactieve besluitvorming: van institutionele spelbreker naar spelbepaler. *Beleidswetenschap, 1*, 47-68.
- Klinkers, L. (2002). *Beleid begint bij de samenleving: een zoektocht naar de menselijke maat over de essentie van interactief beleid maken*. Utrecht: Uitgeverij Lemma.
- Korsten, A.F.A. & Goede, P. de. (2006). *Vertrouwen in overheidsbestuur: De theorie van Putnam over sociaal kapitaal*. Geraadpleegd op 16 mei 2017, van <http://www.arno.korsten.nl/PDF/Politiek%20en%20democratie/Theorie%20van%20Putnam%20over%20vertrouwen.pdf>
- Lenos, S., Sturm, P., & Vis, R. (2006). *Burgerparticipatie in gemeenteland: quick scan van 34 coalitieakkoorden en raadsprogramma's voor de periode 2006 - 2010*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek.
- Lowndes, V., Pratchett, L., & Stoker, G. (2006a). Diagnosing and Remediating the Failing of Official Participation Schemes: the CLEAR Framework. *Social Policy and Society, 5*(2), 281-291.
- Lowndes, V., Pratchett, L., & Stoker, G. (2006b). Local political participation: the impact of rules-in-use. *Public Administration, 84*(3), 539-561.
- Mayar, I., Edelenbos, J., & Monnikhof, R. (2005). Interactive policy development: undermining or sustaining democracy? *Public Administration, 83*(1), 179-199.
- Michiels, A.M.B. (2011). De democratische waarde van burgerparticipatie: interactief bestuur en deliberatieve fora. *Vrij Bestuurskunde, 20*(2), 75-84.
- Michels, A., & De Graaf, L. (2010). Examining Citizen Participation: Local Participatory Policy Making and Democracy. *Local Government Studies, 36*(4), 477-491.
- Motivaction. (2007a). *Burgerschapstijlen en overheidscommunicatie: beschrijving van de vier burgerschapstijlen*. Geraadpleegd op 17 augustus 2016, van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2007/09/20/in-dienst-van-de-democratie-het-rapport-van-de-commissie-toekomst-overheidscommunicatie/bijlage05a.pdf>
- Motivaction. (2007b). *Burgerschapstijlen en overheidscommunicatie: een verkenning van burgerschapstijlen onder allochtonen uit de TMSA-groep*. Geraadpleegd op 17 augustus 2016, van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2007/09/20/in-dienst-van-de-democratie-het-rapport-van-de-commissie-toekomst-overheidscommunicatie/bijlage05b.pdf>
- Nijmegen. (2016). *Tabel burgerschapstijlen Nijmegen*. Geraadpleegd op 17 september 2017, van https://www2.nijmegen.nl/gemeente/onderzoekencijfers/_pid/center2/_rp_center2_elementId/1_1481780

- Nijmegen. (2017a). *Nijmegenaren met een allochtone achtergrond*. Geraadpleegd op 2 september 2017, van <http://swm.nijmegen.nl/p17049/nijmegenaren-met-een-allochtone-achtergrond>.
- Nijmegen. (2017b). *Ongeveer 94.000 mensen in de beroepsbevolking*. Geraadpleegd op 2 september, van <http://swm.nijmegen.nl/p9216/ongeveer-94-000-mensen-in-de-beroepsbevolking>.
- Nijmegen. (2017c). *Piek in studentenleeftijd is typisch voor Nijmegen*. Geraadpleegd op 2 september 2017, van <http://swm.nijmegen.nl/p17046/peik-in-studentenleeftijd-is-typisch-voor-nijmegen>.
- Olson, M. (1965). *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge MA: Harvard University Press.
- Onderwijs in Cijfers. (2017). *Hoogst behaald onderwijsniveau*. Geraadpleegd op 13 maart 2017, van <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/sectoroverstijgend/nederlands-onderwijsstelsel/hoogst-behaalde-onderwijsniveau>
- Organization for Economic Co-operation and Development (2001). *Citizens as partners: OECD handbook on information, consultation and public participation in policy making*. Paris: OECD publication service.
- Ossewaarde, R., Moulijn, M., Ketner, S., Hermsen, F., Verkaik, L., & Bron, P. (2008). *Effectieve vormen van burgerparticipatie?: een onderzoek naar innovatie van burgerparticipatie in Overijssel*. Geraadpleegd op, 12 November 2015, van <http://www.arcon.nl/uploads/assets/images/Publicaties/Rapport%20burgerparticipatie%20definitief.pdf>
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pattie, C., Seyd, P., & Whiteley, P. (2003). Citizenship and Civic Engagement: Attitudes and Behaviour in Britain. *Political Studies*, 51(3), 443-468.
- Peeters, B. (2012). *Burgerparticipatie in de lokale politiek: een inventarisatie van gemeentelijk beleid en activiteiten op het gebied van burgerparticipatie*. Amsterdam: ProDemos.
- Plummer, J. (2000). *Municipalities & community participation: a sourcebook for capacity building*. London: Earthscan Publications Ltd
- Pol, L.R., & Swankhuisen, C.E. (2004). *Communicatie met burgers*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Pröpper, I.M.A.M., & Steenbeek, D.A. (1998). Interactieve beleidsvoering: typering, ervaringen en dilemma's. *Bestuurskunde*, 7(7), 292-301.
- Pröpper, I.M.A.M., & Steenbeek, D.A. (1999). *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders*. Bussum: Coutinho.

- Pröpper, I.M.A.M., & Steenbeek, D.A. (2001). *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders*. Bussum: Coutinho.
- Putnam, R.D. (1993). *Making democracy work*. Princeton: Princeton University Press.
- Putnam, R.D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65- 78.
- Putnam, R.D. (2002). *Democracies in Flux: the evolution of social capital in contemporary society*. New York: Oxford University Press.
- Putters, K. (2014). *Rijk geschakeerd: op weg naar de participatiesamenleving*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Raad voor het Openbaar Bestuur. (2010). *Vertrouwen op democratie*. Geraadpleegd op 16 augustus 2016, van http://www.rob-rfv.nl/documenten/migratie/boekje_advies_vertrouwen_op_democratie.pdf
- Rijksoverheid. (2017). *Taalniveau B1*. Geraadpleegd op 17 september 2017 van <https://www.communicatierijk.nl/vakkennis/r/rijkswebsites-aanbevolen-richtlijnen/taalniveau-b1>
- Rubenson, D. (2000). *Participation and Politics: Social Capital, Civic Voluntarism and Institutional context*. Geraadpleegd op 21 september 2016 van <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/00cdee63-6d2e-478e-91a6-4d6de3a01a2b.pdf>
- Schrijver, J. (2008). Zou burgerparticipatie het vertrouwen in de politiek vergroten? *Vrij Bestuurskunde*, 17(2), 102-112.
- Stokkom, B. van. (2006). *Rituele van beraadslaging: reflectief over burgerberaad en burgerbestuur*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Stokkom, B. van, & Toenders, N. (2010). *De Sociale Cohesie Voorbij Actieve Burgers In Achterstandswijken*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Tatenhove, J. van, Edelenbos, J., & Klok, P-J. (2010). Power and interactive policy-making: a comparative study of power and influence in 8 interactive projects in the Netherlands. *Public Administration*, 88(3), 609-626.
- Thiel, S. van. (2007). *Bestuurskundig onderzoek: een methodologische inleiding*. Bussum: Coutinho.
- Thomes, J.C. (1995). *Public participation in decisions: New skills and strategies for public managers*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Tonkens, E. (2009). *Tussen onderschatten en overschatten*. Amsterdam: Uitgeverij SUN.
- Tonkens, E., Trappenburg, M., Hurenkamp, M., & Schmidt, J. (2015). *Montessori Democratie: spanningen tussen burgerparticipatie en lokale politiek*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

- Tonkens, E., & Wilde, M. de (2013). *Als meedoen pijn doet: affectief burgerschap in de wijk*. Amsterdam: van Gennep.
- Tops, P.W., & Zouridis, S. (2000). *Burgers en overheidscommunicatie: Centrum voor recht, bestuur en informatisering*. Katholieke Universiteit Brabant. Geraadpleegd op 16 augustus 2016, van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2007/09/20/in-dienst-van-de-democratie-het-rapport-van-de-commissie-toekomst-overheidscommunicatie/bijlage03.pdf>
- Ultee, W. C., Arts, W. A., & Flap, H. D. (2003). *Sociologie: vragen, uitspraken en bevindingen*. Groningen: Noordhoff Uitgevers bv.
- Van Dale. (2015). *Participatie*. Geraadpleegd op 14 september 2015, van <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=participatie&lang=nn>
- Verba, S., Schlozmann, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Harvard: Harvard University Press.
- Verhoeven, I., & Tonkens, E. (2011). Bewonersinitiatieven: partnerschap tussen burgers en overheid. *Beleid en Maatschappij*, 38(4), 419-437.
- Wallace, R.A. & Wolf, A. (1995) *Contemporary sociological theory. Continuing the classical tradition*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2012). *Vertrouwen in burgers*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Van de Wijdeven, T., Graaf, L. de, & Hendriks, F. (2013). *Actief burgerschap: lijnen in de literatuur*. Tilburg: Tilburg University.
- Woerkum, C. van. (1997). *Communicatie en interactieve beleidsvorming*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.

Bijlage 1: Vragenlijst survey

Vragenlijst Burgerparticipatie

Deze vragenlijst is onderdeel van een onderzoek over burgerparticipatie in uw gemeente. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten en deelname is anoniem. Uw gegevens zullen niet met uw gemeente gedeeld worden. Bij burgerparticipatie worden burgers door hun gemeente uitgenodigd om mee te praten of mee te beslissen over onderwerpen waar de gemeente een beslissing over moet nemen. Voorbeelden van burgerparticipatieprojecten zijn: U wordt uitgenodigd om mee te praten en/of mee te beslissen over de nieuwe inrichting van uw straat. Waar wilt u parkeerplaatsen? Wilt u een speeltuin in de straat of wilt u juist een parkje? U mag meepraten over wat u belangrijk vindt in de wijk. Welke problemen er volgens u zijn in de wijk en wat kan er verbeterd worden in de wijk? Er wordt door de gemeente een inspraakavond gehouden rondom de komst van een Asielzoekerscentrum. We zijn benieuwd naar wanneer u wel of niet bereid bent om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject in uw gemeente. Uw deelname wordt erg op prijs gesteld.

1. Bent u wel eens uitgenodigd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject?

- Ja (Ga door naar vraag 2) (1)
- Nee (Ga door naar vraag 23) (2)

If Nee (Ga door naar vraag 23) Is Selected, Then Skip To End of Block

Als u nooit gevraagd bent om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject gaat u door naar vraag 23. Let op! Als u meerdere keren door uw gemeente bent uitgenodigd voor een burgerparticipatieproject beantwoordt u de vragen voor het laatste project waarvoor u bent uitgenodigd.

2. Heeft u deelgenomen aan het burgerparticipatieproject waar u de laatste keer door uw gemeente voor bent uitgenodigd?

- Ja (1)
- Nee (2)

3. Door wie bent u gevraagd om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Ik ben door de gemeente gevraagd (1)
- Ik ben door de wijkverpleegkundige/de opbouwwerker/de jongerenwerker gevraagd (2)
- Ik ben door de kerk/moskee/synagoge gevraagd (3)
- Ik ben door mijn sportclub/hobbyclub gevraagd (4)
- Ik ben door een vriend of kennis gevraagd (5)
- Ik ben door een familielid gevraagd (6)
- Anders, namelijk (7) _____
- Weet niet (8)

4. Op welke manier was het burgerparticipatieproject waarvoor u werd uitgenodigd georganiseerd? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Er werd een inspraakavond/bewonersavond georganiseerd in uw buurt (1)
- Er een inspraakavond/bewonersavond georganiseerd op het gemeentehuis (2)
- Er werd een werkgroep samengesteld die meerdere keren bij elkaar kwam (3)
- De gemeente kwam bij mij thuis (4)
- Ik werd aangesproken op straat (5)
- Ik kon op een online forum meepraten over het project (6)
- Anders, namelijk (7) _____
- Weet niet (8)

5. Hoeveel tijd verwachtte u dat de deelname aan het burgerparticipatieproject per week zou kosten?

- Geen tijd (1)
- Maximaal 15 minuten per week (2)
- Maximaal 30 minuten per week (3)
- Maximaal 1 uur per week (4)
- Maximaal 2 uur per week (5)
- Meer dan 2 uur per week (6)
- Weet niet (7)

6. Hoeveel invloed verwachtte u te hebben op de uitkomst van het burgerparticipatieproject?

- Zeer weinig invloed (1)
- Weinig invloed (2)
- Weinig nog veel invloed (3)
- Veel invloed (4)
- Zeer veel invloed (5)
- Weet niet (6)

Er volgen nu 8 stellingen over het burgerparticipatieproject waarvoor u door de gemeente bent uitgenodigd. U kunt antwoorden met helemaal mee oneens – oneens – eens nog oneens – eens – helemaal mee eens

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Eens nog oneens (3)	Eens (4)	Helemaal mee eens (5)
7. Ik verwachtte dat ik genoeg kennis had om mee te praten. (1)	☐	☐	☐	☐	☐
8. De uitnodiging van de gemeente en informatiebrieven waren in begrijpelijke taal geschreven. (2)	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ik verwachtte dat ik goed in staat zou zijn om mijn mening te laten horen aan andere burgers en professionals. (3)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik verwachtte dat ik goed in staat zou zijn om mee te praten met andere burgers en professionals. (4)	☐	☐	☐	☐	☐
11. Ik verwachtte dat ik waardering zou krijgen voor mijn inbreng. (5)	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ik heb van de gemeente genoeg informatie gekregen over het project (6)	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ik verwachtte dat de gemeente de resultaten van het project aan mij zou laten weten. (7)	☐	☐	☐	☐	☐
14. Het was duidelijk wat mijn rol zou zijn tijdens het project. (8)	☐	☐	☐	☐	☐

Er volgen nu 8 stellingen over het burgerparticipatieproject waarvoor u door de gemeente bent uitgenodigd. U kunt antwoorden met helemaal mee oneens – oneens – eens nog oneens – eens – helemaal mee eens

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Eens nog oneens (3)	Eens (4)	Helemaal mee eens (5)
15. Het was duidelijk hoe de gemeente mijn input tijdens het project zou gebruiken (4)	☐	☐	☐	☐	☐
16. Ik verwachtte dat deelname mij persoonlijk voordeel zou opleveren. (6)	☐	☐	☐	☐	☐
17. De uitnodiging en informatiebrieven heb ik met veel plezier gelezen. (8)	☐	☐	☐	☐	☐
18. De gemeente bracht de informatie in de uitnodiging en informatiebrieven helder en eenvoudig. (10)	☐	☐	☐	☐	☐
19. Het was duidelijk wat de gemeente tijdens het burgerparticipatieproject van mij verwachtte. (12)	☐	☐	☐	☐	☐
20. Ik vond de informatie die ik kreeg pakkend, levendig en ter zake. (14)	☐	☐	☐	☐	☐
21. Ik vond de informatie die ik kreeg democratisch, inhoudelijk en intellectueel. (16)	☐	☐	☐	☐	☐
22. Ik vond dat de gemeente teveel informatieavonden of inspraakavonden organiseerde. (18)	☐	☐	☐	☐	☐

De vragen 23 t/m 26 worden beantwoord door alle deelnemers van de enquête

23. Hoeveel tijd zou u per week maximaal aan een burgerparticipatieproject willen besteden?

- Geen tijd (1)
- Maximaal 15 minuten per week (2)
- Maximaal 30 minuten per week (3)
- Maximaal 1 uur per week (4)
- Maximaal 2 uur per week (5)
- Meer dan 2 uur per week (6)
- Weet niet (7)

24. Hoeveel invloed wilt u minimaal hebben voordat u bereid bent om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject?

- Zeer weinig invloed (1)
- Weinig invloed (2)
- Weinig nog veel invloed (3)
- Veel invloed (4)
- Zeer veel invloed (5)
- Weet niet (6)

25. Wanneer bent u het snelst bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject? Nummer de antwoorden van 1 t/m 7, waarbij u een 1 geeft aan de vorm waaraan u het snelst zou deelnemen en een 7 geeft aan de vorm waaraan u het minst snel zou deelnemen. (Sleep de antwoorden naar de juiste positie)

- _____ Wanneer er een bewonersavond georganiseerd wordt bij u in de buurt (1)
- _____ Wanneer er een bewonersavond georganiseerd wordt op het gemeentehuis (2)
- _____ Wanneer er een werkgroep wordt opgesteld die meerdere keren bij elkaar komt (3)
- _____ Wanneer de gemeente bij mij thuis komt (4)
- _____ Wanneer ik op straat wordt aangesproken (5)
- _____ Wanneer ik op een online forum mijn mening kan geven (6)
- _____ Wanneer ik een online enquête kan invullen (7)

26. Tegen welke groep zou u het snelst ja zeggen wanneer u gevraagd wordt om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject? Nummer de antwoorden van 1 t/m 6, waarbij u een 1 geeft aan de groep waartegen u het snelst ja zou zeggen en een 6 geeft aan de groep waartegen u het minst snel ja zou zeggen. (Sleep de antwoorden naar de juiste positie)

- _____ Als de gemeente mij vraagt (1)
- _____ Als de wijkverpleegkundige/de opbouwwerker/de jongerenwerker mij vraagt (2)
- _____ Als de kerk/moskee/synagoge mij vraagt (3)
- _____ Als mijn sportclub/hobbyclub mij vraagt (4)
- _____ Als een vriend of kennis mij vraagt (5)
- _____ Als een familielid mij vraagt (6)

Vul de vraag 27 t/m 30 in als u nog nooit door de gemeente gevraagd bent om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Wanneer u wel door de gemeente bent gevraagd om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject gaat u door naar vraag 31.

27. Er volgen 4 stellingen over wanneer u bereid bent om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Zet de stelling die voor u het belangrijkste is op nummer 1 en de stelling die voor het minst belangrijk is op nummer 4. (Sleep de antwoorden naar de juiste positie) Ik ben alleen bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject...

- _____ ...als ik voldoende kennis heb over het onderwerp. (1)
- _____ ... als mijn inbreng gewaardeerd wordt door de gemeente. (4)
- _____ ... als ik voldoende informatie krijg over de inhoud van het project. (6)
- _____ ... als duidelijk is hoe mijn input gebruikt zal worden door de gemeente. (9)

28. Er volgen 5 stellingen over wanneer u bereid bent om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Zet de stelling die voor u het belangrijkste is op nummer 1 en de stelling die voor het minst belangrijk is op nummer 5. (Sleep de antwoorden naar de juiste positie) Ik ben alleen bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject...

- _____ ... als de uitnodiging en informatiebrieven in makkelijke taal geschreven zijn. (1)
- _____ ... als de gemeente actief naar mij luistert. (2)
- _____ ... als de resultaten van het project naar mij worden teruggekoppeld. (3)
- _____ ... als ik in staat ben om mee te praten met andere burgers en professionals. (4)
- _____ ... als ik voldoende informatie krijg over mijn rol tijdens het project. (5)

29. Er volgens nu 4 stellingen over wanneer u bereid bent om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Zet de stelling die voor u het belangrijkste is op nummer 1 en de stelling die voor u het minst belangrijk is op nummer 4. (Sleep de antwoorden naar de juiste positie)Ik ben alleen bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject...

- _____ ... als ik met veel plezier de uitnodiging en informatiebrieven lees en als ze er leuk uitzien. (1)
- _____ ... als de uitnodiging en informatie die ik krijg pakkend, levendig en ter zake is. (5)
- _____ ... als de uitnodiging en informatiebrieven inhoudelijk, intellectueel en prikkelend zijn. (7)
- _____ ... als de gemeente de informatie helder en eenvoudig overbrengt. (8)

30. Er volgens nu 4 stellingen over wanneer u bereid bent om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject. Zet de stelling die voor u het belangrijkste is op nummer 1 en de stelling die voor u het minst belangrijk is op nummer 4. (Sleep de antwoorden naar de juiste positie)Ik ben alleen bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject...

- _____ ... als deelname voor mij persoonlijk voordeel oplevert. (1)
- _____ ... als ik dicht bij huis terecht kan voor persoonlijk contact met de gemeente. (2)
- _____ ...als mijn eigen belang in het geding is. (3)
- _____ ...als er informatieavonden en inspraakavonden georganiseerd worden. (4)

Tot slot nog een aantal algemene vragen. Het wordt erg op prijs gesteld als alle deelnemers deze vragen invullen.

31. Uw geslacht:

- Man (1)
- Vrouw (2)

32. Uw leeftijd:

- (1)
- 21-30 (2)
- 31-40 (3)
- 41-50 (4)
- 51-60 (5)
- 61-70 (6)
- >71 (7)

33. Waar bent u geboren?

- Nederland (1)
- Turkije (2)
- Marokko (3)
- Suriname (4)
- Antillen/Aruba (5)
- Indonesië (6)
- Duitsland (7)
- België (8)
- Anders, namelijk (9) _____

34. Wat is u hoogst behaalde diploma?

- Basisschool (1)
- VMBO (2)
- HAVO (3)
- VWO (4)
- MBO (5)
- HBO (6)

- WO (7)
- Anders, namelijk (8) _____

35. Als er nog zaken zijn die u gemist heeft in de vragenlijst en graag nog kwijt wilt dan is hier ruimte voor.

Bijlage 2 Documenten vergelijkende casestudie

Casus WAP Hees

- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, 3.1 Memo één wijk één plan (16-09-14)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, 1 wijk, 1 plan, 1 jaar feb 2014
- Gemeente Nijmegen, Notitie mee(r) doen in de wijk!
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, 3. WB en WM 1 wijk 1 plan – 17sept2014
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, 3b. Notitie participatie en actief burgerschap incl. 1 wijk 1 plan
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Presentielijst bewonersavonden Rembrandtstraat (20 april 2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitnodiging 1^e bijeenkomst WAP Hees
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Flyer Hees 05-09-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Flyer Hees Flyer Hees 24-3-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Flyer Hees 24-3-2016 definitief
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitnodiging Bewonersavond Hees
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Presentielijst bewonersavond Hees 25-11
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Presentielijst bewonersavond Hees – 24 maart 2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Bewonersavond Hees presentatie projectleider
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, foto's flappen 2^e bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Verslag bewonersavond Hees 25 nov definitief
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Sfeerverslag Bewonersavond Hees 24-3 definitief
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Bewonersavond Hees 25 november 2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Flyer Hees 24-2-2016 definitief
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, mail wijkmanager aan bewoners 22-01-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Concept WAP Hees
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Hees- 24 maart.pptx
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Foto's flappen
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Sfeerverslag Bewonersavond Hees 24-3 definitief
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Wijkaanpakprogramma Hees concept voor tweede bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Themas WAP Hees op A3 – bewonersavond 24-3
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail van John aan Geerte (30 november 2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail van Piet aan Geerte (30 november 2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Peter W. aan Yvonne (02-02-2016)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail contact Geerte en Tony Schouten (23-09-2015, 26-09-2015, 21-10-2015, 16-11-2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Wijkaanpakprogramma Hees concept voor tweede bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Geerte aan Klaas (26-08-2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Geerte aan Anne Marie (03-09-2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Yvonne aan Marieke (12 november)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Yvonne aan Piet.
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Yvonne aan Anne Marie (7 maart 2016)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail projectleider aan alle workshopleiders (30 november 2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail van Piet (workshopleider) aan projectleider (30 november 2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijk communicatie, Mail wijkmanager aan bewoners 22 januari 2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Anne Marie naar bewoners die aanwezig waren op de eerste bewonersavond (22 januari 2016)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Yvonne aan Anne Marie (7 maart 2016)

Casus herinrichting Rembrandtstraat

- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Projectplan deelopdrachten riolering definitief
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Kaartje bezorggebied Mesdagstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitslag enquête
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, opzet avond Rembrandtstraat 19-01-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitslag enquête – anoniem
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, toelichting enquête ontwerp Rembrandtstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Informatiebrief enquête
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, uitgangspunten rioolvervanging Rembrandtstraat versie 23 maart
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, uitgangspunten rioolvervanging Rembrandtstraat versie 20 april
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitnodiging 1^e bijeenkomst herinrichting Rembrandtstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, verslag 1ste bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, verslag 2^e bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, verslag 3^e bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, verslag 4^e bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, verslag 5^e bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, verslag 6^e bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, PowerPoint 1ste bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, PowerPoint 2de bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, PowerPoint 3de bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, PowerPoint 4de bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, PowerPoint 5de bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, PowerPoint 6de bewonersavond
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, agenda bewonersavond 19 januari
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, agenda bewonersavond 23 februari
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, actielijst 21 maart (teamoverleg)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Actielijst 21 april (teamoverleg)
- Gemeente Nijmegen, www.nijmegen.nl/rembrandtstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, tekst website 30 maart
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, tekst website 24 april
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, tekst website 28 april
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, tekst website 10 juni
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, tekst website 30 juni
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, tekst website 15 september
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, mails van projectleider naar bewoners
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, planning (mail van 25 maart 2015)
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Overdrachtsdossier Rembrandtstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Stand van zaken –spierings

Casus herinrichting Mesdagstraat

- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Projectplan deelopdrachten riolering definitief
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Kaartje bezorggebied Mesdagstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Kopie van risicotabel Schilderbuurt Mesdagstraat DD 20151201
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Bewonersbrief Mesdagstraat 28-09-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Bewonersbrief Mesdagstraat 12-10-2015 definitief
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Opzet avond Mesdagstraat 12-10-2015
- Gemeente Nijmegen, Verslag bewonersavond 12-10-2015,
http://www2.nijmegen.nl/wonen/Wijken/nijmegen-oost/Altrade/_pid/center2/_rp_center2_elementId/1_1681128
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, verslag bewonersavond 12-10-2015

- Gemeente Nijmegen, Presentatie 1^e bijeenkomst Mesdagstraat 12-10-2015, http://www2.nijmegen.nl/wonen/Wijken/nijmegen-oost/Altrade/_pid/center2/_rp_center2_elementId/1_1681128
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Email aanwezig 12 oktober 2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, tekst website versie 11-11-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitnodiging 2e bijeenkomst Mesdagstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Opzet tweede bijeenkomst Mesdagstraat
- Gemeente Nijmegen, Verslag bewonersavond 12-10-2015, http://www2.nijmegen.nl/wonen/Wijken/nijmegen-oost/Altrade/_pid/center2/_rp_center2_elementId/1_1681128
- Gemeente Nijmegen, resultaten ophalen uitgangspunten bewoners 23-11-2015, http://www2.nijmegen.nl/wonen/Wijken/nijmegen-oost/Altrade/_pid/center2/_rp_center2_elementId/1_1681128
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Verslag Mesdagstraat 23-11-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Tekst website Mesdagstraat – versie 151201
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, tekst website Mesdagstraat versie 01-12-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitnodiging 3e bijeenkomst Mesdagstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Bewonersvoorstel straatplan Mesdagstraat toelichting
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Boomeffecten analyse
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Contact gegevens stakeholders
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Memo JantWal en JosRikken 19-10-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail projectleider aan bewoners 12-11-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Tekst website Mesdagstraat versie 01-12-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, mails mening m.b.t. voorgestelde partijen 06-12-15
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Verzoek om aanpassing verslag 09-12-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Presentatie ontwerpessie Mesdagstraat 15-02-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Verslag ontwerpessie Mesdagstraat 15-02-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Verzoek bewoners Mesdagstraat 160204
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Verslag ontwerpessie EH AvL MB
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Verzoek bewoners Mesdagstraat 04-02-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, aankondiging inspectie huisaansluiting 24-02-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Memo wethouder Helmer Mesdagstraat 14-03-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, uitnodiging 3^e bijeenkomst Mesdagstraat 24-03-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Presentatie 3^e bijeenkomst Mesdagstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Overdrachtsdossier Mesdagstraat 12-04-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Verslag Mesdagstraat 05-04-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Rondgang bewoners 11-05-2016
- Gemeente Nijmegen, Verslag bewonersavond 05-04-2015, http://www2.nijmegen.nl/wonen/Wijken/nijmegen-oost/Altrade/_pid/center2/_rp_center2_elementId/1_1681128
- Gemeente Nijmegen, Bewonersvoorstel straatplan Mesdagstraat toelichting, http://www2.nijmegen.nl/wonen/Wijken/nijmegen-oost/Altrade/_pid/center2/_rp_center2_elementId/1_1681128
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Samenvatting voor bewonersavond Mesdagstraat
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail ‘verzoek om looppad thv nr 36’
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail ‘verzoek om aanpassing verslag’
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail ‘wensen tav inrichting’
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Memo Jan ter Wal en Jos Rikken 151019 + afspraken 151026
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, mail ‘niet akkoord met onderhoudsniveau 1’
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, mail ‘niet akkoord met onderhoudsniveau 2’
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, 151206 Willems – mening mbt voorgestelde partijen
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, 160218 vdLek – verzoek om looppad thv nr 36

Casus project Kastelenbuurt

- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Evaluatie project Kastelenbuurt presentatie
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitnodiging Kastelenbuurt 29-10-2014
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Informatiebrief Kastelenbuurt
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Interview guide
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, informatiebrief rondes 1 t/m 6
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, uitnodiging Kastelenbuurt 29-10-2014
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Mail Wijkmanager over project Kastelenbuurt 23-06-2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Evaluatie Kastelenbuurt
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Memo PO project Kastelenbuurt 04-03-2014
- Gemeente Nijmegen, persoonlijk communicatie, Voortgangsmemo Kastelenbuurt MT december 2014
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Evaluatie project Kastelenbuurt presentatie
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Projectopzet Kastelenbuurt BO
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Uitnodiging Kastelenbuurt 13-01-2015
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, mail Wijkmanager over project Kastelenbuurt 23 juni 2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, informatiebrief/kerstkaart
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Interview guide
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, activiteitenlijst
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Interviews rondom Cruijfcourt te Hatert
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, project Kastelenbuurt bewonersavond 21 November 2016
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Tandem Offerte extra inzet Kastelenbuurt
- Gemeente Nijmegen, persoonlijke communicatie, Interviewgide Kastelenbuurt

Bijlage 3 Respondenten vergelijkende casestudie

Uit privacy overwegingen worden de namen van de respondenten niet genoemd. Deze kunnen opgevraagd worden bij de onderzoeker.

Casus WAP Hees

Rol in het project:	Werkzaam voor:
1. Projectleider	Gemeente Nijmegen
2. Wijkmanager	Gemeente Nijmegen
3. Voorzitter Dorpsbelang Hees	Bewonersvereniging Hees
4. Bewoner Hees	n.v.t.

Casus herinrichting Rembrandtstraat

Rol in het project:	Werkzaam voor:
1. Projectleider	Gemeente Nijmegen
2. Stedenbouwkundige	Gemeente Nijmegen
3. Wijkbeheerder Altrade ⁶	Gemeente Nijmegen
4. Bewoner Rembrandtstraat	n.v.t.

Casus herinrichting Mesdagstraat

Rol in het project:	Werkzaam voor:
1. Projectleider	Gemeente Nijmegen
2. Stedenbouwkundige	Gemeente Nijmegen
3. Wijkbeheerder Altrade	Gemeente Nijmegen
4. Bewoner Mesdagstraat	n.v.t.

Bij de casus herinrichting Rembrandtstraat en herinrichting Mesdagstraat waren de projectleider, de stedenbouwkundige en de wijkbeheerder dezelfde personen.

Casus project Kastelenbuurt

Rol in het project:	Werkzaam voor:
1. Projectleider	Gemeente Nijmegen
2. Opbouwwerker	Tandem Welzijn
3. Bewoner Kastelenbuurt	n.v.t.

⁶ De Rembrandtstraat en de Mesdagstraat liggen beiden in de wijk Altrade.

Bijlagen 4 Interviewhandleidingen vergelijkende casestudie

Interviewhandleiding gesprekken ambtenaren

- Introductie onderzoeker en onderzoek
- Doel van het onderzoek
- Duur van het onderzoek: +-1 uur
- Toestemming opname interview

Algemene vragen

1. Kunt u iets meer vertellen over de casus? Wat was het doel? Waarom is er een burgerparticipatieproject opgezet?
2. Kunt u iets meer vertellen over uw rol in de casus?

Verklarende factoren

Participatievormen en burgerschapsstijl

3. Welke participatievormen zijn er gebruikt bij dit project? (inspraakavond/bewonersavond in de buurt/op het gemeentehuis, een werkgroep, naar de burger thuis, burgers aanspreken op straat, online forum, online enquête)
4. Op welke manier zijn de belanghebbenden voor dit project benaderd door de gemeente? (social media, persoonlijke uitnodiging, wijkbladen, stadsbladen, regionale tv, persoonlijke contacten enz.) (burgerschapsstijl en communicatie)
5. Werd door de gemeente benoemd wat het individueel voordeel van deelname voor de belanghebbenden zou zijn?
6. Is er extra moeite gedaan om belanghebbenden die op grotere afstand van de gemeente staan te betrekken bij het project?
7. In welke mate was er voorafgaand, tijdens en na afloop van het project sprake van persoonlijk contact met belanghebbenden? (burgerschapsstijl)
8. Werd er van burgers verwacht dat ze zelf initiatieven gingen ontplooiën? (burgerschapsstijl)
9. Moesten burgers optreden als coproductent van beleid? (burgerschapsstijl)

Civil society

10. Welke maatschappelijke organisaties heeft de gemeente betrokken bij het project? (denkt aan: welzijnsorganisaties/sociaal wijkteam/ vrijwilligersorganisaties/ sportclub/kerk /moskee /vakbond)
11. Zijn maatschappelijke organisaties gevraagd om hun achterban te stimuleren om deel te nemen aan het project?
12. Worden maatschappelijke organisatie gevraagd om het contact met hun 'achterban' te onderhouden (communicatie over het project)
13. Worden maatschappelijke organisaties ingezet om de mening/visie van hun 'achterban' te achterhalen?
14. Worden maatschappelijke organisaties ingezet om de socio-economische beperkingen van bepaalde burgers te verkleinen?
15. Worden de maatschappelijke organisaties door de gemeente gefaciliteerd om burgers te laten participeren? (financieel, mankracht, tijd)

Communicatie

16. Is er voorafgaand aan het project een communicatieplan gemaakt?
17. Is de afdeling communicatie betrokken geweest bij het project?

18. Hoe werden belanghebbenden op de hoogte gehouden over de ontwikkelingen tijdens het project? (social media, persoonlijke uitnodiging, wijkbladen, stadsbladen, regionale tv, persoonlijke contacten enz.)
19. Hoe vaak werden burgers op de hoogte gehouden over de voortgang van het proces?
20. Werden alleen deelnemers op de hoogte gehouden of werden alle belanghebbenden op de hoogte gehouden?
21. Op welke manier werden belanghebbenden geïnformeerd over de uitkomst van het project? (social media, persoonlijke uitnodiging, wijkbladen, stadsbladen, regionale tv, persoonlijke contacten enz.)
22. Werden alle belanghebbenden op de hoogte gebracht over de uitkomst van het project of alleen participanten?
23. Heeft de gemeente na afloop van het project gecommuniceerd hoe de input van participanten gebruikt is en waarom bepaalde oplossingen niet zijn overgenomen?

Tijd

24. Hoeveel bijeenkomsten zijn er georganiseerd?
25. Hoe duurde de bijeenkomsten?
26. Hoeveel vragenlijsten moesten burgers invullen?
27. Hoe lang duurt het om een vragenlijst in te vullen?
28. Hoeveel tijd hadden burgers nodig om zich voor te bereiden op de bijeenkomsten? (denk aan het lezen van informatie over het project)
29. Hoeveel tijd denkt u dat het hele project in totaal te heeft gekost van een burger?

Invloed, vaardigheden, communicatie, burgerschapsstijl

30. Hoeveel invloed hadden participanten bij dit project als u dit moet aangeven op de participatieladder? (informereren, raadplegen, adviseren, coproduceren, meebeslissen)
31. Op welke manier werd de input van participanten gedocumenteerd tijdens het project?
32. Zijn er naar aanleiding van het project concrete wijzigingen aangebracht in het plan?
33. Op welke manier kwam de input van burgers terug in het beleid of het plan dat gemaakt is naar aanleiding van het project?
34. Vaardigheden, communicatie, burgerschapsstijlen
35. Zijn er uitnodigingen en informatiebrieven naar burgers gestuurd over het project? Hoeveel? (vaardigheden en communicatie)
36. Heeft de gemeente geprobeerd de amusementswaarde van de uitnodiging/informatiebrieven te vergroten? (burgerschapsstijl)
37. Heeft de gemeente geprobeerd om de informatie helder en eenvoudig over te brengen aan burgers? (burgerschapsstijl)
38. Wordt er door de gemeente benoemd dat het eigen belang van burgers in het geding was? (burgerschapsstijl)
39. Wordt er naar burgers gecommuniceerd wat het effect van hun bijdrage zou zijn? (Burgerschapsstijl en communicatie)
40. Wordt er naar burgers gecommuniceerd hoe hun input gebruikt zou worden? (communicatie)
41. Werden burgers geïnformeerd over het doel van het project? (communicatie)
42. Wordt de besluitvormingsprocedure voorafgaand aan het proces toegelicht? (communicatie)
43. Heeft de gemeente extra maatregelen getroffen voor burgers die niet goed kunnen lezen? (training/mentoring/ondersteuning)
44. In hoeverre hadden burgers kennis over het onderwerp nodig om deel te kunnen nemen aan het project?

45. Kregen burgers toegang tot informatie over het onderwerp om zich te verdiepen? (ambtelijke stukken enz)
46. Werd de informatie die burgers nodig hadden om deel te nemen aan het project gebruiksklaar bij hen aangeleverd? (burgerschapstijl en communicatie)
47. Werd alle informatie die burgers nodig zouden kunnen hebben meteen vrijgegeven? (Communicatie)
48. Zijn er extra maatregelen getroffen voor burgers die mogelijk onvoldoende kennis hadden over het onderwerp om deel te kunnen nemen aan het project?
49. Werd er tijdens het proces aan participanten gevraagd of ze behoefte hadden aan meer informatie over het project? (communicatie)
50. Op welke manier werden de bijeenkomsten vormgegeven?
51. Wat moest een participant allemaal schrijven om deel te nemen aan het project? (lengte teksten, moeilijkheidsgraad teksten)
52. Werden de participanten in groepen verdeeld? Zo ja, hoe groot waren de groepen?
53. Heeft de gemeente extra maatregelen getroffen voor burgers die niet goed kunnen schrijven? (training/mentoring/ondersteuning)
54. Moesten participanten met andere burgers mondeling overleggen?
55. Moesten participanten met professionals en ambtenaren overleggen?
56. Op welke manier konden participanten hun visie/mening geven? (alleen mondeling, alleen schriftelijk, beide)
57. Werd het besluit genomen naar aanleiding van de uitkomst van de gesprekken tijdens de bijeenkomst of hadden participanten de mogelijkheid om na afloop van de bijeenkomst nog individueel hun visie/mening te geven?
58. Werd er van burgers verwacht dat ze intellectuele en theoretische discussies moesten voeren? (burgerschapstijl)
59. Werd tijdens het proces de rol en de invloed van de participanten benoemd? (Communicatie)
60. Waren er extra maatregelen getroffen voor burgers die niet goed kunnen debatteren? (training/mentoring/ondersteuning)

Waardering

61. Op welke manier maakte de gemeente duidelijk wat er precies van burgers verwacht werd tijdens het project? (burgerschapstijl)
62. Op welke manier maakte u aan burgers duidelijk hoe hun inbreng gebruikt ging worden?
63. Op welke manier wordt er duidelijk gemaakt dat de betrokkenheid van participanten een verschil gaat uitmaken?
64. Hoe werden participanten op de hoogte gehouden van de voortgang van het project?
65. Werd er aan participanten uitgelegd hoe de beslissing werd genomen en wat de rol van de participanten hierin zou zijn? (waardering en communicatie)
66. Op welke manier werd er naar de participanten een terugkoppeling gegeven over de inhoud en het proces van het project?
67. Op welke manier werd er gecommuniceerd naar participanten toe dat de gemeente het waardeert dat ze hebben deelgenomen?
68. Op welke manier werden participanten bedankt voor hun deelname aan het project?
69. Werd er aan participanten duidelijk gemaakt hoe ze feedback konden geven en aan wie?

Procesfactoren

Middelen

70. Hoeveel geld was er beschikbaar om het project uit te voeren?
71. Was er voldoende geld beschikbaar om het project uit te voeren?
72. Was er een mogelijkheid om extra geld in te zetten indien dit nodig zou zijn?
73. Hoeveel FTE was er beschikbaar voor de uitvoering van het project?
74. Was er voldoende tijd/FTE beschikbaar om het project uit te voeren?
75. Was er een mogelijkheid om extra tijd/FTE te investeren indien dit nodig zou zijn?
76. Wat is het opleidingsniveau van het personeel dat betrokken was bij het project?
77. Hoeveel jaren werkervaring binnen de gemeente heeft het personeel dat betrokken is bij het project?

Procesontwerp

78. Is er een procesontwerp gemaakt?
79. Is het procesontwerp aangepast tijdens het project?
80. Is er een planning gemaakt?
81. Is er een projectteam opgesteld?
82. Heeft het projectteam de mogelijkheid gehad om trainingen te volgen over interactieve beleidsontwikkeling?
83. Is er een omgevingsanalyse gemaakt waarin alle belanghebbenden in kaart gebracht worden?
84. Is er vooraf geïnventariseerd welke verschillende meningen/visies er belanghebbenden hebben?
85. Is er een communicatieplan opgesteld?
86. Is er vastgesteld hoe burgers geïnformeerd worden voorafgaand, tijdens en na afloop van het proces ?

Interviewhandleiding gesprekken belanghebbenden

- Introductie onderzoeker en onderzoek
- Doel van het onderzoek
- Duur van het onderzoek: +-1 uur
- Toestemming opname interview

Algemene vragen

1. Kunt u iets meer vertellen over de casus? Wat was het doel? Waarom is er een burgerparticipatieproject opgezet?
2. Kunt u iets meer vertellen over uw rol in de casus?

Verklarende factoren

3. Welke participatievormen zijn er gebruikt bij dit project? (inspraakavond/bewonersavond in de buurt/op het gemeentehuis, een werkgroep, naar de burger thuis, burgers aanspreken op straat, online forum, online enquête)
  - a. Hoeveel bijeenkomsten, vragenlijsten? (Tijd)
  - b. Duur bijeenkomsten, invullen vragenlijsten? (Tijd)
  - c. Hoeveel tijd had u nodig om zich voor te bereiden op de bijeenkomsten? (denk aan het lezen van informatie over het project) (Tijd)
  - d. Hoeveel tijd denkt u dat het hele project in totaal u gekost heeft? (Tijd)
4. Op welke manier werd u voor dit project benaderd (door de gemeente)? (social media, persoonlijke uitnodiging, wijkbladen, stadsbladen, regionale tv, persoonlijke contacten enz.) (burgerschapstijl en communicatie)
5. Wat werd er allemaal voorafgaand aan het project naar u gecommuniceerd over het project? (Was het voor u duidelijk wat het effect van uw bijdrage zou zijn? Werd er gecommuniceerd over u rol? Werd er

- gecommuniceerd hoeveel invloed u zou hebben tijdens het project? Werd er gecommuniceerd hoe uw input gebruikt zou worden? Werd de besluitvormingsprocedure voorafgaand aan het proces toegelicht?)
6. Op welke manier werd aan u duidelijk gemaakt dat uw betrokkenheid een verschil ging uitmaken? Was het voor u duidelijk dat het voor u waardevol om deel te nemen aan het project? (waardering)
  7. Hoeveel invloed had u bij dit project? Werd u geïnformeerd of geraadpleegd? Mocht u de gemeente adviseren? Was u coproductent van het beleid? Mocht u meebeslissen?
  8. Wat was u rol was tijdens het project en hoeveel invloed u had tijdens het project? Was dit voor u duidelijk?
  9. Hoe documenteerde de gemeente uw input tijdens het project? (invloed & waardering)
  10. Vond u dat de gemeente u input goed documenteerde?
  11. Zijn er naar aanleiding van het project concrete wijzigingen aangebracht in het plan?
  12. Op welke manier kwam u input terug in het beleid of het plan dat gemaakt is naar aanleiding van het project?
  13. Zijn er naar aanleiding van de input van participanten wijzigingen aangebracht in de plannen?
  14. Hoe maakte de gemeente duidelijk hoe de input van participanten werd gebruikt en waarom bepaalde oplossingen niet zijn overgenomen?
  15. Hoeveel informatiebrieven heeft u van de gemeente gekregen over het project? (vaardigheden en communicatie)
  16. Hoe vond u de moeilijkheidsgraad van de uitnodiging en de informatiebrieven die de gemeente stuurde over het project? (werden er veel moeilijke woorden in gebruikt? Waren het lange of korte brieven? Werden er veel ambtelijke termen in gebruikt?)
  17. Vond u dat de uitnodiging en de informatiebrieven die u van de gemeente heeft ontvangen een amusementswaarde hadden? (Burgerschapsstijl)
  18. Vond u dat er humor of schokeffect zat in de uitnodiging en informatiebrieven die u van de gemeente kreeg? (Burgerschapsstijl)
  19. Vond u dat de gemeente de informatie helder en eenvoudig overbracht? (Burgerschapsstijl)
  20. Vond u de informatie die de gemeente communiceerde pakkend, levendig en ter zake? (Burgerschapsstijl)
  21. Vond u de uitnodigingen en de informatiebrieven inhoudelijk, intellectueel en prikkelend? (Burgerschapsstijl)
  22. Benoemde de gemeente wat voor u het voordeel van deelname zou zijn? (Burgerschapsstijl en communicatie)
  23. Benoemde de gemeente dat uw eigen belang in het geding was? (Burgerschapsstijl en communicatie)
  24. Werd u geïnformeerd over het doel van het project? (communicatie)
  25. Werd u geïnformeerd over hoe uw input gebruikt zou worden? (communicatie)
  26. Werd de besluitvormingsprocedure toegelicht voorafgaand aan het proces? (communicatie)
  27. Benoemde de gemeente wat het effect van uw bijdrage zou zijn? (Burgerschapsstijl)
  28. Werd u op de hoogte gehouden over de voortgang van het project? (communicatie)
  29. Had u kennis over het onderwerp nodig om deel te kunnen nemen aan het project?
  30. Kreeg u van de gemeente voldoende informatie over het onderwerp om deel te kunnen nemen aan het project?
  31. Had u toegang tot relevante informatie en ambtelijke stukken over het project? (communicatie)
  32. Werd de informatie die u nodig had om deel te nemen aan het project gebruiksklaar bij u aangeleverd door de gemeente? Of moest u er zelf naar op zoek? (Burgerschapsstijl en communicatie)
  33. Vroeg de gemeente of u behoefte had aan meer informatie gedurende het project? (communicatie)
  34. Op welke manier werden de bijeenkomsten vormgegeven?

35. Wat moest u allemaal schrijven om deel te kunnen nemen aan het project? (veel-weinig, moeilijk-makkelijk)
36. Werden de participanten in groepen verdeeld? Zo ja, hoe groot waren de groepen?
37. Moest u met andere burgers mondeling overleggen?
38. Moest u met professionals of met ambtenaren mondeling overleggen?
39. Op welke manier konden participanten hun visie/mening/input geven? (alleen mondeling, alleen schriftelijk, beide)
40. Werd het besluit genomen naar aanleiding van de gesprekken tijdens de bijeenkomst of had u de mogelijkheid om na afloop van het gesprek nog individueel uw mening/visie te geven?
41. Vond u dat u intellectuele en theoretische discussie moest voeren? (burgerschapsstijl)
42. Werd benoemd wat uw rol was en hoeveel invloed u had tijdens het proces? (Communicatie)
43. Maakte de gemeente duidelijk wat de precies van u verwachtte? (Burgerschapsstijl)
44. Was er voorafgaand, tijdens en na afloop van het project veel mogelijkheid tot persoonlijk contact met de gemeente? (Burgerschapsstijl)
45. Maakte de gemeente duidelijk hoe uw inbreng gebruikt zou worden? (waardering en communicatie)
46. Hoe maakte de gemeente duidelijk dat uw betrokkenheid een verschil zou uitmaken?
47. Hoe werd u door de gemeente op de hoogte gehouden van de voortgang van het project?
48. Kreeg u uitleg van de gemeente over hoe de beslissing werd genomen en wat de rol van de participanten hierin zou zijn? (waardering en communicatie)
49. Gaf de gemeente een terugkoppeling over de inhoud en het proces van het project?
50. Werd er door de gemeente gecommuniceerd dat ze de deelname van participanten waardeerden?
51. Op welke manier werd u bedankt voor uw deelname aan het project?
52. Was het voor u duidelijk hoe u feedback kon geven en aan wie?

Bijlage 5 Tabellen resultaten survey

TABEL 1: VERWACHTE TIJDSINVESTERING VAN RESPONDENTEN TEN OPZICHTE VAN DEELNAME AAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT

	Wel deelgenomen	Niet deelgenomen	Percentage wel deelgenomen	Percentage niet deelgenomen
Meer dan 2 uur	0	2	0 %	18,2%
Maximaal 2 uur	1	1	5,2%	9,1%
Maximaal 1 uur	7	4	36,8%	36,4%
Maximaal 30 minuten	5	0	26,3%	0%
Maximaal 15 minuten	6	4	31,6%	36,4%
Totaal	19	11	63,3%	36,6%
<i>Sig.</i>	<i>0,162</i>	<i>Aantal respondenten</i>	<i>30</i>	

TABEL 2: VERSCHIL TUSSEN RESPONDENTEN MET EEN MBO OPLEIDING EN RESPONDENTEN MET EEN HBO/WO OPLEIDING IN DE HOEVEELHEID TIJD DIE ZE BEREID ZIJN OM PER WEEK IN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT TE INVESTEREN.

	MBO	HBO/WO	Percentage MBO	Percentage HBO/WO
Meer dan 2 uur	2	1	6,3%	1,2%
Maximaal 2 uur	2	8	6,3%	9,5%
Maximaal 1 uur	4	23	12,5%	27,4%
Maximaal 30 minuten	8	23	25,0%	27,4%
Maximaal 15 minuten	7	24	21,9%	28,6%
Geen tijd	9	5	28,1%	6,0%
Totaal	32	84	27,6%	72,4%
<i>Sig.</i>	<i>0,012</i>	<i>Aantal respondenten</i>	<i>116</i>	

TABEL 3: HOEVEEL INVLOED VERWACHTTE U TE HEBBEN OP DE UITKOMST VAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT?

	Wel deelgenomen	Niet deelgenomen	Percentage wel deelgenomen	Percentage niet deelgenomen	Totaal percentage
Zeer weinig invloed	1	4	4,0%	15,4%	9,8%
Weinig invloed	10	9	40,0%	34,6%	37,25%
Weinig noch veel invloed	8	10	32,0%	38,5%	35,29%
Veel invloed	6	2	24,0%	7,7%	15,67%
Zeer veel invloed	0	1	0%	3,8%	1,96%
Totaal	25	26	49%	51%	100%
<i>Sig.</i>	<i>0,281</i>	<i>Aantal respondenten</i>	<i>51</i>		

TABEL 4: OPLEIDINGSNIVEAU RESPONDENTEN TEN OPZICHTE VAN MINIMAAL GEWENSTE INVLOED.

	MBO	HBO/WO	Percentage MBO	Percentage HBO/WO
Zeer weinig invloed	1	1	3,1%	1,1%
Weinig invloed	7	7	21,2%	7,8%
Weinig noch veel invloed	13	24	40,6%	26,7%
Veel invloed	9	56	28,1%	62,2%
Zeer veel invloed	2	2	6,3%	2,2%
Totaal	32	90	26,2%	73,8%
<i>Sig.</i>	<i>0,014</i>	<i>Aantal respondenten</i>	<i>122</i>	

TABEL 5: OPLEIDINGSNIVEAU RESPONDENTEN TEN OPZICHTE VAN VERWACHTTE INVLOED.

	MBO	HBO/WO	Percentage MBO	Percentage HBO/WO
Zeer weinig invloed	1	4	10,0%	11,1%
Weinig invloed	7	8	70,0%	22,2%
Weinig noch veel invloed	2	15	20,0%	41,7%
Veel invloed	0	8	0%	22,2%
Zeer veel invloed	0	1	0%	2,8%
Totaal	10	36	21,7%	78,3%
Sig.	0,062	Aantal respondenten	46	

TABEL 6: VERWACHTEN RESPONDENTEN OVER VOLDOENDE VAARDIGHEDEN TE BESCHIKKEN

	Genoeg kennis	Uitnodiging begrijpelijke taal	Goed in staat om mening te laten horen	Goed in staat om mee te praten
Helemaal mee oneens	1,8%	0%	0%	0%
Oneens	7,3%	3,6%	3,6%	12,7%
Eens noch oneens	12,4%	10,9%	20%	7,3%
Eens	56,4%	60,0%	58,2%	65,5%
Helemaal mee eens	21,8%	25,5%	18,2%	14,5%

TABEL 7: 'IK VERWACHTTE DAT IK GENOEG KENNIS HAD OM DEEL TE NEMEN AAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT'.

	Wel deelgenomen	Niet deelgenomen	Percentage wel deelgenomen	Percentage niet deelgenomen
Oneens	0	5	0%	16,1%
Eens noch oneens	2	5	8,3%	16,1%
Eens	22	21	91,7%	67,7%
Totaal	24	31	43,6%	56,4%
Sig.	0,064	Aantal respondenten	55	

TABEL 8: 'IK VERWACHTTE DAT IK GOED IN STAAT ZOU ZIJN OM MIJN MENING TE LATEN HOREN AAN ANDERE BURGERS EN PROFESSIONALS'

	Wel deelgenomen	Niet deelgenomen	Percentage wel deelgenomen	Percentage niet deelgenomen
Oneens	2	5	7,4%	12,8%
Eens noch oneens	0	4	0%	10,3%
Eens	25	30	92,6%	76,9%
Totaal	27	39	40,9%	59,1%
Sig.	0,084	Aantal respondenten	66	

TABEL 9: VERWACHTING VAN RESPONDENTEN OVER VOLDOENDE VAARDIGHEDEN TE BESCHIKKEN OM DEEL TE NEMEN AAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT, TEN OPZICHTE VAN OPLEIDINGSNIVEAU.

	MBO	HBO/WO	Percentage MBO	Percentage WO
Oneens	0	1	0%	2,7%
Eens noch oneens	6	6	46,2%	16,2%
Eens	7	30	53,8%	81,1%
Totaal	13	37	26%	74%
Sig.	0,086	Aantal respondenten	50	

TABEL 10: BEREIDHEID OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT

Ik ben het snelst bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject	Variabele	Gemiddelde
1. ... als ik voldoende kennis heb	Vaardigheden	2,15
2. ... als ik voldoende informatie krijg over de inhoud van het project	Communicatie	2,36
3. ... als mijn inbreng gewaardeerd wordt	Waardering	2,71
4. ... als duidelijk is hoe mijn input gebruikt wordt	Waardering	2,93

TABEL 11: BEREIDHEID OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT

	Ik ben het snelst bereid om deel te nemen aan een burgerparticipatieproject	Variabele	Gemiddelde
1.	... als de gemeente actief naar mij luistert	Waardering	2,54
2.	... als ik in staat om met andere burgers en professionals mee te praten	Waardering	2,92
3.	... als de resultaten van het project naar mij worden teruggekoppeld	waardering/communicatie	2,92
4.	... als ik voldoende informatie krijg over mijn rol	Communicatie	2,93
5.	... als de uitnodiging en informatiebrieven in makkelijke taal geschreven	Vaardigheden	3,69

TABEL 12: BEREIDHEID OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER DE UITNODIGING EN INFORMATIEBRIEVEN IN MAKKELIJKE TAAL GESCHREVEN ZIJN, TEN OPZICHTE VAN OPLEIDINGSNIVEAU

	MBO	HBO/WO	Percentage MBO	Percentage HBO/WO
1.	9	10	30,0%	13,2%
2.	9	6	30,0%	7,9%
3.	4	5	13,3%	6,6%
4.	0	9	0%	11,8%
5.	8	46	26,7%	60,5%
Totaal	30	76	28,3%	71,7%
Sig.	0,000	Aantal respondenten	106	

TABEL 13: DEELNAME AAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER ER EEN WERK GROEP GEORGANISEERD WERD DOOR DE GEMEENTE

	Ja	Nee	Percentage ja	Percentage nee
Geen werkgroep georganiseerd	16	28	64,0%	90,3%
Wel een werkgroep georganiseerd	9	3	36,0%	9,7%
Totaal	25	31	44,6%	55,4%
Sig.	0,023	Aantal respondenten	56	

TABEL 14: DEELNAME AAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER ER EEN ONLINE FORUM GEORGANISEERD WERD DOOR DE GEMEENTE

	Ja	Nee	Percentage ja	Percentage nee
Geen online forum georganiseerd	22	31	88,0%	100%
Wel een online forum georganiseerd	3	0	12,0%	0%
Totaal	25	31	44,6%	55,4%
Sig.	0,083	Aantal respondenten	51	

TABEL 15: BEREIDHEID TOT DEELNAME AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER ER EEN BEWONERSAVOND IN DE BUURT GEORGANISEERD WORDT TEN OPZICHTE VAN GESLACHT

	Man	Vrouw	Percentage Man	Percentage Vrouw
1.	26	19	40,6%	20,9%
2.	8	19	12,5%	20,9%
3.	14	16	21,9%	17,8%
4.	6	20	9,4%	22,0%
5.	6	11	9,4%	12,1%
6.	0	4	0%	4,4%
7.	4	2	6,3%	2,2%
Totaal	64	91	41,3%	58,7%
Sig.	0,019	Aantal respondenten	155	

TABEL 16: BEREIDHEID TOT DEELNAME AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER ER EEN BEWONERSAVOND IN OP HET GEMEENTEHUIS GEORGANISEERD WORDT TEN OPZICHTE VAN GESLACHT

	Man	Vrouw	Percentage man	Percentage vrouw
1.	4	2	6,3%	2,2%
2.	13	6	20,3%	6,6%
3.	11	16	17,2%	17,8%
4.	11	17	17,2%	18,7%
5.	9	21	14,1%	23,1%
6.	11	14	17,2%	15,4%
7.	5	15	7,8%	16,5%
Totaal	64	91	41,3%	58,7%
Sig.	0,081	Aantal respondenten	155	

TABEL 17: BEREIDHEID TOT DEELNAME AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER RESPONDENTEN OP STRAAT WORDEN AANGESPROKEN TEN OPZICHTE VAN GESLACHT

	Man	Vrouw	Percentage man	Percentage vrouw
1.	4	9	6,3%	9,9%
2.	4	8	6,3%	8,8%
3.	3	17	4,7%	18,7%
4.	9	16	14,1%	17,8%
5.	9	11	14,1%	12,1%
6.	15	15	23,4%	16,5%
7.	20	15	31,3%	16,5%
Totaal	64	91	41,3%	58,7%
Sig.	0,072	Aantal respondenten	155	

TABEL 18: BEREIDHEID OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER DE UITNODIGING MET VEEL PLEZIER GELEZEN WORDT EN ER LEUK UIT ZIET

	Man	Vrouw	Percentage man	Percentage vrouw
1.	2	16	4,0%	21,1%
2.	14	12	28,0%	15,8%
3.	12	18	24,0%	23,7%
4.	22	30	44,0%	39,5%
Totaal	50	76	39,7%	60,3%
Sig.	0,037	Aantal respondenten	126	

TABEL 19: BEREIDHEID OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER DE GEMEENTE ACTIEF NAAR RESPONDENTEN LUISTERT

	≤20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	>71
1.	66,7%	30,6%	32,3%	25,0%	68,3%	44,4%	0%
2.	0%	65,3%	9,7%	4,0%	14,3%	0%	0%
3.	33,3%	18,4%	38,7%	25,0%	9,5%	22,2%	0%
4.	0%	12,2%	12,9%	37,5%	33,3%	22,2%	100%
5.	0%	4,1%	6,5%	4,0%	19,0%	11,1%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Sig.	0,056	Aantal respondenten	130				

TABEL 20: BEREIDHEID OM DEEL TE NEMEN AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER DE INFORMATIE PAKKEND, LEVENDIG EN TER ZAKE IS.

	≤20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	>71
Plaats 1	0%	49%	24,1%	40%	45%	11,1%	0%
Plaats 2	33,3%	36,7%	34,5%	53,3%	35%	66,7%	100%
Plaats 3	66,6%	10,2%	41,4%	6,7%	15%	22,2%	0%
Plaats 4	0%	4,1%	0%	0%	5%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Sig.	0,080	Aantal respondenten	130				

TABEL 21: VERSCHIL DEELNAME AAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER DE RESPONDENTEN GEVRAAGD ZIJN DOOR DE GEMEENTE OF DOOR DE CIVIL SOCIETY.

Uitgenodigd door	Ja	Nee	Percentage ja	Percentage nee
De gemeente	20	23	80,0%	74,2%
De civil society	5	8	20,0%	25,8%
Totaal	25	31	44,6%	55,4%
Sig.	0,754	Aantal respondentent	56	

TABEL 22 BEREIDHEID TOT DEELNAME AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER U WORDT UITGENODIGD DOOR DE WIJKVERPLEEGKUNDIGE/OPBOUWWERKER/JONGERENWERKER

	Man	Vrouw	Percentage man	Percentage vrouw
1.	2	7	3,0%	7,6%
2.	11	8	16,4%	11,9%
3.	8	20	11,9%	21,7%
4.	21	23	31,3%	25,0%
5.	22	34	32,8%	37,0%
6.	3	0	4,5%	0%
Totaal	67	92	42,1%	57,9%
Sig.	0,065	Aantal respondentent	159	

TABEL 23 BEREIDHEID TOT DEELNAME AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER U WORDT UITGENODIGD DOOR DE WIJKVERPLEEGKUNDIGE/OPBOUWWERKER/JONGERENWERKER

	≤ 20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	>71
1.	0%	3,6%	2,7%	4,3%	27,4%	16,7%	100%
2.	33,3%	5,4%	5,4%	21,7%	518,5%	25,0%	0%
3.	33,3%	12,5%	13,5%	13,0%	33,3%	25,0%	0%
4.	0%	28,6%	35,1%	43,5%	7,4%	25,0%	0%
5.	33,3%	46,4%	43,2%	17,4%	26,1%	8,3%	0%
6.	0%	3,6%	0%	0	3,7%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Sig.	0,005	Aantal respondenten	159				

TABEL 24 BEREIDHEID TOT DEELNAME AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER U WORDT UITGENODIGD DOOR EEN VRIEND OF KENNIS.

	≤ 20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	>71
1.	0%	32,1%	43,2%	17,4%	33,3%	25,0%	0%
2.	66,7%	51,8%	43,2%	47,8%	25,9%	33,3%	0%
3.	0%	3,6%	8,1%	21,7%	14,8%	25,0%	0%
4.	0%	5,4%	2,7%	4,3%	14,8%	8,3%	0%
5.	33,3%	3,6%	2,7%	8,7%	7,4%	8,3%	100%
6.	0%	3,6%	0%	0%	3,7%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Sig.	0,052	Aantal respondenten	159				

TABEL 25 BEREIDHEID TOT DEELNAME AAN EEN BURGERPARTICIPATIEPROJECT WANNEER U WORDT UITGENODIGD DOOR SPORT OF HOBBYCLUB.

	≤ 20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	>71
1.	33,3%	7,1%	5,4%	17,4%	7,4%	0%	0%
2.	0%	3,6%	0%	4,3%	7,4%	8,3%	100%
3.	0%	17,9%	43,2%	26,1%	25,9%	8,3%	0%
4.	66,7%	21,4%	21,6%	8,7%	22,2%	25%	0%
5.	0%	23,2%	13,5%	39,1%	22,2%	41,7%	0%
6.	0%	8,9%	16,2%	4,3%	14,8%	16,7%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
<i>Sig.</i>	<i>0,012</i>	<i>Aantal</i>	<i>159</i>				
		<i>respondenten</i>					

Bijlage 6 Tabellen vergelijkende casestudie

TABEL 2 PARTICIPATIE PERCENTAGES CASUS WAP HEES

Datum	Participatievorm	Doel	Uitgenodigde belanghebbenden	Deelname	Percentage Deelname	Score
05-09-2015	Bewonersavond	Gesprek over de wijkagenda hervatten en verdiepen	1630	31	1,9%	Zeer laag
24-03-2016	Bewonersavond	Bespreken concept WAP	1630	16	0,98%	Zeer laag
				Gemiddeld percentage	1,5%	Zeer laag

TABEL 2 PARTICIPATIE PERCENTAGE CASUS PROJECT KASTELENBUURT

Datum	Participatievorm	Doel	Uitgenodigde belanghebbenden	Deelname	Percentage	Score
Maart 2014 t/m oktober 2015	Huisbezoeken	Gesprek over hoe bewoners wonen in de Kastelenbuurt ervaren	209	104	50%	Zeer Hoog
29-10-2014	Met bus in de buurt	Resultaten bespreken en concrete acties benoemen. Brainstormen over activiteiten	209	Max. 2	0,95%	Zeer laag
13-01-2015	Bewoners middag	Resultaten bespreken en vervolgstappen	209	11	5,26%	Laag
				Gemiddeld percentage	18,74%	Gemiddeld

TABEL 3 PARTICIPATIE PERCENTAGES CASUS HERINRICHTING MESDAGSTRAAT

Datum	Participatievorm	Doel	Uitgenodigde belanghebbenden	Deelname	Percentage	Score
12-10-2015	Bewonersavond	Vaststellen participatieniveau	36	11	30,56%	Hoog
23-11-2015	Bewonersavond	Input voor randvoorwaarden	36	18	50%	Zeer hoog
05-04-2016	Bewonersavond	Bespreken schetsontwerp	36	11	27,77%	Hoog
				Gemiddeld percentage	36,11%	Hoog

TABEL 4 PARTICIPATIE PERCENTAGES CASUS HERINRICHTING REMBRANDTSTRAAT

Datum	Participatievorm	Doel	Deelname	Percentage	Score
29-01-2015	Bewonersavond	Vaststellen participatieniveau	9	28%	Hoog
23-02-2015	Bewonersavond	Input voor randvoorwaarden	14	44%	Zeer hoog
23-03-2015	Bewonersavond	Ontwerpsessie 1	10	31%	Hoog
20-04-2015	Bewonersavond	Ontwerpsessie 2	13	41%	Zeer hoog
04-05-2015	Enquête	Vaststellen of alle bewoners het eens zijn met het ontwerp	27	84%	Zeer hoog

01-06-2015	Bewonersavond	Ontwerpsessie 3	11	34%	Hoog
29-06-2015	Bewonersavond	Ontwerpsessie 4	Onbekend	N.v.t.	N.v.t.
			Gemiddeld percentage	43,67%	Zeer hoog

TABEL 5 TIJDSINVESTERING CASUS WAP HEES

Datum	Participatievorm	Duur bijeenkomst	Vorbereidingstijd	Reistijd	Totale tijdsinvestering	Participatie percentage
05-09-2015	Bewonersavond	2 uur	N.v.t.	10 min	2 uur en 10 min	1,9%
24-03-2016	Bewonersavond	1.5 uur	N.v.t.	10 min	1 uur en 40 min	0,98%
				Totale tijd	3 uur en 50 min	

TABEL 6 TIJDSINVESTERING CASUS PROJECT KASTELENBUURT

Datum	Participatievorm	Duur bijeenkomst	Vorbereidingstijd	Reistijd	Totale tijdsinvestering	Participatie percentage
03-2014 t/m 10-2015	Keukentafel-gesprekken	1 uur	N.v.t.	N.v.t.	1 uur	50%
29-10-2014	Bus in de wijk	30 min	N.v.t.	5 min	35 min	0,95%
23-03-2015	Bewonersavond	1.5 uur	N.v.t.	5 min	1 uur en 35 min	5,26%
				Totale tijd	3 uur en 10 min	

TABEL 7 TIJDSINVESTERING CASUS HERINRICHTING MESDAGSTRAAT

Datum	Participatievorm	Duur bijeenkomst	Vorbereidingstijd	Reistijd	Totale tijdsinvestering	Participatie percentage
12-10-2015	Bewonersavond	2 uur	N.v.t.	15 min	2 uur en 15 min	30,56%
23-02-2015	Bewonersavond	2 uur	Verslag vorige bijeenkomst, PowerPoint presentatie, tekening begrenzing werkzaamheden = 25 min	20 min	2 uur en 45 min	50%
23-03-2015	Bewonersavond	2 uur	Verslag vorige bijeenkomst, bewonersvoorstel met toelichting, verslag uitgangspunten = 30 min	20 min	2 uur en 50 min	27,77%
				Totale tijd	7 uur en 50 min	

TABEL 8 TIJDSINVESTERING CASUS HERINRICHTING REMBRANDTSTRAAT

Datum	Participatievorm	Duur bijeenkomst	Vorbereidingstijd	Reistijd	Totale tijdsinvestering	Participatie percentage
19-01-2015	Bewonersavond	1.5 uur	N.v.t.	20 min	1 uur en 50 min	28%
23-02-2015	Bewonersavond	2 uur	Verslag vorige bijeenkomst = 10 min	20 min	2 uur en 30 min	44%
23-03-2015	Bewonersavond	2 uur	Verslag vorige bijeenkomst, verslag uitgangspunten = 10 min	20 min	2 uur en 30 min	31%
20-04-2015	Bewonersavond	2 uur	Verslag vorige bijeenkomst, verslag uitgangspunten, presentatie schetsontwerp	20 min	2 uur en 40 min	41%

= 20 min

04-05-2015	Online enquête	N.v.t.	Verdiepen in het schetsontwerp, mailen projectleider = 15 min	N.v.t.	15 min	84%
01-06-2015	Bewonersavond	2 uur	Verslag vorige bijeenkomst, verslag uitgangspunten, presentatie schetsontwerp = 20 min	20 min	2 uur en 40 min	34%
Totale tijd					13 uur en 20 min	

TABEL 9 BEOORDELING MATE VAN ERVAREN INVLOED VAN BELANGHEBBENDEN OP DE UITKOMST VAN HET PROJECT

Indicator	Score Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Niveau participatieladder	Adviseren	Meebeslissen	Meebeslissen	Raadplegen
Kwaliteit documentatie	Slecht	Goed	Goed	Goed
Aantal doorgevoerde wijzigingen	Weinig	Veel	Veel	Redelijk
Eindscore	Weinig	Zeer veel	Zeer veel	Redelijk

TABEL 10 BEOORDELING LEESVAARDIGHEDEN

Indicator	Score Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Aantal uitnodigingen en informatiebrieven	Gemiddeld	Gemiddeld	Veel	Veel
Lengte uitnodigingen en informatiebrieven	Gemiddeld	Gemiddeld	Gemiddeld	Gemiddeld
Moeilijkheidsgraad uitnodigingen en informatiebrieven	Makkelijk	Gemiddeld	Gemiddeld	Makkelijk
Aantal (beleids)stukken	Gemiddeld	Veel	Zeer veel	Geen
Eindscore	Laag/Gemiddeld	Gemiddeld/Hoog	Hoog	Laag

TABEL 11 BEOORDELING BENODIGDE SCHRIFVAARDIGHEDEN

Indicator	Score Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Aantal teksten	Geen	Weinig	Geen	Geen
Lengte teksten	N.v.t.	Kort	N.v.t.	N.v.t.
Moeilijkheidsgraad teksten	N.v.t.	Makkelijk	N.v.t.	N.v.t.
Eindscore	Zeer laag	Laag	Zeer laag	Zeer laag

TABEL 12 BEOORDELING DEBATVAARDIGHEDEN

Indicator	Score Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Overleg in kleine groepen	Meestal	Soms	Soms	Meestal
Plenaire overleg	Soms	Meestal	Meestal	Soms
Overleg met ambtenaren en professionals	Altijd	Meestal	Meestal	Altijd
Mondeling visie/mening geven	Meestal	Meestal	Meestal	Meestal
Besluit naar aanleiding van uitkomst debat/gesprekken	Nooit	Soms	Soms	Nooit
Mogelijk om na afloop individueel	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd

mening/visie te geven				
Extra maatregelen voor bewoners die niet goed kunnen debatteren	Weinig	Gemiddeld	Veel	Veel
Eindscore	Gemiddeld	Hoog	Hoog	Laag

TABEL 13 BEOORDELING BENODIGDE KENNIS OM DEEL TE KUNNEN NEMEN AAN HET BURGERPARTICIPATIEPROJECT

Indicator	Score Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Kennis nodig over het onderwerp	Nooit	Altijd	Altijd	Nooit
Extra maatregelen voor bewoners die onvoldoende kennis hebben	N.v.t.	Meestal	Meestal	N.v.t.
Eindscore	Zeer laag	Hoog	Hoog	Zeer laag

TABEL 14 BEOORDELING MATE VAN WAARDERING

Indicator	Score Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Wordt duidelijk gemaakt hoe inbreng bewoners gebruikt gaat worden	Slecht	Goed	Goed	Redelijk
Wordt de input van bewoners gedocumenteerd	Slecht	Goed	Goed	Goed
Laat gemeente zien dat de input gedocumenteerd wordt	Redelijk	Goed	Goed	Redelijk
Worden bewoners op de hoogte gehouden van ontwikkelingen tijdens het project	Redelijk	Goed	Redelijk	Redelijk
Krijgen bewoners uitleg over hoe de beslissing genomen is en wat de rol van de participant was	Redelijk	Goed	Goed	Redelijk
Worden bewoners bedankt	Goed	Goed	Redelijk	Goed
Mogelijkheid om feedback te geven	Slecht	Slecht	Slecht	Goed
Eindscore	Slecht/redelijk	Redelijk/goed	Redelijk	Redelijk

TABEL 15 BEOORDELING VAN DE MATE WAARIN DE AANPAK AANSLUIT BIJ DE BURGERSCHAPSSTIJL BUITENSTAANDERS

Indicator	Score Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Amusementswaarde uitnodigingen/brieven	Hoog	Geen	Geen	Gemiddeld
Benadering door massamedia	Soms	Nooit	Nooit	Nooit
Benadrukken individueel voordeel deelname	Vaak	Nooit	Nooit	Vaak
Extra moeite om buitenstaanders te betrekken	Nooit	Nooit	Nooit	Vaak
Benodigde informatie is gebruiksklaar	Soms	Vaak	Soms	Altijd
Eindscore	Redelijk	Laag	Zeer laag	Redelijk/Hoog

TABEL 16 BEOORDELING VAN DE MATE WAARIN DE AANPAK AANSLUIT BIJ DE BURGERSCHAPSSTIJL PLICHTSGETROUWE BURGERS

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstaat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Duidelijk wat er concreet verwacht wordt van burgers	Vaak	Altijd	Altijd	Soms
Benaderd via lokale media, publieke zender of persoonlijke contacten	Nooit	Meestal	Nooit	Soms
Media die informatie helder en eenvoudig overgebracht	Altijd	Soms	Soms	Meestal
Persoonlijk contact gemaakt met burgers	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
Persoonlijk contact dicht bij huis	Meestal	Meestal	Soms	Altijd
Eindscore	Hoog	Hoog	Redelijk	Redelijk/Hoog

TABEL 17 BEOORDELING VAN DE MATE WAARIN DE AANPAK AANSLUIT BIJ DE BURGERSCHAPSSTIJL PRAGMATISCHE BURGERS

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstaat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Benadrukken eigen belang bewoners	Nooit	Nooit	Nooit	Nooit
Benaderd via internet, mobiele telefoon	Soms	Altijd	Altijd	Nooit
Bewoners moeten zelf initiatieven ontplooiën (sluit niet aan bij deze burgerschapsstijl).	Nooit	Soms	Soms	Soms
Bewoners moeten optreden als coproducent van beleid (sluit niet aan bij deze burgerschapsstijl)	Nooit	Altijd	Altijd	Nooit
Benadrukken effect bijdragen	Soms	Soms	Soms	Altijd
Bewoners moeten intellectuele en theoretische discussies voeren.	Nooit	Meestal	Meestal	Nooit
Eindscore	Redelijk	Redelijk	Redelijk	Redelijk

TABEL 18 BEOORDELING VAN DE MATE WAARIN DE AANPAK AANSLUIT BIJ DE BURGERSCHAPSSTIJL MAATSCHAPPIJKRITISCHE BURGERS

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Informatie en inspraakavonden	Altijd	Meestal	Meestal	Soms
Bewoners benaderd via internet of kranten	Soms	Altijd	Altijd	Nooit
Uitnodigingen en informatiebrieven inhoudelijk, intellectueel en prikkelend	Nooit	Meestal	Meestal	Nooit
Bewoners moeten zelf initiatieven ontplooiën	Nooit	Soms	Soms	Soms
Bewoners moeten optreden als coproducent van beleid	Nooit	Altijd	Altijd	Nooit
Wordt de boodschap populariserend overgebracht (sluit niet aan bij deze burgerschapsstijl)	Soms	Nooit	Nooit	Vaak
Eindscore	Laag	Hoog	Hoog	Zeer Laag

TABEL 19 BEOORDELING COMMUNICATIE VOORAFGAAND AAN HET PROJECT

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Het aantal communicatiekanalen dat wordt ingezet om bewoners op de hoogte te stellen.	Veel	Weinig	Weinig	Weinig
De gemeente maakt vooraf duidelijk wat de rol van bewoners is tijdens het proces	Redelijk	Redelijk	Redelijk	Goed
De gemeente maakt vooraf duidelijk hoeveel invloed bewoners hebben	Slecht	Slecht	Slecht	Slecht
De gemeente communiceert wat het belang van deelname voor bewoners is	Niet	Niet	Niet	Niet
De gemeente informeert bewoners over het doel van het burgerparticipatieproject	Redelijk	Goed	Goed	Redelijk
Voorafgaand aan het proces wordt gecommuniceerd hoe de input van bewoners gebruikt gaat worden	Niet	Niet	Niet	Niet
Voorafgaand aan het proces wordt de besluitvormingsprocedure toegelicht	Niet	Niet	Niet	Niet
Eindscore	Slecht/Redelijk	Slecht	Slecht	Slecht

TABEL 20 BEOORDELING COMMUNICATIE TIJDENS HET PROJECT BIJ DE CASUS WAP HEES

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Het aantal communicatiekanalen dat wordt	Weinig	Veel	Veel	Weinig

ingezet om bewoners op de hoogte te houden van ontwikkelingen	Weinig	Veel	Redelijk	Veel
Aantal keren dat bewoners tijdens het proces geïnformeerd worden over de ontwikkelingen	Weinig	Veel	Redelijk	Veel
Benoemt de gemeente tijdens het proces wat de rol is van de bewoners	Goed	Goed	Goed	Redelijk
Benoemt de gemeente tijdens het proces wat de invloed van participanten is	Redelijk	Goed	Goed	Redelijk
Wordt de besluitvormingsprocedure toegelicht tijdens het proces	Redelijk	Goed	Slecht	Redelijk
Eindscore	Slecht/redelijk	Goed	Redelijk/Goed	Redelijk

TABEL 21 BEOORDELING COMMUNICATIE NA AFLOOP VAN HET PROJECT

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Aantal communicatie kanalen dat wordt ingezet om bewoners te informeren over de uitkomst van het project	Redelijk	Veel	N.v.t	Weinig
Wordt er gecommuniceerd hoe de input van bewoners is gebruikt	Niet	Goed	N.v.t	Niet
Wordt de besluitvormingsprocedure na afloop van het project toegelicht	Redelijk	Goed	N.v.t	Niet
Eindscore	Slecht/Redelijk	Goed	N.v.t	Zeer slecht

TABEL 22 BEOORDELING INSCHAKELEN 'CIVIL SOCIETY'

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Het aantal maatschappelijke organisaties dat door de gemeente betrokken is	Veel	Geen	Geen	Veel
Wordt aan maatschappelijke organisaties gevraagd of ze hun 'achterban' willen motiveren om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject	Soms	N.v.t	N.v.t	Meestal
Worden maatschappelijke organisatie gevraagd om het contact met hun 'achterban' te onderhouden	Meestal	N.v.t	N.v.t	Meestal
Worden maatschappelijke organisaties ingezet om de mening/visie van hun 'achterban' te achterhalen	Soms	N.v.t	N.v.t	Vaak
Worden er interne en externe verbinders ingezet om bepaalde groepen burgers te motiveren om deel te nemen aan het burgerparticipatieproject	Vaak	Vaak	Nooit	Vaak
Worden maatschappelijke organisaties door de gemeente gefaciliteerd om burgers te laten participeren	Niet	N.v.t	N.v.t	Goed
Eindscore	Gemiddeld	Laag	Nooit	Hoog

TABEL 23 BEOORDELING BESCHIKBAARHEID VOLDOENDE FINANCIËLE MIDDELEN

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Was er voldoende geld beschikbaar om het project uit te voeren	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende
Was er een mogelijkheid om extra geld in te zetten indien dit nodig zou zijn	Ja	Ja	Ja	Ja
Eindscore	Goed	Goed	Goed	Goed

TABEL 24 BEOORDELING BESCHIKBAARHEID VOLDOENDE TIJD

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Was er voldoende tijd beschikbaar om het project uit te voeren	Voldoende	Voldoende	Meestal voldoende	Meestal voldoende
Was er een mogelijkheid om extra tijd te investeren indien dit nodig zou zijn	Ja	Ja	Ja	Ja
Eindscore	Goed	Goed	Redelijk/Goed	Redelijk/Goed

TABEL 25 BEOORDELING BESCHIKBARE PERSONEEL

Indicator	Score WAP Hees	Score Renbrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Het opleidingsniveau van het personeel dat betrokken was	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog
Het aantal jaren werkervaring binnen de gemeente van het personeel	Weinig	Veel	Veel	Veel
Eindscore	Redelijk	Goed	Goed	Goed

TABEL 26 BEOORDELING PROCESONTWERP

Indicator	Score WAP Hees	Score Rembrandtstraat	Score Mesdagstraat	Score Kastelenbuurt
Is een procesplan op papier gezet	Niet	Redelijk	Redelijk	Goed
Is een projectteam opgesteld	Ja	Ja	Ja	Ja
Is een omgevingsanalyse gemaakt	Slecht	Goed	Goed	Goed
Is een communicatieplan opgesteld	Nee	Ja	Ja	Ja
Is er een planning gemaakt	Nee	N.v.t.	N.v.t.	Ja
Kwaliteit van de gestelde doelen	Slecht	Redelijk	Redelijk	Goed
Is vooraf geïnventariseerd welke verschillende meningen/visies belanghebbenden hebben	Ja	Nee	Nee	Ja
Is beschreven op welke manier de belanghebbenden bereikt kunnen worden	Nee	Nee	Nee	Ja
Wordt de rol van belanghebbenden tijdens het proces beschreven	Nee	Ja	Ja	Ja
Eindscore	Slecht	Redelijk/Goed	Redelijk/Goed	Goed